วารสารวิชาการ
คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม - ธันวาคม 2569
ISSN 3056 – 9346 (Online)
เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

บทความวิจัย

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 : ศึกษากรณีการไกล่เกลี่ยความผิดฐานลักทรัพย์
ปาจรีย์ ลิ้มติ้ว ปวินี ไพรทอง อาจารี มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์

ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยส่งเสริมกีฬาอาชีพ
ธนกร ธีรปภารักษ์ อนันต์ เพียรวัฒนะกุลชัย

อำนาจพิจารณาคดีอาญาของศาลชำนัญพิเศษ : ศึกษาศาลแรงงาน
สิริหทัย จิตรพัฒนากุล

แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมและบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี
กิตติยา จินตกวีพันธุ์ กฤตวรรณ สาหร่าย

การบูรณาการมาตรการฟื้นฟูทางการแพทย์ที่มีอยู่ในการดูแลผู้ต้องขังคดียาเสพติด
ณัฐพงษ์ ปานบุตร ธรรมวิทย์ เทอดอุดมธรรม พรรษพร สุวรรณากาศ

หน้าที่และความรับผิดของนิติบุคคลอาคารชุดต่อเจ้าของห้องชุด: ศึกษากรณีความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดเกี่ยวกับการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลาง
พรรณอร หว่างตระกูล

มาตรการทางกฎหมายการแก้ปัญหาการขายทอดตลาดทรัพย์โดยจำนองติดไปของเจ้าพนักงานบังคับคดี
ภักพงษ์ ขุราศี ลาวัลย์ หอนพรัตน์ ปุณณ์ดาพัชร์ วิมลคุณารักษ์

แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กและเยาวชนหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี
ก่อเกียรติ ดีศรี กฤตวรรณ สาหร่าย นัฐธิยา บุญอาพัทธิ์เจริญ

ความรู้และพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะของนักศึกษาในบริบทกฎหมายสาธารณสุข
อาภาภรณ์ บุลสถาพร สุชาดา ยางเอน อรุณกมล ทองแท้ ชลธิชา อรุณศรี ปัณณพัต จะนัน ฟาเดลล์ อะซัน

บทความวิชาการ

ปัญหาทางกฎหมายในการขอสัญชาติไทยของคู่สมรสเพศเดียวกันภายใต้บริบทของกฎหมายสมรสเท่าเทียม
ศิรินทร์พร ธารมัติ

HUACHIEW
CHALERMPRAKIET LAW JOURNAL

วารสารวิชาการคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
HUACHIEW CHALERMPRAKIET LAW JOURNAL

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม – ธันวาคม 2569 ISSN 3056 – 9346 (Online)

Vol.17 No.1 (July – December 2026)

เจ้าของ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
18/18 ถนนเทพรัตน กิโลเมตร 18 ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10540
โทรศัพท์ 0 -2312-6300 ต่อ 1689 1690
E-mail : faclaw120hcu@gmail.com

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์พิเศษประสิทธิ์ โฆวิไลกูล (เกษียณอายุ)	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิก สุนทรธัย	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

หัวหน้าบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิชัย เต็งพงศธร	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กิจบดี ก้องเบญจภุช (เกษียณอายุ)	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย สุวรรรณพานิช (เกษียณอายุ)	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์มาลี สุรเชษฐ (เกษียณอายุ)	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
รองศาสตราจารย์ ดร.เดือนเด่น นาคสีหราช	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรยา สิงห์สงบ	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรวุธ กิจกุศล (เกษียณอายุ)	วชิราวุธวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักรกฤษณ์ สถาปนศิริ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนาชัย สุนทรอนันตชัย	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

กองบรรณาธิการและเหรัญญิก

นางวราภรณ์ แจ่มแจ้ง

ผู้ช่วยเลขานุการ

นางอิศรา วงษ์ดี

กำหนดการออกวารสาร

ปีการศึกษาละ 2 ฉบับ (มกราคม – มิถุนายน และ กรกฎาคม – ธันวาคม)

บทความหรือข้อความคิดเห็นใด ๆ ที่ปรากฏในวารสารฉบับนี้เป็นวรรณกรรมของผู้เขียนโดยเฉพาะ คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ และกองบรรณาธิการไม่มีส่วนรับผิดชอบหรือไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยกับข้อคิดเห็นนั้น แต่ประการใด

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกตรวจบทความวารสารวิชาการประจำฉบับ (Peer review)

ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปวินี ไพรทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดล ปกรณ์นิมิตดี
พันตำรวจเอก ดร.อรรณพ กาวิกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวิธ วงศ์ทิพย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวุฒิ เพ็งพันธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นัดดาภา จิตต์แจ้ง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศรุต สำสีอ่อน
ดร.สุรีย์ฉาย พลวัน
ดร.อัครพงษ์ เพ็ชรพูล

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิภายในตรวจบทความวารสารวิชาการประจำฉบับ (Peer review)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิชัย เต็งพงศธร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนาชัย สุนทรอนันตชัย

❖❖❖❖❖❖❖❖❖

สารบัญ

บทความวิจัย

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 : ศึกษากรณีการไกล่เกลี่ยความผิดฐานลักทรัพย์ **1**
ปาจรีย์ ลิ้มติ้ว ปวินี ไพรทอง อาจารี มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์

ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยส่งเสริมกีฬาอาชีพ **23**
ธนกร ธีรปภารักษ์ อนันต์ เพียรวัฒนะกุลชัย

อำนาจพิจารณาคดีอาญาของศาลชำนัญพิเศษ : ศึกษาศาลแรงงาน **39**
สิริหทัย จิตรพัฒนากุล

แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมและบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี **50**
กิตติยา จินตกวีพันธุ์ กฤตวรรณ สาหร่าย

การบูรณาการมาตรการฟื้นฟูทางการแพทย์ที่มีอยู่ในการดูแลผู้ต้องขังคดียาเสพติด **64**
ณัฐพงษ์ ปานบุตร ธรรมวิทย์ เทอดอุดมธรรม พรรษพร สุวรรณากาศ

หน้าที่และความรับผิดของนิติบุคคลอาคารชุดต่อเจ้าของห้องชุด: ศึกษากรณีความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดเกี่ยวกับการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลาง **80**
พรรณอร หว่างตระกูล

มาตรการทางกฎหมายการแก้ปัญหาการขายทอดตลาดทรัพย์โดยจำนองติดไปของเจ้าพนักงานบังคับคดี **106**
ภักพงษ์ ขุราศี ลาวัลย์ หอนพรัตน์ ปุณณ์ดาพัชร์ วิมลคุณารักษ์

แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กและเยาวชนหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี **130**
ก่อเกียรติ ดีศรี กฤตวรรณ สาหร่าย นัฐธิยา บุญอาพัทธิ์เจริญ

ความรู้และพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะของนักศึกษาในบริบทกฎหมายสาธารณสุข **151**
อาภาภรณ์ บุลสถาพร สุชาดา ยางเอน อรุณกมล ทองแท้ ชลธิชา อรุณศรี ปัณณฑัต จะนัน ฟาเดลล์ อะซัน

บทความวิชาการ

ปัญหาทางกฎหมายในการขอสัญชาติไทยของคู่สมรสเพศเดียวกันภายใต้บริบทของกฎหมายสมรสเท่าเทียม **177**
ศิรินทร์พร ธารมัติ

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ดำเนินการมาถึงปีที่ 17 เล่มที่ 1 แล้วโดยได้จัดอยู่ในกลุ่มที่ 2 ของฐานข้อมูล TCI (Thai-Journal Citation Index Centre) ซึ่งคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติได้รวบรวมบทความหลากหลายด้านที่น่าสนใจจากผู้ทรงคุณวุฒิ บุคคลภายนอก และคณาจารย์ประจำ โดยบทความเหล่านี้มีคุณค่าทางวิชาการ อีกทั้งยังได้นำเสนอบทความทางกฎหมายในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่าน เช่น บทความวิจัยเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยส่งเสริมกีฬาอาชีพที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยกีฬาอาชีพ โดยใช้หลักกฎหมายมหาชนที่เกี่ยวข้อง องค์กรสากลที่ควบคุมการใช้สารต้องห้ามในการแข่งขันกีฬา กฎหมายต่างประเทศและมาตรการบังคับใช้ วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 บทความวิจัยเรื่องอำนาจพิจารณาคดีอาญาของศาลชำนาญพิเศษ : ศึกษาศาลแรงงาน ที่พบว่ากฎหมายไทยไม่เปิดช่องให้ศาลแรงงานมีอำนาจพิจารณาคดีอาญา และระบบไต่สวนที่ใช้อยู่ในศาลแรงงานไม่เหมาะสมกับการพิจารณาคดีอาญา ขณะที่บางประเทศ เช่น ประเทศอิสราเอลและประเทศไนจีเรีย กำหนดให้ศาลแรงงานมีอำนาจพิจารณาคดีอาญา ส่วนประเทศเยอรมนีและประเทศฝรั่งเศสใช้ระบบไต่สวนอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายโดยเพิ่มให้ศาลแรงงานมีอำนาจในการพิจารณาคดีอาญาที่เกี่ยวกับข้อพิพาทแรงงาน และให้สามารถเลือกใช้ทั้งระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความรวดเร็ว ความเป็นธรรม และการคุ้มครองสิทธิของคู่ความได้อย่างมีประสิทธิผล

กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ที่สนับสนุนบทความมาโดยตลอดและขอขอบพระคุณผู้ส่งบทความมาร่วมเผยแพร่ในครั้งนี้ อนึ่ง คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติขอเชิญชวนผู้สนใจส่งบทความตีพิมพ์ที่วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ในฉบับต่อไปเพื่อพัฒนาวงวิชาการและเผยแพร่ความรู้ อันเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา คณาจารย์ และประชาชนทั่วไป ซึ่งคณะจะจัดพิมพ์วารสารวิชาการเผยแพร่ปีการศึกษาละ 2 ฉบับ โดยสามารถติดต่อสอบถามได้ที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ โทรศัพท์ 0-2312-6300 ต่อ 1689 หรือ 1690

วุฒิชัย เต็งพงศธร
บรรณาธิการ

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 : ศึกษากรณีการไกล่เกลี่ยความผิดฐานลักทรัพย์

Legal Issues Regarding the Dispute Mediation Act B.E. 2562 (A.D. 2019) : A Study of Mediation in Theft Offenses

ปาจรีย์ ลิ้มติ้ว
สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
9/9 หมู่ 9 ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120

Pachari Limtiu
School of Law, Sukhothai Thammathirat Open University
9/9 Moo 9, Bang Phut, Pak Kret, Nonthaburi 11120
E-mail : Pachalee_lim@hotmail.com

ปวินี ไพรทอง
สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
9/9 หมู่ 9 ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120

Pawinee Praithong
School of Law, Sukhothai Thammathirat Open University
9/9 Moo 9, Bang Phut, Pak Kret, Nonthaburi 11120
E-mail : Pawinee.pra@stou.ac.th

อาจารี มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์
สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
9/9 หมู่ 9 ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120

Arjaree Me-intarakerd Meesidth
School of Law, Sukhothai Thammathirat Open University
9/9 Moo 9, Bang Phut, Pak Kret, Nonthaburi 11120
E-mail : Orarjaree@hotmail.com

(Received: 21 July 2025; Revised: 25 August 2025; Accepted: 10 September 2025)

บทคัดย่อ

การไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่มีเป้าหมายเพื่อลดภาระของระบบศาลและส่งเสริมการระงับข้อพิพาทอย่างสันติ โดยไม่ต้องดำเนินคดีถึงชั้นศาล โดยประเทศไทยใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เพื่อยุติข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวน สำหรับความผิดบางประเภทที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินสามปี รวมถึงความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 334 แห่งประมวลกฎหมายอาญาด้วย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการใช้เกณฑ์อัตราโทษเป็นหลักในการพิจารณานำคดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ส่งผลให้ไม่ครอบคลุมความผิดฐานลักทรัพย์อุกฉกรรจ์ตามมาตรา 335 แม้มาตรา 335 วรรคท้ายจะเปิดช่องให้ศาลใช้ดุลพินิจลงโทษตามมาตรา 334 ได้ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดอยู่ในภาวะจำใจหรือความยากจน และทรัพย์มีราคาเล็กน้อย แต่บทบัญญัติดังกล่าวกลับไม่ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในชั้นการสอบสวน โดยประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ มีแนวทางการไกล่เกลี่ยเน้นพฤติการณ์และมูลค่าทรัพย์มากกว่าอัตราโทษ ผู้วิจัยจึงเสนอให้ขยายขอบเขตของการไกล่เกลี่ยให้ครอบคลุมคดีลักทรัพย์อุกฉกรรจ์บางกรณี โดยให้นำพฤติการณ์แห่งคดีตามมาตรา 335 วรรคท้ายมาประกอบการพิจารณาในชั้นการสอบสวน และกำหนดให้อัยการมีบทบาทในการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนเพื่อเสริมสร้างความเป็นธรรม ความโปร่งใส และประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในประเทศไทย

คำสำคัญ : การไกล่เกลี่ย ข้อพิพาททางอาญา ความผิดฐานลักทรัพย์

Abstract

Mediation is a formal alternative justice mechanism intended to alleviate the burden on the judiciary and promote the peaceful resolution of disputes without recourse to litigation. In Thailand, the Dispute Mediation Act B.E. 2562 (2019) permits the resolution of criminal disputes at the inquiry stage but limits eligibility to offenses punishable by imprisonment not exceeding three years, such as theft under Section 334 of the Penal Code. This statutory limitation prevents mediation from being applied to aggravated theft under Section 335, notwithstanding the final paragraph of that provision, which authorizes the imposition of lesser penalties in cases involving compulsion, poverty, or low-value property. However, such mitigating considerations are not employed during the inquiry stage. Comparatively, legal systems in the United Kingdom, Germany, France, and the Philippines prioritize the offender's circumstances and the value of the property over the statutory penalty. This paper proposes extending the scope of mediation to include certain aggravated theft cases,

allowing the application of Section 335's final paragraph during the inquiry process and establishing prosecutorial oversight mechanisms. These reforms aim to enhance fairness, transparency, and the overall effectiveness of Thailand's alternative criminal justice system.

Keywords : Mediation Criminal Dispute Theft

บทนำ

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทยเผชิญปัญหาคดีล่าช้าเนื่องจากปริมาณคดีที่เข้าสู่ระบบเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดคดีค้างพิจารณาและภาวะผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ซึ่งกระทบต่อประสิทธิภาพและความเป็นธรรมของกระบวนการโดยรวม เพื่อลดภาระดังกล่าวได้มีการเสนอแนวทาง "การเบี่ยงเบนคดี" (Diversion) ซึ่งเป็นกลไกของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก โดยมุ่งให้ข้อพิพาทบางประเภทสามารถยุติได้โดยไม่ต้องเข้าสู่การพิจารณาในชั้นศาล ด้วยเหตุนี้รัฐบาลไทยจึงตราพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เพื่อเปิดทางให้ข้อพิพาททางอาญาบางฐาน โดยเฉพาะคดีที่มีโทษจำคุกไม่เกินสามปีสามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้ ซึ่งรวมถึงความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 ที่พบได้บ่อยในทางปฏิบัติ ซึ่งจากสถิติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติช่วงปี พ.ศ. 2565–2566 พบว่าคดีความผิดฐานลักทรัพย์เป็นในคดีที่มีอัตราการแจ้งความต่อพนักงานสอบสวน จำนวน 27,148 คดี จากคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ทั้งหมด 58,765 คดี[1] สะท้อนถึงข้อจำกัดของกฎหมายในการลดปริมาณคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ครอบคลุมเฉพาะความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 334 ไม่รวมกรณีที่มีเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 335 และมาตรา 335 ทวิ แม้บางกรณีผู้กระทำผิดอาจมีความจำเป็น ฐานะยากจน หรือทรัพย์ที่ลักมีมูลค่าต่ำ ซึ่งหากพิจารณาตามหลักยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ คดีดังกล่าวย่อมเหมาะสมต่อการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการขยายขอบเขตความผิดที่สามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยให้ครอบคลุมความผิดฐานลักทรัพย์โดยมีเหตุฉกรรจ์บางประเภทตามมาตรา 335 และมาตรา 335 ทวิ โดยใช้พฤติการณ์แห่งคดีและมูลค่าทรัพย์ตามวรรคท้าย ของบทบัญญัติดังกล่าวเป็นเกณฑ์พิจารณา พร้อมทั้งศึกษารูปแบบการไกล่เกลี่ยทางอาญาในต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ เพื่อนำแนวทางเปรียบเทียบมาใช้ในการปรับปรุงระบบกฎหมายไทยให้มีประสิทธิภาพและความเป็นธรรมยิ่งขึ้น

---

[1] สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, *สถิติฐานความผิดคดีอาญา (คดี 4 กลุ่ม) หน่วยงานทั่วประเทศ: ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2565 – 30 กันยายน 2566* (3 กันยายน 2567) crime <http://thaicrimes.org/pdf/crimes/2566.pdf.>.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎี การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา และความผิดฐานลักทรัพย์

2. เพื่อศึกษาหลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา ในความผิดฐานลักทรัพย์ตามกฎหมายประเทศไทย และต่างประเทศ

3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กรณีการไกล่เกลี่ยความผิดฐานลักทรัพย์

4. เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กรณีการไกล่เกลี่ยความผิดฐานลักทรัพย์ ให้มีความเหมาะสมและบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำราทางวิชาการ บทความ ข่าวสาร ตัวบทกฎหมาย คำบรรยายกฎหมาย งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างคดีที่เกี่ยวข้อง ทั้งในของประเทศไทยและต่างประเทศ รวมถึงการหาข้อมูลทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่ายและเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ และมีการวิจัยภาคสนาม โดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ของผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกฎหมาย เป็นผู้ปฏิบัติงานในส่วนที่วิจัย รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีความผิดฐานลักทรัพย์โดยตรง เช่น ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน ทนายความ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา ผู้ไกล่เกลี่ย และอาจารย์กฎหมาย แล้วนำมาวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีของการตรากฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์ ทั้งในกรณีเหตุธรรมดาและเหตุฉกรรจ์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 ถึงมาตรา 335 ทวิ ของพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 การศึกษานี้มุ่งเน้นไปที่ความผิดฐานลักทรัพย์คดีอุกฉกรรจ์ของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 335 และ มาตรา 335 ทวิ เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ในการนำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญามาปรับใช้กับความผิดฐานลักทรัพย์คดีอุกฉกรรจ์บางอนุมาตรา

นอกจากนี้ การศึกษายังรวมถึงการวิเคราะห์ความผิดฐานลักทรัพย์ในกรณีเหตุธรรมดาและเหตุอุกฉกรรจ์ในต่างประเทศ ซึ่งมีการนำหลักไกล่เกลี่ยเข้ามาบังคับใช้ในระบบกฎหมาย เช่น ประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ โดยการศึกษาเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อนำไปสู่การเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาของประเทศไทยให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎี การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา กรณีความผิดฐานลักทรัพย์

2. ทำให้ทราบถึงหลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา ในความผิดฐานลักทรัพย์ตามกฎหมายประเทศไทย และต่างประเทศ

3. ทำให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กรณีการไกล่เกลี่ยความผิดฐานลักทรัพย์ได้

4. ทำให้ทราบถึงแนวทางการปรับปรุงพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กรณีการไกล่เกลี่ยความผิดฐานลักทรัพย์

แนวคิด ทฤษฎี และความเป็นมา เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในความผิดฐานลักทรัพย์

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในความผิดฐานลักทรัพย์

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการความขัดแย้ง

การจัดการความขัดแย้งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสมดุลระหว่างสิทธิ ความยุติธรรม และผลกระทบในระยะยาว โดยเฉพาะในบริบทของกฎหมายอาญาซึ่งเป็นพื้นที่ที่ความขัดแย้งเกิดขึ้นได้เสมอ โดยการจัดการความขัดแย้งสามารถดำเนินการได้หลากหลายรูปแบบ[2] เช่น การหลีกเลี่ยง การเจรจาการไกล่เกลี่ย อนุญาโตตุลาการ การประท้วงการใช้กำลัง การฟ้องร้อง เป็นต้น ซึ่งให้ผลลัพธ์ 3 รูปแบบ[3] ได้แก่ ชนะ-แพ้ (Win-Lose) อาจเป็นการใช้อำนาจหรือเสียงข้างมากในการเอาชนะ แพ้ทั้งคู่ (Lose-Lose) เป็นการไม่บรรลุตามเป้าหมายทั้งสองฝ่าย และชนะทั้งคู่ (Win-Win) เป็นการแก้ปัญหาร่วมกันโดยต่างฝ่ายเข้าใจและหาทางออกที่พึงพอใจทั้งสองฝ่าย

---

[2] มนตรี ศิลป์มหาบัณฑิต, "การบริหารความขัดแย้ง," ใน ปวินี ไพรทอง, *การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ภายใต้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562* (กรุงเทพฯ: เอส.ออฟเซ็ทกราฟฟิคดีไซน์, 2564) 4–7.

[3] ลัดดา วิศิษฐานนท์, *แบบพฤติกรรมในการจัดการ ความขัดแย้งระหว่างบุคคลของบุคลากร ในองค์กรธุรกิจตามการรับรู้ของผู้บริหารระดับกลาง* (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, คณะศิลปศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534) 25-28.

1.2 การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution) (ADR)[4] เป็นวิธีลดภาระของศาลด้วยกระบวนการที่ยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 3 รูปแบบหลัก

(1) การเจรจาต่อรอง (Negotiation) เป็นกรณีที่คู่พิพาทตกลงกันโดยไม่มีคนกลาง

(2) การไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาท (Mediation หรือ Conciliation) เป็นวิธีใช้บุคคลที่สามช่วยเจรจา แม้ไม่มีอำนาจชี้ขาด แต่ส่งเสริมการตกลงโดยสมัครใจ และมีผลผูกพันคู่พิพาททั้งสองฝ่าย

(3) การอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) เป็นกรณีที่คู่พิพาทสามารถเลือกใช้อนุญาโตตุลาการในการพิจารณาและตัดสินข้อพิพาท ซึ่งคล้ายการพิจารณาในศาล หากไม่ปฏิบัติตามคำชี้ขาด อาจต้องให้ศาลบังคับ

1.3 แนวคิดการเบี่ยงเบนคดี (Diversion)

แนวคิดการเบี่ยงเบนคดี (Diversion) คือการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้เพื่อลดภาระของระบบยุติธรรมกระแสหลัก[5] โดยเฉพาะในคดีเล็กน้อยหรือผู้กระทำผิดความเสี่ยงต่ำ แนวคิดนี้มุ่งเน้นการฟื้นฟูและป้องกันการกระทำผิดซ้ำมากกว่าการลงโทษ โดยอาจใช้ดุลพินิจของตำรวจ อัยการ หรือศาลในการหยุดดำเนินคดี และส่งเข้าสู่โปรแกรมอบรมหรือบำบัด แทนการฟ้องร้อง[6] แนวทางนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการตีตรา (Labeling Theory) ที่ชี้ว่าการดำเนินคดีอาจนำไปสู่การกระทำผิดซ้ำ[7] การเบี่ยงเบนคดีจึงเป็นทางเลือกที่ช่วยคืนคนดีสู่สังคมอย่างยั่งยืน

1.4 ทฤษฎีตีตรา (Labeling Theory)

ทฤษฎีนี้ชี้ว่า การลงโทษผู้กระทำผิดอย่างเคร่งครัดอาจส่งผลลบ โดยเฉพาะเมื่อถูกสังคมมองว่าเป็น “อาชญากร” ส่งผลให้ขาดโอกาสกลับตัวและเสี่ยงกระทำผิดซ้ำ

Howard S. Becker[8] อธิบายว่า ความเบี่ยงเบนมิใช่คุณลักษณะของการกระทำ แต่เป็นผลจากการตีความของสังคม ผู้ที่ถูกติดฉลากว่าเป็น “คนนอก” จะเผชิญผลกระทบทางสังคมมากกว่าตัวการกระทำเอง การตีตราอย่างถาวรโดยไม่เปิดโอกาสให้ฟื้นฟู จึงอาจยิ่งผลักให้กลายเป็นอาชญากรในระยะยาว มากกว่าจะคืนคนดีสู่สังคมได้อย่างแท้จริง

---

[4] สำนักส่งเสริมงานตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม, *คู่มือการระงับข้อพิพาททางเลือกสำหรับประชาชน* (25 มีนาคม 2568) content <https://oja.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/2177/iid/18749>.

[5] ดาริณ ดรุณกานต์, *กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ศึกษากรณีการเบี่ยงเบนคดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน* (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยพายัพ, 2553) 7.

[6] บดินทร วิยาภรณ์, *การไม่ดำเนินคดีโดยพนักงานสอบสวนโดยใช้ดุลยพินิจ* (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552) 18–19.

[7] ชัยวิวัฒน์ หิรัญวัฒนะ, *บทบาทพนักงานสอบสวนในการกันคดีไม่ให้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม* (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2545) 6.

[8] Becker, H. S., *Outsiders: Studies in the sociology of deviance* (New York: Free Press,1963) 8–10.

1.5 หลักความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality)

หลักความได้สัดส่วน หรือ หลักความพอสมควรแก่เหตุ เป็นหลักกฎหมายสากลที่กำหนดให้รัฐสามารถใช้มาตรการกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ต่อเมื่อมีความเหมาะสม จำเป็น และได้สัดส่วนกับเป้าหมายของรัฐ[9] โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ[10] ได้แก่ 1.ความเหมาะสมของมาตรการ (suitability) 2.ความจำเป็นในการเลือกมาตรการที่กระทบน้อยที่สุด (necessity) และ 3.การชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์สาธารณะกับสิทธิของบุคคล (proportionality in the strict sense)

กล่าวโดยสรุป หลักความได้สัดส่วนเป็นแนวทางสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญและกฎหมายอาญา โดยเน้นให้การจำกัดสิทธิเป็นไปอย่างสมเหตุสมผล ลดผลกระทบต่อบุคคล และส่งเสริมความยุติธรรมในสังคมตามหลักนิติธรรม

2. ความเป็นมา เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในความผิดฐานลักทรัพย์

ประเทศไทยมีการจำแนกประเภทของความผิดทางอาญาออกเป็นสองลักษณะสำคัญ ได้แก่“ความผิดอันยอมความได้” ซึ่งเป็นความผิดที่ส่งผลกระทบเฉพาะต่อสิทธิของบุคคล และกฎหมายเปิดโอกาสให้คู่กรณีสามารถระงับข้อพิพาทได้โดยความยินยอมร่วมกัน ทั้งนี้ ผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนนับแต่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด และอาจถอนคำร้องทุกข์หรือยอมความได้ก่อนคดี ถึงที่สุด[11] การถอนคำร้องทุกข์โดยถูกต้องตามกฎหมายจะทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับลงตามมาตรา 39 (2) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และ “ความผิดอาญาแผ่นดิน” ซึ่งเป็นความผิดที่มีลักษณะกระทบต่อสังคมหรือรัฐโดยรวม จึงไม่อาจระงับได้ด้วยการยอมความของคู่กรณีเพียงฝ่ายเดียว [12]

โดยความผิดฐานลักทรัพย์เป็นความผิดอาญาแผ่นดิน แม้ในทางข้อเท็จจริง ผู้เสียหายจะได้รับการชดใช้หรือไม่ติดใจเอาความแล้วก็ตาม แต่กฎหมายยังคงบัญญัติให้ต้องดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก และไม่อาจระงับข้อพิพาทได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เป็นการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในชั้นการสอบสวน วัตถุประสงค์เพื่อเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก เปิดโอกาสให้ความผิดอาญาแผ่นดินบางฐานที่มีลักษณะไม่ร้ายแรงสามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้ โดยกำหนดเกณฑ์พิจารณาจากอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี รวมถึงความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 ด้วย ซึ่งโดยทั่วไปการระงับข้อพิพาททางอาญาดำเนินการผ่านกระบวนการ

---

[9] ศรีรัตน์ งามนิสัย, *หลักความพอสมควรแก่เหตุ: พัฒนาการและการปรับใช้ในระบบกฎหมายไทย* (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550) 1.

[10] เพิ่งอ้าง, 12–13, 52, 75.

[11] มาตรา 96,*ประมวลกฎหมายอาญา.*

[12] จุฬารัตน์ ยะปะนัน, “เกร็ดกฎหมายน่ารู้” (2553) 7:2 *จุลนิติ* 151, 158.

ยุติธรรมกระแสหลัก มุ่งเน้นการลงโทษผู้กระทำผิดตามขั้นตอนของกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การเบี่ยงเบนข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนยังคงเปิดโอกาสให้พนักงานสอบสวนสามารถระงับข้อพิพาททางอาญาโดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาลด้วยวิธีการดังนี้

(1) การยินยอมเสียค่าปรับในอัตราสูง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37(1)[13] และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 79[14] ในคดีมีโทษปรับสถานเดียว เมื่อผู้กระทำผิดยินยอมเสียค่าปรับ ในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้น การเลิกคดีอาญากรณีนี้แสดงให้เห็นว่าผู้เสียหายถูกจำกัดอำนาจฟ้อง และยังแสดงให้เห็นอีกว่าโทษปรับอย่างเดียวคล้ายเป็นค่าเสียหายได้[15]

(2) การเปรียบเทียบคดีลหุโทษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา37(2)–(4)[16] และมาตรา 38[17] ในคดีความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ หรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือคดีซึ่งเปรียบเทียบได้ตามกฎหมายอื่น เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามคำเปรียบเทียบของพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วให้คดีอาญาเลิกกัน

(3) การยอมความในความผิดอันยอมความได้ในชั้นพนักงานสอบสวน การยอมความในความผิดอันยอมความได้ ถือเป็นกลไกหนึ่งในการระงับข้อพิพาททางอาญาที่อยู่ในระหว่างขั้นตอนการสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการเฉพาะในคดีที่กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดอันยอมความได้ ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (2)

3. เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในความผิดฐานลักทรัพย์ตามกฎหมายประเทศไทยและต่างประเทศ

1. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในความผิดฐานลักทรัพย์ของประเทศไทย

1.1 ความผิดฐานลักทรัพย์ของประเทศไทย

(1) ความผิดฐานลักทรัพย์ธรรมดา ตามมาตรา 334 บัญญัติว่า *"ผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกหมื่นบาท"*

(2) ความผิดฐานลักทรัพย์เหตุฉกรรจ์ ตามมาตรา 335[18] เป็นความผิดที่มีการบัญญัติโดยอาศัยเหตุต่าง ๆ เพื่อเป็นคดีอุกฉกรรจ์ โดยแบ่ง 4 เหตุ ในการกำหนดเหตุฉกรรจ์ ดังต่อไปนี้[19]

---

[13] มาตรา 37 (1), *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.*

[14] มาตรา 79, *ประมวลกฎหมายอาญา.*

[15] คณิต ณ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่ 6, 2546) 231.

[16] มาตรา 37 (2) (3) และ (4), *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.*

[17] มาตรา 38, *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.*

[18] มาตรา 335, *ประมวลกฎหมายอาญา.*

[19] คณพล จันทร์หอม, *คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด* 3 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่ 9, 2568) 97.

ก. เวลาที่กระทำความผิดได้แก่ ลักทรัพย์ในเวลากลางคืน ตามอนุมาตรา 1 โดยช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงพักผ่อนของเจ้าของทรัพย์ ซึ่งทำให้ขาดความสามารถในการดูแลทรัพย์สินอย่างเต็มที่ ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดสามารถลงมือได้สะดวกขึ้น โอกาสที่เจ้าของทรัพย์จะรับรู้และขัดขวางการกระทำผิดก็ลดลง นอกจากนี้ ความมืดในเวลากลางคืนยังเอื้อประโยชน์ให้ผู้กระทำผิดหลบหนีการติดตามจับกุมได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังลดความแม่นยำในการจดจำลักษณะหรือใบหน้าของผู้กระทำผิดโดยพยานหรือผู้เสียหาย

ข. สถานที่ที่กระทำความผิด ได้แก่ ลักทรัพย์ในที่หรือบริเวณที่มีเหตุคับขัน ตามอนุมาตรา 2 ลักทรัพย์ในเคหสถาน สถานที่ราชการหรือสถานที่ที่จัดไว้เพื่อให้บริการสาธารณะ ตามอนุมาตรา 8 และลักทรัพย์ในสถานที่บูชาสาธารณะ สถานีรถไฟ ท่าอากาศยาน ที่จอดรถหรือเรือสาธารณะ หรือยวดยานสาธารณะ ตามอนุมาตรา 9

ค. วิธีการกระทำความผิด ได้แก่ ลักทรัพย์โดยทำอันตรายสิ่งกีดกั้นสำหรับบุคคลหรือทรัพย์ ตามอนุมาตรา 3 ลักทรัพย์โดยเข้าช่องทางที่ได้ทำขึ้นโดยไม่มีจำนงให้เป็นทางคนเข้า ตามอนุมาตรา 4 ลักทรัพย์โดยแปลงหรือปลอมเป็นผู้อื่น ตามอนุมาตรา 5 ลักทรัพย์โดยลวงว่าเป็นเจ้าหน้าที่ ตามอนุมาตรา 6 และ ลักทรัพย์โดยมีอาวุธหรือร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป ตามอนุมาตรา 7

ง. ประเภทของทรัพย์ ได้แก่ ลักทรัพย์ที่ใช้หรือมีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์ ตามอนุมาตรา 11 และลักทรัพย์ที่เป็นของผู้มีอาชีพกสิกรรม ตามอนุมาตรา 12

มาตรา 335 วรรคสอง กำหนดโทษหนักขึ้นสำหรับการลักทรัพย์ที่มีลักษณะร้ายแรงหลายอย่างรวมกัน เช่น ลักทรัพย์ตอนกลางคืนและใช้กำลัง กำหนดโทษจำคุก 1 ถึง 7 ปี และปรับตั้งแต่ 20,000 ถึง 140,000 บาท เพื่อให้เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำ

มาตรา 335 วรรคสาม กำหนดโทษหนักขึ้นสำหรับการลักทรัพย์ที่เป็นโค กระบือ เครื่องกล หรือเครื่องจักรที่ใช้ในกสิกรรม เพราะทรัพย์เหล่านี้มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของเกษตรกร การคุ้มครองจึงเน้นเฉพาะทรัพย์ 4 ประเภทนี้ ต่างจากมาตรา 335 (12) ที่คุ้มครองสัตว์ทุกชนิดโดยไม่จำกัดประเภท

มาตรา 335 วรรคท้าย[20] เปิดโอกาสให้ศาลลดโทษลงตามมาตรา 334 หากผู้กระทำความผิดลักทรัพย์ด้วยความจำใจหรือเพราะยากจนอย่างรุนแรง ซึ่งหมายถึง ผู้กระทำได้กระทำผิดโดยที่ไม่เต็มใจ หรือ ยากจนถึงขนาดที่ไม่มีทรัพย์สินเงินทองในจำนวนเพียงพอสำหรับเลี้ยงชีวิตได้ จึงได้กระทำความผิดและทรัพย์นั้นมีราคาเล็กน้อย โดยพิจารณาตามฐานะทั่วไปของประชาชน เช่น ราคาสินค้าตามค่าแรงขั้นต่ำหรือราคาท้องถิ่น ณ เวลาที่เกิดเหตุ ทั้งนี้ต้องวินิจฉัยเป็นรายกรณี

---

[20] เพิ่งอ้าง, 137-138.

(3) ความผิดฐานลักพระพุทธรูป หรือวัตถุทางศาสนา มาตรา 335 ทวิ21 การลักทรัพย์ที่เป็นพระพุทธรูปหรือวัตถุทางศาสนาในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ถือเป็นความผิดร้ายแรงตามกฎหมาย เพราะกระทบต่อความศรัทธาและคุณค่าทางวัฒนธรรม ศาลจะลงโทษหนักขึ้น โดยต้องมีองค์ประกอบคือ 1. ทรัพย์นั้นเป็นวัตถุทางศาสนาหรือพระพุทธรูปที่ประชาชนบูชา หรือเป็นสมบัติของชาติ และ 2. ผู้กระทำต้องรู้ว่าทรัพย์นั้นมีลักษณะดังกล่าว หากขาดข้อใดข้อหนึ่ง จะไม่เข้าเกณฑ์ตามกฎหมาย[22]

1.2 การไกล่เกลี่ยคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 41 ให้อำนาจในการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นสอบสวนโดยไม่จำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการฟ้องคดีตามปกติ ซึ่งความผิดที่สามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้ มี 3 ประเภท[23] ได้แก่

(1) ความผิดอันยอมความได้

(2) ความผิดลหุโทษตามมาตรา 390–395 และมาตรา 397 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และความผิดลหุโทษอื่นที่ไม่กระทบต่อส่วนรวมตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(3) ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินสามปี ตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติฯ ซึ่งรวมถึงความผิด ฐานลักทรัพย์ ตามมาตรา 334 แห่งประมวลกฎหมายอาญาด้วย

2. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในความผิดฐานลักทรัพย์ตามกฎหมายต่างประเทศ

2.1 ประเทศอังกฤษ

2.1.1 ประเภทความผิดฐานลักทรัพย์ มีการแบ่งประเภทความผิดลักทรัพย์ธรรมดา และลักทรัพย์เหตุฉกรรจ์ โดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา Theft Act 1968 ซึ่งลักทรัพย์ธรรมดา หมายถึง การถือเอาทรัพย์ของผู้อื่นไปโดยทุจริต โดยมีเจตนาที่จะยึดถือสิทธิในทรัพย์นั้นอย่างถาวร[24]

ลักทรัพย์เหตุฉกรรจ์ เป็นกรณีที่ประกอบด้วยสถานการณ์หรือพฤติการณ์ที่ทำให้ความผิดมีลักษณะร้ายแรงยิ่งขึ้น เช่น การบุกรุกเข้าไปในอาคารหรือที่พักอาศัยโดยมิชอบด้วยกฎหมาย พร้อมกับมีเจตนากระทำความผิด[25] หรือนำอาวุธหรือวัตถุอันตรายติดตัวเข้าไปด้วย[26] กฎหมายอังกฤษกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงขึ้นสำหรับกรณีลักษณะดังกล่าว เพื่อสะท้อนถึงระดับความอันตรายที่มีต่อชีวิต ทรัพย์สิน และความสงบเรียบร้อยของประชาชน

2.1.2 การไกล่เกลี่ยคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ โดยปกติความผิดฐานลักทรัพย์ ตาม The Theft Act 1968 ไม่สามารถไกล่เกลี่ยเพื่อยุติคดีได้ แต่หากเป็นกรณีลักทรัพย์เล็กน้อย เช่น ลักของ

---

[21] มาตรา 335 ทวิ, *ประมวลกฎหมายอาญา.*

[22] คำพิพากษาฎีกาที่ 1024/2518.

[23] มาตรา 41, *พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562.*

[24] Section 1 – (1), *The Theft Act 1968.*

[25] Section 9, *The Theft Act 1968.*

[26] Section 10, *The Theft Act 1968.*

จากร้านค้ามูลค่าต่ำกว่า 200 ปอนด์ อาจเข้าสู่ระบบ Community Resolution[27] ซึ่งเป็นมาตรการหนึ่งในการระงับข้อพิพาทนอกระบบศาล (Out-of-Court Disposal) ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจในประเทศอังกฤษใช้ในการจัดการกับความผิดที่มีลักษณะไม่ร้ายแรงและพฤติกรรมต่อต้านสังคม (antisocial behaviour) โดยไม่จำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีในศาล กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice)[28] เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายจากอาชญากรรมหรือความขัดแย้ง และผู้กระทำผิดได้พูดคุยกัน เพื่อซ่อมแซมความเสียหาย เยียวยาจิตใจ และสร้างความเข้าใจระหว่างกัน นอกจากนี้ยังมีกระบวนการพิจารณาคดีการจัดการคดีนอกศาล ภายใต้ The Code for Crown Prosecutors[29] ซึ่งเป็นการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการประเมินว่าคดีควรถูกนำเข้าสู่ศาลหรือไม่โดยพิจารณา โดยมีหลักเกณฑ์ The Full Code Test ประเมินพยานหลักฐาน และผลประโยชน์สาธารณะ ทั้งนี้ แนวทาง Sentencing Guidelines[30] พิจารณาจากเจตนา มูลค่าทรัพย์และผลกระทบต่อผู้เสียหาย หากผู้เสียหายยินยอม และผู้กระทำผิดอาจชดใช้หรือคืนทรัพย์แล้ว อาจไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการศาล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของตำรวจ หรือ อัยการ CPS (Crown Prosecution Service)

2.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

2.2.1 ประเภทความผิดฐานลักทรัพย์มีการแบ่งประเภทความผิดฐานลักทรัพย์ธรรมดาความผิดฐานลักทรัพย์เหตุฉกรรจ์ และลักทรัพย์ที่มีมูลค่าเล็กน้อย โดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเยอรมนี Strafgesetzbuch (StGB) ซึ่งความผิดฐานลักทรัพย์ธรรมดาเป็นการกระทำโดยเจตนาที่จะเอาทรัพย์ของผู้อื่นไปเป็นของตนหรือของผู้อื่นโดยมิชอบ ซึ่งผู้กระทำความผิดอาจต้องรับโทษทั้งในกรณีสำเร็จความผิดและพยายามลักทรัพย์[31]

ความผิดฐานลักทรัพย์เหตุฉกรรจ์โดยกฎหมายเยอรมนีให้ความสำคัญกับพฤติการณ์แวดล้อมของการกระทำความผิด เช่น การบุกรุกเข้าไปในสถานที่โดยไม่ชอบ การลักทรัพย์ที่อยู่ในที่มีมาตรการรักษาความปลอดภัยสูง หรือการกระทำร่วมกันเป็นกลุ่ม มีอาวุธ หรือมีเจตนารุนแรงต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่น ลักษณะเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยถ่วงโทษซึ่งส่งผลให้บทลงโทษรุนแรงยิ่งขึ้นตามลำดับความร้ายแรงของพฤติการณ์[32] [33]

---

[27] Restorative Justice Council, *Restorative justice and policing information pack (October 2014)* (6 July 2025) site <ttps://restorativejustice.org.uk/sites</default/files/resources/files/1z87_info_packs%20%282%29%20police.pdf?>.

[28] Ibid, 6-7.

[29] *The Code for Crown Prosecutor.*

[30] Sentencing Council, *Theft from a shop or stall – Magistrates' court.* Sentencing Council (22 January 2025) outline <https://www.sentencingcouncil.org.uk/outlines/shoplifting/.>.

[31] § 242, Strafgesetzbuch (StGB).

[32] § 243, Strafgesetzbuch (StGB).

[33] § 244, Strafgesetzbuch (StGB).

นอกจากนี้ กฎหมายเยอรมนียังได้วางหลักการแยกความรับผิดทางอาญาในกรณีการลักทรัพย์ที่มีมูลค่าเล็กน้อย โดยกำหนดให้เป็นความผิดที่สามารถดำเนินคดีได้ต่อเมื่อมีคำร้องขอจากผู้เสียหาย เว้นแต่กรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่าการกระทำนั้นมีผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะอย่างมีนัยสำคัญ จึงอาจสั่งดำเนินคดีได้แม้ไม่มีการร้องทุกข์จากผู้เสียหาย[34]

2.2.2 การไกล่เกลี่ยคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีใช้หลักการดำเนินคดีโดยรัฐ (Public Prosecution) โดยให้อำนาจในการสอบสวนและฟ้องคดีอาญาอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบขององค์กรอัยการ เพื่อถ่วงดุลอำนาจศาลและส่งเสริมความยุติธรรมในการพิจารณาคดี แต่ก็อนุญาตให้ใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยในคดีลักทรัพย์ที่ไม่ร้ายแรง เช่น ลักทรัพย์มูลค่าเล็กน้อย ตามมาตรา 248a โดยเริ่มจากผู้กระทำผิดแสดงความสำนึกผิดและยินยอมชดใช้ค่าเสียหาย เช่น คืนของ ชำระเงิน หรือ ขอโทษผู้เสียหาย หากผู้เสียหายยินยอม และอัยการหรือศาลเห็นว่าคดีไม่ร้ายแรง สามารถใช้มาตรา 153a แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายุติคดีได้ กระบวนการนี้ลดการฟ้องร้องในศาล โดยเมื่อปฏิบัติตามข้อตกลงครบถ้วน คดีจะไม่ถูกดำเนินคดีต่อในระบบศาล

2.3 สาธารณรัฐฝรั่งเศส

2.3.1 ประเภทความผิดฐานลักทรัพย์ สาธารณรัฐฝรั่งเศส ภายใต้ประมวลกฎหมายอาญา Code pénal โดยความผิดฐานลักทรัพย์ธรรมดา หมายถึง การยึดถือเอาทรัพย์สินของผู้อื่นโดยปราศจากความยินยอมของเจ้าของ ซึ่งถือเป็นความผิดอาญาที่มีบทลงโทษตามกฎหมาย[3536] ทั้งนี้ กฎหมายฝรั่งเศสยังได้ให้ความสำคัญกับบริบทของพฤติการณ์แห่งคดี ทั้งนี้ยังมีกรณีทรัพย์ที่มีมูลค่าไม่สูงและทรัพย์ได้มีการส่งมอบคืนแก่ผู้เสียหายไปแล้ว ถือว่าคดีอาญาเลิกกัน[37] โดยมูลค่าทรัพย์สินนั้นต้องมีมูลค่าต่ำกว่าหรือเท่ากับ 300 ยูโร และปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นได้ถูกคืนให้กับผู้เสียหายหรือผู้เสียหายได้รับการชดใช้ความเสียหายแล้ว การดำเนินคดีอาญาอาจถูกยกเลิกได้ ซึ่งหลักการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดในการใช้กระบวนการยุติธรรมอย่างยืดหยุ่น โดยคำนึงถึงสัดส่วนของความเสียหาย เจตนาของผู้กระทำผิด และความพึงพอใจของผู้เสียหายเป็นสำคัญ

ส่วนความผิดฐานลักทรัพย์เหตุฉกรรจ์ มีการกำหนดระดับความร้ายแรงของความผิดตามพฤติการณ์แห่งคดี โดยหากเป็นการลักทรัพย์ในสถานการณ์ที่เข้าข่ายรุนแรง เช่น การลักทรัพย์โดยกระทำร่วมกันหลายคนโดยมิใช่แก๊งอาชญากรรม การกระทำโดยเจ้าหน้าที่รัฐหรือผู้ให้บริการสาธารณะโดยอาศัยโอกาสจากตำแหน่งหน้าที่ การแอบอ้างเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ การใช้ความรุนแรงใน

---

[34] § 248a, Strafgesetzbuch (StGB).

[35] Article 311-1, *Code pénal.*

[36] Article 311-3, *Code pénal.*

[37] Article 311-3-1, *Code pénal.*

ระดับไม่ถึงขั้นร้ายแรง การลักอุปกรณ์ปฐมพยาบาล การลักทรัพย์ในที่พักอาศัยหรือสถานที่เก็บรักษาทรัพย์ การลักทรัพย์ในยานพาหนะสาธารณะหรือบริเวณทางเข้า การลักทรัพย์พร้อมการทำลายหรือสร้างความเสียหาย การปกปิดใบหน้าเพื่อหลีกเลี่ยงการระบุตัว การลักทรัพย์ในบริเวณสถานศึกษาในช่วงเวลาเข้าเรียนหรือเลิกเรียน และการลักทรัพย์เพื่อการค้าสัตว์ผิดกฎหมาย กฎหมายจะกำหนดบทลงโทษที่สูงขึ้นตามระดับความร้ายแรงที่เพิ่มขึ้น[38]

นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองกลุ่มบุคคลเฉพาะ เช่น เด็ก เยาวชน หรือผู้เปราะบาง[39] รวมถึงคุ้มครองทรัพย์สินที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและสาธารณสมบัติ[40] โดยหากมีการลักทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายหรือทรัพย์สินเหล่านี้ บทลงโทษจะถูกเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เพื่อสะท้อนถึงผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง

ในกรณีที่การลักทรัพย์มีลักษณะหลายประการผนวกกัน เช่น การกระทำเป็นกลุ่มพร้อมใช้อาวุธ หรือการใช้ความรุนแรงจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บสาหัสหรือเสียชีวิต กฎหมายฝรั่งเศสถือว่า เป็นลักษณะความผิดร้ายแรงขั้นสูงสุด และกำหนดโทษถึงขั้นจำคุกตลอดชีวิต[41]

2.3.2 การไกล่เกลี่ยคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสพนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนและฟ้องคดีอาญา โดยมักมอบหมายให้ตำรวจดำเนินการสอบสวนแทน ภายใต้การกำกับดูแลของพนักงานอัยการ[42] โดยมาตรา 40[43] แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส พนักงานอัยการ มีดุลพินิจในการพิจารณาคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ และไม่จำเป็นต้องสั่งฟ้องทุกคดี ซึ่งคดีที่ไม่รุนแรงและทรัพย์มีมูลค่าไม่เกิน 300 ยูโร อาจเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยทางอาญา (Médiation Pénale) ได้ หากผู้กระทำผิดคืนทรัพย์หรือชดใช้ค่าเสียหายแล้ว โดยอัยการมีดุลพินิจไม่ฟ้องคดี หากเห็นว่าไม่จำเป็น ต่อประโยชน์สาธารณะ กระบวนการนี้เกิดขึ้นก่อนการฟ้องคดี และต้องได้รับความยินยอมจากทั้งสองฝ่าย มีเป้าหมายเพื่อลดคดีในศาล ส่งเสริมการเยียวยาและสนับสนุนการกลับคืนสู่สังคมของผู้กระทำผิด หากผู้กระทำผิดปฏิบัติตามเงื่อนไขครบถ้วน คดีจะไม่ถูกนำขึ้นสู่ศาล แต่หากฝ่าฝืน อัยการสามารถฟ้องคดีได้ตามปกติ

---

38 Article 311-4, *Code pénal.*

39 Article 311-4-1, Code pénal.

40 Article 311-4-2, *Code pénal.*

41 Article 311-5-311-11, *Code pénal.*

42 อุทัย อาทิเวช, *รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส* (กรุงเทพฯ: วี.เจ.พริ้นติ้ง, พิมพ์ครั้งที่ 2, 2557) 192–193.

43 Article 40, Code de procédure pénale.

2.4 สาธารณรัฐฟิลิปปินส์

2.4.1 ประเภทความผิดฐานลักทรัพย์ มีการแบ่งประเภทความผิดฐานลักทรัพย์ธรรมดา และความผิดลักทรัพย์เหตุฉกรรจ์ โดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมาย Revised Penal Code ซึ่งความผิดฐานลักทรัพย์ธรรมดา มิได้จำกัดเฉพาะการเอาทรัพย์ของผู้อื่นโดยไม่มีความยินยอมเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการไม่ส่งคืนทรัพย์ที่พบ การใช้ประโยชน์จากทรัพย์ที่ตนทำลายโดยมิชอบ และการลักลอบเข้าสู่ที่ดินของผู้อื่นเพื่อล่าสัตว์หรือเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยไม่ได้รับอนุญาต[44]

ในกฎหมายอาญาของฟิลิปปินส์ การกำหนดโทษสำหรับความผิดฐานลักทรัพย์เป็นไปตามหลักการพิจารณาตามมูลค่าทรัพย์สินที่ถูกลัก โดยแบ่งระดับโทษตามช่วงของมูลค่าทรัพย์ ทั้งนี้ หากทรัพย์ที่ถูกลัก มีมูลค่าสูง โทษจะรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ ในทางกลับกันหากทรัพย์มีมูลค่าต่ำ โทษจะเบาลงอย่างมีนัยสำคัญ และในบางกรณีอาจกำหนดเพียงโทษปรับแทนการจำคุกได้

นอกจากนี้ กฎหมายยังเปิดช่องให้พิจารณาลดโทษได้ในกรณีที่ผู้กระทำผิดลักทรัพย์ไปเพราะ ความยากจน ความหิว หรือความจำเป็นในการยังชีพ โดยเฉพาะเมื่อทรัพย์ที่ถูกลักมีมูลค่าไม่เกิน 500 เปโซ[45] แนวทางนี้สะท้อนถึงการใช้ดุลพินิจในกระบวนการยุติธรรมที่คำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและเจตนา ของผู้กระทำผิด ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของระบบกฎหมายที่เน้นความยุติธรรมตามบริบทของแต่ละกรณี

ความผิดฐานลักทรัพย์อุกฉกรรจ์ กฎหมายได้กำหนดให้มีการเพิ่มโทษหากการกระทำนั้นเกิดขึ้น ในบริบทที่สะท้อนถึงการฉวยโอกาสจากสถานการณ์ที่ไม่ปกติ เช่น การลักทรัพย์ในช่วงเกิดภัยพิบัติ ความไม่สงบในสังคม หรือการลักทรัพย์โดยอาศัยความไว้วางใจ เช่น จากคนรับใช้หรือบุคคลใกล้ชิด รวมถึงกรณีที่ทรัพย์ที่ถูกลักมีความสำคัญหรือมีมูลค่าสูง เช่น ยานพาหนะ[46] นอกจากนี้กฎหมายยังให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษต่อทรัพย์สินทางวัฒนธรรมของชาติ โดยกำหนดบทลงโทษสำหรับการลักทรัพย์จากสถานที่ที่จัดเก็บหรือจัดแสดงทรัพย์สินทางวัฒนธรรม เช่น พิพิธภัณฑ์และหอสมุดแห่งชาติ และหากมีกฎหมายเฉพาะที่กำหนดโทษที่รุนแรงกว่า กฎหมายจะให้นำบทบัญญัตินั้นมาใช้บังคับก่อน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมอย่างเข้มงวด[47]

2.4.2 การไกล่เกลี่ยคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ ในฟิลิปปินส์ใช้ระบบการไกล่เกลี่ย Lupong Tagapayapa[48] ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการยุติข้อพิพาทในชุมชน โดยมุ่งลดภาระของศาลและ

---

[44] Article 308, *Revised Penal Code.*

[45] Article 309, *Revised Penal Code.*

[46] Article 310, *Revised Penal Code.*

[47] Article 311, *Revised Penal Code.*

[48] Presidential Decree No. 1508. (1978, June 11), *Establishing a system of amicably settling disputes at the barangay level* (20 June 2024) [Repealed by R.A. No. 7160]. LawPhil – The Lawphil Project <https://lawphil.net/statutes/presdecs/pd1978/pd_1508_1978.html>.

ส่งเสริมความสมานฉันท์ โดยความผิดฐานลักทรัพย์ที่สามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้ ต้องเป็นความผิดเล็กน้อย ไม่ซับซ้อน และไม่มีผลกระทบร้ายแรงต่อสาธารณะ เช่น ความผิดลักทรัพย์ตามมาตรา 309 (8) แห่งประมวลกฎหมายอาญา หากมูลค่าทรัพย์ไม่เกิน 500 เปโซ และกระทำไปเพราะความหิวหรือความลำบากในการดำรงชีวิต โดยข้อพิพาทต้องผ่านการไกล่เกลี่ยในระดับบารังไกย์ก่อนเข้าสู่ศาล การไกล่เกลี่ยต้องกระทำโดยตรงระหว่างคู่กรณี ไม่มีตัวแทน เว้นแต่กรณีพิเศษ ทั้งนี้ การตกลงไกล่เกลี่ยที่สำเร็จจะมีผลตามกฎหมายเช่นเดียวกับคำพิพากษา

4. บทวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กรณีการไกล่เกลี่ยความผิดฐานลักทรัพย์

4.1 บทสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการทางกฎหมาย

ในการสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์ปัญหา ได้มีการตั้งคำถามเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กรณีการไกล่เกลี่ยความผิดฐานลักทรัพย์ จำนวน 4 คำถาม และผลจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในการไกล่เกลี่ยคดีความผิดฐานลักทรัพย์ ที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334)

ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด (10/10) เห็นด้วยว่าสามารถไกล่เกลี่ยได้ เนื่องจากเป็นคดีที่โทษไม่ร้ายแรง โดยบางรายเสนอให้มีเงื่อนไขเพิ่มเติม เช่น กรณีผู้กระทำยากจนหรือทรัพย์มีมูลค่าเล็กน้อย

2. ท่านเห็นว่าคดีความผิดฐานลักทรัพย์อุกฉกรรจ์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 335 ควรนำมาไกล่เกลี่ยได้หรือไม่ หากเห็นว่าควร ท่านคิดว่าอนุมาตราใดเหมาะสมสำหรับการไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

ส่วนใหญ่ของผู้ให้สัมภาษณ์ (8/10) เห็นควรให้สามารถไกล่เกลี่ยได้เฉพาะบางอนุมาตรา ได้แก่ (1) ลักทรัพย์เวลากลางคืน (11) ลักทรัพย์นายจ้าง (12) ที่เป็นกสิกรรมฯ โดยให้เหตุผลว่าแม้เป็นคดีที่มีโทษสูง แต่บางกรณีมิได้ก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรง อย่างไรก็ตาม ผู้พิพากษาและผู้ไกล่เกลี่ยไม่เห็นควร โดยให้เหตุผลว่าเป็นคดีที่มีอัตราโทษสูงเกินไป ไม่เหมาะสมต่อการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย

3. ท่านเห็นว่าคดีความผิดฐานลักทรัพย์อุกฉกรรจ์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 335 ที่เกิดจากความจำใจหรือความยากจน และทรัพย์มีราคาเล็กน้อยควรเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 หรือไม่

ส่วนใหญ่ของผู้ให้สัมภาษณ์ (9/10) เห็นควรให้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย โดยเห็นว่าควรมอบดุลพินิจแก่พนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 335 วรรคท้าย เพื่อใช้ประกอบการพิจารณา อย่างไรก็ตาม ผู้พิพากษาไม่เห็นด้วย โดยเห็นว่าเป็นดุลพินิจของศาล ไม่ควรมาใช้ในชั้นการสอบสวน

4. ท่านเห็นว่าควรเปิดโอกาสให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา ในชั้นอัยการหรือศาลได้หรือไม่ ถ้าเห็นด้วยควรให้มีการไกล่เกลี่ยในคดีใดบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นแตกออกเป็นสองฝ่าย โดย 6 คนเห็นควรเปิดโอกาสให้มีการไกล่เกลี่ยแม้คดีเข้าสู่ชั้นอัยการหรือศาลแล้ว โดยให้เหตุผลว่าเป็นโอกาสในการเยียวยาคู่กรณีและลดความขัดแย้ง ขณะที่อีก 4 คนไม่เห็นควร โดยให้เหตุผลว่าพระราชบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อยุติคดีตั้งแต่ชั้นสอบสวน จึงไม่ควรขยายไปถึงชั้นอัยการหรือศาล

4.2 วิเคราะห์ปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กรณีการไกล่เกลี่ยความผิดฐานลักทรัพย์

4.2.1 ปัญหาความไม่ยืดหยุ่นของพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

การเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยคดีความผิดฐานลักทรัพย์ในชั้นการสอบสวน ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 41(3) จำกัดเฉพาะคดีที่มีอัตราโทษไม่เกิน 3 ปี ส่งผลให้คดีความผิดฐานลักทรัพย์อุกฉกรรจ์ตามมาตรา 335 และ 335 ทวิ ซึ่งมีโทษเกิน 3 ปีไม่เข้าข่าย แม้บางกรณีจะมีพฤติการณ์ที่เหมาะสมแก่การระงับข้อพิพาทด้วยสันติวิธี เช่น มีเหตุจำเป็นหรือยากจน และทรัพย์สินมีราคาต่ำ

โดยผู้วิจัยและผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า ควรเสนอเปิดโอกาสให้ความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 335 สามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยในชั้นการสอบสวนได้แก่ (1) ลักทรัพย์เวลากลางคืน ควรพิจารณาตามพฤติการณ์และมูลค่าทรัพย์ (11) ลักทรัพย์นายจ้าง หากนายจ้างยินยอม ไม่ควรห้ามไกล่เกลี่ยโดยเด็ดขาด และ (12) ลักทรัพย์เกี่ยวกับกสิกรรม ควรพิจารณาให้ไกล่เกลี่ยได้ในกรณีที่มูลค่าทรัพย์ราคาเล็กน้อยและผู้เสียหายยินยอม

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อจำกัดสำคัญดังนี้

1. กฎหมายเน้นตีความตามองค์ประกอบความผิด โดยไม่สอดรับกับพฤติการณ์แห่งคดี ซึ่งอนุมาตรา (1) กรณีลักทรัพย์เวลากลางคืน ถูกกำหนดเป็นคดีอุกฉกรรจ์โดยอัตโนมัติ ทั้งที่พฤติการณ์ของคดีอาจไม่รุนแรง เช่น ขโมยขนมปัง 20 บาท จากร้านสะดวกซื้อในที่มีแสงสว่าง โดยมิได้พิจารณาพฤติการณ์ว่าผู้กระทำได้อาศัยโอกาสที่เป็นเวลากลางคืนด้วยหรือไม่

เมื่อพิจารณาตามหลักความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality) ซึ่งเป็นหลักกฎหมายสากล ที่กำหนดให้มาตรการของรัฐต้องมีความเหมาะสม จำเป็น และได้สัดส่วนกับวัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น การใช้บทบัญญัติมาตรา 335 (1) อย่างเคร่งครัดโดยไม่เปิดช่องให้พิจารณาพฤติการณ์รายกรณี อาจขัดต่อหลักความได้สัดส่วน เนื่องจากไม่สามารถตอบสนองต่อความเหมาะสมหรือความจำเป็นของการลงโทษในบางกรณี และอาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิเสรีภาพโดยไม่สมเหตุสมผล

2. ข้อจำกัดต่อการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ปรากฏชัดในคดีลักทรัพย์ตามมาตรา 335 อนุมาตรา (11) และ (12) ซึ่งเป็นความผิดที่ผู้วิจัยเห็นว่ากระทบเฉพาะบุคคล มิได้กระทบต่อสาธารณะ โดยทั้งสองอนุมาตรา แม้ผู้กระทำผิดมีพฤติการณ์สำนึกผิด พร้อมชดใช้ค่าเสียหายแล้ว แต่ยังต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักต่อไป

เมื่อพิจารณาตามแนวคิดการเบี่ยงเบนคดี (Diversion) การไม่เปิดโอกาสให้ใช้แนวทางดังกล่าวในคดีไม่ร้ายแรง ย่อมขัดต่อวัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้นการฟื้นฟู ลดโอกาสกระทำผิดซ้ำ และหลีกเลี่ยงการตีตราทางสังคมโดยไม่จำเป็น

เมื่อวิเคราะห์อนุมาตรา (1) (11) และ (12) การไม่พิจารณาตามหลักความได้สัดส่วน และการไม่เปิดช่องให้ใช้กระบวนการทางเลือกในการระงับข้อพิพาท จึงอาจก่อให้เกิดผลกระทบตามทฤษฎีตีตรา (Labeling Theory) ที่ชี้ว่าการดำเนินคดีอย่างเคร่งครัดอาจทำให้ผู้กระทำผิดรายย่อยถูกมองเป็น “อาชญากร” โดยไม่จำเป็น ส่งผลให้ขาดโอกาสในการกลับตัว และเพิ่มความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสร้างระบบยุติธรรมที่เป็นธรรมและเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคมได้อย่างแท้จริง

เปรียบเทียบแนวทางการไกล่เกลี่ย ของประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ล้วนมีการใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยที่ยืดหยุ่นกว่า โดยเน้นพฤติการณ์ และมูลค่าความเสียหายมากกว่าการกำหนดโทษตายตัว ดังนี้

ประเทศอังกฤษ ไม่ปรากฏการลักทรัพย์ในเวลากลางคืนเป็นเหตุฉกรรจ์ และใช้แนวทางไกล่เกลี่ยแบบ Restorative Justice โดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ไม่ปรากฏการลักทรัพย์ในเวลากลางคืนเป็นเหตุฉกรรจ์ และแนวทางไกล่เกลี่ยให้อัยการพิจารณายุติคดีได้ หากผู้กระทำผิดแสดงความสำนึกผิดและยินยอมชดใช้ค่าเสียหาย

สาธารณรัฐฝรั่งเศส ไม่ปรากฏการลักทรัพย์ในเวลากลางคืนเป็นเหตุฉกรรจ์ และสามารถไกล่เกลี่ยได้ในกรณีที่ทรัพย์ที่ถูกลักมีมูลค่าไม่เกิน 300 ยูโร และผู้กระทำผิดได้คืนทรัพย์หรือชดใช้ความเสียหายแล้ว อัยการมีดุลพินิจในการไม่ฟ้องคดี หากเห็นว่าไม่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ และ

สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ไม่ปรากฏการลักทรัพย์ในเวลากลางคืนเป็นเหตุฉกรรจ์ และไกล่เกลี่ยโดยใช้ระบบ Barangay Justice (บารังไกย์) ในระดับชุมชน กรณีหากลักทรัพย์มีมูลค่าไม่เกิน 500 เปโซ และกระทำเพราะความจำเป็นหรือความหิว โดยไม่มีผลกระทบร้ายแรงต่อสาธารณะ อาจใช้ดุลพินิจไม่ดำเนินคดี

4.2.2 ปัญหาการไม่นำบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 335 วรรคท้าย มาใช้ในชั้นการสอบสวน

แม้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 จะเปิดทางให้คดีลักทรัพย์ตามมาตรา 334 เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้ แต่ข้อจำกัดในมาตรา 41 วรรคหนึ่ง (3) ที่จำกัดเฉพาะคดีที่มีโทษจำคุกไม่เกิน สามปี ส่งผลให้คดีลักทรัพย์ที่มีลักษณะอุกฉกรรจ์ตามกฎหมาย แม้ข้อเท็จจริงไม่ร้ายแรงก็ไม่สามารถเข้าสู่การไกล่เกลี่ยได้ การบังคับใช้กฎหมายโดยไม่คำนึงถึงเจตนาและบริบทของผู้กระทำผิด เช่น คดีลักซาลาเปาเพียง 10 บาท กลับต้องถูกดำเนินคดี ขณะที่คดีฉ้อโกงหรือยักยอกที่มีมูลค่าสูงกว่ากลับยอมความได้หากผู้เสียหายยินยอม ถือเป็นการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วน และไม่เปิดโอกาสให้พนักงานสอบสวนพิจารณาพฤติการณ์ของคดีอย่างเหมาะสม

เมื่อเปรียบเทียบแนวทางการไกล่เกลี่ยของต่างประเทศ พบว่าต่างประเทศใช้เกณฑ์ “ลักทรัพย์เล็กน้อย” เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาคดีไกล่เกลี่ยทั้งสิ้น โดยประเทศอังกฤษสามารถไกล่เกลี่ยได้ กรณีลักทรัพย์มูลค่าไม่เกิน 200 ปอนด์ โดยดุลพินิจของตำรวจหรืออัยการ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีไม่มีเกณฑ์มูลค่าที่แน่นอน แต่ก็ให้อำนาจอัยการหรือศาลใช้ดุลพินิจได้ สาธารณรัฐฝรั่งเศสสามารถไกล่เกลี่ยได้กรณีลักทรัพย์มูลค่าไม่เกิน 300 ยูโร และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์สามารถไกล่เกลี่ยได้ กรณีลักทรัพย์มูลค่าไม่เกิน 500 เปโซ

ดังนั้น ผู้วิจัยเสนอเปิดช่องให้นำประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 335 วรรคท้าย มาใช้ในชั้นการสอบสวน เพื่อให้สามารถไกล่เกลี่ยคดีลักทรัพย์เล็กน้อยได้อย่างเหมาะสมและลดภาระศาล

4.2.3 ปัญหาการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนในการนำคดีความผิดฐานลักทรัพย์เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 44 ให้อำนาจพนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจในการสั่งให้มีการไกล่เกลี่ย หากพฤติการณ์ไม่ร้ายแรงและไม่กระทบต่อสังคม แต่การขาดแนวทางที่ชัดเจนอาจนำไปสู่การใช้ดุลพินิจอย่างไม่เป็นธรรม เช่น คดีลักทรัพย์เล็กน้อยอาจไม่ได้รับการไกล่เกลี่ย ขณะที่คดีร้ายแรงกลับได้รับโอกาสไกล่เกลี่ย เมื่อเปรียบเทียบกับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งอัยการมีบทบาททั้งในการสอบสวน ไกล่เกลี่ย และเสนอแนวทางแก่ศาล ทำให้สามารถกลั่นกรองคดีได้อย่างเป็นระบบ ดังนั้น ผู้วิจัยเสนอให้ประเทศไทยเพิ่มบทบาทของอัยการในการกลั่นกรองการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวน เพื่อให้กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นธรรมและตรวจสอบได้มากขึ้น

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า ข้อจำกัดของพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ซึ่งกำหนดให้ใช้ได้เฉพาะคดีที่มีโทษจำคุกไม่เกินสามปี ส่งผลให้คดีลักทรัพย์ที่มีเหตุฉกรรจ์บางกรณี แม้มีพฤติการณ์ไม่ร้ายแรงหรือผู้กระทำมีฐานะยากจนและทรัพย์มีราคาเล็กน้อย ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้

เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ พบว่ามีแนวทางที่ยืดหยุ่นกว่า โดยพิจารณาจากพฤติการณ์แห่งคดี มูลค่าทรัพย์ และความยินยอมของผู้เสียหาย มิใช่ยึดตามอัตราโทษแต่เพียงอย่างเดียว

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่เห็นพ้องให้ขยายขอบเขตการไกล่เกลี่ยครอบคลุมบางกรณีในมาตรา 335 และให้ใช้มาตรา 335 วรรคท้าย มาปรับใช้ในชั้นการสอบสวน พร้อมเสนอให้เพิ่มบทบาทของอัยการในการกลั่นกรองการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวน

โดยสรุป ควรปรับปรุงกฎหมายให้สะท้อนหลักความได้สัดส่วน แนวคิดการเบี่ยงเบนคดี และยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เพื่อให้การไกล่เกลี่ยในคดีลักทรัพย์เป็นกลไกที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในบริบทของระบบกฎหมายไทย

ข้อเสนอแนะ

1. เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ผู้วิจัยเสนอให้

1.1 แก้ไขเรื่องอัตราโทษ ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 โดยตัดเกณฑ์อัตราโทษจำคุกไม่เกินสามปีออกจากมาตรา 41(3) และใช้บัญชีแนบท้ายเป็นเกณฑ์หลักในการกำหนดความผิดที่สามารถไกล่เกลี่ยได้แทน

1.2 ควรเพิ่มความผิดบางอนุมาตราของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 335 ในบัญชีแนบท้ายพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ได้แก่ อนุมาตรา (1) การลักทรัพย์เวลากลางคืน อนุมาตรา (11) การลักทรัพย์นายจ้าง และ อนุมาตรา (12) ลักทรัพย์เกี่ยวกับกสิกรรม เข้าในบัญชีแนบท้ายพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เป็นอนุมาตรา (7)

2. ต้องนำบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 335 วรรคท้าย มาใช้ในชั้นการสอบสวน

โดยแก้ไขและเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 335 วรรคท้าย แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งครอบคลุมกรณีลักทรัพย์โดยความจำใจหรือความยากจนเหลือทนทาน และกระทำต่อทรัพย์ที่มีราคา

เล็กน้อย มาใช้ในชั้นการสอบสวนโดยเสนอแก้ไขและเพิ่มเติม มาตรา 44 วรรคแรก ของพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ให้พนักงานสอบสวนสามารถใช้องค์ประกอบตามมาตรา 335 วรรคท้าย เป็นกรอบแนวทางในการวินิจฉัยพฤติการณ์แห่งคดีว่ามีความเหมาะสมเพียงพอสำหรับเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย แม้คดีนั้นจะเข้าข่ายความผิดลักทรัพย์ที่มีอัตราโทษสูง แต่มีลักษณะไม่ร้ายแรงและมีเหตุอันควรผ่อนปรน

3. เพิ่มการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนในการนำคดีลักทรัพย์เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย

โดยเพิ่มกลไกตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนในคดีลักทรัพย์ ซึ่งการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนในขั้นตอนการเสนอคดีลักทรัพย์เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ยังคงขาดแนวทางควบคุมและตรวจสอบที่ชัดเจน อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและกระทบต่อความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรม เช่น กรณีคดีลักทรัพย์มูลค่าน้อยกลับไม่ได้รับการพิจารณาไกล่เกลี่ย ในขณะที่คดีที่มีลักษณะร้ายแรงอาจได้รับการยกเว้นอย่างไม่มีหลักเกณฑ์

ผู้วิจัยจึงเสนอให้กำหนดกลไกการตรวจสอบโดยพนักงานอัยการในขั้นตอนก่อนเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย โดยให้เพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 66/1 แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เพื่อให้อัยการมีอำนาจกลั่นกรองความเหมาะสมของคดี โดยพิจารณาจากพฤติการณ์แห่งคดี ความสมัครใจของผู้เสียหาย และประโยชน์สาธารณะ พร้อมทั้งกำหนดสิทธิในการขอทบทวนความเห็นของพนักงานอัยการ เพื่อสร้างหลักประกันด้านความเป็นธรรมในกระบวนการไกล่เกลี่ยคดีอาญา

บรรณานุกรม

คณพล จันทร์หอม, *คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด* 3 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่ 9, 2568).

คณิต ณ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่ 6, 2546).

จุฬารัตน์ ยะปะนัน, "เกร็ดกฎหมายน่ารู้" (2553) 7:2 *จุลนิติ*.

ชัยวิวัฒน์ หิรัญวัฒนะ, *บทบาทพนักงานสอบสวนในการกันคดีไม่ให้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม* (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2545).

ดาริณ ดรุณกานต์, *กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ศึกษากรณีการเบี่ยงเบนคดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน* (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยพายัพ, 2553).

บดินทร วิยาภรณ์, *การไม่ดำเนินคดีโดยพนักงานสอบสวนโดยใช้ดุลยพินิจ* (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552).

มนตรี ศิลป์มหาบัณฑิต, "การบริหารความขัดแย้ง," ใน ปวินี ไพรทอง, *การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ภายใต้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562* (กรุงเทพฯ: เอส.ออฟเซ็ทกราฟฟิคดีไซน์, 2564).

ลัดดา วิศิษฐานนท์, *แบบพฤติกรรมในการจัดการ ความขัดแย้งระหว่างบุคคลของบุคลากรในองค์กรธุรกิจตามการรับรู้ของผู้บริหารระดับกลาง* (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, คณะศิลปศาสตร์ จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2534).

ศรีรัตน์ งามนิสัย, *หลักความพอสมควรแก่เหตุ: พัฒนาการและการปรับใช้ในระบบกฎหมายไทย* (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550).

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, *สถิติฐานความผิดคดีอาญา (คดี 4 กลุ่ม) หน่วยงานทั่วประเทศ: ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2565 – 30 กันยายน 2566* (3 กันยายน 2567) crime <http://thaicrimes.org/pdf/crimes/2566pdf.>.

สำนักส่งเสริมงานตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม, *คู่มือการระงับข้อพิพาททางเลือกสำหรับประชาชน* (25 มีนาคม 2568) content <https://oja.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/2177/iid/18749>.

อุทัย อาทิเวช, *รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส* (กรุงเทพฯ: วี.เจ.พริ้นติ้ง, พิมพ์ครั้งที่ 2, 2557).

Becker, H. S., *Outsiders: Studies in the sociology of deviance* (New York: Free Press ,1963).

Presidential Decree No. 1508. (1978, June 11), *Establishing a system of amicably settling disputes at the barangay level* (20 June 2024) [Repealed by R.A. No. 7160]. LawPhil – The Lawphil Project. <https://lawphil.net/statutes/presdecs/pd1978/pd_1508_1978.html>.

Sentencing Council, *Theft from a shop or stall – Magistrates' court*. Sentencing Council (22 January 2025) outline <https://www.sentencingcouncil.org.uk/outlines/shoplifting/.>.

ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยส่งเสริมกีฬาอาชีพ

Legal problems and obstracles on enforcement of the law on professional sports promotion

ธนกร ธีรปภารักษ์
Tanakorn Teerapapharak
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุมวิทยาเขตชลบุรี
79 หมู่ 1 ตำบลคลองตำหรุ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี20000
Faculty of Law, Sripatum University, Chonburi Campus
79 Moo 1, Klong Tamru, Muang, Chonburi 20000, Thailand
E-Mail: familygangg1@gmail.com
อนันต์ เพียรวัฒนะกุลชัย
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุมวิทยาเขตชลบุรี
79 หมู่ 1 ตำบลคลองตำหรุ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี20000
Anant Pianwattanakulchai
Faculty of Law, SripatumUniversity, Chonburi Campus
79 Moo 1, Klong Tamru, Muang, Chonburi 20000, Thailand
E-Mail:41970490@chonburi.spu.ac.th
(Received: 29 July2025; Revised: 31 August 2525; Accepted: 3 September2525)

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยกีฬาอาชีพ โดยใช้หลักกฎหมายมหาชนที่เกี่ยวข้อง องค์กรสากลที่ควบคุมการใช้สารต้องห้ามในการแข่งขันกีฬา กฎหมายต่างประเทศและมาตรการบังคับใช้ วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 โดยดำเนินการในรูปแบบการวิจัยเอกสาร ผลจากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการกีฬาอาชีพเป็นคณะกรรมการที่มีบทบาทและความสำคัญ สามารถกำหนดทิศทางขององค์กรกีฬาอาชีพรวมไปถึงการกำหนดความเป็นนักกีฬาอาชีพได้ เมื่อกฎหมายเปิดช่องให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการกีฬาอาชีพซึ่งเคยรับโทษตามกฎหมายกีฬาอื่น ๆ เข้ามาเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิได้นั้น จึงเป็นการสนับสนุนให้บุคคลที่เคยต้องโทษตามกฎหมายกีฬาให้มีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญกำหนดหรือตัดสินวงการกีฬาอาชีพได้อีก

ในขณะเดียวกันการลงโทษบุคคลที่กระทำความผิดหรือสนับสนุน จัดหาหรือส่งเสริมให้มีการทุจริตเกี่ยวกับการกีฬาทุกประเภท ปัจจุบันไม่มีกฎหมายที่ให้อำนาจกับคณะกรรมการใดในการเปรียบเทียบปรับในคดีทุจริตเกี่ยวกับการกีฬาที่มีโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 การไม่มี

การจัดตั้งคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการกีฬา แม้จะได้กระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรงหรือเล็กน้อยจึงไม่สมควรใช้ประมวลกฎหมายอาญามาลงโทษและการลงโทษจำคุกตามกระบวนการยุติธรรม ยกเว้นเป็นการกระทำความผิดที่ร้ายแรงจึงให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญามาบังคับใช้

ปัจจุบันมีแนวโน้มการใช้สารต้องห้ามทางการกีฬาของนักกีฬาหรือบุคลากรกีฬาอาชีพโดยเจตนาทุจริตสูงขึ้น นักกีฬาอาชีพหรือบุคลากรกีฬาอาชีพไม่ได้ตระหนักและเกรงกลัวต่อผลที่ตนเองจะได้รับ ซึ่งนักกีฬาหรือบุคลากรกีฬาอาชีพอยู่ภายใต้การบังคับใช้กฎหมายทางปกครองด้วย หากการลงโทษทางปกครองไม่รุนแรงมากพอ นักกีฬาหรือบุคลากรกีฬาอาชีพจะมีการใช้สารต้องห้ามทางการกีฬาในตัวนักกีฬาเพิ่มขึ้นและส่งผลทำให้ร่างกายทรุดโทรม ลดทอนศักยภาพในการแข่งขัน จากบทลงโทษที่ไม่รุนแรงและความต้องการใช้ยาเพิ่มขึ้นทั้งสองประการนี้ล้วนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการทุจริตใช้สารต้องห้ามทางการกีฬาเพื่อเอาเปรียบคู่ต่อสู้และให้ได้รับชัยชนะจึงเป็นการแข่งขันที่ไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม

จากการศึกษาได้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่สำคัญ ดังนี้ กำหนดให้มีคุณสมบัติเพิ่มเติมโดยกำหนดไม่ให้บุคคลที่เคยรับโทษตามกฎหมายกีฬาเข้ามาเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ.2556 ให้มีอำนาจจัดตั้งคณะกรรมการในการเปรียบเทียบปรับสำหรับความผิดเล็กน้อย และเพิ่มเติมบทบัญญัติกรณีบุคคลซึ่งเป็นนักกีฬาอาชีพหรือบุคลากรกีฬาอาชีพฝ่าฝืนใช้สารต้องห้ามทางการกีฬา

คำสำคัญ : กีฬาอาชีพ การเปรียบเทียบปรับ สารต้องห้ามทางการกีฬา

Abstract

This thesis aimed to investigate the legal concepts concerning the law on professional sports, utilizing relevant public law principles, international organizations that regulate prohibited substances in sports competitions, foreign laws, and enforcement measures. The study analyzed legal problems and obstacles in the enforcement of the Professional Sports Promotion Act B.E. 2556 (2013) through documentary research. The findings revealed that the Professional Sports Committee played a vital role in directing the operations of professional sports organizations, including defining the status of professional athletes. However, the current legal framework allowed individuals who had previously been penalized under sports law to serve as expert committee members, thereby granting significant power to those formerly convicted to influence decisions within the professional sports sector.

Meanwhile, regarding the punishment of individuals who committed, supported, procured, or promoted corruption in all types of sports, there was currently no law granting any committee the authority to impose administrative fines for sports-related corruption cases that carried criminal penalties under the Professional Sports Promotion Act B.E. 2556 (2013). The absence of a committee for imposing

administrative fines on offenders in sports-related matters, even for minor offenses that did not contradict the Criminal Code, suggested that the Criminal Code should not be used for punishment, nor should imprisonment through the justice process, unless the offense was severe enough to warrant the application of the Criminal Code.

Currently, there is a growing trend of professional athletes or sports personnel intentionally using prohibited substances in sports for fraudulent purposes. Professional athletes or sports personnel did not sufficiently realize or fear the consequences they might face. Such athletes or sports personnel were also subject to administrative law. If administrative penalties were not severe enough, the use of prohibited substances in athletes or sports personnel would increase, leading to physical deterioration and reduced competitive potential. Both the lenient penalties and the increasing demand for substance use were factors influencing the decision to engage in fraudulent use of prohibited substances in sports to gain an unfair advantage over competitors and achieve victory, thus leading to unfair competition.

Based on this study, significant recommendations for resolving these problems were proposed as follows: Additional qualifications should be stipulated to prohibit individuals who had previously been penalized under sports law from serving as qualified committee members. The Professional Sports Promotion Act B.E. 2556 (2013) should be amended to grant authority for establishing a committee to impose administrative fines for minor offenses. Furthermore, provisions should be added concerning cases where individuals, being professional athletes or sports personnel, violated regulations by using prohibited substances in sports.

Keywords : Professional sports, Administrative Settlement, Prohibited substances in sports

บทนำ

กีฬานั้นช่วยส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจ ทำให้ร่างกายแข็งแรง ลดความเครียด สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม อีกทั้งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะด้านวินัย ความอดทน และความสามัคคีการเล่นกีฬามีหลายระดับ เริ่มตั้งแต่การเล่นกีฬาเพื่อการออกกำลังกายไปจนถึงการแข่งขันในระดับอาชีพ ความหลากหลายและความก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้งในวงการกีฬา การเล่นกีฬาจึงสามารถกลายเป็นอาชีพได้ในปัจจุบัน โดยส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายเพื่อชัยชนะในการแข่งขัน ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันในระดับใดก็ตาม แต่สำหรับบุคคลซึ่งเล่นกีฬาเป็นอาชีพกลับไม่ได้รับการคุ้มครองและกำหนดกรอบของกฎหมายที่รอบด้าน กล่าวคือ ปัจจุบันเมื่อมีข้อร้องเรียนเกี่ยวกับตัวนักกีฬาอาชีพเข้าไปพิจารณาในคณะกรรมการกีฬาอาชีพการพิจารณาข้อร้องเรียนนั้นอาจไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควรและอาจเป็นเหตุในการเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้กระทำความผิดได้เมื่อการสรรหาคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 6 (4) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬา

อาชีพ พ.ศ. 2556 นั้นเปิดช่องให้บุคคลที่เคยได้รับโทษตามกฎหมายกีฬาสามารถเข้ารับตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและพิจารณาข้อร้องเรียนได้ซึ่งหมายความรวมไปถึงการพิจารณาเกี่ยวกับการอนุญาตหรือการถอดถอนใบอนุญาตให้ประกอบอาชีพนักกีฬาได้ด้วย ซึ่งการพิจารณาในเรื่องดังกล่าวถือเป็นเรื่องที่สำคัญต่อชีวิต ครอบครัว การทำมาหาได้ของนักกีฬา จึงมีความสำคัญที่ควรกำหนดให้ชัดเจน และในอีกด้านหนึ่งนั้นในปัจจุบันสถิติการใช้สารต้องห้ามทางการกีฬาของนักกีฬานั้นมีแนวโน้มที่จะสูงมากขึ้นเมื่อกฎหมายมีเพียงโทษทางปกครองซึ่งไม่ได้รุนแรงและไม่ได้มีการกำหนดโทษทางอาญาไว้ซึ่งการมีโทษทางอาญาเป็นโทษที่มีผลต่อการตัดสินใจที่จะยับยั้งการใช้สารต้องห้ามทางการกีฬาได้เหตุเพราะการละเลยการฝึกฝนกีฬาของนักกีฬา โดยการหันเหเข้าสู่การใช้สารต้องห้ามทางการกีฬาแทนการมุ่งมั่นฝึกซ้อม ถือว่าเป็นการโกงเพื่อทำให้ได้เปรียบในการแข่งขันกีฬา อีกทั้งการใช้สารต้องห้ามทางการกีฬาอย่างไม่ถูกต้องเหมาะสมหรือใช้ในทางการแพทย์โดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจของนักกีฬาได้ ดังนั้นจึงไม่ควรปล่อยให้ระบบและกฎหมายที่ควรเป็นเกราะป้องกัน กลับกลายเป็นกำแพงที่สร้างปัญหาสำหรับการกีฬาอาชีพ

ดังนั้น จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ.2556 ในเรื่องต่อไปนี้

1. ปัญหาการกำหนดคุณสมบัติผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการกีฬาอาชีพ ในการศึกษาประเด็นนี้จะทำการศึกษาโครงสร้างคณะกรรมการกีฬาอาชีพ บทบาทและหน้าที่ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ.2556 นอกจากนั้นยังศึกษาระเบียบกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาว่าด้วยคุณสมบัติลักษณะต้องห้าม หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการกีฬาอาชีพ พ.ศ.2558 เพื่อทำให้เห็นถึงโครงสร้างและการกำหนดคุณสมบัติของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการกีฬาอาชีพในปัจจุบัน เพื่อที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางการกำหนดคุณสมบัติกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการกีฬาอาชีพ

2. ปัญหาการไม่มีคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับในพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 ความผิดบางประเภทที่เกิดขึ้นในวงการกีฬาอาชีพ การฝ่าฝืนข้อบังคับหรือระเบียบปฏิบัติที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรง หรือการกระทำผิดที่ไม่มีเจตนาทุจริต มักเป็นความผิดเล็กน้อยหรือเป็นความผิดสถานเบา ซึ่งตรงกันข้ามกับโทษที่มากเกินสัดส่วนกับการกระทำ การไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับผู้กระทำผิด ในกรณีแม้จะได้กระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง แต่ถูกดำเนินคดีอาญาและอาจถูกลงโทษจำคุกตามกระบวนการยุติธรรม มีประวัติอาชญากรรมติดตัวเป็นโทษที่รุนแรง ซึ่งผลที่ตามมาจะทำให้มีนักกีฬาที่มีคุณภาพ และความสามารถต้องถูกจำคุกในความผิดเล็กน้อยหรือความผิดสถานเบาส่งผลให้ขาดแคลนนักกีฬาที่มีคุณภาพและความสามารถในตลาดนักกีฬา อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันราชอาณาจักรไทยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 ซึ่งเปิดช่องทางให้ใช้การปรับแทนการลงโทษจำคุกในความผิดอาญาที่มีลักษณะไม่ร้ายแรง โดยไม่ก่อให้เกิดประวัติอาชญากรรมแก่ผู้กระทำผิด เป็นการ

บรรเทาโทษและลดภาระของระบบยุติธรรมด้วย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติให้มีคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับสำหรับความรับผิดในทางอาญาที่เป็นความผิดเล็กน้อยหรือเป็นความผิดสถานเบา

3. ปัญหาการกำหนดบทลงโทษของนักกีฬาอาชีพหรือบุคลากรทางการกีฬาที่ได้ใช้สารต้องห้ามทางการกีฬาโดยเจตนาทุจริต การที่ไม่มีบทกำหนดโทษในทางอาญากรณีดังกล่าว ส่งผลให้นักกีฬาอาชีพมีการใช้สารต้องห้ามทางการกีฬาเป็นจำนวนมาก ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของนักกีฬา บุคลากรทางการกีฬา สโมสร หรือในระดับประเทศ ซึ่งหากมีการใช้สารต้องห้ามแล้ว นักกีฬาหรือบุคลากรทางการกีฬาดังกล่าวต้องโทษอย่างสูงเพียงปลดใบอนุญาตประกอบวิชาชีพต้องห้ามใช้ใบประกอบวิชาชีพ พักใบประกอบวิชาชีพ หรือระงับสิทธิ์ในการเข้าร่วมการแข่งขันในระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่งตามลำดับลงมา ซึ่งโทษเหล่านี้ล้วนเป็นโทษในทางปกครองทั้งสิ้นไม่สามารถสร้างความหวาดกลัวหรือป้องปรามพฤติกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับการมีบทลงโทษทางอาญา เนื่องจากโทษทางปกครองไม่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อเสรีภาพส่วนบุคคลหรือประวัติอาชญากรรมของผู้ใช้สารต้องห้ามทางการกีฬา ในขณะที่โทษทางอาญามีลักษณะที่รุนแรงมากกว่าและสร้างผลกระทบในวงกว้างต่อชีวิตส่วนตัวและสังคมของผู้ใช้สารต้องห้ามทางการกีฬา ส่งผลให้ผู้กระทำตระหนักถึงความรับผิดชอบและความเสี่ยงที่สูงขึ้นดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดบทลงโทษในทางอาญาในการที่นักกีฬาอาชีพหรือบุคลากรทางการกีฬาได้ใช้สารต้องห้ามทางการกีฬาโดยเจตนาทุจริต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาและความสำคัญของกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมกีฬาอาชีพ

2. เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิดทฤษฎี และหลักการในการกำกับดูแลการกีฬาอาชีพและบุคลากรทางการกีฬาในสมาคมกีฬาไทย

3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมกีฬาอาชีพ

4. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556

5. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขกำหนด เพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยส่งเสริมกีฬาอาชีพให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สมมติฐานของการศึกษา

การกำหนดคุณสมบัติผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการกีฬาอาชีพตามมาตรา 6 (4) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 ไม่ครอบคลุมการห้ามบุคคลที่เคยได้รับโทษตามกฎหมายกีฬาอื่น ๆ มาดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการกีฬาอาชีพ ส่งผลให้บุคคลที่เคยกระทำผิดในทางกีฬาสามารถมีบทบาทในคณะกรรมการ

กีฬาอาชีพ ซึ่งน่าจะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือในการทำหน้าที่และขัดต่อหลักการ Good Governance การแก้ไขคุณสมบัติการสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการกีฬาอาชีพให้ครอบคลุมมากขึ้นจะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและความเป็นธรรม นอกจากนี้ การมีคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับสำหรับความผิดเล็กน้อยจะช่วยบรรเทาโทษ และเป็นการลดภาระระบบยุติธรรมป้องกันการขาดแคลนนักกีฬาที่มีคุณภาพ ขณะเดียวกันการกำหนดบทลงโทษทางอาญาสำหรับการใช้สารต้องห้ามโดยเจตนาทุจริต จะช่วยยับยั้งและลดพฤติกรรมดังกล่าวด้วยการสร้างให้นักกีฬาตระหนักถึงผลเสียและความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำ

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยงานนิพนธ์ในครั้งนี้มุ่งเน้นวิธีค้นคว้าและวิจัยเอกสาร (Documentary Research) รวบรวมข้อมูลกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตำราทางกฎหมาย บทความทางวิชาการทางกฎหมาย เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากข้อมูลภาษาไทย และต่างประเทศจากแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยนำข้อมูลที่ได้รับมารวบรวม เรียบเรียง และวิเคราะห์เปรียบเทียบตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา รวมทั้งศึกษาเอกสารข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาและแนวทางปฏิบัติ เพื่อหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่ให้มีความสมบูรณ์เป็นธรรมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ผลการศึกษาวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการกำหนดคุณสมบัติกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการกีฬาอาชีพ[1] เห็นว่ากฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของสหราชอาณาจักรมีลักษณะเฉพาะที่พัฒนาขึ้นผ่านคำพิพากษาของศาล ซึ่งแตกต่างจากบางประเทศที่กฎหมายส่วนใหญ่จะถูกตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติ เน้นการใช้หลักคำพิพากษาบรรทัดฐาน (Doctrine of Precedent) ที่ศาลสูงจะเป็นผู้วางแนวทางและหลักเกณฑ์ให้ศาลล่างนำไปปฏิบัติตาม ในบริบทของสมาคมกีฬาต่าง ๆ ซึ่งได้รับการรับรองภายใต้กฎหมายทั่วไปของสหราชอาณาจักร กฎหมายเปิดโอกาสให้องค์กรเหล่านี้สามารถบริหารจัดการกิจกรรมและดำเนินการภายในของตนเองได้อย่างอิสระ ภายใต้กรอบกฎหมายและหลักธรรมาภิบาลที่รัฐกำหนดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารสมาคมกีฬาแต่ละแห่งมีรากฐานมาจากระบบกฎหมายที่ให้สิทธิและหน้าที่แก่สมาคมเหล่านี้ เพื่อส่งเสริมความโปร่งใส ยุติธรรม และประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกีฬาอาชีพอย่างมีระบบโดยในการกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกคณะกรรมการกีฬาอาชีพสหราชอาณาจักรได้นำหลักการ “Principle of Good Character and Integrity”[2] มาใช้ ซึ่งหลักการนี้เป็นการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมหรือประวัติการถูกลงโทษทางวินัยรวมไปถึงการประเมินด้านจริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และ

---

[1] คณะกรรมการกีฬาอาชีพ คือ คณะกรรมการตามกฎหมายที่แต่งตั้งโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 และระเบียบกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาว่าด้วยคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2558.

[2] หลักการ Principle of Good Character and Integrity คือหลักการสากลที่ยึดถือความซื่อสัตย์ ยุติธรรม และจริยธรรมในวงการกีฬาเป็นรากฐานสำคัญในการรักษาความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือ.

ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมของบุคคลที่จะเข้าดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการกีฬาเพื่อสร้างระบบธรรมาภิบาลกีฬาที่น่าเชื่อถือ

ในส่วนของกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการกีฬาอาชีพตามกฎหมายของราชอาณาจักรไทยปรากฏในพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 ประกอบกับระเบียบกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาว่าด้วยคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2558 ที่ได้กำหนดคุณสมบัติของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไว้ตามมาตรา 8 ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการกีฬาอาชีพต้องมีสัญชาติไทยและไม่มีลักษณะต้องห้าม โดยเฉพาะกรณีตามมาตรา 8 (3) ห้ามกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่โทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ เข้ามารับหน้าที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ การกำหนดไว้เช่นนี้เป็นลักษณะคุณสมบัติเป็นการทั่วไปโดยมิได้เฉพาะเจาะจงกับหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่ง ซึ่งการที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิคนใดที่เคยหรือเป็นนักกีฬาและเป็นบุคคลที่เคยได้รับโทษตามกฎหมายกีฬาอื่น ๆ กลับมิได้ถูกห้ามหรือจำกัดไม่ให้ดำรงตำแหน่งกรรมการตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ ส่งผลให้บุคคลที่เคยหรือเป็นนักกีฬาซึ่งเป็นบุคคลที่เคยได้รับโทษตามกฎหมายกีฬาเหล่านี้สามารถเข้าดำรงตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการกีฬาอาชีพได้

ทั้งตามระเบียบกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาว่าด้วยคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2558 ข้อ 4 (3) กำหนดคุณสมบัติไว้ว่า “ไม่เป็นผู้ที่อยู่ระหว่างถูกคำสั่งลงโทษตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการใช้สารต้องห้ามทางการกีฬา” เป็นการกำหนดไว้ในกรณีไม่ให้ผู้ที่อยู่ระหว่างถูกลงโทษตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการใช้สารต้องห้ามทางการกีฬาเข้ามาสมัครเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิได้ ได้แก่ความผิดตามพระราชบัญญัติการใช้สารต้องห้ามทางการกีฬา พ.ศ. 2555 และฝ่ายวิทยาศาสตร์การกีฬามีหน้าที่ในการควบคุมการใช้สารต้องห้ามให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติควบคุมการใช้สารต้องห้ามทางการกีฬา พ.ศ. 2555ซึ่งในการควบคุมการใช้สารต้องห้ามทางการกีฬาได้กำหนดบทลงโทษในการตรวจพบสารต้องห้ามตามประมวลว่าด้วยการต่อต้านการใช้สารต้องห้ามโลก[3] (World Anti-Doping Code: WADA Code, 2015) อันเป็นหลักที่ประสานนโยบาย กฎ และระเบียบต่อต้านการใช้สารกระตุ้นภายในองค์กรกีฬาและหน่วยงานภาครัฐทั่วโลก

---

[3] ประมวลว่าด้วยการต่อต้านการใช้สารต้องห้ามโลกหรือ World Anti-Doping Code คือกฎหมายสากลที่จัดทำขึ้นโดยองค์กรต่อต้านการใช้สารต้องห้ามโลก หรือ WADAวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมและป้องกันการใช้สารกระตุ้นในกีฬาทุกประเภททั่วโลก โดยเริ่มบังคับใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2004 เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน.

เมื่อพิจารณาภายใต้กรอบของกฎหมายมหาชนและกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมกีฬาอาชีพ จะเห็นได้ว่า รัฐมีหน้าที่ในการกำหนดคุณสมบัติของคณะกรรมการกีฬาอาชีพเพื่อให้สอดคล้องกับหน้าที่ของคณะกรรมการ แต่การกำหนดคุณสมบัติดังกล่าวก็ถือว่าต้องอยู่ภายใต้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance)[4] เช่นกัน ซึ่งหลักการบริหารบ้านเมืองนี้เน้นไปที่เรื่องของความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความเป็นธรรม และการมีส่วนร่วม ซึ่งต้องสะท้อนออกมาจากการคัดเลือกและแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมและไม่มีลักษณะต้องห้าม

ดังนั้นจะเห็นว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 และระเบียบกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาว่าด้วยคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2558 ได้กำหนดคุณสมบัติของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไว้แล้วก็ตาม

แต่การกำหนดนั้นไม่ครอบคลุม เปิดโอกาสและสนับสนุนให้แก่ผู้ที่เคยกระทำผิดในทางปกครองหรือถูกถอดถอนการประกอบอาชีพโดยถูกต้องตามกฎหมายกีฬาให้มีอำนาจหน้าที่สำคัญในวงการกีฬา

จึงเห็นควรกำหนดให้มีการกำหนดคุณสมบัติของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการกีฬาอาชีพเพิ่มเติม โดยเฉพาะกรณีของการพิจารณาโทษทางปกครองควรได้รับการบรรจุเป็นข้อกำหนดคุณสมบัติที่ชัดเจนในการคัดเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้วย เพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลที่มีการกระทำผิดในลักษณะดังกล่าวเข้ามามีบทบาทในการบริหารกีฬาอาชีพ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือและความยุติธรรมขององค์กร

2. ปัญหาการไม่มีคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับในพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ.2556 เห็นว่ากฎหมายของราชอาณาจักรไทยในวงการกีฬานั้น ไม่มีกฎหมายให้อำนาจคณะกรรมการใดมีอำนาจในการเปรียบเทียบปรับในคดีอาญา สะท้อนให้เห็นถึงการมุ่งเน้นการใช้โทษจำคุกสำหรับความผิดแม้เพียงเล็กน้อยโดยขาดความผ่อนปรนและความเหมาะสมในการพิจารณาโทษในกรณีความผิดสถานเบา โดยเฉพาะฐานความผิดตามมาตรา 68 ได้แก่ บุคคลใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) ไม่มาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารหรือหลักฐานหรือสิ่งใดตามคำสั่งของคณะกรรมการ คณะกรรมการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ คณะอนุกรรมการ นายทะเบียน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ แล้วแต่กรณี โดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือ

---

[4] หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หมายถึง การบริหารราชการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสำคัญ 7 ประการ ได้แก่ เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในภารกิจ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น ปรับปรุงภารกิจให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับความสะดวกและตอบสนองความต้องการ และมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เน้นการจัดการที่โปร่งใส ซื่อสัตย์ ตรวจสอบได้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้การบริหารกิจการบ้านเมืองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ยุติธรรม และพัฒนาที่ยั่งยืน โดยยึดหลักนิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของสังคมทุกภาคส่วนอย่างสมดุลและสร้างสรรค์.

(2) ขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของนายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 54

การลงโทษจำคุกสำหรับความผิดฐานนี้คือการจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท ถือได้ว่าเป็นความผิดสถานเบา ซึ่งหากมุ่งเน้นลงโทษเพียงอย่างเดียวนั้นจะทำให้เกิดภาวะนักโทษล้นเรือนจำ ส่งผลให้ระบบราชทัณฑ์ต้องแบกรับภาระหนักทั้งในด้านงบประมาณและทรัพยากรบุคคล อีกทั้งการจำกัดเสรีภาพของผู้กระทำความผิดในลักษณะนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความไม่สมดุลระหว่างความรุนแรงของโทษกับลักษณะความผิด เนื่องจากโทษจำคุกเป็นมาตรการที่รุนแรงและส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล ในขณะที่ความผิดสถานเบานั้นไม่ก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อสังคมหรือบุคคลอื่นโดยตรง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความผิดบางประเภทที่เกิดขึ้นในวงการกีฬาอาชีพ การฝ่าฝืนข้อบังคับหรือระเบียบปฏิบัติที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรง หรือการกระทำผิดที่ไม่มีเจตนาทุจริต ซึ่งตรงกันข้ามกับโทษที่มากเกินสัดส่วนกับการกระทำ การไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับผู้กระทำผิดแม้จะได้กระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง จึงจำเป็นต้องถูกดำเนินคดีอาญาและอาจถูกลงโทษจำคุกตามกระบวนการยุติธรรม มีประวัติอาชญากรรมติดตัว ผลที่ตามมาจะทำให้มีนักกีฬาที่มีคุณภาพและความสามารถต้องถูกจำคุกในความผิดเล็กน้อยหรือความผิดสถานเบาส่งผลให้ขาดแคลนนักกีฬาที่มีคุณภาพ

3. ปัญหาการกำหนดบทลงโทษการใช้สารต้องห้ามโดยนักกีฬาอาชีพหรือบุคลากรกีฬาอาชีพโดยเจตนาทุจริตในพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 ซึ่งกำหนดให้บุคคลเหล่านี้ต้องได้รับการจดแจ้งประวัติลงทะเบียนกับนายทะเบียนเพื่อให้ได้มาซึ่งบัตรประจำตัวเพื่อยืนยันสถานะของการเป็นนักกีฬาอาชีพ โดยพิจารณาควบคู่กันกับพระราชบัญญัติควบคุมการใช้สารต้องห้ามทางการกีฬา พ.ศ. 2555 ซึ่งกำหนดบทลงโทษในทางปกครองสำหรับบุคคลผู้ที่ฝ่าฝืนใช้สารต้องห้ามไว้โดยมีโทษทางปกครอง คือ

(1) ตัดสิทธิเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการพิจารณาโทษกำหนดหรือ

(2) ตัดสิทธิเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาทุกรายการตลอดชีวิต

โดยได้มีบทบัญญัติในมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการใช้สารต้องห้ามทางการกีฬา พ.ศ. 2555 มุ่งเน้นในการห้ามนักกีฬาหรือบุคคลซึ่งสนับสนุนการกีฬากระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ในการใช้สารต้องห้ามหรือวิธีการต้องห้ามตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนดโดยในข้อ 2 ของหลักเกณฑ์ในการใช้สารต้องห้ามหรือวิธีการต้องห้ามตามประกาศกรรมการควบคุมการใช้สารต้องห้ามทางการกีฬา เรื่อง การกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ในการใช้สารต้องห้ามหรือวิธีการต้องห้าม พ.ศ. 2565 ได้มีการกำหนดถึงลักษณะของการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ไว้ตั้งแต่อนุมาตราที่ 1 ถึงอนุมาตรา 11 ดังต่อไปนี้

(1) มีสารต้องห้ามหรือเมตาบอไลต์ หรือสารบ่งชี้ของสารต้องห้ามในตัวอย่างที่เก็บจากนักกีฬา

(2) ใช้หรือพยายามใช้สารต้องห้ามหรือวิธีการต้องห้าม

(3) หลบเลี่ยง ปฏิเสธ หรือไม่มาให้เก็บตัวอย่าง

(4) ไม่แจ้งถิ่นที่อยู่

(5) แทรกแซงหรือพยายามแทรกแซงกระบวนการควบคุมการใช้สารต้องห้าม ไม่ว่าในขั้นตอนหรือกระบวนการใด ๆ

(6) ครอบครองสารต้องห้ามหรือวิธีการต้องห้าม

(7) ค้าหรือพยายามค้าสารต้องห้ามหรือวิธีการต้องห้าม

(8) จัดการหรือพยายามจัดการสารต้องห้ามหรือวิธีการต้องห้ามให้แก่นักกีฬาในการแข่งขันกีฬา หรือจัดการหรือพยายามจัดการสารต้องห้ามหรือวิธีการต้องห้ามที่ถูกห้ามใช้นอกการแข่งขันกีฬาให้แก่นักกีฬานอกการแข่งขันกีฬา

(9) ร่วมกระทำผิดหรือพยายามร่วมกระทำผิดกับบุคคลอื่นที่กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ในการใช้สารต้องห้ามหรือวิธีการต้องห้ามตามประกาศนี้

(10) ใช้บริการทางวิชาชีพหรือบริการทางการกีฬาจากบุคคลซึ่งสนับสนุนการกีฬาที่ตนรู้ว่าอยู่ระหว่างถูกตัดสิทธิเข้าร่วมการแข่งขันกีฬา หรือจากบุคคลอื่นที่อยู่ระหว่างการถูกลงโทษหรือเคยถูกลงโทษทางอาญา ทางวิชาชีพหรือทางวินัย เนื่องจากได้กระทำการที่มีลักษณะเป็นความผิดเกี่ยวกับการใช้สารต้องห้ามหรือวิธีการต้องห้ามมาแล้วไม่น้อยกว่าหกปีซึ่งต้องไม่น้อยกว่าระยะเวลาที่ถูกลงโทษทางอาญา ทางวิชาชีพหรือทางวินัย หรือกระทำการอันเป็นการออกหน้าหรือเป็นคนกลางของบุคคลซึ่งสนับสนุนการกีฬาเช่นว่านั้น

(11) ขัดขวางหรือตอบโต้มิให้มีการรายงานข้อมูลหรือนำส่งเอกสาร หลักฐานเกี่ยวกับการใช้สารต้องห้ามหรือวิธีการต้องห้ามแก่พนักงานเจ้าหน้าที่

และในมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการใช้สารต้องห้ามทางการกีฬา พ.ศ. 2555 ได้มีการบัญญัติไว้เป็นการชัดแจ้งว่า โทษทางกีฬาตามพระราชบัญญัติควบคุมการใช้สารต้องห้ามทางการกีฬา พ.ศ. 2555 นั้นมิใช่โทษอาญา

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การที่พระราชบัญญัติควบคุมการใช้สารต้องห้ามทางการกีฬา พ.ศ. 2555 เป็นการบัญญัติโทษในลักษณะเป็นโทษทางปกครองที่กำหนดให้คณะกรรมการพิจารณาโทษ ถ้าเห็นว่าการฝ่าฝืนนั้นไม่ร้ายแรงจะไม่ลงโทษและให้ภาคทัณฑ์ไว้หรือว่ากล่าวตักเตือนแทนก็ได้ ซึ่งมีลักษณะเป็นการลงโทษทางปกครองเช่นกัน กรณีข้างต้นจึงเป็นโทษที่ไม่เหมาะสมขาดการทำให้เกิดความเกรงกลัวในการกระทำความผิดของนักกีฬาหรือบุคลากรทางการกีฬา

อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ได้มีการรวบรวมและยกระดับกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดหลายฉบับที่เคยใช้บังคับในประเทศไทยให้อยู่ในกฎหมายฉบับเดียว โดยมีวัตถุประสงค์เพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกัน ปราบปราม และควบคุมปัญหายาเสพติด นอกจากนี้ยังมีการกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสมและเป็นสัดส่วน รวมถึงมาตรการตรวจสอบทรัพย์สินและการทำลายเครือข่ายค้ายาเสพติด เพื่อสร้างความมั่นคงในสังคมและปกป้องสุขภาพของประชาชน

โดยวิธีการจัดกลุ่มยาเสพติดและสารต้องห้ามทางการกีฬาที่คล้ายหรือเหมือนกันนั้น จึงเป็นปัญหาของการประกาศใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติดที่ทำให้สารต้องห้ามทางการกีฬาบางประเภทนั้นถือว่าเป็นยาเสพติดด้วย การที่สารต้องห้ามทางการกีฬาบางประเภทเป็นยาเสพติด เช่น มอร์ฟีน (Morphine)[5] ซึ่งเป็นสารต้องห้ามทางการกีฬาในกลุ่ม S7 สารเสพติดของรายการสารต้องห้ามทางการกีฬา อีกทั้งเป็นสารเสพติดประเภททั่วไปประเภทที่ 2 ตามประมวลยาเสพติด พ.ศ. 2564 ในขณะเดียวกันนี้จึงต้องมีกลไกเฉพาะด้านไม่ให้นำสารต้องห้ามทางการกีฬานั้นมานับรวมเป็นความผิดเป็นกระทงความผิดเพื่อลงโทษหนักขึ้น หากแต่ว่าการกระทำเช่นนั้นยังเป็นความผิดในพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 อยู่ด้วย ส่วนการรับโทษในทางอาญานั้นให้ใช้ระบบยุติธรรมการดำเนินคดีตามวิธีการปกติ กล่าวคือใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด แทนการลงโทษการใช้สารต้องห้ามตามพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556

เปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายกีฬาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส[6] (Code du Sport) ได้กำหนดบทลงโทษทั้งทางปกครองและทางอาญาอย่างชัดเจนสำหรับการใช้สารต้องห้ามในกีฬา เพื่อรักษาความยุติธรรมในวงการกีฬา ปกป้องสุขภาพของนักกีฬา และรักษาชื่อเสียงของกีฬาสาธารณรัฐฝรั่งเศสในระดับนานาชาติ การใช้สารต้องห้ามไม่เพียงแต่เป็นการละเมิดกฎกติกาของการแข่งขัน แต่ยังส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยและสุขภาพของนักกีฬาด้วยโดยเฉพาะในมาตรา L232-9 แห่งประมวลกฎหมายกีฬาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ข้อ 2 ซึ่งบัญญัติว่า ห้ามมิให้นักกีฬากระทำการดังต่อไปนี้

1. ครอบครองสารต้องห้ามทางการกีฬาในการแข่งขันอย่างใดอย่างหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในรายการต้องห้ามที่ระบุไว้โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

2. ครอบครองสารต้องห้ามทางการกีฬานอกการแข่งขันอย่างใดอย่างหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในรายการต้องห้ามที่ระบุไว้โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

3. ใช้หรือพยายามใช้สารต้องห้ามทางการกีฬาอย่างใดอย่างหนึ่งที่ห้ามใช้ตามที่ปรากฏในรายการห้าม

โดยหากพบการกระทำการฝ่าฝืนดังกล่าวโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรทางการแพทย์นั้นจะมีโทษตามมาตรา L232-26โดยได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้ที่ฝ่าฝืนจำต้องระวางโทษจำคุก 1 ปี และปรับ 3,750 ยูโร

เห็นได้ว่ากฎหมายกีฬาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นมีความครอบคลุมทั้งด้านการส่งเสริมกีฬาและการควบคุมพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายในวงการกีฬาในระดับมาตรฐานสากล โดยเฉพาะในส่วนของการใช้สารต้องห้าม ซึ่งมีการบัญญัติโทษทางอาญาอย่างชัดเจนและเข้มงวด ทั้งการจำคุกและการปรับที่เหมาะสม

---

[5] มอร์ฟีน (Morphine) คือยาแก้ปวดชนิดแรงที่สกัดจากฝิ่น มีฤทธิ์ออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง ช่วยลดความรู้สึกเจ็บปวด ใช้รักษาอาการปวดรุนแรงทั้งเฉียบพลันและเรื้อรังอีกทั้งถือเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 2 ตามประมวลกฎหมายยาเสพติดของไทย.

[6] ประมวลกฎหมายกีฬาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส หรือ Code du sport คือกฎหมายเฉพาะที่รวบรวมบทบัญญัติทางกีฬาทั้งหมด จัดทำขึ้นเพื่อควบคุมและส่งเสริมการบริหารจัดการกีฬาในประเทศ มีการจัดทำอย่างเป็นทางการในปี 2004 โดยกระทรวงกีฬาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ในปัจจุบันเป็นรากฐานทางกฎหมายสำหรับองค์กรกีฬาและการคุ้มครองนักกีฬาในฝรั่งเศส.

ดังนั้นถ้ามีการนำโทษทางอาญาเข้ามาบัญญัติเพิ่มเติมไว้ในพระราชบัญญัติควบคุมการใช้สารต้องห้ามทางการกีฬา พ.ศ.2555 เห็นว่าจะมีความเหมาะสมมากกว่าทั้งได้มีการเสนอให้มีการเปรียบเทียบคดีได้ ก็จะทำให้นักกีฬาหรือบุคลากรทางการกีฬาไม่มุ่งเน้นที่จะหาสาร หรือ ยากระตุ้นต่าง ๆ มาใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะในการแข่งขัน และจะทำให้นักกีฬาหรือบุคลากรทางการกีฬากลับมามีความเพียรพยายามในการพัฒนาศักยภาพทางด้านร่างกายให้สามารถแข่งขันให้ได้ชัยชนะมาได้

สรุปผล

1. ปัญหาการกำหนดคุณสมบัติกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการกีฬาอาชีพ เห็นว่าควรกำหนดให้มีการแก้ไข เพิ่มเติม คุณสมบัติสำหรับกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการกีฬาอาชีพ การกำหนดคุณสมบัติของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการกีฬาอาชีพตามพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 แม้จะมีการระบุไว้แล้วแต่ยังขาดความครอบคลุม โดยเฉพาะกรณีที่บุคคลถูกเพิกถอนใบประกอบวิชาชีพหรือรับโทษหนักทางปกครองซึ่งไม่ได้ถูกจำกัดเทียบเท่าโทษทางอาญา ส่งผลให้เกิดความไม่ชัดเจนในการใช้ดุลยพินิจและอาจนำไปสู่การเลือกปฏิบัติ ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่เน้นส่งเสริมกีฬาอาชีพอย่างเท่าเทียม ขณะที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 ได้เปิดช่องให้มีการเปรียบเทียบปรับสำหรับความผิดที่มีโทษต่ำ ช่วยลดภาระทางคดีและความไม่เป็นธรรมจากการถูกดำเนินคดีทางอาญา

2. ปัญหาการไม่มีคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับในพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 ประสบปัญหาการขาดคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับ ไม่มีกฎหมายใดให้อำนาจการเปรียบเทียบปรับกับคณะกรรมการ หรือไม่มีคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับเฉพาะเรื่อง ซึ่งการเปรียบเทียบปรับเป็นกลไกที่สำคัญจำเป็นสำหรับการควบคุมและบังคับใช้กฎหมาย การไม่มีคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับในพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 ส่งผลให้การดำเนินคดีกับผู้ฝ่าฝืนกฎหมายในเรื่องความผิดเล็กน้อยหรือความผิดสถานเบาถูกจัดการผ่านกระบวนการทางอาญาโดยตรง ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการใช้โทษที่รุนแรงเกินสมควร กระบวนการขั้นตอนทางอาญาที่ใช้ระยะเวลานานและประวัติอาชญากรรมติดตัวเพราะความผิดเล็กน้อย ขณะที่สหราชอาณาจักรไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับส่วนกลางเหมือนบางประเทศ แต่ได้กำหนดให้คณะกรรมการของสมาคมกีฬาแต่ละแห่งมีอำนาจใช้ดุลยพินิจในการลงโทษผู้กระทำความผิด โดยสามารถเลือกใช้การเปรียบเทียบปรับหรือบทลงโทษอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับลักษณะและความรุนแรงของแต่ละกรณี ภายใต้กรอบกฎหมายและข้อบังคับของสมาคมกีฬา โดยคำนึงถึงหลักความยุติธรรม ความโปร่งใส และความสมดุลระหว่างการรักษาระเบียบวินัยกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาได้

3. ปัญหาการกำหนดบทลงโทษการใช้สารต้องห้ามโดยนักกีฬาอาชีพหรือบุคลากรกีฬาอาชีพโดยเจตนาทุจริตในพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 กฎหมายนี้มีบทลงโทษทางอาญาสำหรับความผิดอื่น ๆ แต่กลับไม่มีบทลงโทษในทางอาญาที่เฉพาะเจาะจงสำหรับกรณีการใช้สารต้องห้ามโดยเจตนา

ทุจริต[7] ผู้กระทำความผิดถูกจำกัดด้วยบทลงโทษสูงสุดเพียงการปลด การปรับ หรือการพักใช้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ และการระงับสิทธิ์ในการเข้าร่วมการแข่งขัน ทำให้ขาดความเป็นธรรมและมาตรการที่เข้มงวดเหมาะสมสำหรับผู้ที่ฝ่าฝืนกฎอย่างร้ายแรง ขณะที่สาธารณรัฐฝรั่งเศสใน Code du sport ได้กำหนดบทลงโทษทางอาญาอย่างชัดเจนสำหรับผู้ใช้สารต้องห้ามโดยเจตนาทุจริต เพื่อส่งเสริมความยุติธรรมและรักษามาตรฐานการกีฬาอย่างเข้มแข็ง การขาดบทลงโทษทางอาญาเฉพาะในกฎหมายไทยนี้จึงเป็นการเอารัดเอาเปรียบนักกีฬาอาชีพผู้ปฏิบัติตามกฎและลดทอนประสิทธิภาพการควบคุมสารต้องห้าม ควรจะมีการแก้ไขกฎหมายโดยเพิ่มบทลงโทษทางอาญาที่ชัดเจนและเหมาะสมสำหรับนักกีฬาและบุคลากรกีฬาที่ใช้สารต้องห้ามโดยมีเจตนาทุจริต รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักวิชาการและมาตรฐานสากลในการป้องกันการทุจริตในวงการกีฬา

ข้อเสนอแนะ

1. ควรกำหนดให้มีการแก้ไข เพิ่มเติม คุณสมบัติสำหรับกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการกีฬาอาชีพ การกำหนดคุณสมบัติของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการกีฬาอาชีพ ควรมีความชัดเจน แม้พระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 จะได้กำหนดคุณสมบัติของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไว้ แต่ยังขาดความครอบคลุมในแง่ของการกำหนดคุณสมบัติกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ เมื่อการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะในด้านการที่บุคคลเคยจำคุกในทางอาญาถึงที่สุดไม่สามารถมาเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเนื่องด้วยเหตุแห่งการกระทำ ดังนั้นในทางปกครองการถูกเพิกถอนใบประกอบวิชาชีพหรือได้รับโทษหนักในทางปกครองแต่ไม่ได้ถูกจำกัดไว้ดั่งเช่นโทษในทางอาญา ก็อาจนำไปสู่การใช้ดุลพินิจที่แตกต่างกันระหว่างเจ้าหน้าที่หรือผู้เกี่ยวข้อง ส่งผลให้เกิดการเลือกปฏิบัติ ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายในการส่งเสริมและพัฒนากีฬาอาชีพอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ด้วยเหตุนี้ จึงควรมีการเพิ่มเติมแก้ไขพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ.2556ที่ระบุคุณสมบัติและบทบาทของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอย่างชัดเจนและครอบคลุม เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์และบริบทของสังคมโดยมีบทบัญญัติดังนี้

มาตรา 8 (4) เคยได้รับการถอดถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ พักใบอนุญาตวิชาชีพ ถูกลงโทษทางปกครองด้วยพฤติกรรมไม่เหมาะสม เว้นแต่ภายหลังจะพิสูจน์ได้ว่าการลงโทษนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเพราะตน

2. ควรให้มีการบัญญัติคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับซึ่งมีหน้าที่ในการจัดการและดำเนินการเปรียบเทียบปรับในกรณีความผิดเล็กน้อย เช่น การไม่ให้ถ้อยคำตามคำสั่ง หรือการขัดขวางเจ้าหน้าที่ตามมาตรา68ที่มีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท การไม่มีคณะกรรมการดังกล่าวส่งผลให้ความผิดเล็กน้อยเหล่านี้ต้องเข้าสู่กระบวนการทางอาญาโดยตรง ซึ่งไม่เหมาะสมเท่าที่ควร เพราะกระบวนการดังกล่าวใช้เวลานาน มีค่าใช้จ่ายสูง และทำให้บุคคลนั้นมีประวัติอาชญากรรมในความผิดที่ไม่ได้มีเจตนาร้ายแรงหรือเกิดจากความประมาทโดยกำหนดบทบัญญัติดังนี้

มาตรา 68/1 บัญญัติว่า ให้รัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับในเขต

---

[7] เจตนาทุจริต ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (1) หมายความว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น.

กรุงเทพมหานครและในส่วนภูมิภาคได้ตามความเหมาะสม

คณะกรรมการเปรียบเทียบปรับแต่ละคณะให้มีจำนวนสามคน และต้องแต่งตั้งจากผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และผู้แทนกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสองปี แต่เมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้วอาจได้รับแต่งตั้งอีกก็ได้

การพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ การประชุม และวิธีพิจารณาของคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา 68/2 บัญญัติว่า บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษปรับสถานเดียวหรือเป็นความผิดที่มีโทษปรับหรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ให้คณะกรรมการเปรียบเทียบมีอำนาจเปรียบเทียบได้

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่พบว่าบุคคลใดกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งและบุคคลนั้นยินยอมให้เปรียบเทียบ ให้พนักงานสอบสวน เจ้าพนักงานหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี ส่งเรื่องให้คณะกรรมการเปรียบเทียบภายในเจ็ดวันนับตั้งแต่วันที่บุคคลนั้นแสดงความยินยอมให้เปรียบเทียบ

เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการเปรียบเทียบแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

3. กรณีการใช้สารต้องห้ามทางการกีฬาโดยเจตนาทุจริต เห็นว่า ควรให้มีการบัญญัติบทลงโทษอาญาสำหรับนักกีฬาอาชีพหรือบุคลากรกีฬาอาชีพที่ใช้สารต้องห้ามทางการกีฬาโดยมีเจตนาทุจริต ซึ่งทำให้การลงโทษในกรณีนี้ไม่จำกัดเพียงการเพิกถอนหรือพักใช้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพและการระงับสิทธิเข้าร่วมการแข่งขันเท่านั้น แต่ยังเป็นการยับยั้งการตัดสินใจลงมือกระทำความผิดโดยผู้กระทำจะเกิดความเกรงกลัวต่อการฝ่าฝืนใช้สารต้องห้ามทางการกีฬา โดยกำหนดบทบัญญัติดังนี้

มาตรา 69 บัญญัติว่า บุคคลใดเป็นนักกีฬาอาชีพ ครอบครองสารต้องห้ามทางการกีฬาไม่ว่าประเภทใดที่ปรากฏอยู่ในรายการต้องห้ามที่ประกาศโดยคณะกรรมการตามมาตรา 21 โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ไม่ว่าจะอยู่ในหรือนอกสนาม หรือเป็นช่วงเวลาการแข่งขันหรือไม่ ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การครอบครองตามวรรคแรกมีไว้เพื่อจำหน่าย จ่าย แจก หรือลักษณะอื่นใดในทางการค้า ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น

มาตรา 70 บัญญัติว่า บุคคลใดเป็นนักกีฬาอาชีพ ใช้สารต้องห้ามทางการกีฬาโดยเจตนาทุจริต ไม่ว่าประเภทใดที่ปรากฏอยู่ในรายการต้องห้ามที่ประกาศโดยคณะกรรมการตามมาตรา 21 ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 71 บัญญัติว่า บุคคลใดเป็นบุคลากรกีฬาอาชีพ ครอบครองสารต้องห้ามทางการกีฬาไม่ว่า

ประเภทใดที่ปรากฏอยู่ในรายการต้องห้ามที่ประกาศโดยคณะกรรมการตามมาตรา 21 โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ไม่ว่าจะอยู่ในหรือนอกสนาม หรือเป็นช่วงเวลาการแข่งขันหรือไม่ ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หากการครอบครองตามวรรคแรกมีไว้เพื่อจำหน่าย จ่าย แจก หรือลักษณะอื่นใดในทางการค้า ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น

มาตรา 72 บัญญัติว่า บุคคลใดเป็นบุคลากรกีฬาอาชีพ ใช้สารต้องห้ามทางการกีฬาโดยเจตนาทุจริต ไม่ว่าประเภทใดที่ปรากฏอยู่ในรายการต้องห้ามที่ระบุไว้ ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 73 บัญญัติว่า หากการใช้สารต้องห้ามทางการกีฬาใดๆ ในรายการต้องห้ามที่ประกาศโดยคณะกรรมการตามมาตรา 21 นั้น โดยรู้อยู่แล้วว่าสารต้องห้ามนั้นมีลักษณะเป็นยาเสพติดให้โทษ และใช้เพื่อผลประโยชน์ตอบแทนทางการกีฬาสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ ให้ถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกีฬาอาชีพให้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการกำหนดบทลงโทษทางอาญาเฉพาะสำหรับนักกีฬาและบุคลากรกีฬาอาชีพในการกระทำในบริบทอื่น ๆ เพื่อสร้างความเป็นธรรมและความเข้มงวดในกฎหมายกีฬา นอกจากนี้ควรเสริมมาตรการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของนักกีฬาอาชีพในด้านสัญญาการจ้าง การคุ้มครองสวัสดิการและการจัดการปัญหาสัญญาที่เหมาะสมตามมาตรฐานสากล รวมทั้งพัฒนาระบบการบริหารจัดการกีฬาอย่างยั่งยืนโดยอาจนำแนวทางและประสบการณ์จากต่างประเทศมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของราชอาณาจักรไทย

บรรณานุกรม

ราชกิจจานุเบกษา, *พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 (ออนไลน์)* (29 กรกฎาคม 2568) ราชกิจจานุเบกษา <ttps://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2564/A/073/T_0001.PDF>.

วุฒิสภา, *รายงานการประชุมวุฒิสภาครั้งที่ 152 (ออนไลน์) (31 พฤษภาคม 2568) เว็บไซต์วุฒิสภา*<https://www.senate.go.th/assets/portals/93/fileups/257/files/rk/47_62/2556/152.pdf>.

อำนาจพิจารณาคดีอาญาของศาลชำนัญพิเศษ : ศึกษาศาลแรงงาน

Criminal Jurisdiction of Specialized Courts : A study of The Labour Court

สิริหทัย จิตรพัฒนากุล
คณะนิติศาสตร์ โทมัส อไควนัส มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
592/3 รามคำแหง 24 หัวหมาก บางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240

Sirihathai Chitphattnankul
Thomas Aquinas School of Law Assumption University of Thailand
592/3 Ramkhamheang 24 Huamak Bangkapi Bangkok 10240
Email: sirihathai.c@gmail.com
(Received: 29 September 2025: Revised: 14 October 2025: Accepted: 29 October 2025)

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนพิจารณาคดีอาญาของศาลแรงงาน (2) วิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนพิจารณาคดีอาญาในศาลแรงงานของประเทศไทยกับประเทศอิสราเอล ประเทศเยอรมนี ประเทศฝรั่งเศส และประเทศไนจีเรีย (3) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการพิจารณาคดีอาญาในศาลแรงงาน และ (4) เสนอแนะแนวทางแก้ไขปรับปรุงกฎหมายดังกล่าว วิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร โดยศึกษาจากหลักกฎหมาย ตำรา งานวิจัย และบทความทางวิชาการทั้งในและต่างประเทศ

การศึกษาพบว่ากฎหมายไทยไม่เปิดช่องให้ศาลแรงงานมีอำนาจพิจารณาคดีอาญา และระบบไต่สวนที่ใช้อยู่ในศาลแรงงานไม่เหมาะสมกับการพิจารณาคดีอาญา ขณะที่บางประเทศ เช่น ประเทศอิสราเอลและประเทศไนจีเรีย กำหนดให้ศาลแรงงานมีอำนาจพิจารณาคดีอาญา ส่วนประเทศเยอรมนีและประเทศฝรั่งเศสใช้ระบบไต่สวนอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมาย โดยเพิ่มให้ศาลแรงงานมีอำนาจในการพิจารณาคดีอาญาที่เกี่ยวกับข้อพิพาทแรงงาน และให้สามารถเลือกใช้ทั้งระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความรวดเร็ว ความเป็นธรรม และการคุ้มครองสิทธิของคู่ความได้อย่างมีประสิทธิผล

คำสำคัญ : อำนาจพิจารณาคดีอาญาในศาลแรงงาน

Abstract

This thesis has four main objectives: (1) study theoretical concepts related to the criminal procedure in labour courts: (2) comparatively analyze the criminal proceedings in the labour courts of Thailand, Israel, Germany, France, and Nigeria: (3) examine problems concerning the adjudication of criminal cases in labour courts: and (4) propose recommendations for improving relevant laws. This research employs a documentary method, based on the study of legal principles, textbooks, research works, and academic articles both domestically and internationally.

The study finds that Thai law does not empower labour courts to adjudicate criminal cases, and that the inquisitorial system currently applied in labour courts is unsuitable for criminal proceedings. In contrast, certain countries such as Israel and Nigeria expressly grant their labour courts jurisdiction over criminal matters, while Germany and France effectively employ the inquisitorial system. Therefore, the researcher proposes amending the law to grant the labour courts jurisdiction over criminal cases arising from labour disputes, and to allow the use of both inquisitorial and adversarial systems.

Keywords : Criminal Jurisdiction of the Labour Court

บทนำ

ศาลชำนัญพิเศษ คือ ศาลที่จัดตั้งโดยกฎหมายเฉพาะเพื่อรองรับคดีที่มีลักษณะเฉพาะหรือจำเป็นต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของผู้พิพากษา ในระบบศาลไทย ศาลแรงงานเป็นหนึ่งในศาลชำนัญพิเศษที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 เพื่อพิจารณาข้อพิพาทแรงงานในทางแพ่งเป็นหลักโดยมาตรา 8[1] แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวบัญญัติว่า “ศาลแรงงานมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) คดีพิพาทเกี่ยวด้วยสิทธิหรือหน้าที่ตามสัญญาจ้างแรงงาน หรือตามข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง

(2) คดีพิพาทเกี่ยวด้วยสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม หรือกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน

---

[1] มาตรา 8, *พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522.*

(3) กรณีที่จะต้องใช้สิทธิทางศาลตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ หรือกฎหมายว่าด้วยแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์

(4) คดีอุทธรณ์คำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานของคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน ตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ของคณะกรรมการแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ของคณะกรรมการอุทธรณ์ตามกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคมหรือของคณะกรรมการกองทุนเงินทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน

(5) คดีอันเกิดแต่มูลละเมิดระหว่างนายจ้างและลูกจ้างสืบเนื่องจากข้อพิพาทแรงงานหรือเกี่ยวกับการทำงานตามสัญญาจ้างแรงงาน ทั้งนี้ ให้รวมถึงมูลละเมิดระหว่างลูกจ้างกับ ลูกจ้างที่เกิดจากการทำงานในทางการที่จ้างด้วย

(6) ข้อพิพาทแรงงานที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานขอให้ศาลแรงงานชี้ขาดตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ หรือกฎหมายว่าด้วยการจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน

(7) คดีที่มีกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลแรงงาน

คดีตามวรรคหนึ่ง ในกรณีที่กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์กฎหมายว่าด้วยแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม หรือกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน บัญญัติให้ร้องเรียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดไว้จะดำเนินการในศาลแรงงานได้ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการที่กฎหมายดังกล่าวบัญญัติไว้แล้ว”

กระบวนพิจารณาคดีของศาลแรงงานเป็นแบบไตรภาคี โดยศาลมีบทบาทเชิงรุกในการค้นหาความจริงทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย อย่างไรก็ดี ความผิดตามกฎหมายแรงงานบางกรณีมีมิติทางอาญาปะปนอยู่ จึงเกิดแนวคิดให้ศาลแรงงานมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาที่เกี่ยวเนื่องกับคดีแรงงาน[2] โดยแนวความคิดดังกล่าว ได้มีการแพร่หลายอยู่ในประเทศต่าง ๆ เช่น ในประเทศอิสราเอล ศาลแรงงานมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาบางประเภทที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดกฎหมายแรงงานโดยอาศัย Labour Courts Law 1969 ซึ่งบัญญัติให้ศาลแรงงานมีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีอาญา โดยใช้ระบบไต่สวนกับระบบกล่าวหาแบบผสมผสาน อีกทั้งยังมีการกำหนดบทลงโทษทางอาญาไว้ในกฎหมายแรงงานด้วย ส่วนในประเทศไนจีเรีย อาศัยอำนาจตาม Constitution of the Federal Republic of Nigeria, 1999 (as altered by the Third Alteration Act, 2010) ที่กำหนดให้

---

[2] มาลี พฤกษศาสตร์, *ปัญหาและแนวทางการปรับปรุงการดำเนินคดีแรงงาน* (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544) 16 - 24.

ศาลแรงงานมีอำนาจพิจารณาคดีอาญารวมถึงมีการกำหนดโทษทางอาญาไว้เช่นเดียวกัน แต่ระบบการพิจารณาคดีของประเทศไนจีเรียจะเป็นระบบกล่าวหา ในส่วนของประเทศเยอรมันและประเทศฝรั่งเศสนั้น มิได้มีบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจศาลแรงงานพิจารณาคดีอาญา แต่ระบบของการพิจารณาคดีอาญาทั้งสองประเทศดังกล่าวนี้ใช้ระบบไต่สวนเช่นเดียวกับการพิจารณาคดีแรงงานของศาลแรงงานประเทศไทย ดังนั้นหากเพิ่มบทบัญญัติให้ศาลแรงงานประเทศไทยมีอำนาจพิจารณาคดีอาญา อาจเลือกใช้ได้ 3 รูปแบบ คือ (1) แบบระบบผสมผสานตามประเทศอิสราเอล (2) แบบระบบไต่สวนเต็มรูปแบบตามประเทศเยอรมนีและประเทศฝรั่งเศส และ (3) แบบระบบกล่าวหาตามประเทศไนจีเรีย อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

ประการแรก ปัญหาเขตอำนาจในการพิจารณาคดีอาญาในศาลแรงงานปัจจุบัน[3] ตามมาตรา 33[4] แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 ที่กำหนดให้ฟ้องคดีแรงงาน ณ ที่ที่มูลคดีเกิด

ประการที่สอง ปัญหาการกำหนดประเภทความผิดในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลแรงงาน[5] กล่าวคือตามมาตรา 8[6] แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 ไม่มีตัวบทกฎหมายที่กำหนดประเภทคดีอาญา แต่พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541[7] หมวด 16 มาตรา 144 ถึงมาตรา 159 ได้กำหนดบทกำหนดโทษไว้ ทำให้ศาลแรงงานต้องรับพิจารณาพิพากษาคดีเป็นจำนวนที่มากเกินจำเป็น และไม่ได้พิจารณาคดีที่เป็นคดีแรงงานโดยเนื้อแท้ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความรวดเร็วแห่งคดี

ประการที่สาม ปัญหาความขัดแย้งของระบบวิธีพิจารณาคดีอาญาที่อยู่ในศาลแรงงาน[8] กล่าวคือ[9]จากมาตรา 45[10] แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 กำหนดให้ใช้ระบบไต่สวน ซึ่งใช้ในการพิจารณาคดีแพ่ง หากศาลแรงงานมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาควรใช้ระบบการพิจารณาแบบใด เนื่องจากระบบวิธีพิจารณาคดีมีสองระบบ คือ แบบระบบกล่าวหาและแบบระบบไต่สวนซึ่งมีแนวความคิดที่แตกต่างกัน เพราะระบบกล่าวหาเป็นระบบของคอมมอนลอว์

---

[3] จรรยา แตงมณี, *อำนาจในการพิจารณาคดีของศาลแรงงาน* (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2548) 61 - 84.

[4] มาตรา 33, *พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522.*

[5] นพดล ทัดระเบียบ, "*ปัญหาการดำเนินอาญานายจ้างตามมาตรา 124/1 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541*" (2560) 1:2 *วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น 73*, 73 - 90.

[6] มาตรา 8, *พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522.*

[7] *พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551).*

[8] ต่อพงศ์ กิตติยาพงศ์, *การพัฒนากระบวนวิธีพิจารณาคดีแรงงานในระบบไต่สวน* (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557) 230 - 231.

[9] เกษมสันต์ วิลาวรรณ, *คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองแรงงาน* (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2568) 19 - 174.

[10] มาตรา 45, *พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522.*

(Common Law)ที่ให้คู่ความพิสูจน์ข้อเท็จจริงในขณะที่ระบบไต่สวนเป็นระบบของซิวิลล์ลอว์ (Civil Law) ที่ให้ศาลสามารถแสวงหาพยานหลักฐานได้เอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนพิจารณาคดีอาญาของศาลแรงงาน

2. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนพิจารณาคดีอาญาในศาลแรงงานของประเทศไทยกับประเทศอิสราเอล ประเทศเยอรมนี ประเทศฝรั่งเศส และประเทศไนจีเรีย

3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการพิจารณาคดีอาญาในศาลแรงงาน

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับศาลชำนัญพิเศษ ได้แก่ ทฤษฎีการแบ่งงานตามความชำนาญ (Division of Labor Theory)[11] ทฤษฎีความยุติธรรมเชิงเนื้อหา (Substantive Justice Theory)[12] ทฤษฎีการเข้าถึงความยุติธรรม (Access to Justice Theory)[13] และทฤษฎีการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน (Fundamental Rights Protection Theory)[14] เพื่อนำไปศึกษาประเด็นปัญหาเขตอำนาจพิจารณาคดีอาญาในศาลแรงงานปัจจุบัน

แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนพิจารณาคดีอาญา[15] โดยกระบวนการพิจารณามีลักษณะเฉพาะเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาและรักษาผลประโยชน์สาธารณะ ตั้งแต่การสอบสวน การฟ้องร้องการพิจารณา และการพิพากษา เช่น ความผิดที่กระทบต่อบุคคล ความผิดที่กระทบต่อสังคม และความผิดที่กระทบต่อรัฐ

แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาอาศัยทฤษฎีสำคัญ[16] ได้แก่ ทฤษฎีนิติธรรม (Rule of Law)[17] ที่กำหนดให้การใช้อำนาจของรัฐ[18]

---

[11] Émile Durkheim, *The Division of Labor in Society* (New York: Free Press, 1984) 35–40.

[12] Aristotle, *Nicomachean Ethics,* Book V (Oxford: Oxford University Press, 1998) 113–120.

[13] Mauro Cappelletti and Bryant Garth, *Access to Justice: A World Survey* (Milan: Giuffrè, 1978) 6–8.

[14] *Convention on the Rights of the Child* (1989), *Convention No. 87 on Freedom of Association and Protection of the Right to Organise* (1948).

[15] มาตรา 1, *พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543.*

[16] โชติวัฒน์ เหลืองประเสริฐ, *ศาลแรงงานกับหลักนิติธรรม* (กรุงเทพฯ: วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ, 2563) 1- 14.

[17] A.V. Dicey, *Introduction to the Study of the Law of the Constitution* (London: Macmillan, 1959) 110.

[18] ธานินทร์ กรัยวิเชียร, *หลักนิติธรรมในระบอบประชาธิปไตย* (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2557) 3 - 4.

อยู่ภายใต้กฎหมาย ทฤษฎีสิทธิมนุษยชน (Human Rights Theory) ที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาและจำเลย และทฤษฎีสมดุลแห่งสิทธิ (Balancing of Rights Theory) ซึ่งมุ่งรักษาความสมดุลระหว่างสิทธิของรัฐในการบังคับใช้กฎหมายกับสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกกล่าวหา เพื่อนำไปศึกษาประเด็นปัญหากำหนดประเภทความผิดในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลแรงงาน รวมถึงปัญหาความขัดแย้งของระบบวิธีพิจารณาคดีอาญาที่อยู่ในศาลแรงงาน

แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนพิจารณาคดีแรงงาน คดีแรงงานเป็นข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง หรือเกี่ยวเนื่องกับสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายแรงงาน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากคดีแพ่งทั่วไป กระบวนการพิจารณาคดีแรงงานใช้ระบบไต่สวน โดยศาลมีบทบาทสำคัญในการค้นหาความจริงมากกว่าการปล่อยให้คู่ความต่อสู้กันเอง นอกจากนี้ยังมีการจำแนกประเภทคดีแรงงานตามลักษณะข้อพิพาท เช่น คดีพิพาทเกี่ยวกับการเลิกจ้าง คดีเรียกร้องสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายแรงงาน หรือคดีเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงาน

แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนพิจารณาคดีอาญาในศาลแรงงาน เมื่อพิจารณาถึงคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน อาจแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท เช่น ความผิดของนายจ้างที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายแรงงาน ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ หรือความผิดเกี่ยวกับการใช้แรงงานบังคับ ดังนี้กระบวนการพิจารณาในกรณีนี้ควรดำเนินไปตามระบบกฎหมายใดซึ่งมีอยู่ 2 ระบบ ได้แก่ ระบบกล่าวหา(Adversarial System) ที่กำหนดให้คู่ความเป็นผู้ดำเนินการสืบพยานหลักฐานโดยมีศาลเป็นผู้ตัดสินและระบบไต่สวน (Inquisitorial System) ที่กำหนดให้ศาลมีบทบาทเชิงรุกในการค้นหาความจริง

ระเบียบวิธีวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาตัวบทกฎหมาย คำพิพากษา ตำรา บทความทางวิชาการ และเอกสารวิจัยทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมถึงใช้วิธีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบกฎหมาย (Comparative Legal Research) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ระบบและเนื้อหาแห่งกฎหมายแรงงานของต่างประเทศตามกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา แล้วนำผลการศึกษาเชิงวิเคราะห์มาเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนพิจารณาคดีอาญาในศาลแรงงาน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาอำนาจพิจารณาคดีอาญาในศาลแรงงาน พบว่า ศาลแรงงานของประเทศไทยมีบทบาทหน้าที่หลักในการพิจารณาพิพากษาคดีแรงงานเฉพาะในทางแพ่งเท่านั้น ดังนั้น จากการพิจารณาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 จึงพบปัญหาดังนี้

ปัญหาอำนาจพิจารณาคดีอาญาในศาลแรงงานในประเทศไทย

มาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดเขตอำนาจเฉพาะมูลคดีในทางแพ่งแรงงาน โดยไม่กล่าวถึงมูลคดีอาญาที่อยู่ในคดีแรงงาน จึงทำให้เกิดปัญหาว่าคดีอาญาที่เกี่ยวเนื่องกับข้อพิพาทแรงงานจะอยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลใด รวมถึงในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดไว้เพียงคำนิยามคำว่า ศาลแรงงาน ศาลอุทธรณ์ชำนัญพิเศษ โดยพิจารณาประกอบมาตรา 8 ซึ่งเป็นบทกฎหมายที่กำหนดเพียงข้อพิพาทในส่วนคดีแพ่งเท่านั้น ยังไม่มีการกำหนดคำนิยามของคดีอาญาที่อยู่ในคดีแรงงานเอาไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 ที่กำหนดไว้เพียงคำนิยามคำว่าศาลแรงงาน ศาลอุทธรณ์ชำนัญพิเศษ ทำให้เกิดความสับสนเรื่องเขตอำนาจในการพิจารณาคดีอาญาแรงงาน

เมื่อศึกษากฎหมายต่างประเทศ พบว่า ประเทศไนจีเรียให้อำนาจศาลแรงงาน (NICN) มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจไว้โดยเฉพาะตามมาตรา 254C(5) โดยนำกฎหมายอาญาทั่วไป (Criminal Code, Penal Code, ACJA) มาบังคับใช้ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิดเขตอำนาจในการพิจารณาคดีอาญาเฉพาะเรื่อง อีกทั้ง ในประเทศอิสราเอล ศาลแรงงานมีเขตอำนาจพิจารณาคดีอาญาที่อยู่ในคดีแรงงานบางประเภท โดย Labour Courts Law 1969 กำหนดอำนาจในการพิจารณาความผิดตามกฎหมายแรงงานและประกันสังคมไว้ ในขณะที่ประเทศฝรั่งเศสและประเทศเยอรมนี ศาลแรงงานมีเขตอำนาจเฉพาะในคดีแพ่งเท่านั้น คดีแรงงานอาญายังคงถูกดำเนินกระบวนพิจารณาคดีภายใต้ศาลอาญา รวมถึงศาลแรงงานของประเทศไนจีเรีย (NICN) ได้กำหนดเรื่องการบังคับใช้วิธีพิจารณาความอาญาโดยอนุโลมไว้ กล่าวคือ เมื่อมีคดีอาญาที่เกิดจากข้อพิพาทแรงงานในการพิจารณาประเภทนี้ ต้องใช้ Criminal Procedure Act / Criminal Procedure Code / ACJA 2015 โดยอนุโลม

ปัญหากำหนดประเภทความผิดในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลแรงงาน

ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 ได้กำหนดให้ศาลแรงงานมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีแรงงานซึ่งเกิดจากข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ หรือการปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน อันเป็นลักษณะของความผิดที่เกิดจากการฝ่าฝืนข้อกำหนดของรัฐเพื่อจัดระเบียบแรงงานและคุ้มครองสิทธิของลูกจ้าง ซึ่งมีลักษณะเป็น mala prohibita กล่าวคือ เป็นการกระทำที่ไม่ผิดศีลธรรมโดยสภาพ แต่กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและความเป็นธรรมในความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง นอกจากนี้ มาตรา 124/1 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ยังสะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งเน้นการป้องกันและลงโทษการกระทำที่ไม่เป็นธรรมต่อลูกจ้าง อันเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมความเป็นธรรมทางแรงงาน และคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ของผู้ใช้แรงงาน หากศาลแรงงานมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการละเมิดสิทธิแรงงานดังกล่าว ก็จะเป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางแรงงานให้ครบถ้วนและสอดคล้องกับแนวทางของต่างประเทศที่ให้ศาลแรงงานมีอำนาจครอบคลุมทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาในเรื่องที่เกี่ยวกับแรงงานโดยเฉพาะ

เมื่อศึกษาประเภทของคดีอาญาแรงงานของต่างประเทศ พบว่า ประเทศไนจีเรีย กำหนดให้ศาลแรงงานมีอำนาจตาม Labour Act, Factories Act, Trade Unions Act, Employees Compensation Act 2010 มีลักษณะความผิด เช่น การฝ่าฝืนมาตรฐานความปลอดภัย การไม่จ่ายค่าชดเชย การฝ่าฝืนข้อบังคับสหภาพแรงงานเป็นต้น ซึ่งจัดเป็น mala prohibita ที่เป็นความผิดเพราะกฎหมายแรงงานหรือสวัสดิการแรงงานกำหนดไว้

ศาลแรงงานในประเทศอิสราเอล มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาบางประเภท เช่น การฝ่าฝืนกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่นายจ้างต้องจ่ายให้ลูกจ้างตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยจะปรับขึ้นเป็นระยะตามค่าครองชีพการจัดตั้งระบบประกันสังคมของประเทศอิสราเอล โดยบังคับให้นายจ้างและลูกจ้างส่งเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคม เป็นต้น ซึ่งจัดเป็น mala prohibita ที่เป็นความผิดเพราะที่กฎหมายบัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองแรงงาน

ปัญหาความขัดแย้งของระบบวิธีพิจารณาคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลแรงงาน

จากการพิจารณาวิธีพิจารณาคดีที่อยู่ในอำนาจศาลแรงงาน ตามมาตรา 45 มาตรา 46 และมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 กำหนดว่าระบบการพิจารณาของศาลแรงงานไทยเป็นแบบไต่สวน (Inquisitorial system) โดยมีองค์คณะผู้พิพากษาแบบไตรภาคี ซึ่งเหมาะสมกับลักษณะคดีแรงงาน เนื่องจากคู่ความมีความไม่เท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อจะนำคดีอาญามาอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาในศาลแรงงาน ปัญหาคือกฎหมายอาญาทั่วไปจะใช้ระบบกล่าวหา(Adversarial system) หากไม่มีการกำหนดชัดเจนว่าศาลแรงงานจะใช้อำนาจพิจารณาคดีอาญาภายใต้ระบบไต่สวน อีกทั้ง มาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดเพียงว่าให้นำบทบัญญัติแห่งวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอนุโลม แต่ไม่ได้กล่าวถึงวิธีพิจารณาความอาญา ส่งผลให้เมื่อเกิดคดีอาญาแรงงานต้องกลับไปใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งไม่สอดคล้องกับลักษณะพิเศษของคดีแรงงานย่อมก่อให้เกิดความสับสนและอาจทำให้สิทธิจำเลยเสียเปรียบได้

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบจากกฎหมายไทยและต่างประเทศจึงได้ความว่า ประเทศไทยใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาคดีในศาลแรงงานไทย โดยศาลมีบทบาทค้นหาความจริงด้วยตนเอง เช่น การเรียกพยานหลักฐานมาได้เอง

ศาลแรงงานในประเทศไนจีเรีย (National Industrial Court of Nigeria – NICN) ใช้ระบบกล่าวหา เพราะประเทศไนจีเรียเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ โดยใช้อำนาจพิจารณาคดีอาญาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 254C(5) และใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทั่วไป เช่น Criminal Procedure Act, Criminal Procedure Code, ACJA 2015 อันเป็นการใช้ระบบกล่าวหา เนื่องจากประเทศไนจีเรียเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์

ศาลแรงงานในประเทศอิสราเอล ใช้ระบบแบบผสม (Mixed system) กล่าวคือ ระบบผสมผสานระหว่างระบบกล่าวหาและระบบไต่สวน ในคดีแพ่งศาลแรงงานใช้ระบบไต่สวน (inquisitorial) ผู้พิพากษามีบทบาทในการสอบถามและควบคุมกระบวนการพิจารณาคดี เพื่อช่วยลูกจ้างที่อาจเสียเปรียบ แต่ส่วน/ในการพิจารณาคดีอาญาแรงงานใช้ระบบกล่าวหา

ศาลแรงงานในประเทศฝรั่งเศส โดยประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ระบบการพิจารณาคดีอาญาโดยทั่วไปเป็นการใช้ระบบไต่สวน ศาลและผู้พิพากษามีบทบาทค้นหาความจริงอย่างไรก็ตาม ศาลแรงงาน (Conseil de prud'hommes) ไม่มีเขตอำนาจคดีอาญาที่เป็นความผิดแรงงานโดยตรง ต้องไปพิจารณาที่ศาลอาญาทั่วไป เพราะยังไม่มีกฎหมายให้อำนาจศาลแรงงานมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาแรงงาน

ศาลแรงงานในประเทศเยอรมนี ใช้ระบบไต่สวน ซึ่งประเทศเยอรมนีเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์เหมือนฝรั่งเศส กระบวนการพิจารณาคดีอาญาจะใช้ระบบไต่สวนเป็นหลัก โดยยังไม่มีกฎหมายให้อำนาจศาลแรงงานมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาแรงงานเช่นเดียวกันกับประเทศฝรั่งเศส

ข้อเสนอแนะ

เสนอแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 ได้แก่

(1) เพิ่มบทนิยามคดีแรงงาน ตามมาตรา 3 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงานพ.ศ. 2522 โดยการเพิ่มเติมบทนิยามคำว่า "คดีแรงงาน หมายความว่า คดีแพ่งและคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแรงงาน" โดยเพิ่มเติมระหว่างบทนิยามคำว่า ศาลแรงงานและคำว่าศาลอุทธรณ์ชำนัญพิเศษ

(2) กำหนดประเภทความผิดคดีอาญาไว้ในมาตรา 8/1 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 โดยเพิ่มเติม มาตรา 8/1 ต่อท้ายมาตรา 8 เป็นการกำหนดประเภทความผิดในคดีอาญาที่มีลักษณะความผิดเมื่อฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กล่าวคือ "ศาลแรงงานมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาตามกฎหมายเกี่ยวกับคดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน"

(3) กำหนดให้ใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาคดีอาญาในศาลแรงงาน โดยเพิ่มเติมถ้อยคำในมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 โดยเพิ่มเติมคำว่า “ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับแก่การดำเนินกระบวนพิจารณาในศาลแรงงานเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัตินี้โดยอนุโลม”

บรรณานุกรม

เกษมสันต์ วิลาวรรณ, *คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองแรงงาน* (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, พิมพ์ล่าสุด 2568).

จรรยา แตงมณี, *อำนาจในการพิจารณาคดีของศาลแรงงาน* (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2548).

โชติวัฒน์ เหลืองประเสริฐ, *ศาลแรงงานกับหลักนิติธรรม* (กรุงเทพฯ: วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ, 2563).

ต่อพงศ์ กิตติยานุพงศ์, *การพัฒนากระบวนวิธีพิจารณาคดีแรงงานในระบบไต่สวน* (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557).

ธานินทร์ กรัยวิเชียร, *หลักนิติธรรมในระบอบประชาธิปไตย* (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2557).

นพดล ทัดระเบียบ, "ปัญหาการดำเนินอาญานายจ้างตามมาตรา 124/1 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541" (2560) 1:2 *วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น*.

มาลี พฤกษศาสตร์, *ปัญหาและแนวทางการปรับปรุงการดำเนินคดีแรงงาน* (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544).

Aristotle, *Nicomachean Ethics* (Oxford: Oxford University Press, 1998).

A.V. Dicey, *Introduction to the Study of the Law of the Constitution* (London: Macmillan, 1959).

Émile Durkheim, *The Division of Labor in Society* (New York: Free Press, 1984).

Mauro Cappelletti and Bryant Garth, *Access to Justice: A World Survey* (Milan: Giuffrè, 1978).

แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมและบริการสาธารณะของ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี

Guidelines for the development of social welfare and public services of the Thachang Subdistrict Administrative Organization, Mueang Chanthaburi District, Chanthaburi Province

กิตติยา จินตกวีพันธุ์
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
18/8 ถนนเทพรัตน์ ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10540

Kittiya Jintakaweepun
Faculty of Social work and social welfare, Huachiew Chalermprakiet University
18/8 Thepparat Rd, Bangchalong, Bangplee, Samutprakarn 10540
Kittiyajinta1234@gmail.com

กฤตวรรณ สาหร่าย
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
18/8 ถนนเทพรัตน์ ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10540

Kittawan Sarai
Faculty of Social work and social welfare, Huachiew Chalermprakiet University
18/8 Thepparat Rd, Bangchalong, Bangplee, Samutprakarn 10540
E-mail: Khanittha94@gmail.com
(Received: 12 October 2025; Revised: 13 November 2025; Accepted: 27 November 2025)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้ทั้งระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเข้าถึงบริการสาธารณะและคุณภาพการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี และ 2) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมและบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ คือประชาชนผู้รับบริการจากองค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง จำนวน 390 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกับกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ คณะผู้บริหาร หัวหน้าส่วนราชการ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรีผลการวิจัยพบว่า

การจัดสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง มีลักษณะเป็นการดำเนินงานภายใต้นโยบายของรัฐที่ปรับให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยให้ความสำคัญกับการดูแลกลุ่มเปราะบางเป็นหลัก แม้จะมีความพยายามกระจายบริการให้ครอบคลุม แต่ยังประสบปัญหาในหลายด้าน ได้แก่ การขาดระบบติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ความไม่ต่อเนื่องของโครงการ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังจำกัด และข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคลากรและงบประมาณ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยคือ ควรปรับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลจาก “ผู้ให้” ไปสู่ “ผู้ประสานและพัฒนา” โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของประชาชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว การจัดสวัสดิการควรเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนผ่านการบริหารจัดการเชิงรุก การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นฐานในการพัฒนานโยบาย

คำสำคัญ : การจัดสวัสดิการสังคม องค์การบริหารส่วนตำบล,การบริการสาธารณะ การมีส่วนร่วมของประชาชน ความยั่งยืน

Abstract

This research employed a mixed-methods approach, utilizing both quantitative and qualitative research methods. The objectives were 1) to study the access to public services and the quality of social welfare provision at the Thachang Subdistrict Administrative Organization, Mueang Chanthaburi District, Chanthaburi Province; and 2) to explore approaches to improving social welfare provision and public services at the Thachang Subdistrict Administrative Organization, Mueang Chanthaburi District, Chanthaburi Province. The quantitative research sample consisted of 390 people who received services from the Thachang Subdistrict Administrative Organization. A questionnaire was used to collect data. The qualitative research utilized in-depth, semi-structured interviews with purposive samples, including executives, department heads, and staff members of the Thachang Subdistrict Administrative Organization, Mueang Chanthaburi District, Chanthaburi Province.

The results revealed that the Thachang Subdistrict Administrative Organization’s social welfare provision operates under government policy adapted to the local context, prioritizing the care of vulnerable groups. Despite efforts to expand service coverage, several challenges remain, including a lack of an effective monitoring and evaluation system, project discontinuity, limited public participation, and limitations in personnel and budget resources. The research

recommendations include: Subdistrict Administrative Organizations (SAOs) should reposition their role from “givers” to “coordinators and developers,” focusing on empowering citizens to achieve long-term self-reliance. Welfare provision should be a sustainable process for quality-of-life development through proactive management, promoting participation from all sectors, and utilizing evidence-based data as a basis for policy development.

Keywords : Social welfare provision, Subdistrict Administrative Organizations, Public services, Public participation, Sustainability

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 250 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจนว่า มีหน้าที่ดูแลและจัดบริการสาธารณะ รวมถึงกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสนับสนุน การจัดการศึกษาด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย (ตามบทบัญญัติมาตรา 57(1))ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ตามที่กฎหมายบัญญัติการจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะใดที่สมควรให้เป็นหน้าที่และอำนาจโดยเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ หรือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการใด ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่งต้องสอดคล้องกับรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรา 250 วรรคสี่ และกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับกลไกและขั้นตอนในการกระจายหน้าที่และอำนาจ ตลอดจนงบประมาณและบุคลากรที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจดังกล่าวของส่วนราชการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยการปกครองที่เกิดตามหลักการกระจายอำนาจซึ่งมีความเป็นอิสระในการปกครองตนเองโดยสิ่งที่สามารถสะท้อนระดับของการกระจายอำนาจและความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่ามีอยู่มากน้อยเพียงใด มีขอบเขตอำนาจหน้าที่ของตนเองซึ่งแยกออกจากรัฐโดยทั่วไปแล้วอำนาจหน้าที่ของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรูปแบบเดียวกัน คือ การจัดทำ “บริการสาธารณะ” นั้นเป็นการจัดทำภารกิจเพื่อตอบสนองความต้องการและความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของประชาชน”[1]

---

[1] *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.*

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ฉบับที่ 20 (พ.ศ. 2560-2564) ต่อมา โดยเฉพาะเรื่องการศึกษา สาธารณสุขและจัดให้มีการประเมินศักยภาพหน่วยงาน ท้องถิ่นให้ถูกต้อง และชัดเจนจากหน่วยงานประเมินที่เป็นอิสระ พร้อมทั้งกำหนดกลไกและมาตรการกำกับ ติดตามผล การดำเนินงานการกระจายอำนาจให้ชัดเจน สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้พัฒนารูปแบบ การจัดบริการสาธารณะให้หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ด้วยกระบวนการมี ส่วนร่วม ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนกับภาคประชาสังคมให้มากขึ้น กำหนด กระบวนการสรรหา หรือแต่งตั้งผู้ที่ดำรงตำแหน่งในราชการส่วนท้องถิ่นให้เป็นมาตรฐาน รวมทั้ง ระบบการตรวจสอบก่อนดำรงตำแหน่งตลอดจนพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น และบุคลากรของท้องถิ่น ให้มีความรู้ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่และบทบาท ความเป็นนักบริหาร นักการเมืองและผู้ปฏิบัติงานที่มีธรรมาภิบาล และเปิดรับการตรวจสอบอย่าง โปร่งใสให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นที่ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม และการเพิ่มศักยภาพในการแสวงหาแหล่งรายได้ที่ไม่ใช่ภาษีประเภท ใหม่ ๆ เพิ่มความคล่องตัวให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเรื่องการกำหนดนโยบายการบริหารบุคลากร การบริหารการเงิน การ คลัง งบประมาณ และปรับกระบวนการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชื่อมโยง เป็นเครือข่าย กับภาคีอื่น ๆ อย่างมีธรรมาภิบาลรวมทั้งพัฒนารูปแบบการกำกับดูแลโดยภาคประชาชนและ ชุมชน[2]

การพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐเพื่อส่งเสริมทุนทางสถาบันของประเทศไทยในระยะเวลา ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 จึงอยู่ที่การยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพของการบริหารจัดการภาครัฐ ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและทันต่อสถานการณ์ โดยเร่ง ปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถให้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐานแก่ประชาชน ทุกคนอย่างเท่าเทียม มีการเชื่อมโยงจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นได้อย่างมีบูรณาการ และมีธรรมาภิบาล เพื่อรักษาเสถียรภาพทางสังคม และฟื้นฟูความเชื่อมั่นในรัฐ เป็นการเสริมสร้างทุนทางสถาบันของ ประเทศ ซึ่งการปฏิรูปภาครัฐเป็นประเด็น ท้าทายที่สำคัญของไทยมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในยุคที่คนในสังคมส่วนใหญ่มีความตระหนักรู้ด้านสิทธิมนุษยชน ภาครัฐจึงต้องเร่งพัฒนากลไกทาง สถาบันที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงสู่ดิจิทัลและ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการให้บริการสาธารณะให้มีความ สะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ร่วมกับ การใช้ข้อมูลและกระบวนการมีส่วนร่วมในการ ออกแบบนโยบายสาธารณะและการกำกับดูแลการดำเนินงานของรัฐ ให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และสอดรับกับสภาวการณ์ที่ปรับเปลี่ยนไปได้อย่างฉับไว เพื่อเสริมสร้าง ความสามารถของประเทศ ในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงภายใต้บริบทโลกใหม่ โดยภาครัฐต้องทบทวนบทบาท

---

[2] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)* (28 เมษายน 2566) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=index>.

และกระบวนการทำงาน เน้นการพัฒนาสมรรถนะให้ยืดหยุ่นคล่องตัว เชื่อมโยง และเปิดกว้าง ควบคู่กับการพัฒนาข้อมูลและบริการภาครัฐในรูปแบบดิจิทัล เพื่อให้ประชาชนและภาคธุรกิจ สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกรวดเร็วและประหยัด เพื่อให้สามารถให้บริการสาธารณะที่มีคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเข้าถึงได้อย่างทั่วถึง เท่าเทียม และเท่าทันต่อความต้องการและความคาดหวังของประชาชนและทุกภาคส่วน ซึ่งต้องมีการปรับระบบการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลภาครัฐ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะที่จำเป็นในการให้บริการภาครัฐแบบดิจิทัล รวมถึงยกเลิกกฎหมายที่ล้าสมัย หมดความจำเป็น พร้อมกับการพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบให้เอื้อต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต เพื่อให้ประเทศไทยมีภาครัฐที่มีสมรรถนะ ทันสมัย คล่องตัว และตอบโจทย์ประชาชน สามารถเป็นปัจจัย ผลักดันการพลิกโฉมประเทศได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการกระจายอำนาจการปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ 2550 หมวด 5 แนวนโยบายแห่งรัฐ ได้แก่ รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจและระบบสาธารณูปการ ตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ เพื่อให้การพัฒนาท้องถิ่นมีความยั่งยืนและตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง รัฐมีบทบาทสำคัญในการผลักดันจังหวัดที่มีศักยภาพให้สามารถเติบโตเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ที่มีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการโดยคำนึงถึงความต้องการและความคิดเห็นของประชาชนในแต่ละพื้นที่เป็นหลัก ซึ่งจะช่วยให้การบริหารงานท้องถิ่นมีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่อย่างแท้จริง นอกจากนี้ ภาครัฐยังควรมีบทบาทในการส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสมและสมดุล โดยคำนึงถึงความหลากหลายทางชีวภาพและหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งรวมถึงการมีบทบาทในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน การป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิต แนวทางดังกล่าวจะช่วยสร้างกลไกที่ประชาชนสามารถร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนา ร่วมใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชนอย่างรู้คุณค่า และร่วมเป็นเจ้าของการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างยั่งยืน (มาตรา 79) รัฐมีหน้าที่ในการคุ้มครองและส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนความเท่าเทียมระหว่างเพศ เสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวและเพิ่มพลังให้กับชุมชน นอกจากนี้ยังต้องดูแลผู้สูงอายุ ผู้ขาดแคลน ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้ที่อยู่ในภาวะเสียเปรียบ เพื่อให้ทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน (มาตรา 80) องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2542) คือพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคมและ วัฒนธรรม (มาตรา66) และมีหน้าที่ต้องทำตามมาตรา 67 ดังนี้ ดำเนินการจัดให้มีและดูแลเส้นทางคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ ตลอดจนดูแลความสะอาดของ

ถนน ทางเดิน ทางน้ำ และพื้นที่สาธารณะ รวมถึงการบริหารจัดการขยะและสิ่งปฏิกูลอย่างเหมาะสม ส่งเสริมการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ รวมถึงการจัดการและบรรเทาภัยพิบัติ การสนับสนุนด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม การส่งเสริมบทบาทของสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ การดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากรัฐ[3] (สมชาย บำรุงทรัพย์และณัฐวิภา โฆษิต ตันติบุณย์, 2548, น. 14)

ดังนั้น แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมและบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ครั้งนี้จึงเป็นการยกระดับคุณภาพการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากการประเมินคุณภาพบริการจากมุมมองของประชาชนผู้รับบริการเป็นกลไกสำคัญที่จะสะท้อนประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่าของการให้บริการสาธารณะผลการประเมินไม่เพียงแต่ใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนในการขอรับการประเมินผลการปฏิบัติราชการเพื่อพิจารณาผลตอบแทนเป็นกรณีพิเศษสำหรับข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังมีคุณค่าต่อการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาท้องถิ่นในระยะยาว เสริมสร้างความเชื่อมั่น อันจะนำไปสู่การปรับปรุงรูปแบบการบริการให้มีมาตรฐานสูงขึ้น ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตรงจุด และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนโดยรวม ส่งผลให้ประชาชนมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมทางสังคม ตลอดจนสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสวัสดิการในภาพรวม ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการเข้าถึงบริการสาธารณะและคุณภาพการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

2. แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมและบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

---

[3] สมชาย บำรุงทรัพย์และณัฐวิภา โฆษิต ตันติบุณย์, *รวมกฎหมายท้องถิ่น* (ปทุมธานี: สกายบุ๊กส์, พิมพ์ครั้งที่ 1, 2548) 14.

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาประเด็นเกี่ยวกับคุณภาพการจัดสวัสดิการสังคมองค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง ได้แก่ 1) ด้านการศึกษา 2) ด้านสุขภาพและอนามัย 3) ด้านที่อยู่อาศัย 4) ด้านการทำงานและมีรายได้ 5) ด้านนันทนาการ 6) ด้านกระบวนการยุติธรรมและความปลอดภัยในชีวิต และ7) ด้านบริการสังคมทั่วไป การเข้าถึงบริการสาธารณะ ได้แก่ 1) ขั้นตอนการให้บริการ 2) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 4) ด้านช่องทางการให้บริการ

2. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรทั้งสิ้น 15,806 คน แยกเป็นชาย 7,487 คน หญิง 8,319 คน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 8,319 ครัวเรือน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ตำบลท่าช้างทั้งหมด 9 หมู่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

4. ขอบเขตระยะเวลาในการวิจัย มิถุนายน 2567 - พฤศจิกายน 2568

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางพัฒนาการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

2. เป็นประโยชน์ในการพัฒนาด้านการจัดสวัสดิการกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินงานวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed methods research) วิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ประชากรขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ประชากรทั้งสิ้น 15,806 คน แยกเป็นชาย 7,487 คน หญิง 8,319 คน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 8,319 ครัวเรือน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของยามาเน่ (Yamane's Formula) ได้จำนวน 390 คน นำแบบสอบถามที่ผ่านกระบวนการตรวจสอบคุณภาพ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach ซึ่งค่าความเชื่อมั่นที่ได้คือ 0.94 ในส่วนของวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ คณะผู้บริหาร หัวหน้าส่วน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานองค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี จำนวน 15 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย รวบรวมข้อมูลการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี คณะผู้ศึกษาได้ลงพื้นที่ในการเก็บแบบสอบถามข้อมูลด้วยตนเอง หลังจากนั้นนำมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้ง เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนการประเมินต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังจากการรวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากการสำรวจแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูล จากนั้นจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เป็นเครื่องมือในการประมวลผล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากแบบสอบถามทั้งหมดดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจำแนกถ้อยคำ หรือข้อความที่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็น แล้วนำมาตีความ สังเคราะห์ และวิเคราะห์ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อตอบคำถามในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมและบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี สรุปผลการวิจัยดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เข้าใช้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี 1 ครั้ง/เดือน จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 26.59 และเข้าใช้บริการช่วงเวลา 08:30 – 10:00 น. จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 42.03 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 51.28 มีอายุโดยเฉลี่ย 49 ปี อายุต่ำสุด 14 ปี สูงสุด 83 ปี สถานภาพสมรส จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 54.87 สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 30.51 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 28.21 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 - 20,000 บาท จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 49.67

คุณภาพการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี **ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07** เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านกระบวนการยุติธรรมและความปลอดภัยในชีวิต อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 รองลงมา คือ ด้านบริการสังคมทั่วไป อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านสุขภาพและอนามัย อยู่ใน

ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 ประเด็นนี้สะท้อนช่องว่างในระบบสวัสดิการสุขภาพของ อบต. ซึ่งอาจเกิดจากความสามารถในการจัดการของท้องถิ่นที่ยังมีข้อจำกัด ทั้งด้านงบประมาณและบุคลากร จึงมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาด้านสุขภาพในชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของตนเอง รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีโดยใช้แนวทางต่าง ๆ ดังนี้ 1) การสร้างความรู้และการศึกษาในชุมชน จัดกิจกรรมอบรมหรือการศึกษาด้านสุขภาพอย่างต่อเนื่อง เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการ การป้องกันโรค และการดูแลสุขอนามัย การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการเผยแพร่ข้อมูล และส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์ของชุมชนเอง เช่น การจัดกลุ่มสนทนา หรือการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 2) การเสริมสร้างการเข้าถึงบริการสุขภาพ จัดการให้มีการตรวจสุขภาพเบื้องต้นฟรีหรือราคาถูกในชุมชน เพื่อช่วยให้ประชาชนเข้าถึงการรักษาพยาบาลได้ง่ายขึ้น และสนับสนุนการสร้างระบบบริการสุขภาพที่สามารถดูแลสุขภาพแบบครบวงจร 3) การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ได้แก่ การพัฒนาและรักษาความสะอาดในชุมชน เช่น การกำจัดขยะ การจัดการน้ำเสีย หรือการสร้างพื้นที่สีเขียวในชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนมีการออกกำลังกายและทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ 4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ จัดตั้งคณะกรรมการสุขภาพชุมชน ส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรชุมชน และภาคธุรกิจ เพื่อพัฒนานโยบายสุขภาพที่เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน

ด้านการเข้าถึงบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นต่อการเข้าถึงบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 รองลงมา คือ ขั้นตอนการให้บริการ และด้านช่องทางการให้บริการ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 เท่ากัน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 สำหรับ แนวทางในการพัฒนาอาจประกอบด้วย 1) การปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ได้แก่ การปรับปรุงสภาพแวดล้อม เช่น การมีทางเดินสะดวกสบายสำหรับผู้สูงอายุหรือผู้พิการ การจัดพื้นที่จอดรถ การให้บริการห้องน้ำที่สะอาด 2) การพัฒนาเทคโนโลยีและระบบอัตโนมัติ การใช้เทคโนโลยีในการให้บริการ เช่น การใช้ระบบจองคิวออนไลน์ หรือการชำระเงินผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การติดตั้งตู้บริการอัตโนมัติ หรือแอปพลิเคชันที่ช่วยให้ผู้ใช้บริการสามารถทำธุรกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง 3) การให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ ได้แก่ การฝึกอบรมบุคลากร เพิ่มทักษะและการบริการที่ดี การสร้างความสะดวกในบริการที่หลากหลาย การปรับปรุงเวลาในการให้บริการ ลดเวลา

การรอคอย 4) การพัฒนาคุณภาพการบริการ การรับข้อเสนอแนะจากผู้ใช้บริการ การดำเนินการตามมาตรฐานคุณภาพ ควรมีการประเมินผลการให้บริการอย่างสม่ำเสมอ 5) การสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้ใช้บริการ การให้บริการที่มีความเป็นมิตรและใส่ใจ การพัฒนาโปรโมชั่นหรือบริการพิเศษ การให้บริการที่สะดวกและมีตัวเลือกที่หลากหลาย

แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมและบริการสาธารณะ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี มีการจัดบริการสาธารณะที่หลากหลาย ครอบคลุมงานด้านไฟฟ้า การควบคุมอาคาร การพัฒนาเด็กและเยาวชน การสงเคราะห์ผู้สูงอายุและผู้พิการ การกำจัดขยะ และการป้องกันสาธารณภัย โดยควรมีการปรับปรุงขั้นตอนการให้บริการให้สะดวกรวดเร็ว เพิ่มช่องทางการให้บริการ และพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ในด้านสวัสดิการสังคม มีการจัดสวัสดิการทั้งแบบทั่วถึงและแบบมีเงื่อนไข โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ในส่วนของปัญหาสำคัญที่พบในพื้นที่ ได้แก่ น้ำประปาไม่เพียงพอโดยเฉพาะในฤดูแล้ง ปัญหาขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นและการจัดเก็บไม่ทั่วถึง ปัญหาสุนัขจรจัด และการขาดแคลนพื้นที่สีเขียว องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง เช่น การขยายระบบน้ำประปา การส่งเสริมการคัดแยกขยะ การควบคุมประชากรสุนัขจรจัดด้วยการทำหมันและฉีดวัคซีน รวมถึงการจัดสรรพื้นที่สาธารณะเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว เป็นต้น โดยมีแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมและบริการสาธารณะ ดังนี้ 1) การพัฒนาระบบสวัสดิการสังคม การปรับปรุงระบบความคุ้มครองทางสังคม พัฒนาและเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตของประชาชน การเข้าถึงสวัสดิการอย่างเท่าเทียม เน้นการจัดสวัสดิการที่ยั่งยืน 2) การพัฒนาระบบการศึกษาและการฝึกอบรม การจัดการศึกษาให้ทั่วถึง การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะการทำงาน การสร้างโอกาสให้กับกลุ่มที่มีความเปราะบาง เช่น การให้การศึกษาและการฝึกอบรมแก่ผู้สูงอายุหรือกลุ่มคนพิการ เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีคุณค่า 3) การพัฒนาบริการสาธารณะ สร้างการเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีคุณภาพและไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากเกินไป การให้บริการด้านการดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการ การจัดตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ห่างไกล 4) การส่งเสริมความเท่าเทียมและการลดความยากจน ได้แก่ การสนับสนุนการสร้างอาชีพ การสนับสนุนการสร้างความรู้และการเข้าถึงทรัพยากร การจัดทำระบบการคุ้มครองทางสังคม เช่น การจัดตั้งระบบสวัสดิการที่สามารถช่วยสนับสนุนกลุ่มที่ตกอยู่ในภาวะยากจนหรือไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ 5) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครที่สามารถช่วยเหลือประชาชนในชุมชน 6) การปรับปรุงการให้บริการด้านข้อมูลและคำแนะนำ ได้แก่ การพัฒนาแหล่งข้อมูลที่เข้าถึงง่าย สร้างเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและบริการสาธารณะเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็น

ได้ตลอดเวลา เช่น การจัดทำช่องทางการให้คำปรึกษาด้านสวัสดิการสังคมหรือบริการทางกฎหมาย เพื่อช่วยให้ประชาชนสามารถรับคำแนะนำที่ถูกต้อง เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการเข้าถึงบริการสาธารณะและคุณภาพการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับการเข้าถึงบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเจ้าหน้าที่ ผู้ให้บริการ แสดงให้เห็นถึงความพึงพอใจในด้านบุคลากรและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Service Quality ของ Grönroos (1990)[4] ที่ระบุว่า "คุณภาพเชิงหน้าที่ (Functional Quality)" เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการรับรู้คุณภาพบริการของประชาชน อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ ประภัสสร อะวะดี (2550)[5] และ ศิรินารถ บัวสอน (2548)[6] ที่พบว่าความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะอยู่ในระดับปานกลาง จะเห็นได้ว่าผลการวิจัยในครั้งนี้มีระดับความคิดเห็นที่สูงกว่า ซึ่งอาจเกิดจากการที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างมีการพัฒนา ปรับปรุงกระบวนการให้บริการอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มการบริหารที่มุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางมากขึ้นในช่วงปีหลัง ด้านคุณภาพการจัดสวัสดิการสังคม ประชาชนให้คะแนนโดยรวมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.07) โดยเฉพาะด้าน กระบวนการยุติธรรมและความปลอดภัยในชีวิต ได้รับคะแนนสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.17) การบริการสาธารณะควรมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกมิติ และควรครอบคลุมด้านสุขภาพ การศึกษา ความปลอดภัย และการคมนาคมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ปัจจัยสำคัญของการให้บริการที่มีคุณภาพ ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบพฤติกรรมการเข้าใช้บริการของประชาชน พบว่า ส่วนใหญ่มาใช้บริการเดือนละ 1 ครั้ง และนิยมมาในช่วงเวลา 08:30–10:00 น. ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการจัดสรรทรัพยากรโดยเฉพาะบุคลากรให้เหมาะสมกับพฤติกรรมการเข้าใช้บริการ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิด Efficiency-based Public Management และหลัก Optimal Resource Allocation ในการจัดบริการสาธารณะให้เกิดความคุ้มค่าและประโยชน์สูงสุดเพิ่มโอกาสในการบริหารจัดการเวลาและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเชื่อมโยงกับแนวคิดการจัดบริการแบบ Design Thinking ตามที่ พีรดร แก้วลาย และขวัญ พงษ์หาญยุทธ (2564)[7] ได้เสนอว่า

---

[4] Grönroos, G. T., *Service management and marketing* (Massachusetts: Lexington Books, 1990) 25.

[5] ประภัสสร อะวะดี, *ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลโพนสา* (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2550) 66.

[6] ศิรินารถ บัวสอน, *ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจตุรศิรินารถพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด* (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2548) 53-56.

[7] พีรดร แก้วลาย และขวัญ พงษ์หาญยุทธ, *การพัฒนาบริการสาธารณะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ* (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, พิมพ์ครั้งที่ 1, 2564) 98.

การเข้าใจพฤติกรรมของผู้ใช้บริการอย่างลึกซึ้งเป็นกุญแจสำคัญในการออกแบบบริการที่ตอบสนองความต้องการได้จริง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมและบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างมีการจัดบริการสาธารณะที่หลากหลาย ครอบคลุมหลายด้าน แต่ควรดำเนินการภายใต้หลัก “การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน” และ “การบริหารเชิงรุก” เพื่อให้การบริการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริงสอดคล้องกับแนวคิดของ Grönroos (1990) ที่กล่าวว่า “Functional Quality” หรือคุณภาพเชิงพฤติกรรมของ ผู้ให้บริการ ส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจของประชาชน ส่งเสริมระบบสวัสดิการแบบยั่งยืนที่เน้นความพอเพียงและการพึ่งตนเองของชุมชน เชื่อมโยงกับแนวคิดของ Esping-Andersen (1990)[8] ที่เน้น “Welfare Regimes” ซึ่งควรออกแบบให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นและค่านิยมทางสังคมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและตัดสินใจ การบูรณาการบริการ จัดระบบฐานข้อมูลประชากรเพื่อบริหารจัดการอย่างแม่นยำ ตามแนวคิด e-Government ของ OECD ที่เน้นให้ท้องถิ่นสามารถใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจได้อย่างชาญฉลาด ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริการ และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เน้นการพัฒนาคุณภาพของผู้ปฏิบัติงานและการสร้างความพึงพอใจในงาน นอกจากนี้ การพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง การสำรวจความต้องการของประชาชน และการสร้างความยั่งยืนในการให้บริการ เป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการจัดสวัสดิการสังคมและบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างให้มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ปรับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างจากการเป็น “ผู้ให้บริการ” ไปสู่ “ผู้ประสานและพัฒนา” โดยเน้นการสร้างเงื่อนไขและเครื่องมือให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมและพึ่งพาตนเองได้ส่งเสริมบทบาทการเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2. เสริมสร้างระบบติดตามและประเมินผลจัดทำระบบติดตามและประเมินผลการให้บริการที่เป็นมาตรฐานและต่อเนื่องใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ (Evidence-based) เป็นฐานในการปรับปรุงโครงการและนโยบายจัดทำรายงานประจำปีเพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงานและประสิทธิผลของบริการสาธารณะ

---

[8] สันติกุล, พ., & สันติกุล, ไ. (2567). สวัสดิการสังคมของกอสต้า เอสปิง-แอนเดอเซ่น. *วารสารมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์*, 42(2). 333, 333-340

.

3. พัฒนาความต่อเนื่องและคุณภาพของโครงการวางแผนและจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับเป้าหมายของแต่ละโครงการสร้างความต่อเนื่องในการดำเนินงาน เพื่อให้บริการสวัสดิการถึงประชาชนอย่างทั่วถึงและยั่งยืน จัดกิจกรรมหรือเวทีประชาคมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนบริการสาธารณะ

4. พัฒนาศักยภาพบุคลากรและทรัพยากรขององค์กรส่งเสริมการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ด้านการบริหารจัดการสวัสดิการสังคมและบริการสาธารณะจัดสรรทรัพยากรทั้งด้านบุคลากรงบประมาณ และเทคโนโลยีสารสนเทศให้เพียงพอเพื่อรองรับการให้บริการที่มีคุณภาพ

บรรณานุกรม

ประภัสสร อะวะดี, *ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลโพนสา* (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2550).

พีรดร แก้วลาย และขวัญ พงษ์หาญยุทธ, *การพัฒนาบริการสาธารณะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ* (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, พิมพ์ครั้งที่ 1, 2564).

ศิรินารถ บัวสอน, *ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจตุรศิรินารถพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด* (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2548).

สมชาย บำรุงทรัพย์และณัฐวิภา โฆษิต ตันติบุณย์, *รวมกฎหมายท้องถิ่น* (ปทุมธานี: สกายบุ๊กส์, พิมพ์ครั้งที่1, 2548)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)* (28 เมษายน 2566) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ <https://www.nesdc.go.th/main.php?Filename=index>.

สันติกุล, พ., & สันติกุล, ไ. (2567). สวัสดิการสังคมของกอสต้าเอสปิง-แอนเดอเซ่น. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์*, 42(2).

Grönroos, G. T., *Service management and marketing (*Massachusetts: Lexington Books, 1990).

การบูรณาการมาตรการฟื้นฟูทางการแพทย์ที่มีอยู่ในการดูแลผู้ต้องขังคดียาเสพติด

Integrating existing medical rehabilitation measures into the care of drug offenders

ณัฐพงษ์ ปานบุตร
คณะอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต
52/347 เมืองเอก ถนนพหลโยธิน ต.หลักหก อ.เมือง จังหวัดปทุมธานี 12000

Nuttapong Panboot
Faculty of Criminology and Justice Administration, Rangsit University
52/347 Muang-Ake, Phahonyothin Road, Lak Hok Subdistrict,
Mueang Pathum Thani District, Pathum Thani 12000, Thailand
E-mail: panboot@hotmail.com

ธรรมวิทย์ เทอดอุดมธรรม
คณะอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต
52/347 เมืองเอก ถนนพหลโยธิน
ต.หลักหก อ.เมือง จังหวัดปทุมธานี 12000

Thamavit Terdudomtham
Faculty of Criminology and Justice Administration, Rangsit University,
52/347 Muang-Ake, Phahonyothin Road, Lak Hok Subdistrict,
Mueang Pathum Thani District, Pathum Thani 12000, Thailand
E-mail: thamavit.t@rsu.ac.th

พรรษพร สุวรรณากาศ
คณะอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต
52/347 เมืองเอก ถนนพหลโยธิน

ต.หลักหก อ.เมือง จังหวัดปทุมธานี 12000
Phatsaporn Suwannakart
Faculty of Criminology and Justice Administration, Rangsit University,
52/347 Muang-Ake, Phahonyothin Road, Lak Hok Subdistrict,
Mueang Pathum Thani District, Pathum Thani 12000, Thailand
(Received: 22 October 2025; Revised: 24 December 2025; Accepted: 20 January 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของการบูรณาการมาตรการฟื้นฟูทางการแพทย์ที่มีอยู่ในการดูแลผู้ต้องขังคดียาเสพติด ศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการบูรณาการมาตรการฟื้นฟูทางการแพทย์ และเสนอแนะแนวทางโดยการบูรณาการมาตรการฟื้นฟูทางการแพทย์เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องหาคดียาเสพติด จากการศึกษาพบว่า 1) การวางรากฐานการบำบัดเฉพาะราย มุ่งแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังคดียาเสพติดในมิติทางชีวภาพและจิตใจ โดยใช้แนวคิด Bio-Psycho-Social Model เป็นหลัก 2) ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ จำนวนผู้ต้องขังมาก บุคลากรแพทย์และจิตวิทยาไม่เพียงพอ ขาดเครื่องมือประเมินความเสียหายทางสมองที่ทันสมัย การดูแลต่อเนื่องหลังพ้นโทษไม่ชัดเจน ผู้พ้นโทษขาดการติดตามรักษา และการตีตราทางสังคมและการถูกปฏิเสธจากตลาดแรงงาน 3) ความรับผิดชอบและระบบสนับสนุนทางสังคม เน้นการสร้างความยั่งยืนในการลดการกระทำผิดซ้ำผ่าน 3 มิติหลักคือ การมีเจ้าภาพหลักระดับชาติ ร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐและชุมชนดูแลผู้พ้นโทษอย่างน้อย 1 ปี และการลดการตีตราและคุ้มครองการจ้างงาน

คำสำคัญ : การบูรณาการ การฟื้นฟูทางการแพทย์ ยาเสพติด การกระทำผิดซ้ำ/

Abstract

This research aims to study the model of integrating existing medical rehabilitation measures in the care of drug-related offenders, to examine the problems and obstacles related to such integration, and to propose guidelines for integrating medical rehabilitation measures to reduce recidivism among drug offenders. The findings revealed that 1) Foundation of individualized treatment focuses on addressing biological and psychological dimensions of drug offenders by applying the Bio-Psycho-Social Model as the main framework. 2) The problems and obstacles include prison overcrowding, insufficient medical and psychological personnel, a lack of modern tools for assessing drug-related brain damage, unclear continuity of care after release, inadequate post-release treatment follow-up, as well as social stigma and exclusion from the labor market. 3) Social responsibility and support systems emphasize sustainable reduction of recidivism through three main dimensions: establishing a national lead agency, fostering collaboration between government and community to support ex-offenders for at least one year after release, and reducing stigma while protecting employment opportunities.

Keywords : Integration, Medical Rehabilitation, Drug Abuse, Recidivism

บทนำ

ปัญหาด้านอาชญากรรมทั่วโลกกำลังเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลทำให้เกิดประชากรผู้ต้องขังโลกจำนวน 11.5 ล้านคนทั่วโลก สูงเป็นประวัติการณ์[1] สำหรับในประเทศไทย สถิติของกรมราชทัณฑ์ ข้อมูล ณ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2567 รายงานข้อมูลผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม มีจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งสิ้น 274,773 ราย แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ 1) ผู้ต้องขัง ได้แก่ นักโทษเด็ดขาด จำนวน 202,556 ราย ผู้ต้องขังระหว่าง จำนวน 69,162 ราย เยาวชนที่ฝากขัง จำนวน 18 ราย 2) ผู้ต้องกักขัง จำนวน 2,952 ราย และ 3) ผู้ต้องกักกัน จำนวน 85 ราย[2] และผู้กระทำผิดซ้ำในปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะผู้กระทำผิดในคดียาเสพติด[3] โดยสถิติการกระทำผิดซ้ำย้อนหลัง 5 ปี ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว ในปี พ.ศ. 2562 - 2566 และมีการกลับมากระทำความผิดซ้ำภายในระยะเวลา 1 - 3 ปี[4]

ปัญหาการติดยาเสพติด เป็นปัญหาที่สำคัญเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดอาชญากรรมหลากหลายรูปแบบเพิ่มมากขึ้นส่งผลกระทบต่อครอบครัวสังคมและประเทศไทยมายาวนานและเพิ่มทวีคูณในปัจจุบัน แม้ว่าภาครัฐจะได้ดำเนินมาตรการต่าง ๆ แก้ไขฟื้นฟูซ้ำยังเพิ่มการป้องกันและปราบปราม แต่ยังพบว่า มีการเพิ่มจำนวนผู้ติดยาเสพติดขึ้นทุกปี และมีผลการดำเนินงานด้านการบำบัดรักษายาเสพติด ในห้วงระยะ 9 เดือน (กรกฎาคม 2562 – มีนาคม 2563) โดยนำผู้เสพบำบัด 147,377 คน กลับไปบำบัดซ้ำ 9,142 คน คิดเป็นร้อยละ 6.20 ซึ่งเป็นอัตราที่เพิ่มสูงขึ้นจนทำให้ผู้คนในสังคมเกิดความกังวลและหวาดกลัวต่อภัยอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นได้จากน้ำมือผู้ติดยาเสพติด[5] พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 นับเป็นประมวลกฎหมายลำดับที่ 8 ของประเทศไทยที่ได้รวบรวมเอากฎหมายยาเสพติด ที่เดิมกระจายอยู่ในหลายฉบับ ให้มาอยู่รวมกันเป็นกฎหมายฉบับเดียว ประกอบด้วย 186 มาตรา แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ภาค ได้แก่ ภาค 1: การป้องกัน ปราบปรามและควบคุมยาเสพติด ภาค 2: การบำบัดรักษาและการฟื้นฟูสภาพทางสังคมแก่ผู้ติดยาเสพติด และภาค 3: บทกำหนดโทษ ซึ่งบทลงโทษผู้เสพยาเสพติดที่ปรากฏในกฎหมายฉบับนี้ จากที่แต่เดิมกำหนดโทษ

---

[1] Thailand Institute of Justice, *เป้าหมายใช้มาตรการลงโทษแทนการคุมขังไม่คืบ ทั่วโลกเร่งสร้างคุกเพิ่ม รับมือนักโทษล้น (5 สิงหาคม 2568)* Thailand Institute of Justice <https://www.tijthailand.org/th/highlight/detail/detail/summary-gpt-2022>.

[2] กรมราชทัณฑ์, *รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ (ข้อมูล ณ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2567) รายงานสถิติ (รท.102) (5 สิงหาคม 2568)* กรมราชทัณฑ์ <http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_result.php?date=2024-08-01&report=>.

[3] สำนักงานกิจการยุติธรรม, *การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาการกระทำผิดซ้ำ (5 สิงหาคม 2568)* สำนักงานกิจการยุติธรรม <https://justicechannel.org/watch/research>.

[4] กรมราชทัณฑ์, *สถิติการกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขัง (ข้อมูล ณ วันที่ 18 พฤศจิกายน 2567) ฐานข้อมูลผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำ (5 สิงหาคม 2568)* กรมราชทัณฑ์ <http://www.correct.go.th/recstats/index.php>.

[5] มติชนออนไลน์, *ป.ป.ส. เผยสถิติ ห้วง 9 เดือน นำผู้เสพบำบัด 147,377 คน (5 สิงหาคม 2568)* มติชนออนไลน์ <https://www.matichon.co.th/local/crime/news_2150234>.

ที่รุนแรงก็มีการปรับใหม่ให้โทษมีความสมเหตุสมผลมากขึ้น โดยเน้นปราบปรามผู้ค้าและขบวนการค้ายาเสพติด อีกทั้งมีการรวบรวมกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้เป็นระบบ อยู่ภายใต้กฎหมายเพียง 2 ฉบับ พร้อมกับประกาศยกเลิกกฎหมายยาเสพติดเดิมทั้งหมด 24 ฉบับ ซึ่งทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและการนำไปปฏิบัติจริง หรือเรียกได้ว่า กฎหมายใหม่นี้จะลดความเป็นอาชญากรรมลงและกำหนดโทษให้ได้สัดส่วนกับความผิดมากกว่าเดิม ซึ่งจะทำให้จำเลยได้รับความเป็นธรรมมากขึ้น ขณะที่ส่วนของการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพ มอบหมายให้กระทรวงสาธารณสุขเข้ามารับผิดชอบแทน[6]

ในปัจจุบัน การฟื้นฟูผู้กระทำความผิดกลายเป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญของระบบยุติธรรมในหลายประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของผู้กระทำความผิดที่มีปัญหาสุขภาพจิตหรือปัญหาการติดยาเสพติด การบูรณาการมาตรการฟื้นฟูทางการแพทย์ในกระบวนการยุติธรรมได้รับการยอมรับว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการลดอัตราการกระทำผิดซ้ำ การบำบัดรักษาทางการแพทย์ช่วยให้ผู้กระทำความผิดสามารถฟื้นฟูสภาพจิตใจและร่างกายได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในสังคม การกระทำความผิดเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลกและก่อให้เกิดผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของสังคม รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในหลายประเทศจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนามาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันและลดอัตราการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งหนึ่งในมาตรการที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา คือ มาตรการฟื้นฟูทางการแพทย์ (Medical Rehabilitation Measures)[7]

จากข้อมูลการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของประเทศ (บสต.) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ข้อมูลระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2567 - วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2568 สามารถนำผู้เสพยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาฟื้นฟู จำนวน 265,377 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 63.37 จากเป้าหมายทั้งปีงบประมาณ 2568 จำนวน 168,178 ราย และนำผู้เสพยาเสพติดที่มีอาการทางจิตเข้ารับการบำบัดรักษาฟื้นฟู จำนวน 37,962 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 42.10 จากเป้าหมายทั้งปีงบประมาณ 2568 จำนวน 15,981 ราย (สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด, 2569)[8]

---

[6] สำนักงานอัยการสูงสุด, *พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 (5 สิงหาคม 2568)* สำนักงานอัยการสูงสุด <https://www3.ago.go.th/legald/wp-content/uploads/2022/02/v435-_22_11_-2564.pdf>.

[7] Zgoba, K.M., Reeves, R., Tamburello, A., & Debilio, L, Criminal Recidivism in Inmates with Mental Illness and Substance Use Disorders (2024) 48:2 *J Am Acad Psychiatry Law*, 209, 209–221.

[8] สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด, *รายงานปีงบประมาณ 2568 (27 ธันวาคม 2568)* สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด <https://antidrug.moph.go.th/report/normal>.

ทั้งนี้ การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดมีพัฒนาการเริ่มต้นจากการฟื้นฟูสภาพการเสพติดในศูนย์ฟื้นฟูสภาพผู้ติดยาเสพติด (Residential treatment centers) ต่อมามีการบูรณาการการบำบัดรักษากับโรงพยาบาล จนเกิดเป็นกระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดที่มี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นเตรียมการ 2) ถอนพิษยาหรือบำบัดรักษาด้วยยา 3) การฟื้นฟูสมรรถภาพ และ 4) การติดตามหลังการบำบัดรักษา อย่างไรก็ดีกระบวนการดังกล่าวไม่ถึงกับการเป็นสูตรสำเร็จที่จำเป็นต้องใช้กับผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดทุกราย อีกทั้งผลแทรกซ้อนที่เกิดจากการทำตามกันมาตามข้อกำหนดของกฎหมาย ทำให้คนเหล่านี้ไม่สามารถกลับคืนสู่สังคมได้เป็นปกติตามที่คาดหวังซ้ำร้ายไปกว่านั้น โอกาสที่คนเหล่านี้จะมีคุณภาพชีวิตได้เหมือนคนปกติทั่วไปกลับลดลง เนื่องจากการถูกตีตราและถูกพราก ปัจจัยทางสังคม ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนเหล่านี้ที่มีน้อยอยู่แล้วให้น้อยลงไปกว่าเดิม รวมถึง อาจเกิดโรคร่วมทางจิตเวช (Co-Occurring Disorders) ซึ่งในผู้ป่วยสารเสพติดนั้นมีได้มากกว่า 1 โรค โดยหากยิ่งมีความเจ็บป่วยทางจิตเวชมากจะส่งผลให้การบำบัดสารเสพติดล่าช้า นับว่าเป็นปัญหายุ่งยากซับซ้อนที่สำคัญ ผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็น “Co-Occurring Disorders” มีอาการบางอย่างร่วมกันจนบางครั้งทำให้เกิดความสับสนในการแยกแยะว่าอาการดังกล่าวเกิดจากความผิดปกติทางจิตหรือเป็นอาการที่เกิดจากสารเสพติด ดังนั้น การประเมินผู้เสพสารเสพติดจะต้องค้นหาโรคทางจิตเวชในผู้เสพด้วยเสมอ[9]

สำหรับการฟื้นฟูทางการแพทย์ ด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ ในหลายๆ ประเทศได้พัฒนาศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพเพื่อรองรับความต้องการบริการของผู้ป่วย ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับการเจ็บป่วยในแต่ละประเทศ ยกตัวอย่างเช่น The Ottawa Hospital Rehabilitation Centre (TOHRC) เป็นศูนย์เฉพาะทางฟื้นฟูสมรรถภาพทางกาย (Physical Rehabilitation) อยู่ภายใต้การดำเนินงานของ The Ottawa Hospital ประเทศแคนาดา ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพช่วยเหลือผู้ป่วยให้สามารถฟื้นหายและกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างปกติ โดยให้บริการทั้งผู้ป่วยในและผู้ป่วยนอก เน้นการประเมินและการรักษาผู้ที่มีความบกพร่อง อาทิเช่น การรักษาที่ต้องตัดแขนขา อาการบาดเจ็บที่ไขสันหลัง การบาดเจ็บที่สมองและโรคหลอดเลือดสมองตีบ โรคปอด อาการปวดเรื้อรัง และความผิดปกติในการสื่อสาร เป็นต้น[10] จากข้อมูลการรายงาน พบว่ามีประชากร 1 ใน 3 ของประชากรทั่วโลกได้รับประโยชน์ทางสุขภาพจากการฟื้นฟูสมรรถภาพ ทำให้ความต้องการด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพเพิ่มมากขึ้น โดยความต้องการในการฟื้นฟูสมรรถภาพแบ่งเป็น 3 ประเภทได้แก่ Occupational therapy (กิจกรรมบำบัด), Physical therapy (กายภาพบำบัด) และ Speech therapy (การบำบัดด้านการพูด) ซึ่งการฟื้นฟูสมรรถภาพแต่ละรูปแบบมีกระบวนการฟื้นฟูที่แตกต่างกัน เพื่อมุ่งหวังผลเดียวกันคือการ

---

[9] กรมสุขภาพจิต, *คู่มือแนวทางการดำเนินงานด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดสุรา/ยา/สารเสพติดที่มีอาการทางจิตและโรคร่วมทางจิตเวช* (นนทบุรี: กองบริหารระบบบริการสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต, 2564) 12.

[10] รุ่งรัตน์ พละไกร, *การฟื้นฟูสมรรถภาพ (Rehabilitation) เส้นทางกลับคืนสู่วิถีชีวิตที่ปกติอย่างมีสุขภาพ (5 สิงหาคม 2568)* ศูนย์พัฒนาองค์ความรู้ด้านกิจกรรมทางกายประเทศไทย <https://tpak.or.th/th/article_print/231>.

ทำให้สุขภาวะของประชากรโลกดีขึ้น ซึ่งในแต่ละแบบของการฟื้นฟูสมรรถภาพมีรายละเอียดการช่วยเหลือที่อยู่ภายใต้ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพที่ให้บริการทั้งแบบผู้ป่วยในและผู้ป่วยนอก โดยมีความแตกต่างกันที่ระยะของการฟื้นฟู ในกรณีที่ฟื้นฟูสมรรถภาพในขณะที่ยังเป็นผู้ป่วย และต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากบุคลากรทางการแพทย์ในโรงพยาบาล ลักษณะการให้บริการจะเป็นการให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพร่วมกับการรักษา เพื่อให้ผู้ป่วยมีอาการคงที่ และพร้อมที่จะกลับไปรักษาต่อที่บ้านได้ ส่วนในการให้บริการแบบผู้ป่วยนอก เป็นระยะที่ผู้ป่วยสามารถกลับไปรักษาต่อที่บ้าน แต่ยังมีความจำเป็นต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพบางส่วนให้สามารถกลับมาใช้งานได้เหมือนปกติ จำเป็นต้องมารับการฟื้นฟูสมรรถภาพเป็นรายครั้ง การบริการลักษณะนี้จะเป็นการให้การฟื้นฟูสมรรถภาพแบบผู้ป่วยนอก เน้นการกระตุ้นฟื้นฟูสมรรถภาพครั้งละ 1-2 ชั่วโมง และผู้ป่วยสามารถกลับบ้านได้[11]

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า มาตรการฟื้นฟูทางการแพทย์ โดยการบำบัดรักษาทางการแพทย์ เช่น การรักษาภาวะการติดยาเสพติด การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการบำบัดสุขภาพจิต มีบทบาทสำคัญในการช่วยผู้กระทำความผิดให้กลับมาเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าในสังคมและช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้กระทำความผิด เป็นการลดแรงจูงใจที่ทำให้บุคคลหันไปกระทำความผิดซ้ำ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีหลักฐานที่บ่งชี้ว่ามาตรการฟื้นฟูทางการแพทย์สามารถลดอัตราการกระทำผิดซ้ำได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่ยังคงมีความท้าทายในการนำมาตรการดังกล่าวไปใช้ในเชิงปฏิบัติ ทั้งในด้านทรัพยากรที่จำกัด การขาดความเข้าใจในความซับซ้อนของปัญหา และความแตกต่างในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการฟื้นฟู ดังนั้นการวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นไปที่การศึกษามุมมองของผู้เชี่ยวชาญและผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการบูรณาการมาตรการฟื้นฟูทางการแพทย์เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังคดียาเสพติด โดยศึกษาจากสถานบำบัดฟื้นฟูฯ ที่เป็นสถานที่มีผู้กระทำความผิดด้านยาเสพติดมากที่สุดในประเทศไทย ของระบบต้องโทษ คือ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง

วัตถุประสงค์

1. ศึกษารูปแบบของการบูรณาการมาตรการฟื้นฟูทางการแพทย์ที่มีอยู่ในการดูแลผู้ต้องขังคดียาเสพติด ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ

2. ศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการบูรณาการมาตรการฟื้นฟูทางการแพทย์เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องหาคดียาเสพติด

3. เสนอแนะแนวทางโดยการบูรณาการมาตรการฟื้นฟูทางการแพทย์เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องหาคดียาเสพติด

---

[11] Integris health, *A Guide to Different Types of Rehabilitation Therapy (5 สิงหาคม 2568)* Integris health <https://integrishealth.org/resources/on-your-health/2018/may/a-guide-to-different-types-of-rehabilitation-therapy>.

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง จำนวน 17 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้บริหาร 6 คน ได้แก่ รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ผู้อำนวยการกองบริการทางการแพทย์ ผู้อำนวยการกองพัฒนาพฤตินิสัย ผู้อำนวยการกลุ่มงานพัฒนาระบบการพัฒนาพฤตินิสัย ผู้อำนวยการทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง และผู้อำนวยการสถานพยาบาลทัณฑสถานบำบัดกลาง 2) กลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญ 6 คน ได้แก่ พยาบาลวิชาชีพ และนักจิตวิทยาคลินิก 3) กลุ่มผู้กระทำความผิดคดียาเสพติด 5 คน

2. วิธีการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเฉพาะกลุ่มเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพที่ต้องการได้ข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มบุคคลที่มีประสบการณ์เฉพาะ จำนวน 6 คน

เกณฑ์การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะถูกคัดเลือกให้มีความหลากหลายในแง่ของประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสะท้อนถึงมุมมองที่หลากหลาย และเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร เพื่อให้สามารถสรุปผลและนำไปใช้พัฒนานโยบายและแนวทางการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในการบูรณาการมาตรการฟื้นฟูทางการแพทย์ได้

ผู้ให้ข้อมูลสามารถถอนตัวจากการวิจัยได้ทุกเวลาโดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล และจะไม่ส่งผลกระทบต่อสิทธิการรักษา หรือสถานะในกระบวนการยุติธรรม หากพบสัญญาณความเสี่ยงทางจิตใจหรืออารมณ์ ผู้วิจัยจะยุติการเก็บข้อมูลทันที รวมถึงหยุดการให้ข้อมูลเมื่อมีปัจจัยภายนอกที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยง ทั้งนี้ ข้อมูลของผู้ที่ถอนตัวจะไม่ถูกนำไปใช้ในการวิจัย และจะถูกลบหรือทำลายทั้งหมดเพื่อคุ้มครองความเป็นส่วนตัวตามหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งออกเป็น 2 ชุดดังต่อไปนี้ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับผู้เชี่ยวชาญในด้านการแพทย์และกระบวนการยุติธรรม และ 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับผู้กระทำความผิดคดียาเสพติด

2. การสนทนากลุ่ม เพื่อค้นหาผู้ให้ข้อมูลหลักโดยได้สัมภาษณ์ในประเด็นเรื่องการบูรณาการมาตรการฟื้นฟูทางการแพทย์เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังคดียาเสพติดเพื่อเก็บข้อมูล

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก มีรายละเอียดดังนี้ 1) สร้างคำถามแบบสัมภาษณ์จากการทบทวนวรรณกรรม วัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดของการวิจัย เพื่อทราบข้อมูลมุมมองของผู้เชี่ยวชาญในด้านการแพทย์และกระบวนการยุติธรรม และมุมมองของผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดเกี่ยวกับการบูรณาการมาตรการฟื้นฟูทางการแพทย์เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังคดียาเสพติด โดยกำหนดประเด็นคำถาม 4 ประเด็น ได้แก่ คำถามเกี่ยวกับมุมมอง คำถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค คำถามเกี่ยวกับแนวทางการลดการกระทำผิดซ้ำ และคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำในมิติของการฟื้นฟูทางการแพทย์ 2) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ 3) นำแนวคำถามแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านตรวจสอบ จากนั้นนำมาปรับปรุงให้สมบูรณ์ และ4) จัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป

2. การสนทนากลุ่ม ได้แก่ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยท่านอื่นๆ และศึกษาจากผลคำตอบของแบบสัมภาษณ์เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสนทนากลุ่ม 2) จัดทำแบบสนทนากลุ่ม โดยกำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมเกี่ยวกับการบูรณาการมาตรการฟื้นฟูทางการแพทย์เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังคดียาเสพติด 3) นำแบบสนทนากลุ่มที่เสร็จแล้วนำมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น 4) นำแบบสนทนากลุ่มที่ปรับปรุงแล้ว มานำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และ 5) จัดทำแบบสนทนากลุ่มฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บข้อมูลการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยใช้ 3 วิธีหลัก ได้แก่ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้คำถามกึ่งโครงสร้าง เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 45–60 นาทีต่อราย มีการอธิบายวัตถุประสงค์ ขอความยินยอม และบันทึกเสียงก่อนถอดความอย่างละเอียด 2) การสนทนากลุ่ม ใช้เวลาประมาณ 1–2 ชั่วโมง มีผู้ดำเนินการสนทนาคอยกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างทั่วถึง ข้อมูลจากการสนทนาถูกบันทึก ถอดความ และจัดหมวดหมู่ประเด็นสำคัญ และ 3) การวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์เอกสาร นโยบาย ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเปรียบเทียบและเชื่อมโยงกับข้อมูลภาคสนามเพื่อเพิ่มความครบถ้วนของผลการศึกษา

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (Data Validation)

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เช่น การตรวจสอบความถูกต้องกับผู้ให้ข้อมูล การใช้แหล่งข้อมูลหลายแหล่ง และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่ได้รับมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การถอดเสียงและการเตรียมข้อมูล หลังจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ข้อมูลที่ได้รับจะถูกถอดเสียง เพื่อให้เป็นข้อความที่สามารถวิเคราะห์ได้ และตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อให้แน่ใจว่าไม่มีข้อผิดพลาด ถูกต้องและครบถ้วน หากพบข้อผิดพลาด ผู้วิจัยจะต้องแก้ไขให้ถูกต้องก่อนเริ่มกระบวนการวิเคราะห์

2. การจัดหมวดหมู่และการเข้ารหัสข้อมูล ข้อมูลที่ถอดเสียงจะถูกอ่านและทำการเข้ารหัสโดยการระบุหัวข้อหรือประเด็นหลัก ๆ ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ในข้อมูล ผู้วิจัยจะสร้างชุดคำหรือรหัสที่ใช้แทนหัวข้อเหล่านี้ หลังจากการเข้ารหัส ข้อมูลที่เข้ารหัสแล้วจะถูกจัดหมวดหมู่ตามหัวข้อหรือประเด็นที่คล้ายกัน หมวดหมู่เหล่านี้จะช่วยในการสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงลึก

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก ทำการวิเคราะห์หัวข้อหลัก ๆ ที่เกิดขึ้นในข้อมูล ซึ่งจะถูกสรุปออกมาเป็นหัวข้อหรือประเด็นหลัก ๆ ที่สะท้อนถึงมุมมองและประสบการณ์ของผู้เข้าร่วม และตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างหัวข้อหรือประเด็นต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อการบูรณาการมาตรการฟื้นฟู

4. การวิเคราะห์แบบสามเหลี่ยมข้อมูล เพื่อเพิ่มความเชื่อถือได้ของข้อมูล ผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลจากหลายแหล่งและหลายวิธีการในการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และเอกสาร วิธีการนี้จะช่วยลดความเป็นอัตนัยและเพิ่มความถูกต้องของผลการวิเคราะห์

5. การตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์จะถูกนำเสนอให้กับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนเพื่อยืนยันความถูกต้องของการตีความข้อมูล วิธีนี้จะช่วยให้มั่นใจว่าการวิเคราะห์ของผู้วิจัยสอดคล้องกับประสบการณ์และมุมมองของผู้ให้ข้อมูล และให้ผู้เชี่ยวชาญภายนอกช่วยตรวจสอบและวิจารณ์ผลการวิเคราะห์เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูลและผลการวิจัย

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ซึ่งมีการตรวจสอบข้อมูล ดังนี้ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยตรวจสอบแหล่งข้อมูลที่ได้มาประกอบด้วย แหล่งเวลา สถานที่ บุคคล ถ้าข้อมูลที่ได้มามีความหมายเหมือนกันจากหลายที่ ถือว่าข้อมูลนั้นเชื่อถือได้ แล้วจึงบันทึกข้อมูลไว้ และ

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการตรวจสอบความถูกต้องด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสังเกต แบบไม่มีส่วนร่วม ร่วมกับการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การจัดการข้อมูลและจริยธรรมการวิจัย

ข้อมูลทั้งหมดถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบและปลอดภัย ข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนได้จะถูกเก็บเป็นความลับและทำลายหลังสิ้นสุดการวิจัย การศึกษานี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคนจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยรังสิต เลขที่ RSU-ERB2025/136.2705 ลงวันที่ 23 กรกฎาคม 2568

ผลการวิจัย และการอภิปรายผล

1. รูปแบบของการบูรณาการมาตรการฟื้นฟูทางการแพทย์ที่มีอยู่ในการดูแลผู้ต้องขังคดียาเสพติด

รูปแบบการบำบัดที่มีประสิทธิภาพสูงสุด จากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม คือการใช้รูปแบบองค์รวมทางชีว-จิต-สังคม (Bio-Psycho-Social Model) เป็นแกนหลัก ซึ่งมีรากฐานจากการรักษาทางการแพทย์เพื่อปรับสภาพผู้ต้องขังให้คงที่ การดำเนินการดังกล่าวเน้นย้ำถึงความสำคัญของการจำแนกกลุ่มผู้ป่วยเฉพาะราย (Treatment Differentiation) ตามระดับความเสียหายของสมอง การที่ผลการวิจัยออกมาเช่นนี้มีสาเหตุมาจากการที่การติดยาเสพติดมิใช่ปัญหาเชิงพฤติกรรมเพียงอย่างเดียว แต่มีรากฐานจากความผิดปกติทางประสาทชีวภาพ เนื่องจากสารเสพติดได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและหน้าที่ของสมองอย่างถาวร (Neurobiological Change)

ดังนั้น การแก้ไขปัญหาที่ต้นตอจึงจำเป็นต้องเริ่มจากการรักษาทางการแพทย์ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีสภาวะทางกายและจิตใจที่พร้อมสำหรับการพัฒนาพฤตินิสัยและการบำบัดทางจิตสังคม (CBT) การแพทย์จึงถือเป็นมาตรการพื้นฐานที่ช่วยแก้ไขความผิดปกติทางสมองและระบบประสาท ทำให้ผู้ต้องขังอยู่ในสภาวะที่พร้อมสำหรับการพัฒนาพฤตินิสัยและการเรียนรู้ทักษะอื่น ๆ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องอย่างยิ่งกับแนวคิดสากลหลายประการ ซึ่งรวมถึงแบบจำลองโรคเรื้อรังทางสมอง (Chronic Brain Disease Model) ซึ่งมองว่าการติดยาเสพติดเป็นโรคเรื้อรังที่ต้องการการดูแลต่อเนื่อง มิใช่ความล้มเหลวทางศีลธรรมหรืออาชญากรรมเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ การเน้นการจำแนกกลุ่มผู้ป่วยยังสอดคล้องกับหลักการ การวางแผนการรักษา (Treatment Planning) ที่มีประสิทธิภาพ

ความสำเร็จของการบำบัดขึ้นอยู่กับการเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับความต้องการและความรุนแรงของแต่ละบุคคล การที่ผู้ให้บริการมีการใช้แผนการรักษาที่ระบุเป้าหมายและวิธีปฏิบัติอย่าง

ชัดเจน ทำให้การรักษามีประสิทธิภาพมากขึ้น และลดความเสี่ยงในการกลับไปเสพซ้ำได้ ยิ่งไปกว่านั้น แนวคิดนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีชีวภาพทางการแพทย์ (Biomedical model) และทฤษฎี Medical model ซึ่งเชื่อว่าปัญหาทางสุขภาพจิตเกิดจากความผิดปกติทางชีวภาพที่สามารถรักษาได้ผ่านการแพทย์และยา การบูรณาการมาตรการฟื้นฟูทางการแพทย์จึงเป็นการตอบสนองต่อรากเหง้าที่แท้จริงของปัญหาการเสพติด ซึ่งเป็นโรคที่ส่งผลต่อสมองและระบบประสาท การที่ผู้ต้องขังมีร่างกายและจิตใจที่พร้อมจะช่วยให้เขาสามารถเข้าสู่กระบวนการพัฒนาพฤตินิสัยอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการแพทย์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับสภาพร่างกายและจิตใจเบื้องต้น เพื่อเตรียมความพร้อมทางด้านจิตใจสำหรับการเปลี่ยนแปลง

ความแตกต่างของผู้ต้องขังคดียาเสพติดและความเหมาะสมของการฟื้นฟู พบว่า ผู้ต้องขังคดียาเสพติดไม่ได้เป็นกลุ่มเดียวกัน แต่ประกอบด้วยผู้ใช้ ผู้เสพ ผู้ติด ผู้ค้ารายย่อย ผู้ค้ารายใหญ่ และผู้ที่มีความผิดปกติทางจิตหรือสมองจากการใช้ยาเสพติดเป็นเวลานาน ความแตกต่างดังกล่าวส่งผลให้ความต้องการในการฟื้นฟูมีความหลากหลาย การใช้รูปแบบการฟื้นฟูเดียวกันกับผู้ต้องขังทุกกลุ่มจึงไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิด Risk–Need–Responsivity (RNR Model) ที่เสนอว่าการแก้ไขฟื้นฟูจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อสอดคล้องกับระดับความเสี่ยง ความต้องการจำเป็น และความสามารถในการตอบสนองของผู้กระทำผิดแต่ละราย นอกจากนี้ กรณีผู้ต้องขังที่มีความเสียหายทางสมองหรือความบกพร่องด้านการรู้คิด ยังสะท้อนความจำเป็นในการนำองค์ความรู้ด้านประสาทจิตวิทยาและจิตเวชศาสตร์มาประยุกต์ใช้ ซึ่งเกินขอบเขตของ Medical Model แบบดั้งเดิม และต้องอาศัยทีมสหวิชาชีพในการดูแลอย่างต่อเนื่อง

2. สภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการบูรณาการมาตรการฟื้นฟูทางการแพทย์เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องหาคดียาเสพติด

อุปสรรคที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญระบุถึง โดยเฉพาะความไม่ต่อเนื่องของการดูแลหลังพ้นโทษ และปัญหาการตีตราทางสังคม ถือเป็นปัจจัยลบล้างความสำเร็จของการบำบัดในเรือนจำอย่างชัดเจน การอภิปรายผลพบว่า

1) ความล้มเหลวของความต่อเนื่องของการดูแล (Continuity of Care) ความล้มเหลวของความต่อเนื่องของการดูแลถือเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อกลุ่มผู้ป่วยจิตเวชยาเสพติด แม้ว่าการบำบัดในเรือนจำจะช่วยให้ผู้ต้องขังมีอาการคงที่และร่างกายปลอดจากยาเสพติด แต่เมื่อพ้นโทษ ระบบการส่งต่อการดูแลสุขภาพจิตและสังคมกลับขาดความชัดเจน ทำให้เกิดภาวะการปล่อยปละละเลย (Neglect) ซึ่งเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อกลุ่มผู้ป่วยจิตเวชยาเสพติดที่ต้องใช้ยาประคับประคองไปทั้งชีวิต ภาวะนี้เกิดขึ้นเนื่องจากขาดการเชื่อมโยงอย่างชัดเจนระหว่างหน่วยงานยุติธรรมและหน่วยงานสาธารณสุข

หลังพ้นโทษ ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความล้มเหลวในการบรรลุตามหลักการการป้องกันปฐมภูมิของความผิดปกติทางจิตเวช (Primary Prevention of Psychiatric Disorders)

2) อิทธิพลของทฤษฎีการตีตรา (Labeling Theory) ปัญหาการตีตราทางสังคมถูกระบุจากทุกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยเฉพาะผู้ต้องขังและนักสังคมสงเคราะห์ ว่าเป็นอุปสรรคที่สำคัญที่สุด การที่ผู้พ้นโทษถูกสังคมปฏิเสธโอกาสทางเศรษฐกิจและการจ้างงาน ทำให้เกิดความรู้สึกไร้ค่าและสิ้นหวัง ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การกลับไปใช้ยาเสพติดเพื่อหลีกหนีความจริง และกระทำผิดซ้ำในที่สุด อุปสรรคนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการตีตรา (Labeling Theory) ซึ่งอธิบายว่า การประทับตราว่าผู้ต้องขังเป็นอาชญากร อาจผลักดันให้พวกเขากระทำผิดซ้ำ ผลการอภิปรายชี้ให้เห็นว่า การสนับสนุนทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นปัจจัยป้องกันการกระทำผิดซ้ำที่ทรงพลังกว่าการลงโทษหรือการบำบัดทางกายภาพเพียงอย่างเดียว

3) อุปสรรคด้านการประเมินและการขาดความสอดคล้องกับหลักการสากล นอกจากปัญหาเชิงระบบภายนอกแล้ว การขาดเครื่องมือประเมินที่แม่นยำภายในระบบราชทัณฑ์ยังเป็นอุปสรรคสำคัญ การขาดเครื่องมือประเมินนี้ขัดแย้งกับหลักการสากลของระบบสุขภาพที่มีคุณภาพ ที่เน้นการให้การรักษาตามความจำเป็นของสภาวะสุขภาพของผู้ป่วย การขาดแคลนทรัพยากรและเครื่องมือประเมินความเสียหายของสมองอย่างแม่นยำ ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการจำแนกกลุ่มและการรักษาเฉพาะราย ซึ่งเป็นความล้มเหลวที่เกิดจากการไม่สามารถปฏิบัติตามหลักการสากลในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยได้อย่างครบถ้วน

ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความล้มเหลวในการบรรลุตามหลักการ การป้องกันปฐมภูมิของความผิดปกติทางจิตเวช (Primary Prevention of Psychiatric Disorders) ซึ่งเน้นว่าการจัดการปัญหาสุขภาพจิตต้องเริ่มจากหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ยิ่งไปกว่านั้น การขาดเครื่องมือประเมินที่แม่นยำยังขัดแย้งกับหลักการสากลของ ระบบสุขภาพที่มีคุณภาพที่เน้นการให้การรักษาตามความจำเป็นของสภาวะสุขภาพของผู้ป่วย

3. แนวทางโดยการบูรณาการมาตรการฟื้นฟูทางการแพทย์เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องหาคดียาเสพติด

แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเสนอ เน้นการยกวาระนี้ให้เป็นความรับผิดชอบของรัฐบาลในระดับชาติ ซึ่งเป็นการเรียกร้องให้เกิดการปฏิรูปเชิงระบบ (Systemic Reform) ที่ไม่จำกัดอยู่แค่ในกระทรวงยุติธรรมอีกต่อไป การอภิปรายสนับสนุนแนวคิดเรื่องการมีเจ้าภาพหลัก (Accountability) ที่ชัดเจน โดยเฉพาะการให้กระทรวงสาธารณสุข เข้ามามีบทบาทนำในการดูแลกลุ่มผู้ป่วยจิตเวชยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ การจัดทำโปรแกรมการทดลองใช้ชีวิตภายนอก (Pre-release Program) และการผลักดันกฎหมายคุ้มครองการจ้างงานถือเป็นข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับหลักอาชญาวิทยาเชิงป้องกัน (Preventive Criminology) ซึ่งเน้นการปรับสภาพแวดล้อมทางสังคมให้เป็นปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จในการกลับคืนสู่สังคม (Social Reintegration) มากกว่าการเน้นการควบคุมแต่เพียงอย่างเดียว ข้อเสนอแนะเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหาต้องอาศัยการปฏิรูปเชิงโครงสร้าง (Structural Reform) ที่ต้องอาศัยอำนาจของรัฐบาลกลางในการจัดสรรงบประมาณและกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของหน่วยงานที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดการบูรณาการความรับผิดชอบ (Integrated Accountability) ที่ครอบคลุมทุกมิติทางชีว-จิต-สังคมของผู้พ้นโทษ แนวทางนี้สอดคล้องกับหลักการการคืนสู่สังคม (Social Reintegration) และการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งไม่สามารถเกิดขึ้นได้ด้วยการแก้ไขรายบุคคล แต่ต้องอาศัยการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจ การเรียกร้องให้รัฐบาลกำหนดนโยบายเฉพาะจึงเป็นไปตามหลักการจัดการอาชญากรรมไร้เหยื่อ ที่รัฐต้องเข้ามากำกับดูแลและจัดระบบการดูแลผู้ที่ถูกทำลายโดยยาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรม

บทสรุป

แนวทางโดยการบูรณาการมาตรการฟื้นฟูทางการแพทย์เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องหาคดียาเสพติด

1. การวางรากฐานการบำบัดเฉพาะราย มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาทางประสาทชีวภาพและจิตใจของผู้ต้องขังตั้งแต่ในระบบควบคุม โดยใช้รูปแบบการบำบัดแบบองค์รวมทางชีว-จิต-สังคมเป็นแกนหลัก ดังนี้

1) การคัดกรองทางวิทยาศาสตร์และการจำแนกกลุ่มที่แม่นยำ ดำเนินการจำแนกกลุ่มผู้ต้องขังตามประเภทความเสี่ยง (ผู้ใช้ ผู้เสพ ผู้ติด ผู้ค้า) และระดับความรุนแรงของปัญหาอย่างชัดเจน พร้อมทั้งต้องมีการจัดหาเครื่องมือสกรีนที่ชัดเจนและบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความเสียหายของสมองจากยาเสพติดอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ เพื่อกำหนดแนวทางการรักษาที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเสพติดเรื้อรัง

2) โปรแกรมการรักษาที่แตกต่างกัน (Treatment Differentiation) ใช้รูปแบบการบำบัดแบบองค์รวม (Bio-Psycho-Social Model) ที่ผสานการรักษาทางการแพทย์ (เช่น การให้ยาประคับประคองและการล้างพิษ) เข้ากับการบำบัดทางจิตสังคม (Cognitive Behavioral Therapy) อย่างเป็นระบบ การบำบัดนี้มุ่งเน้นการสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ และการพัฒนาทักษะการควบคุมตนเอง (Self-Control) ควบคู่กับการรักษาทางการแพทย์

2. กลไกการเชื่อมต่อและการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีเป้าหมายเพื่อเตรียมผู้ต้องขังให้พร้อมสำหรับการกลับสู่สังคมภายนอกและต่อต้านปัจจัยกระตุ้นการเสพซ้ำที่มาจากปัญหาเศรษฐกิจและสังคม ดังนี้

1) การฝึกทักษะและอาชีพที่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน จัดให้มีการฝึกวิชาชีพที่ตลาดแรงงานต้องการอย่างแท้จริง ควบคู่กับการให้ความรู้ด้านการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อให้ผู้พ้นโทษมีรายได้ที่สามารถเลี้ยงตนเองได้อย่างเพียงพอ

2) การทดลองใช้ชีวิตจริง ควรจัดตั้งโปรแกรมการทดลองออกไปฝึกงานภายนอกในลักษณะกึ่งเรือนจำกึ่งสังคม (กึ่งควบคุม) เพื่อให้ผู้ต้องขังได้เรียนรู้การปรับตัวเข้าสู่สังคมจริงภายใต้การกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องก่อนพ้นโทษ

3) การสนับสนุนทางเศรษฐกิจและเงินทุนตั้งตัว จัดให้มีเงินทุนประกอบอาชีพ และการจัดหางานรองรับทันทีเมื่อพ้นโทษ เพื่อแก้ปัญหาความว่างงานและความรู้สึกไร้คุณค่า ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลับไปใช้ยา

3. ความรับผิดชอบและระบบสนับสนุนทางสังคม เป็นปัจจัยชี้ขาดความยั่งยืนในการลดการกระทำผิดซ้ำ โดยเรียกร้องให้เกิดการปฏิรูปเชิงโครงสร้างและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภายนอกอย่างชัดเจน ดังนี้

1) การโอนความรับผิดชอบระดับชาติและการมีเจ้าภาพหลัก รัฐบาลควรยกระดับปัญหานี้เป็นวาระแห่งชาติ และกำหนดให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นเจ้าภาพหลักในการรับช่วงต่อการดูแลผู้ป่วยจิตเวชยาเสพติดที่มีความรุนแรงสูงอย่างต่อเนื่องหลังพ้นโทษโดยเฉพาะ เพื่อมิให้เกิดการละเลยในชุมชน

2) ระบบติดตามดูแลต่อเนื่องหลังพ้นโทษ กำหนดให้มีกระบวนการติดตามดูแลและคุมประพฤติอย่างต่อเนื่อง โดยมอบหมายให้หน่วยงานภายนอก (เช่น กรมคุมประพฤติ กระทรวงสาธารณสุข พม. อาสาสมัครในชุมชน) เข้ามารับผิดชอบหลักในการตรวจสอบและให้ความช่วยเหลือหลังปล่อยตัวเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 1 ปี

3) การลดการตีตราทางสังคมและการคุ้มครองการจ้างงาน จัดกิจกรรมรณรงค์ให้สังคมมองผู้เสพเป็นผู้ป่วยที่ต้องการโอกาส พร้อมทั้งพิจารณามาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิในการจ้างงาน และให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมรับผิดชอบอย่างจริงจัง นอกจากนี้ ควรมีการจัดตั้งศูนย์พักพิงหรือเครือข่ายช่วยเหลือสำหรับผู้ที่ไม่มีครอบครัวให้การสนับสนุน เพื่อให้ผู้พ้นโทษมีที่ยืนในสังคมและไม่หวนกลับไปสู่สิ่งแวดล้อมเดิมที่เสี่ยง

บรรณานุกรม

กรมราชทัณฑ์, *รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ (ข้อมูล ณ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2567) รายงานสถิติ (รท.102)/* (5 สิงหาคม 2568) กรมราชทัณฑ์ <http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_result.php?date=2024-08-01&report=>.

กรมราชทัณฑ์, *สถิติการกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขัง (ข้อมูล ณ วันที่ 18 พฤศจิกายน 2567) ฐานข้อมูลผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำ* (5 สิงหาคม 2568) กรมราชทัณฑ์ <http://www.correct.go.th/recstats/index.php>.

กรมสุขภาพจิต, *คู่มือแนวทางการดำเนินงานด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดสุรา/ยา/สารเสพติดที่มีอาการทางจิตและโรคร่วมทางจิตเวช*(นนทบุรี: กองบริหารระบบบริการสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต, 2564).

มติชนออนไลน์, *ป.ป.ส. เผยสถิติ ห้วง 9 เดือน นำผู้เสพบำบัด 147,377 คน* (5 สิงหาคม 2568) มติชนออนไลน์ <https://www.matichon.co.th/local/crime/news_2150234>.

รุ่งรัตน์ พละไกร, *การฟื้นฟูสมรรถภาพ (Rehabilitation) เส้นทางกลับคืนสู่วิถีชีวิตที่ปกติอย่างมีสุขภาพ* (5 สิงหาคม 2568) ศูนย์พัฒนาองค์ความรู้ด้านกิจกรรมทางกายประเทศไทย <https://tpak.or.th/th/article_print/231>.

สำนักงานกิจการยุติธรรม, *การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาการกระทำผิดซ้ำ*(5 สิงหาคม 2568) สำนักงานกิจการยุติธรรม <https://justicechannel.org/watch/research>.

สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด, *รายงานปีงบประมาณ 2568* (27 ธันวาคม 2568) สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด <https://antidrug.moph.go.th/report/normal>.

สำนักงานอัยการสูงสุด, *พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564* (5 สิงหาคม 2568) สำนักงานอัยการสูงสุด <https://www3.ago.go.th/legald/wp-content/uploads/2022/02/v435-_22_11_-2564.pdf>.

Integris health, *A Guide to Different Types of Rehabilitation Therapy* (5 สิงหาคม 2568) Integris health <https://integrishealth.org/resources/on-your-health/2018/may/a-guide-to-different-types-of-rehabilitation-therapy>.

Thailand Institute of Justice, *เป้าหมายใช้มาตรการลงโทษแทนการคุมขังไม่คืบ ทั่วโลกเร่งสร้างคุกเพิ่มรับมือนักโทษล้น* (5 สิงหาคม 2568) Thailand Institute of Justice <https://www.tijthailand.org/ th/highlight/detail/detail/summary-gpt-2022>.

Zgoba, K.M., Reeves, R., Tamburello, A., & Debilio, L, "Criminal Recidivism in Inmates with Mental Illness and Substance Use Disorders" (2024) 48:2 *J Am Acad Psychiatry Law*.

หน้าที่และความรับผิดของนิติบุคคลอาคารชุดต่อเจ้าของห้องชุด: ศึกษากรณีความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดเกี่ยวกับการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลาง

Duties and Liabilities of the Condominium Juristic Person towards Unit Owners: A Study of Failures in the Management and Maintenance of Common Property

พรรณอร หว่างตระกูล
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาคารเทพทวาราวดี เลขที่ 254 ซอยจุฬาฯ 42 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่
เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330

Panorn Wangtrakul
Faculty of Law, Chulalongkorn University
Debdvaravati Building 254 Soi Chula 42, Phayathai Road, Wangmai, Pathumwan, Bangkok 10330
Email: Panorn.wang@gmail.com
(Received: 28 October 2025; Revised: 16 December 2025; Accepted: 29 June 2026)

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาขอบเขตหน้าที่และความรับผิดของนิติบุคคลอาคารชุดตามพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 โดยวิเคราะห์ปัญหาเชิงโครงสร้างของกฎหมายที่ส่งผลให้การจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลางยังไม่เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งศึกษากฎหมายเปรียบเทียบของประเทศสิงคโปร์และมลรัฐฟลอริดา ซึ่งมีกลไกด้านมาตรฐานการบริหารจัดการอาคารชุดที่พัฒนากว่า ผลการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 กำหนดหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดไว้เพียงในระดับ ‘กรอบวัตถุประสงค์’ โดยยังขาดหลักเกณฑ์เชิงปฏิบัติที่ชัดเจนและกลไกการบังคับใช้ที่มีประสิทธิผล ทำให้หน้าที่ดังกล่าวไม่สามารถเกิดผลในทางปฏิบัติได้จริงอย่างสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่จัดตั้งนิติบุคคลอาคารชุดขึ้นเพื่อคุ้มครองเจ้าของห้องชุดทั้งหมดให้ได้รับประโยชน์ร่วมในการใช้ทรัพย์ส่วนกลางอย่างดีที่สุด นอกจากนี้ยังพบปัญหาข้อจำกัดในการเยียวยาความเสียหาย ซึ่งทำให้ภาระสุดท้ายมักย้อนกลับไปสู่เจ้าของห้องชุดเอง โดยไม่มีกลไกป้องกันภาระดังกล่าว เช่น ระบบประกันภัยภาคบังคับที่ช่วยกระจายความเสี่ยงให้แก่เจ้าของห้องชุด ขณะที่กฎหมายว่าด้วยอาคารชุดของประเทศสิงคโปร์และมลรัฐฟลอริดา ได้กำหนดหน้าที่ในเชิงปฏิบัติอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม ตลอดจนมีกลไกบังคับใช้ที่เข้มแข็งกว่า รวมทั้งมีระบบการเยียวยาความเสียหายที่สามารถลดภาระของเจ้าของห้องชุดได้ซึ่งคือระบบประกันภัยภาคบังคับ

จากผลการศึกษา ผู้เขียนเสนอให้ปรับปรุงพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 โดยออก กฎกระทรวงกำหนด ‘สาระสำคัญขั้นต่ำ’ ที่ต้องปรากฏในข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุด เช่น หน้าที่ตรวจสอบอาคาร การจัดทำแผนบำรุงรักษาทรัพย์ส่วนกลาง การประเมินเงินกองทุนสำรองให้สอดคล้องกับสภาพของทรัพย์ส่วนกลาง การจัดทำประกันภัยภาคบังคับ และหลักเกณฑ์การทำสัญญาบริหารจัดการ นอกจากนี้ ผู้เขียนเสนอให้มีการกำหนดโทษอาญาต่อผู้จัดการนิติบุคคลอาคารชุดเพื่อสร้างสภาพบังคับของหน้าที่ตามกฎหมายและข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุด รวมทั้งเสนอแนวคิดการจัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลอาคารชุด เพื่อทำหน้าที่การกำกับดูแลและติดตามการบริหารจัดการอาคารชุด ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ บังคับใช้กฎหมาย และระงับข้อพิพาทเฉพาะด้านระหว่างเจ้าของห้องชุดกับนิติบุคคลอาคารชุด

คำสำคัญ : กฎหมายอาคารชุด นิติบุคคลอาคารชุด หน้าที่จัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลาง คอนโดมิเนียม

Abstract

This thesis examines the scope of duties and liabilities of the condominium juristic person under the Condominium Act B.E. 2522 (1979), with particular attention to the structural deficiencies of the legislation that hinder the effective management and maintenance of common property in practice. It also undertakes a comparative study of the legal frameworks of Singapore and the State of Florida, United States, both of which provide more developed mechanisms and standards for condominium governance. The study finds that the Condominium Act B.E. 2522 prescribes the duties of the condominium juristic person only at the level of broad statutory objectives, without articulating clear operational duties or effective mechanisms for enforcement. As a result, these duties fail to take effect in practice in a manner that accords with the legislative intent behind establishing condominium juristic person with the purpose of safeguarding the collective interests of all unit owners in the use and enjoyment of common property. The research further reveals structural limitations in the current remedial framework, which frequently cause the financial burden of damage or loss to revert to the unit owners themselves, due to the absence of preventive mechanisms, such as a mandatory insurance scheme that would otherwise distribute such risks. In contrast, the condominium laws of Singapore and Florida set out detailed and concrete operational duties for condominium management bodies, supported by stronger enforcement measures and mandatory insurance regimes that help mitigate the financial burden borne by unit owners. Drawing

from these comparative insights, this thesis proposes amendments to the Condominium Act B.E. 2522, including the promulgation of a ministerial regulation requiring a set of 'minimum required contents' to be incorporated into the by-laws of every condominium juristic person. These contents should encompass, among others, duties concerning periodic building inspections, long-term maintenance planning, reserve-fund assessments aligned with the actual condition of common property, mandatory insurance requirements, and rules governing the formation and oversight of management contracts. Additionally, the thesis proposes the introduction of criminal penalties applicable to condominium managers, who are already legally obliged to comply with statutory duties and the condominium by-laws, but are presently subject to no sanctions for non-compliance. It also presents a conceptual proposal for establishing a specialized regulatory body for condominium governance, tasked with overseeing and monitoring the management of condominium buildings, ensuring compliance with legal duties, enforcing regulatory standards, and providing a dedicated forum for resolving disputes between unit owners and condominium juristic persons.

Keywords: Condominium Juristic Person, Condominium Law, Condominium Association, Duty to Manage and Maintain Common Property

บทนำ

ในปัจจุบัน 'คอนโดมิเนียม' หรือในทางกฎหมายเรียกว่า 'อาคารชุด' ได้กลายเป็นรูปแบบการอยู่อาศัยที่แพร่หลายอย่างมากในเขตเมืองของประเทศไทย เนื่องจากสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดินอย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพื่อรองรับความต้องการด้านที่อยู่อาศัยที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 ได้จัดตั้งระบบกรรมสิทธิ์พิเศษที่แตกต่างจากกรรมสิทธิ์ทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ อาคารชุดเป็นอาคารที่สามารถแบ่งแยกกรรมสิทธิ์ออกได้เป็นสองประเภท[1] ได้แก่ กรรมสิทธิ์ใน 'ทรัพย์ส่วนบุคคล' ที่เจ้าของห้องชุดแต่ละรายมีสิทธิในกรรมสิทธิ์นั้น (เช่น ห้องชุด ที่จอดรถในอาคารชุด[2]) และกรรมสิทธิ์ร่วมใน 'ทรัพย์ส่วนกลาง'ที่บรรดาเจ้าของห้องชุดต่างมีกรรมสิทธิ์ร่วมกันตามสัดส่วนของตนตามที่กฎหมายกำหนด (เช่น ที่ดินที่ตั้งอาคารชุด สนามเด็กเล่น สระว่ายน้ำ โถงทางเดิน หลังคา หรือโครงสร้างอาคารต่าง ๆ เป็นต้น เจ้าของห้องชุดแต่ละรายมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ส่วนบุคคลของตน และมีกรรมสิทธิ์ร่วมในทรัพย์ส่วน

---

1 มาตรา 4, *พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522.*

2 สุพิศ ปาณีตพลกรัง, *คดีคอนโดมิเนียม พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522* (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2562) 9-10.

กลางของอาคารชุด[3] ซึ่งเจ้าของห้องชุดทุกคนมีสิทธิและหน้าที่ร่วมกันในการครอบครอง ใช้ประโยชน์ และร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลางดังกล่าว

เมื่อระบบกรรมสิทธิ์ในอาคารชุดทำให้เจ้าของห้องชุดแต่ละรายต้องใช้และถือกรรมสิทธิ์ร่วมกันใน 'ทรัพย์ส่วนกลาง' สำหรับกรรมสิทธิ์ร่วมในทรัพย์ส่วนกลางนั้นไม่ใช่ของใครคนใดคนหนึ่งแต่เป็นของบรรดาเจ้าของห้องชุด จึงจำเป็นต้องมีผู้มาทำหน้าที่ดูแลรักษาหรือจัดการทรัพย์ส่วนกลางนี้เพื่อให้ได้รับประโยชน์ในการใช้ทรัพย์ส่วนกลางอย่างดีที่สุดกฎหมายจึงมีการกำหนดให้มีการจดทะเบียน 'นิติบุคคลอาคารชุด' เพื่อเป็นผู้ดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลาง[4] ซึ่งจะจัดตั้งขึ้นเมื่อมีการโอนกรรมสิทธิ์ห้องชุดห้องแรก[5] กล่าวคือ กฎหมายวางหลักให้อาคารชุดหนึ่ง ๆ ต้องมี 'นิติบุคคลอาคารชุด' เกิดขึ้นทันทีที่มีการโอนกรรมสิทธิ์ห้องชุดห้องแรก และกำหนดให้ 'นิติบุคคลอาคารชุด' มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลาง[6] เมื่อมีการจดทะเบียน 'นิติบุคคลอาคารชุด' โดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว 'นิติบุคคลอาคารชุด' จะมีสถานะเป็นนิติบุคคล[7] ที่แยกออกจากเจ้าของห้องชุดแต่ละราย ส่งผลให้ 'นิติบุคคลอาคารชุด' มีหน้าที่และความรับผิดของตนเองเป็นอิสระจากเจ้าของห้องชุดทั้งหลาย และอยู่ภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น[8]

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 พบว่า กฎหมายกำหนดหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดไว้เพียงในระดับ 'กรอบวัตถุประสงค์' โดยกำหนดเพียงให้มีหน้าที่ "จัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลาง"[9] แต่มิได้ให้คำจำกัดความหรือกำหนดขอบเขตของการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลางไว้อย่างแน่นอน ทำให้ไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่าการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวจะต้องครอบคลุมเพียงใด หรือในระดับใดจึงถือว่าชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ กฎหมายได้วางเพียง 'หน้าที่ในระดับกรอบวัตถุประสงค์' โดยมิได้บัญญัติ 'หน้าที่เชิงปฏิบัติ' หรือรายละเอียดของการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวไว้ทั้งในตัวบทกฎหมายหรือในกฎหมายลำดับรอง อีกทั้งมาตรา 17 กำหนดให้การจัดการและการใช้ทรัพย์ส่วนกลางเป็นไปตาม "พระราชบัญญัติและข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุด" ขณะที่มาตรา 32 วางหลักเพียงว่าข้อบังคับต้องมีสาระสำคัญอย่างน้อยตามวัตถุประสงค์ในมาตรา 33 โดยมิได้ระบุรายละเอียดของเนื้อหาหรือขอบเขตของหน้าที่ดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน และแม้มาตรา 32 (9) จะเปิดช่องให้มีการออกกฎกระทรวงเพิ่มเติมเพื่อกำหนดสาระสำคัญของข้อบังคับได้ แต่จนถึงปัจจุบันยังไม่มีกฎกระทรวงดังกล่าวออกใช้ ด้วยเหตุนี้ ทำให้ในทาง

---

3 มาตรา 13, *พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522.*

4 วิชัย ตันติกุลานันท์, *คำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับอาคารชุด กฎหมายคอนโดมิเนียม* (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, 2556) 15.

5 มาตรา 31, *พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522.*

6 มาตรา 33 วรรคสอง, *พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522.*

7 มาตรา 33 วรรคหนึ่ง, *พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522.*

8 วิชัย ตันติกุลานันท์, อ้างแล้ว 5, 15-16.

9 มาตรา 33, *พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522.*

ปฏิบัติ ‘นิติบุคคลอาคารชุด’ ในแต่ละโครงการมีอิสระในการกำหนดรายละเอียดของหน้าที่ของตนตามกรอบวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้เองผ่าน ‘ข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุด’ ของตน ส่งผลให้รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์ส่วนกลางของนิติบุคคลอาคารชุดแต่ละแห่งจึงอาจแตกต่างกันไปตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุดแต่ละแห่ง[10]

ความแตกต่างดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่แน่นอนของขอบเขตหน้าที่ในการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลาง ซึ่งอาจนำไปสู่การตีความและการปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างนิติบุคคลอาคารชุดแต่ละแห่ง ทั้งนี้ แม้รูปแบบการบริหารของแต่ละนิติบุคคลอาคารชุดจะมีอิสระและความยืดหยุ่นที่จะแตกต่างกันได้ตามมติของเจ้าของห้องชุดในแต่ละอาคารชุด[11]แต่การขาดหลักเกณฑ์ขั้นต่ำเชิงปฏิบัติย่อมทำให้การตีความและการปฏิบัติหน้าที่แตกต่างกัน และอาจเบี่ยงเบนไปจากเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งมุ่งให้มีการจัดตั้งนิติบุคคลอาคารชุดขึ้นเพื่อคุ้มครองเจ้าของห้องชุดทั้งหมดให้ได้รับประโยชน์ร่วมในการใช้ทรัพย์ส่วนกลางอย่างดีที่สุด[12] ความไม่ชัดเจนดังกล่าวยังอาจนำไปสู่ความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของห้องชุดได้ เนื่องจากห้องชุดมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับทรัพย์ส่วนกลาง ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างอาคาร ระบบท่อประปา หรือสาธารณูปโภคต่าง ๆ หากทรัพย์ส่วนกลางไม่ได้รับการจัดการและดูแลรักษาอย่างเหมาะสม ย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ในห้องชุด รวมถึงทรัพย์สินและคุณภาพชีวิตของผู้พักอาศัยโดยตรง

ในทางปฏิบัติ ปัญหาดังกล่าวปรากฏอยู่ในข้อร้องเรียนจำนวนมากที่ยื่นต่อหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมที่ดิน และสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ตลอดจนข้อมูลข่าวสารในสื่อสาธารณะ โดยผู้วิจัยได้ขอรับข้อมูลสถิติข้อร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับอาคารชุดจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคโดยตรง ซึ่งจากข้อมูลที่เปิดเผยมาดังกล่าว สถิติของ สคบ. ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2565 ถึงวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 พบว่ามีการร้องเรียนเกี่ยวกับอาคารชุดจำนวน 3,206 เรื่อง รวมถึง ‘ความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดในการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลาง’ จากการตรวจสอบข้อร้องเรียนดังกล่าวพบว่า ลักษณะของความบกพร่องมักปรากฏในรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน ตัวอย่างเช่น การละเลยซ่อมแซมทรัพย์ส่วนกลาง[13] หรือการ

---

[10] โกสินทร์ มีพรบูชา และคณะ, *แนวทางกำกับดูแลนิติบุคคลอาคารชุดของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม* (นนทบุรี: กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย, 2562) 51.

[11] มาตรา 32 วรรคสอง มาตรา 42 และ มาตรา 48(4), ***พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522.***

[12] วิชัย ตันติกุลานันท์, อ้างแล้ว 5, 15.

[13] เช่น การละเลยดูแลระบบท่อน้ำทิ้งซึ่งเป็นทรัพย์ส่วนกลางจนเกิดการอุดตันและน้ำรั่วเข้าท่วมห้องชุด การไม่ดูแลสระว่ายน้ำบนดาดฟ้าจนยาแนวเสื่อมสภาพและทำให้น้ำรั่วซึมเข้าสู่ห้องชุดด้านล่าง การไม่ดูแลบ่อเกรอะน้ำทิ้งจนเกิดการอุดตันส่งผลให้น้ำเสียไหลย้อนกลับเข้าสู่ห้องชุด.

ดำเนินการล่าช้าเกินสมควรจนความเสียหายลุกลาม[14] การปัดความรับผิดโดยอ้างว่าเป็นปัญหาของทรัพย์ส่วนบุคคลของเจ้าของห้องชุดรายอื่น การไม่ประสานงานกับบริษัทประกันภัยเมื่อต้องชดเชยความเสียหายจากทรัพย์ส่วนกลาง หรือการใช้มาตรการตอบโต้เจ้าของห้องชุดที่ค้างชำระค่าส่วนกลาง โดยการยึดบัตรขึ้นลิฟต์ ตัดน้ำ หรือไฟฟ้า ซึ่งเป็นการกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้อยู่อาศัย การซ่อมแซมทรัพย์ส่วนกลางโดยใช้วัสดุที่มีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐานเดิมจนทำให้เจ้าของห้องชุดต้องประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากในฤดูฝนของทุกปี การเพิกเฉยต่อทรัพย์ส่วนกลางที่ชำรุดเพราะกระทบห้องชุดแค่ห้องเดียว การเพิกเฉยต่อการซ่อมแซมลิฟต์ที่ชำรุดโดยอ้างว่าไม่มีงบประมาณเพียงพอ ส่งผลให้ผู้สูงอายุภายในอาคารต้องใช้บันไดขึ้นลงและไม่สามารถออกจากอาคารได้อย่างสะดวก นอกจากนี้ยังมีกรณีที่นิติบุคคลอาคารชุดละเลยหน้าที่ตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง[15] หากนิติบุคคลอาคารชุดดำเนินภารกิจในการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลางอย่างเหมาะสม ย่อมสามารถป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่เจ้าของห้องชุด หรืออย่างน้อยก็สามารถลดทอนความเสี่ยงมิให้ความเสียหายที่เกิดขึ้นลุกลามหรือขยายวงไปยังส่วนอื่นของอาคารได้[16]

ปัญหาเชิงโครงสร้างและความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น หากแต่ยังปรากฏในต่างประเทศเช่นกัน ดังเช่นเหตุการณ์การพังถล่มของอาคารชุด Champlain Towers South ในเมือง Surfside รัฐฟลอริดา เมื่อกลางดึกของวันที่ 24 มิถุนายน ค.ศ. 2021 (พ.ศ. 2564)[17] (ซึ่งเป็นโศกนาฏกรรมเกี่ยวกับอาคารที่ติดอันดับร้ายแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา[18] และเป็นหนึ่งในความล้มเหลวด้านโครงสร้างอาคารที่ร้ายแรงที่สุดในประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกา[19]) ส่งผลให้ห้องชุด 55 ยูนิตจากทั้งหมด 136 ยูนิตถูกทำลาย

---

[14] เช่น ซ่อมแซมทรัพย์ส่วนกลางล่าช้าโดยบางแห่งเริ่มซ่อมแซมเมื่อผ่านไป 2-3 ปี ทำให้ความเสียหายขยายวงกว้างขึ้น.

[15] เช่น การไม่ตรวจสอบอาคารตามรอบระยะเวลาที่กำหนดในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 เป็นระยะเวลายาวนานถึงแปดปี เป็นต้น.

[16] ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่าข้อร้องเรียนจำนวนมากเหล่านี้มิได้เป็นเพียงภาพสะท้อนของการบกพร่องของนิติบุคคลอาคารชุดรายใดรายหนึ่งเท่านั้น หากแต่สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของกรอบกฎหมายในปัจจุบันที่ยังไม่อาจกำหนดหน้าที่และความรับผิดของนิติบุคคลอาคารชุดในการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลางได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ และอาจขาดกลไกในการบังคับใช้ที่เหมาะสม ข้อจำกัดทางกฎหมายในส่วนนี้จึงควรได้รับการศึกษาต่อไปว่า เป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาการบริหารจัดการอาคารชุดที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและปรากฏซ้ำในทางปฏิบัติในปัจจุบันหรือไม่.

[17] National Institute of Standards and Technology, *Champlain Towers South Collapse* (8 ตุลาคม 2568) National Institute of Standards and Technology <https://www.nist.gov/disaster-failure-studies/champlain-towers-south-collapse/background>.

[18] Adriana Gomez Licon and Curt Anderson, *Judge Approves $1 Billion Settlement for Victims of Deadly Florida Condo Collapse* (8 ตุลาคม 2568) PBS NEWS <https://www.pbs.org/newshour/nation/judge-approves-1-billion-settlement-for-victims-of-deadly-florida-condo-collapse#:~:text=Judge%20approves%20$1%20billion%20settlement%20for%20victims%20of%20deadly%20Florida%20condo%20collapse,-Nation%20Jun%2023&text=MIAMI%20(AP)%20%E2%80%94%20A%20judge,building%20failures%20in%20U.S.%20history>.

[19] Ibid.

และส่วนที่เหลือไม่สามารถอยู่อาศัยได้ อาคารทั้งหมดถูกทุบทิ้งในเวลาต่อมาและมีผู้เสียชีวิตถึง 98 คน[20] เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่นำไปสู่การปฏิรูปกฎหมายอาคารชุดในรัฐฟลอริดาเกี่ยวกับหน้าที่ของสมาคมอาคารชุด (ซึ่งมีสถานะเทียบได้กับนิติบุคคลอาคารชุดตามกฎหมายไทย) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวของกฎหมายอาคารชุดของรัฐฟลอริดาสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นของระบบกฎหมายที่กำหนดหน้าที่และการกำกับดูแลการบำรุงรักษาอาคารชุดอย่างเข้มงวด[21]

นอกจากนี้ โดยหลักการแล้ว หากนิติบุคคลอาคารชุดบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่จนก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของห้องชุด นิติบุคคลอาคารชุดย่อมต้องรับผิดชดใช้ตามกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติ กลไกการเยียวยาความเสียหายยังมีข้อจำกัด เพราะ แหล่งรายได้ของ 'นิติบุคคลอาคารชุด' ล้วนมาจากเงินที่จัดเก็บจากเจ้าของห้องชุดตามสัดส่วนการถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ส่วนกลาง[22] เช่น ค่าส่วนกลาง เป็นต้น และแม้นิติบุคคลบางแห่งอาจจัดทำประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อบุคคลภายนอก (Public Liability Insurance) ไว้เพื่อรองรับความเสี่ยงบางประการ เช่น ความสูญเสียหรือเสียหายต่อทรัพย์สินของบุคคลภายนอก (ซึ่งรวมถึงเจ้าของห้องชุดด้วย) และค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี แต่ในปัจจุบัน กฎหมายยังมิได้กำหนดให้การทำประกันภัยดังกล่าวเป็นภาคบังคับ ด้วยเหตุนี้ ความคุ้มครองเจ้าของห้องชุดในกรณีที่เกิดความเสียหายจากความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดจึงยังไม่เป็นเอกภาพและไม่อาจคาดหมายได้แน่นอนว่าผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยาอย่างเพียงพอและเป็นธรรม

ดังนั้น เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 โดยรวม จะเห็นได้ว่ากฎหมายกำหนดหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดไว้เพียงในระดับกรอบวัตถุประสงค์ โดยมิได้กำหนดรายละเอียดหรือมาตรฐานการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ในทางปฏิบัติมีความแตกต่างกัน และยังคงปรากฏข้อร้องเรียนเกี่ยวกับความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่อยู่เป็นจำนวนมาก งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาขอบเขตและเนื้อหาของหน้าที่และความรับผิดของนิติบุคคลอาคารชุด รวมถึงกลไกการเยียวยาความเสียหายของเจ้าของห้องชุด เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเชิงโครงสร้างของกฎหมายไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ และเสนอแนวทางปรับปรุงกฎหมายให้สามารถคุ้มครองสิทธิของเจ้าของห้องชุดได้อย่างมีเหมาะสมยิ่งขึ้น

---

[20] National Institute of Standards and Technology, *above n 14.*

[21] ด้วยเหตุนี้ เมื่อย้อนมองในบริบทของประเทศไทย แม้จะยังไม่ปรากฏเหตุการณ์ร้ายแรงในลักษณะอาคารชุดถล่มดังเช่นกรณีในต่างประเทศ แต่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า อาคารชุดจำนวนมากในไทยเริ่มมีอายุการใช้งานยาวนานขึ้น โดยอาคารชุดแห่งแรกเกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 และมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในแต่ละปี หากปัญหาการละเลยหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดยังคงดำเนินต่อไป เหตุการณ์ในต่างประเทศย่อมเป็นสัญญาณเตือนให้ตระหนักว่า 'ความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดในการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลาง' ไม่เพียงก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินเท่านั้น แต่ยังอาจส่งผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตและความปลอดภัยของผู้อยู่อาศัยด้วยเช่นกัน.

[22] มาตรา 18 วรรคสอง, *พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522.*

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อจำกัดของพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 เกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดของนิติบุคคลอาคารชุดในบริบทของการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลาง โดยเฉพาะกรณีที่นิติบุคคลอาคารชุดบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวจนส่งผลให้เจ้าของห้องชุดได้รับความเสียหาย ตลอดจนศึกษากลไกทางกฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องในการเยียวยาความเสียหายให้แก่เจ้าของห้องชุดในกรณีที่ความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่จัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลางส่งผลให้เจ้าของห้องชุดได้รับความเสียหาย

2. เพื่อศึกษาแนวทางของประเทศสิงคโปร์และมลรัฐฟลอริดา เกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดของนิติบุคคลอาคารชุดในบริบทของการดูแลบำรุงรักษาทรัพย์ส่วนกลาง ตลอดจนกลไกการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อเจ้าของห้องชุด อันเนื่องมาจากเกิดความบกพร่องในการดูแลบำรุงรักษาทรัพย์ส่วนกลางของนิติบุคคลอาคารชุดจนส่งผลให้เจ้าของห้องชุดได้รับความเสียหาย เพื่อเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับแนวทางของต่างประเทศ และสังเคราะห์จุดแข็งของระบบต่างประเทศที่สามารถประยุกต์ใช้กับบริบทของไทยได้อย่างเหมาะสม

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงกฎหมายไทยในสองมิติ คือ (1) ขอบเขตหน้าที่ในการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลาง เพื่อเสริมบทบาทเชิงป้องกันความเสียหาย และ (2) กลไกการเยียวยาความเสียหาย เพื่อให้เจ้าของห้องชุดได้รับการคุ้มครองอย่างเหมาะสมเมื่อความบกพร่องในการดูแลบำรุงรักษาทรัพย์ส่วนกลางของนิติบุคคลอาคารชุดก่อให้เกิดความเสียหาย

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครอบคลุมการวิเคราะห์พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 แนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่เจ้าของห้องชุดฟ้องร้องนิติบุคคลอาคารชุดจากความบกพร่องในการดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลาง กลไกการเยียวยาความเสียหายตามกฎหมาย ตลอดจนการร้องเรียนในทางปฏิบัติซึ่งปรากฏต่อกรมที่ดินและสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ทั้งนี้ จะมีการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายได้แก่ประเทศสิงคโปร์และมลรัฐฟลอริดาเพื่อพิจารณาแนวทางที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 ได้อย่างเหมาะสม

สมมติฐานของการศึกษา

ในปัจจุบัน กฎหมายกำหนดเพียงหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดในการจัดการดูแลทรัพย์ส่วนกลางของอาคารชุดโดยไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่มีความชัดเจน อันส่งผลกระทบต่อเจ้าของห้องชุดที่ได้รับความเสียหายจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุด จึงควรกำหนดหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดให้ชัดเจนและควรมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อเยียวยาความเสียหายนอกจากการดำเนินคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายตามกฎหมายให้กับเจ้าของห้องชุดด้วย

วิธีวิจัย

วิธีการศึกษาวิทยานิพนธ์เล่มนี้ใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากตำรากฎหมาย บทความในสาขานิติศาสตร์ หนังสือกฎหมาย วารสารทางกฎหมาย ค้นคว้าข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต ตลอดจนศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายของมลรัฐฟลอริดา กฎหมายของประเทศสิงคโปร์ เพื่อนำมาเปรียบเทียบหลักเกณฑ์และแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดตามกฎหมายของ 'นิติบุคคลอาคารชุด' ในขอบเขตของการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลาง ในกรณีที่ความบกพร่องของการปฏิบัติหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดก่อให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของห้องชุด เพื่อหาแนวทางพัฒนากฎหมายไทยเพื่อทำให้หน้าที่จัดการดูแลทรัพย์ส่วนกลางของนิติบุคคลอาคารชุดมีความชัดเจนและมีมาตรการทางกฎหมายอื่น ๆ รองรับการชดใช้เยียวยาความเสียหายให้แก่เจ้าของห้องชุดอย่างเหมาะสม อีกทั้งสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่ได้รับข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุด

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายว่าด้วยอาคารชุดของประเทศไทย ได้แก่ พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 มลรัฐฟลอริดา (สหรัฐอเมริกา) ได้แก่ Florida Condominium Act (Chapter 718, Florida Statutes) และประเทศสิงคโปร์ ได้แก่ Building (Strata Management) Act 2004 ล้วนกำหนดให้มีนิติบุคคลแยกออกจากเจ้าของห้องชุดเพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลาง ซึ่งเจ้าของห้องชุดมีกรรมสิทธิ์ร่วมกัน เนื่องจากการบริหารทรัพย์ส่วนกลางโดยเจ้าของร่วมแต่ละรายย่อมก่อให้เกิดความยุ่งยากและอาจนำไปสู่ความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ แม้นิติบุคคลดังกล่าวจะมีชื่อเรียกแตกต่างกัน ได้แก่ นิติบุคคลอาคารชุด (Condominium Juristic Person) สมาคมอาคารชุด (Condominium Association) และนิติบุคคลบริหารจัดการ (Management Corporation) แต่ต่างมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ การบริหารจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลางเพื่อประโยชน์สูงสุดของเจ้าของห้องชุดโดยรวม เมื่อพิจารณาในบริบทของประเทศไทย แม้พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 จะกำหนดให้จัดตั้งนิติบุคคลอาคารชุดขึ้นเพื่อบริหารจัดการและดูแลทรัพย์ส่วนกลาง[23] เพื่อคุ้มครองเจ้าของห้องชุดทั้งหมดให้ได้รับประโยชน์ร่วมในการใช้ทรัพย์ส่วนกลางอย่างดีที่สุด[24] แต่จากการศึกษาพบว่า ในทางปฏิบัติยังปรากฏกรณีที่เจ้าของห้องชุดได้รับความเดือดร้อนหรือความเสียหายจากความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดอยู่เป็นจำนวนมาก และปัญหาดังกล่าวยังคงมีแนวโน้มเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผลการศึกษาพบว่า ข้อจำกัดของพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาดังกล่าว สามารถจำแนกได้เป็นสองประการ ได้แก่

---

[23] มาตรา 33 วรรคสอง, *พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522.*

[24] วิชัย ตันติกุลานันท์, อ้างแล้ว 5, 15.

(1) การขาดหลักเกณฑ์เชิงปฏิบัติที่ชัดเจนในการกำหนดหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดและการขาดสภาพบังคับที่เข้มแข็ง และ (2) ความไม่เพียงพอของมาตรการทางกฎหมายรองรับความเสียหายและภาระที่ตกแก่เจ้าของห้องชุด

1. การขาดหลักเกณฑ์เชิงปฏิบัติที่ชัดเจนในการกำหนดหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดและการขาดสภาพบังคับที่เข้มแข็ง

จากการศึกษา พบว่า พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 กำหนดหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดไว้ในระดับกรอบวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนตามมาตรา 33 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า "*..นิติบุคคลอาคารชุดมีหน้าที่จัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลาง..*" ขณะที่รายละเอียดของหน้าที่เชิงปฏิบัติของการจัดการและดูแลทรัพย์ส่วนกลางนั้น กฎหมายมิได้บัญญัติไว้โดยตรง หากแต่ต้องพิจารณาจากบทบัญญัติอื่นในพระราชบัญญัติอาคารชุดควบคู่กับ 'ข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุด' ตามนัยของมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 ที่กำหนดให้ "*การจัดการและการใช้ทรัพย์ส่วนกลางให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้และตามข้อบังคับ*" ทั้งนี้ ด้วยบทบัญญัติดังกล่าวย่อมหมายความว่าวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลอาคารชุดตามที่มาตรา 33 บัญญัติไว้เป็นเพียงหลักเบื้องต้นเท่านั้น รายละเอียดในการปฏิบัติเป็นไปตามที่แสดงไว้ในข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุดด้วย ดังนั้นในการพิจารณาหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดจึงต้องนำข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุดแต่ละแห่งมาพิจารณาประกอบการกำหนดของเขตวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลอาคารชุดด้วย[25] อนึ่ง กล่าวได้ว่าข้อบังคับนิติบุคคลอาคารชุดทำหน้าที่เสมือนกฎเกณฑ์ภายในหรือหลักปฏิบัติที่กำกับการทำหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุด[26]

ต่อมา เมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 จะพบว่าแม้มาตรา 32 (2) กำหนดให้ข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุดต้องระบุวัตถุประสงค์ตามมาตรา 33 แต่ก็มิได้กำหนดรายละเอียดหรือมาตรฐานขั้นต่ำเกี่ยวกับหน้าที่ในการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลางที่จะต้องบรรจุไว้ในข้อบังคับแต่อย่างใด ทั้งนี้แม้มาตรา 32 (9) จะเปิดช่องให้ตรากฎกระทรวงเพื่อกำหนดสาระสำคัญของข้อบังคับเพิ่มเติมได้ ซึ่งสะท้อนเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้ข้อบังคับสามารถพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป แต่จนถึงปัจจุบันก็ยังไม่ปรากฏการออกกฎกระทรวงตามบทบัญญัติดังกล่าว นอกจากนี้ พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 ยังมิได้ให้คำนิยามของคำว่า "จัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลาง" ไว้ ทำให้ขอบเขตของหน้าที่ดังกล่าวยังขาดความชัดเจนในทางกฎหมาย

นอกจากนี้ แม้พระราชบัญญัติอาคารชุดจะมีบทบัญญัติอื่นที่ปรากฏว่าอาจจะก่อให้เกิดภารกิจบางประการแก่นิติบุคคลอาคารชุด เช่น มาตรา 48 ซึ่งกำหนดให้การดำเนินการบางประการต้องได้รับ

---

[25] จรัญ ภักดีธนากุล, "สถานะ และอำนาจหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุด" ใน คณะกรรมการเนติบัณฑิต สมัย 73 (บรรณาธิการ), *รพีพัฒนศักดิ์ ประจำปี 2565* (กรุงเทพฯ: นักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2565) 13, 18.

[26] วิชัย ตันติกุลานันท์, อ้างแล้ว 5, 17.

มติจากที่ประชุมใหญ่จากบรรดาเจ้าของห้องชุดก่อน (เช่น การจัดหาผลประโยชน์ในทรัพย์ส่วนกลาง หรือการก่อสร้าง/เปลี่ยนแปลงทรัพย์ส่วนกลาง) และมาตรา 50 ซึ่งกำหนดให้นิติบุคคลอาคารชุดต้องดำเนินการก่อสร้างหรือซ่อมแซมอาคารส่วนที่เสียหาย (ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการผุพังเสียหายตามกาลเวลา หรือจากเหตุใด ๆ ทำให้เสียหาย[27])[28] เมื่อที่ประชุมมีมติตามเกณฑ์เสียงที่กฎหมายกำหนด แต่บทบัญญัติเหล่านี้เป็นเพียงการกำหนด 'เงื่อนไขการตัดสินใจ' ของบรรดาเจ้าของห้องชุดมากกว่าการกำหนด 'หน้าที่เชิงปฏิบัติ' ในการจัดการทรัพย์ส่วนกลางโดยตรง การปฏิบัติหน้าที่จึงต้องพึ่งพาการตีความของผู้จัดการนิติบุคคลอาคารชุดหรืออาศัยรายละเอียดในข้อบังคับของแต่ละโครงการ ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมากตามบริบทของผู้พัฒนาโครงการและระดับความเป็นมืออาชีพของทีมบริหารจัดการ จึงกล่าวได้ว่า ภายใต้กฎหมายปัจจุบันยังไม่มีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งใช้เป็นบรรทัดฐานกลางในการกำหนดขอบเขตของการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลาง นิติบุคคลอาคารชุดแต่ละแห่งจึงมีอิสระอย่างกว้างในการกำหนดรายละเอียดหน้าที่ของตนผ่านข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุดเอง ส่งผลให้รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์ส่วนกลางของนิติบุคคลอาคารชุด (ทั้งขอบเขตของหน้าที่และระดับการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว) แต่ละแห่งจึงอาจแตกต่างกันไปตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุดของตน[29]

จากการศึกษา 'ข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุด' ในหลายโครงการ มีความแตกต่างอย่างชัดเจนในระดับความละเอียดของการกำหนดหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลาง บางโครงการระบุเพียงถ้อยคำตามกรอบวัตถุประสงค์ในมาตรา 33 วรรคสอง โดยมิได้ขยายความถึงขอบเขต วิธีการ หรือมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติหน้าที่[30] ข้อบังคับในลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มของนิติบุคคลอาคารชุดบางแห่งที่นำบทบัญญัติของกฎหมายมาใช้โดยตรงโดยไม่กำหนดรายละเอียดเชิงปฏิบัติเพิ่มเติม ทำให้ขอบเขตของหน้าที่ที่ปรากฏอยู่ในข้อบังคับยังคงอยู่เพียงระดับกรอบวัตถุประสงค์เท่านั้น ในทางตรงกันข้าม โครงการที่มีระบบบริหารจัดการอย่างเป็นมืออาชีพ เช่น โครงการที่ว่าจ้างบริษัทบริหารจัดการภายนอกหรืออยู่ภายใต้ผู้ประกอบการรายใหญ่ มักมีข้อบังคับที่ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับการดูแลทรัพย์ส่วนกลางอย่างชัดเจนกว่า ข้อบังคับของโครงการกลุ่มนี้มัก

---

[27] สุพิศ ปาณีตพลกรัง, อ้างแล้ว 2, 130.

[28] ตัวอย่างเช่น ในกรณีเหตุการณ์แผ่นดินไหวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2568 ซึ่งส่งผลให้มีอาคารชุดจำนวนมากได้รับความเสียหาย โดยเฉพาะในส่วนของโครงสร้างทรัพย์ส่วนกลางและบางส่วนของห้องชุด ทำให้เกิดการบังคับใช้บทบัญญัติมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 เพื่อให้มีการซ่อมแซมหรือก่อสร้างอาคารชุดให้ 'คืนดี'.

[29] โกสินทร์ มีพรบูชา และคณะ, อ้างแล้ว 11, 51.

[30] ตัวอย่างเช่น ข้อบังคับที่ระบุเพียงว่า "*นิติบุคคลอาคารชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดการดูแลและบำรุงรักษาทรัพย์ส่วนกลางของอาคารชุด และมีอำนาจกระทำการใด ๆ เพื่อประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ทั้งนี้ ตามมติของเจ้าของร่วม ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติอาคารชุดหรือ ข้อบังคับนี้*".

กำหนด ‘เป้าหมาย’ ของการดูแลทรัพย์ส่วนกลางอย่างชัดแจ้ง[31] ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำให้นิติบุคคลอาคารชุดต้องปฏิบัติจริงในระดับปฏิบัติการ

ความแตกต่างของข้อบังคับชี้ให้เห็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญของกฎหมายไทย นั่นคือการที่พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 มิได้กำหนด ‘หลักเกณฑ์พื้นฐาน’ หรือ ‘กรอบบรรทัดฐานกลาง’ สำหรับการกำหนดรายละเอียดของหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดไว้ในข้อบังคับให้มีความสอดคล้องกันในระดับประเทศ ทำให้ระดับความรัดกุมของข้อบังคับขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้จัดทำข้อบังคับ ผลลัพธ์คือเกิดความเหลื่อมล้ำอย่างมีนัยสำคัญในคุณภาพของการบริหารจัดการทรัพย์ส่วนกลางระหว่างอาคารชุดแต่ละแห่ง อนึ่ง เมื่อข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุดมิได้กำหนดหน้าที่เชิงปฏิบัติไว้อย่างรัดกุม บทบาทของ ‘ผู้ใช้กฎหมายในระดับแรก’ คือ ‘ผู้จัดการนิติบุคคลอาคารชุด’ ซึ่งเป็นผู้แทนนิติบุคคลโดยชอบที่ต้องปฏิบัติหน้าที่แทนนิติบุคคลอาคารชุด[32] จึงมีความสำคัญมากขึ้น เพราะเป็นผู้ตีความและแปลงกรอบหน้าที่ในมาตรา 33 และข้อบังคับให้กลายเป็นการปฏิบัติจริง อย่างไรก็ดี กฎหมายไทยยังมิได้กำหนดคุณสมบัติเฉพาะ (นอกเหนือจากคุณสมบัติทั่วไปตามมาตรา 35/1) หรือมาตรฐานวิชาชีพขั้นต่ำสำหรับผู้จัดการนิติบุคคลอาคารชุด ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบธุรกิจบริหารจัดการอาคารหรือบุคคลทั่วไปที่ไม่ได้ประกอบธุรกิจดังกล่าว ส่งผลให้ความสามารถในการตีความและการแปลงกรอบหน้าที่ให้เป็นการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมายและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของเจ้าของห้องชุดอาจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ จึงกล่าวได้ว่าความไม่ชัดเจนในระดับกฎหมายแม่บทดังกล่าวอาจส่งผลให้ในทางปฏิบัติเกิดสุญญากาศทางกฎหมายเกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่ขั้นต่ำที่นิติบุคคลอาคารชุดต้องปฏิบัติในการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลาง และเมื่อกฎหมายไม่วางบรรทัดฐานเชิงปฏิบัติไว้เป็นการทั่วไป ระบบกฎหมายไทยจึงต้องพึ่งพาแหล่งกฎหมายอื่นเข้าช่วยเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นแนวคำพิพากษาของศาลซึ่งมีบทบาทสำคัญในการตีความขอบเขตของหน้าที่ตามมาตรา 33 และกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการดูแล

---

[31] ตัวอย่างถ้อยคำที่ปรากฏในข้อบังคับดังกล่าว เช่น “*6.1 ดำเนินการบำรุงดูแลรักษาระบบสาธารณูปโภค.... 6.3 จัดการดูแลรักษา รวมถึงซ่อมแซมทรัพย์ส่วนกลางที่มีอยู่และที่จะจัดให้มีขึ้นในอนาคตให้อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี และมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานทั่วไป*” “*จัดการดูแลรักษา และซ่อมแซมบรรดาทรัพย์ส่วนกลางที่มีอยู่ และที่จะจัดให้มีขึ้นในอนาคต ให้อยู่ในสภาพที่เจ้าของร่วมในอาคารชุดจะใช้งานได้และมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานทั่วไป*” “*ดำเนินการบำรุงดูแลรักษาระบบสาธารณูปโภค จัดการดูแลรักษา และซ่อมแซมบรรดาทรัพย์ส่วนกลางที่มีอยู่ และที่ได้จัดให้มีขึ้นในอนาคต ให้อยู่ในสภาพที่เจ้าของร่วมในอาคารชุดสามารถใช้ประโยชน์ได้ตลอดเวลา*” “*บริหารจัดการทรัพย์ส่วนกลาง ดูแลรักษา บำรุงและซ่อมแซมทรัพย์ส่วนกลาง อาคารและงานระบบ ให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์พร้อมใช้ โดยเน้นการสร้างประสิทธิภาพการบำรุงรักษาเชิงป้องกันของอาคารและงานระบบให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน*” เป็นต้น.

[32] มาตรา 36(4), *พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522.*

ทรัพย์ส่วนกลางให้ปรากฏขึ้นเป็นรูปธรรม[33] ตลอดจนข้อคิดเห็นของนักวิชาการซึ่งช่วยวางกรอบความเข้าใจเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับสาระและวัตถุประสงค์ของหน้าที่ดังกล่าว แม้ทั้งสองแหล่งจะไม่ใช่บทบัญญัติกฎหมายที่มีผลบังคับเสมือนกฎหมายลายลักษณ์อักษร แต่ก็มีบทบาทในเชิงตีความเสริมที่จำเป็นอย่างยิ่งในบริบทที่กฎหมายยังมิได้กำหนดหลักเกณฑ์เชิงปฏิบัติไว้อย่างเพียงพอ

อนึ่ง แม้แนวคำพิพากษาจะมีบทบาทสำคัญในการตีความและเติมเต็มช่องว่างของกฎหมาย แต่ภายใต้ระบบกฎหมายแบบประมวล (civil law) ของประเทศไทย คำพิพากษามิใช่แหล่งกฎหมายที่มีผลผูกพันโดยตรง แต่เป็นเพียงแนวทางในการอธิบายขอบเขตและสาระของหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว เช่น การตีความให้หน้าที่ในการดูแลทรัพย์ส่วนกลางต้องดำเนินการเชิงรุกอย่างต่อเนื่องและรักษาทรัพย์ส่วนกลางให้อยู่ในสภาพใช้งานได้อยู่เสมอ ดังนั้น การที่ระบบกฎหมายไทยยังต้องพึ่งพาแนวคำพิพากษาและความเห็นทางวิชาการในการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติ จึงสะท้อนให้เห็นว่ากฎหมายแม่บทยังขาดหลักเกณฑ์เชิงปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุด นอกจากนี้ ในทางวิชาการ นักกฎหมายจำนวนหนึ่งได้มีคำอธิบายที่แสดงความเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันว่า หน้าที่ในการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลางควรหมายถึงการบำรุงรักษาโครงสร้างอาคาร ระบบประกอบอาคาร และทรัพย์ส่วนกลางต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพดีเสมอ รวมทั้งควรครอบคลุม ‘การบำรุงรักษาเชิงป้องกัน’ เพื่อให้การใช้งานมีประสิทธิภาพสูงสุด มิใช่เพียงการซ่อมแซมเมื่อเกิดความชำรุดเท่านั้น[34] ความเห็นทางวิชาการเหล่านี้ช่วยยืนยันหลักการว่าหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดในด้านนี้มีลักษณะเป็นภารกิจที่ต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ ต่อเนื่อง และคำนึงถึงประโยชน์แห่งการอยู่อาศัยของเจ้าของห้องชุดเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ แม้กฎหมายพิเศษอื่น เช่น พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และกฎหมายลำดับรอง จะมีการกำหนด ‘หน้าที่เชิงปฏิบัติ’ บางประการที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาอาคารไว้ค่อนข้างชัดเจน เช่น การตรวจสอบอาคารตามรอบเวลา การดำเนินการตามแผนบำรุงรักษาอาคาร และการดูแลระบบความปลอดภัยของอาคาร แต่หน้าที่ดังกล่าวใช้บังคับเฉพาะอาคารบางประเภท

---

[33] ตัวอย่างเช่น จากแนวคำพิพากษา แม้พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 จะมิได้กำหนดขอบเขตของหน้าที่ในการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลางไว้อย่างละเอียด แต่ศาลได้วางแนวทางการตีความที่ช่วยเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว ดังเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4493/2543 ซึ่งเป็นกรณีที่ท่อระบายน้ำอันเป็นทรัพย์ส่วนกลางอุดตันจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ห้องชุดของเจ้าของร่วม ศาลวินิจฉัยว่านิติบุคคลอาคารชุดมีหน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลางให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้งานได้ตามปกติ และการละเลยหน้าที่ดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดความรับผิดได้ จากคำพิพากษานี้จะเห็นได้ว่า ศาลมิได้ใช้เพียงถ้อยคำตามกฎหมายในเชิงกรอบตามมาตรา 33 วรรคสองเท่านั้น แต่ได้ตีความให้หน้าที่ในการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลางมีลักษณะเป็นหน้าที่เชิงรุกและต่อเนื่อง ที่ต้องมุ่งรักษาทรัพย์ส่วนกลางให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้งานได้ตามปกติ มิใช่เพียงดำเนินการแก้ไขเมื่อเกิดความเสียหายแล้วเท่านั้น แนวทางการตีความในทำนองเดียวกันนี้ยังปรากฏในคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ในคดีผู้บริโภค ซึ่งเห็นว่าหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดเป็นหน้าที่ต่อเนื่องในการจัดการ ดูแล และบำรุงรักษาทรัพย์ส่วนกลางให้อยู่ในสภาพที่เจ้าของห้องชุดสามารถใช้ประโยชน์ได้ดีตลอดเวลา แม้คำวินิจฉัยดังกล่าวมิได้กำหนดขอบเขตหน้าที่ตามมาตรา 33 โดยตรง แต่สะท้อนให้เห็นว่าศาลใช้บทบัญญัติในระดับกรอบวัตถุประสงค์เป็นบรรทัดฐานพื้นฐานในการประเมินความชอบด้วยกฎหมายของการปฏิบัติหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุด.

[34] สมยศ แสงสุวรรณ, *การบริหารอาคารชุด* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ วิวัฒน์, 2542) 119.

ที่เข้าเกณฑ์ตามกฎหมายเท่านั้น มิได้เป็นหน้าที่ที่ใช้บังคับกับอาคารชุดทุกแห่งโดยทั่วไป อีกทั้งวัตถุประสงค์ของกฎหมายดังกล่าวมุ่งเน้นด้านความมั่นคงแข็งแรงและความปลอดภัยของอาคารเป็นสำคัญ จึงไม่อาจทดแทนบทบาทของกฎหมายอาคารชุดในการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเกี่ยวกับการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลางได้โดยตรง ในทำนองเดียวกันการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลางเป็นภารกิจที่ต้องอาศัยทรัพยากรทางการเงินอย่างต่อเนื่อง แม้พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 จะกำหนดกลไกพื้นฐานด้านการเงินของนิติบุคคลอาคารชุดไว้บางประการ[35] แต่ก็ยังมิได้กำหนดมาตรฐานเชิงปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงและการวางแผนทางการเงินอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ความเพียงพอของเงินกองทุนสำรองและมาตรการบริหารความเสี่ยงทางการเงินยังคงขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้ปฏิบัติหน้าที่และข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุดแต่ละแห่งเป็นสำคัญ

บรรดาปัญหาข้างต้นมิได้เป็นเพียงข้อสังเกตในเชิงทฤษฎี หากแต่สะท้อนออกมาในทางปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ดังปรากฏจากข้อร้องเรียนเกี่ยวกับอาคารชุดจำนวนมากที่ยื่นต่อหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นกรณีการไม่ซ่อมแซมทรัพย์ส่วนกลาง การดำเนินการล่าช้า หรือการดูแลรักษาที่ไม่ได้มาตรฐาน ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างเชิงโครงสร้างของกฎหมายอาคารชุดไทยที่ยังขาดหลักเกณฑ์เชิงปฏิบัติที่ชัดเจนในการกำหนดหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุด ส่งผลสำคัญสามประการ ได้แก่ (1) ขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่แปรผันตามข้อบังคับของแต่ละโครงการ ทำให้มาตรฐานการบริหารจัดการแตกต่างกัน (2) การขาดเกณฑ์ขั้นต่ำตามกฎหมายเปิดช่องให้เกิดการตีความหน้าที่อย่างจำกัด จนนำไปสู่การละเลยหรือความล่าช้าในการบำรุงรักษาทรัพย์ส่วนกลาง และ (3) การบังคับสิทธิของเจ้าของห้องชุดในชั้นศาลเป็นไปได้ยาก เนื่องจากไม่มีกฎเกณฑ์เชิงปฏิบัติที่ชัดเจนใช้เป็นบรรทัดฐานในการประเมินว่าการกระทำของนิติบุคคลอาคารชุดเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยชอบหรือเป็นการละเลยต่อหน้าที่

นอกเหนือจากปัญหาความไม่ชัดเจนของหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ในระดับกรอบวัตถุประสงค์แล้ว การกำหนดหน้าที่เพียงอย่างเดียวย่อมไม่อาจทำให้เกิดการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย หากปราศจากกลไกหรือสภาพบังคับที่เหมาะสมรองรับ ดังนั้น การประเมินความเหมาะสมของระบบกฎหมายอาคารชุดจึงไม่อาจพิจารณาเฉพาะเนื้อหาแห่งหน้าที่ตามกฎหมายเท่านั้น แต่จำเป็นต้องพิจารณาถึงสภาพบังคับและกลไกกำกับดูแลที่มีบทบาทในการผลักดันให้นิติบุคคลอาคารชุดปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวในทางปฏิบัติด้วย ไม่ว่าจะเป็นกลไกการกำกับดูแลภายในนิติบุคคลอาคารชุดเอง ตลอดจนกลไกการกำกับดูแลจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าข้อจำกัดของสภาพบังคับสามารถพิจารณาได้ในสี่ระดับ ได้แก่ (1) ข้อจำกัดของสภาพบังคับในระดับกฎหมายแม่บทที่มิได้กำหนดบทลงโทษหรือมาตรการบังคับรองรับหน้าที่หลักของนิติบุคคลอาคารชุดตามมาตรา 33 วรรคสอง รวมถึงการไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับหรือมติที่ประชุมใหญ่

---

[35] มาตรา 18 และ มาตรา 40, *พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522.*

ของเจ้าของห้องชุด ส่งผลให้หน้าที่ในการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลางขาดสภาพบังคับโดยตรง (2) ข้อจำกัดของสภาพบังคับที่เกิดจากกลไกกำกับดูแลภายในของนิติบุคคลอาคารชุด ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้หน้าที่ตามกฎหมายไม่สามารถก่อให้เกิดผลได้อย่างเพียงพอเช่นกัน ทั้งข้อจำกัดด้านโครงสร้างองค์กร องค์ความรู้ของผู้ปฏิบัติหน้าที่ และแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้กลไกกำกับดูแลภายในยังไม่สามารถทำหน้าที่เป็นสภาพบังคับที่มีความเหมาะสมในการผลักดันให้หน้าที่ตามกฎหมายเกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างเต็มที่ และ (3) ข้อจำกัดของสภาพบังคับที่เกิดจากกลไกกำกับดูแลภายนอกและหน่วยงานของรัฐ แม้กฎหมายจะกำหนดกลไกการกำกับดูแลผ่านกรมที่ดิน พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) แต่จากการศึกษาพบว่า อำนาจของหน่วยงานเหล่านี้ส่วนใหญ่จำกัดอยู่เพียงการตรวจสอบข้อเท็จจริง การให้คำแนะนำ การไกล่เกลี่ย หรือการดำเนินการภายหลังการร้องเรียน มากกว่าการมีอำนาจสั่งการหรือบังคับให้นิติบุคคลอาคารชุดแก้ไขการละเลยหน้าที่ได้โดยตรง[36] โดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดังกล่าวยึดหลักกฎหมายปกครองและแนวคำพิพากษาศาลปกครอง[37] ได้ความว่า นิติบุคคลอาคารชุดเป็นเอกชน มิใช่ผู้มีหน้าที่ทางปกครอง ดังนั้น หน่วยงานรัฐจึงไม่มีอำนาจออกคำสั่งทางปกครองให้แก้ไขการละเลย ไม่มีอำนาจกำหนดโทษหากไม่ปฏิบัติตาม ทำได้เพียงรวบรวมข้อเท็จจริงและแจ้งข้อแนะนำ สภาพการบังคับให้ปฏิบัติตามหน้าที่จึงจำกัดอยู่เพียงข้อแนะนำและการส่งเรื่องเข้าสู่กระบวนการศาลเท่านั้น ผลคือ กลไกนี้ยังไม่สามารถทำหน้าที่เป็น ‘สภาพบังคับภายนอก’ ที่ผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาได้ทันทีเมื่อมีการละเลยหน้าที่ได้ กล่าวได้ว่า ข้อจำกัดสำคัญมิใช่การขาดหน่วยงานกำกับดูแล หากแต่อยู่ที่ขอบเขตอำนาจและผลลัพธ์ของกลไกดังกล่าวในการบังคับให้เกิดการปฏิบัติหน้าที่ในทางปฏิบัติ และ (4) ข้อจำกัดของสภาพบังคับในชั้นศาล กล่าวคือ เมื่อกลไกสภาพบังคับในระดับกฎหมาย กลไกกำกับดูแลภายใน และกลไกกำกับดูแลภายนอกไม่สามารถผลักดันให้หน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดเกิดผลได้ การฟ้องร้องต่อศาลจึงกลายเป็นช่องทางหลักในการบังคับใช้สิทธิของเจ้าของห้องชุด อย่างไรก็ดี กระบวนการยุติธรรมต้องใช้เวลาและมุ่งเยียวยาภายหลังความเสียหายเกิดขึ้น จึงไม่สอดคล้องกับลักษณะของข้อพิพาทอาคารชุดที่ต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วน อีกทั้งยังสะท้อนว่ากลไกกำกับดูแลในระดับต้นไม่สามารถป้องกันหรือแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่างจากระบบของประเทศสิงคโปร์และมลรัฐฟลอริดาที่ออกแบบให้ศาลเป็นเพียงกลไกสุดท้ายของการบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้น แม้ศาลจะเป็นกลไกที่มีสภาพบังคับตามกฎหมายอย่างแท้จริง แต่การที่เจ้าของห้องชุดต้องพึ่งพาการดำเนินคดีเป็นหลักย่อมสะท้อนถึงข้อจำกัดเชิง

---

[36] ตัวอย่างเช่น กรมที่ดินในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 มีอำนาจเพียงตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริง แต่ไม่มีอำนาจออกคำสั่งทางปกครองหรือกำหนดโทษแก่นิติบุคคลอาคารชุด เนื่องจากนิติบุคคลอาคารชุดมิใช่ผู้มีหน้าที่ทางปกครอง ขณะที่มาตรการตามกฎหมายควบคุมอาคารมีขอบเขตจำกัดเฉพาะบางกรณี และกลไกของ สคบ. เป็นเพียงการไกล่เกลี่ยโดยสมัครใจ มิใช่กลไกบังคับใช้สิทธิแทนศาล.

[37] โกสินทร์ มีพรบูชา และคณะ, อ้างแล้ว 11, 48.

โครงสร้างของระบบสภาพบังคับตามกฎหมายไทย ซึ่งยังไม่สามารถผลักดันให้หน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดเกิดผลได้อย่างทันท่วงทีในทางปฏิบัติ

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ จากการศึกษาพบว่า Building (Strata Management) Act 2004 ได้กำหนดหน้าที่เชิงปฏิบัติของนิติบุคคลบริหารจัดการ (management corporation) เกี่ยวกับการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลางไว้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม ทั้งในส่วนของบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่โดยตรงและมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติหน้าที่ ตัวอย่าง เช่น มาตรา 29(1)(b) กำหนดให้ นิติบุคคลบริหารจัดการมีหน้าที่บำรุงรักษาและซ่อมแซมทรัพย์ส่วนกลาง ซึ่งเป็นหน้าที่มีลักษณะเป็นข้อบังคับ (mandatory) ไม่ใช่เป็นเรื่องที่เป็นดุลพินิจ (discretionary)[38] หน้าที่ดังกล่าวครอบคลุมทั้งการบำรุงรักษาให้ทรัพย์ส่วนกลางอยู่ในสภาพดีและพร้อมใช้งาน[39] และรวมถึงการซ่อมแซมหรือเปลี่ยนใหม่ไม่ว่าบางส่วนหรือทั้งหมดเมื่อมีความจำเป็นอย่างสมเหตุสมผล[40] ซึ่งศาลสิงคโปร์ได้ขยายความหน้าที่นี้อย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดมาตรฐานว่า นิติบุคคลบริหารจัดการต้องดำเนินการซ่อมแซมทั้งในด้านการแก้ไขข้อบกพร่อง (defects) แม้เป็นข้อบกพร่องตั้งแต่ก่อสร้าง การบูรณะหรือปรับปรุงเพื่อให้ใช้งานได้ตามมาตรฐานความปลอดภัย นอกจากนี้ ยังมีแนวคำพิพากษาที่ ช่วยขยายความถึงมาตรฐานของการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว และยืนยันว่านิติบุคคลบริหารจัดการไม่ต้องรับผิดโดยเคร่งครัด (no strict liability) แต่ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวังตามสมควร และดำเนินการแก้ไขทันทีเมื่อพบข้อบกพร่อง ซึ่งทำให้ขอบเขตของ ‘หน้าที่เชิงปฏิบัติ’ มีความชัดเจนและตรวจสอบได้มากขึ้นในทางปฏิบัติ[41] อนึ่ง นอกจากศาลแล้ว คณะกรรมการระงับข้อพิพาทอาคารชุด (Strata Titles Board หรือ STB) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐยังมีบทบาทตีความและสั่งให้นิติบุคคลบริหารจัดการปฏิบัติตามหน้าที่โดยตรง เช่น มาตรา 101 ให้อำนาจพิจารณาและมีคำสั่งเพื่อระงับข้อพิพาทหรือแก้ไขการร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจการปฏิบัติหน้าที่ หรือการละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของนิติบุคคลบริหารจัดการตามกฎหมายหรือข้อบังคับ (by-laws) ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งครอบคลุมถึงข้อพิพาทเกี่ยวกับหน้าที่ในการบำรุงรักษาทรัพย์ส่วนกลางด้วย โดยในการตีความกฎหมายคณะกรรมการ STB ย้ำว่า หน้าที่ตามมาตรา 29 เป็นพันธกรณีโดยตรงของนิติบุคคลบริหารจัดการที่ต้องดำเนินการเพื่อให้เจ้าของห้องชุดใช้ประโยชน์ทรัพย์ส่วนกลางได้อย่างเต็มที่ และต้องทำอย่างทันท่วงที (timely manner) ภายใต้หลักวิญญูชนของนิติบุคคลบริหารจัดการ(คดี Ker Lee Ping v MCST Plan No. 3822) อนึ่ง แม้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการระงับข้อพิพาทอาคารชุด (STB) จะไม่มีผลเป็นบรรทัดฐานทางกฎหมายเช่นคำพิพากษา

---

38 Teo Keang Sood, *Strata Title in Singapore and Malaysia* (Singapore: LexisNexis, 2023) 251.

39 มาตรา 29(1)(b), *Building (Strata Management) Act 2004.*

40 มาตรา 29(1)(b), *Building (Strata Management) Act 2004.*

41 Teo Keang Sood, above n 40, 247- 248.

ของศาล แต่ศาลสูงสิงคโปร์ได้ยอมรับแนวทางของคณะกรรมการระงับข้อพิพาทอาคารชุด (STB) ในหลายกรณี และจากงานศึกษายังไม่พบคำพิพากษาที่ขัดแย้งกับแนวตีความนี้ ทำให้บทบาทของคณะกรรมการระงับข้อพิพาทอาคารชุด (STB) ทำหน้าที่เป็นกลไกเสริมความชัดเจนทางปฏิบัติได้

อีกทั้ง กฎหมายยังเปิดช่องให้มีการพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติผ่านกฎหมายลำดับรอง โดยมาตรา 136 ให้อำนาจรัฐมนตรีออกกฎเกณฑ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับมาตรฐานการบริหารจัดการและการบำรุงรักษาอาคารชุด แม้ปัจจุบันจะยังไม่มีการกำหนดมาตรฐานเชิงเนื้อหาเพิ่มเติมในประเด็นดังกล่าว แต่บทบัญญัตินี้สะท้อนให้เห็นว่ากฎหมายสิงคโปร์ได้เตรียมกลไกเชิงสถาบันรองรับการพัฒนามาตรฐานในอนาคตไว้แล้ว นอกจากนี้ กฎหมายยังให้อำนาจนิติบุคคลบริหารจัดการดำเนินมาตรการเฉพาะเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น มาตรา 30(2) ที่ให้อำนาจเข้าไปดำเนินการซ่อมแซมในกรณีที่เจ้าของห้องชุด ผู้เช่า หรือผู้ครอบครองละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายหรือข้อบังคับ รวมถึงภายใต้กฎหมายควบคุมอาคาร (Building Control Act 1989) ที่ให้อำนาจแก่ Commissioner of Building Control (CBC) เข้าแทรกแซงและดำเนินการแทนนิติบุคคลบริหารจัดการเมื่อมีการละเลยหน้าที่ อันเป็นกลไกเชิงป้องกันที่มุ่งคุ้มครองความปลอดภัยของอาคารและประโยชน์สาธารณะ จึงกล่าวได้ว่า ระบบกฎหมายของสิงคโปร์มิได้กำหนดเพียงหน้าที่เชิงปฏิบัติที่มีความชัดเจนเท่านั้น แต่ยังออกแบบกลไกทางกฎหมายและกลไกเชิงสถาบันเพื่อสนับสนุนให้หน้าที่ดังกล่าวสามารถเกิดผลได้จริงในทางปฏิบัติ ประกอบกับการอยู่ภายใต้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (common law) ซึ่งเปิดโอกาสให้ศาลพัฒนาแนวคำพิพากษาเพื่อขยายความและกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ขอบเขตของหน้าที่มีความแน่นอน สามารถคาดหมายได้ และลดโอกาสที่นิติบุคคลบริหารจัดการจะอ้างความไม่ชัดเจนของกฎหมายเพื่อหลีกเลี่ยงการปฏิบัติหน้าที่

ในด้านสภาพบังคับ แม้กฎหมายสิงคโปร์จะกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการละเลยหน้าที่บางกรณี โดยเฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องกับส่วนประกอบภายนอกของอาคารซึ่งอาจกระทบต่อความปลอดภัยสาธารณะ[42] แต่การบังคับใช้หน้าที่ในการบำรุงรักษาทรัพย์ส่วนกลางโดยทั่วไปมิได้อาศัยมาตรการทางอาญาเป็นกลไกหลักในการบังคับใช้ หากพิจารณาในมิติของสภาพบังคับทางปกครองจะเห็นได้ว่าระบบกฎหมายได้ออกแบบโครงสร้างการกำกับดูแลไว้หลายชั้น ตั้งแต่เจ้าของห้องชุด หน่วยงานกำกับดูแลของรัฐ ได้แก่ Commissioner of Buildings (COB) และ Commissioner of Building Control (CBC) ซึ่งมีอำนาจตรวจสอบ ออกคำสั่งและดำเนินมาตรการเชิงป้องกัน ตลอดจนคณะกรรมการฯ STB ที่มีอำนาจออกคำสั่งซึ่งมีผลผูกพันตามกฎหมาย และศาลซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกสุดท้ายในการบังคับใช้กฎหมาย โครงสร้างดังกล่าวทำให้การบังคับใช้หน้าที่มิได้พึ่งพาศาลเพียงช่องทางเดียว หากแต่มีช่องทางหลากหลายในการผลักดันให้เกิดการปฏิบัติ ส่งผลให้การละเลยหน้าที่เกิดขึ้นได้ยากกว่า และทำให้หน้าที่ตามกฎหมายสามารถเกิดผลได้จริงในทางปฏิบัติได้หลายทาง

---

[42] มาตรา 25H, *Building Control Act 1989.*

ต่อมาเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายอาคารชุดของรัฐฟลอริดา จากการศึกษาพบว่า มลรัฐฟลอริดากำหนดหน้าที่เชิงปฏิบัติของสมาคมอาคารชุด (condominium association) เกี่ยวกับการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลางไว้อย่างเป็นรูปธรรมและมีรายละเอียดมากที่สุดในสามประเทศ เพราะกฎหมายอาคารชุดแห่งรัฐฟลอริดา (Florida Condominium Act, Chapter 718, Florida Statutes) บัญญัติหน้าที่ในลักษณะที่ลงรายละเอียดเชิงปฏิบัติ อย่างชัดเจน ตั้งแต่เนื้อหาของหน้าที่ ไปจนถึงขั้นตอนวิธีการ และมาตรฐานขั้นต่ำที่ต้องถือปฏิบัติ นอกจากนี้ ระบบกฎหมายของรัฐฟลอริดายังอยู่ภายใต้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (common law) ซึ่งเปิดโอกาสให้ศาลพัฒนาคำพิพากษาเป็นบรรทัดฐานเพื่อขยายความหรือกำหนดขอบเขตหน้าที่ให้ชัดเจนขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ความชัดเจนเชิงปฏิบัติมีอยู่ในระดับสูง ความคลุมเครือหรือข้อถกเถียงเกี่ยวกับ ‘ต้องทำหรือไม่’ หรือ ‘ต้องทำอย่างไร’ ของหน้าที่จึงเกิดขึ้นได้ยาก และไม่อาจอ้างเหตุว่า ‘กฎหมายไม่เขียนไว้โดยละเอียด’ เพื่อหลีกเลี่ยงการปฏิบัติหน้าที่ได้ ตัวอย่างของหน้าที่ในเชิงปฏิบัติที่มีตามกฎหมายว่าด้วยอาคารชุดแห่งรัฐฟลอริดา (Florida Condominium Act, Chapter 718, Florida Statutes) และกฎหมายแห่งรัฐฟลอริดา (Florida Statutes) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและดูแลรักษาทรัพย์ส่วนกลาง เช่น (1) หน้าที่ในการบำรุงรักษา (maintain) การซ่อมแซม (repair) และการเปลี่ยนทดแทน (replace) ทรัพย์ส่วนกลางและทรัพย์สินที่อยู่ในความดูแลของสมาคมอาคารชุดตามที่กำหนดไว้ในเอกสารประกาศจัดตั้งอาคารชุด (declaration of condominium) [43] ถือเป็นหน้าที่เชิงปฏิบัติที่กฎหมายรัฐฟลอริดากำหนดไว้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังมีแนวคำพิพากษาที่ได้ตีความและขยายขอบเขตของหน้าที่ เช่น การตีความว่าหน้าที่ดังกล่าวเป็นหน้าที่ที่ไม่อาจโอนต่อได้ (non-delegable duty) แม้สมาคมอาคารชุดจะว่าจ้างผู้รับเหมาหรือบริษัทบริหารจัดการเข้ามาปฏิบัติงานแทน แต่สมาคมอาคารชุดยังคงต้องรับผิดชอบโดยตรงตามกฎหมายในกรณีที่เกิดการละเลย[44] การตีความให้หน้าที่ดังกล่าวครอบคลุมถึงการบำรุงรักษาเชิงซ่อมแซม (corrective maintenance) และ การบำรุงรักษาเชิงป้องกัน (preventive maintenance) [45] ตลอดจนกรณีที่ทรัพย์ส่วนกลางเสียหายจากการกระทำของบุคคลอื่น สมาคมอาคารชุดก็ไม่อาจปฏิเสธการซ่อมแซมได้ (2) หน้าที่ในการจัดทำแผนการบำรุงรักษาในช่วงก่อนและหลังการโอนการบริหารงานของสมาคมอาคารชุดจากผู้พัฒนาโครงการ (developer) ไปยังเจ้าของห้องชุด[46] ซึ่งจัดทำโดยผู้เชี่ยวชาญตามที่กฎหมายกำหนด[47] (3) หน้าที่ตรวจสอบโครงสร้างอาคารตามช่วงอายุ (milestone inspections) รัฐฟลอริดากำหนดให้สมาคมอาคารชุดต้องจัดให้มีการตรวจสอบโครงสร้างอาคารตามช่วงอายุ

---

43 § 718.113(1), Florida Statutes.

44 “Walters V. Beach Club Villas Condo., Inc.,.”.

45 “Colony Beach & Tennis Club, Inc. V. Colony Beach & Tennis Club Ass’n (in Re Colony Beach & Tennis Club Ass’n).”.

46 § 718.301(4)(p) และ (q), Florida Statutes.

47 § 718.113(1), Florida Statutes.

(milestone inspections) เพื่อประเมินความปลอดภัยในการอยู่อาศัย ความมั่นคงของโครงสร้าง และความจำเป็นในการบำรุงรักษาหรือซ่อมแซมองค์ประกอบสำคัญของอาคาร[48] เป็นหน้าที่เชิงปฏิบัติที่บัญญัติขึ้นใหม่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยอาคารของรัฐฟลอริดา (Florida Building Code)[49] ภายหลังเหตุการณ์โศกนาฏกรรม 'อาคาร Champlain South Tower พังถล่ม' ในเมือง Surfside รัฐฟลอริดา เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน ค.ศ. 2021 (พ.ศ. 2564) (4)

หน้าที่จัดทำการศึกษาโครงสร้างเพื่อวางแผนเงินทุนสำรอง (Structural Integrity Reserve Study) กฎหมายกำหนดให้สมาคมอาคารชุดต้องจัดทำการศึกษาสภาพโครงสร้างเพื่อประเมินเงินทุนสำรองที่จำเป็นสำหรับการซ่อมแซมหรือเปลี่ยนองค์ประกอบของอาคารที่มีผลต่อความมั่นคงของโครงสร้าง ทำให้การวางแผนเงินทุนสำรองเป็นไปอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับความเสี่ยงของอาคาร[50] การศึกษาดังกล่าวต้องจัดทำโดยผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการรับรองตามที่กฎหมายกำหนด[51] (5) หน้าที่จัดให้มีประกันภัยทรัพย์สิน (property insurance) กฎหมายกำหนดให้สมาคมอาคารชุดต้องจัดให้มีประกันภัยทรัพย์สินเพื่อคุ้มครองทรัพย์ส่วนกลาง โดยกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับขอบเขตความคุ้มครอง วงเงินเอาประกันภัย และทรัพย์สินที่ต้องเอาประกันไว้อย่างชัดเจน ทั้งในส่วนของวิธีประเมินวงเงินเอาประกันภัยและประเภททรัพย์สินที่ต้องเอาประกันภัย[52] (6) หน้าที่จัดให้มีประกันภัยหรือหนังสือค้ำประกันความซื่อสัตย์ (fidelity bond)[53] (7) หน้าที่บริหารจัดการด้านการเงิน ซึ่งกำหนดไว้อย่างละเอียด ทั้งการจัดเก็บและใช้จ่ายค่าธรรมเนียม การจัดทำงบประมาณ การบริหารเงินทุนสำรอง และการเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน โดยเฉพาะการกำหนดให้เงินทุนสำรองต้องอิงผลการศึกษาสภาพโครงสร้าง (Structural Integrity Reserve Study) ทำให้การจัดสรรเงินเป็นไปตามความเสี่ยงของอาคาร และไม่อาจลดหรือยกเว้นได้สำหรับรายการที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของโครงสร้าง[54] (8) กฎหมายกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการว่าจ้างผู้จัดการสมาคมชุมชนหรือบริษัทบริหารจัดการ โดยกำหนดให้สัญญาระบุขอบเขตหน้าที่ ความรับผิดชอบ และการเปิดเผยความมีส่วนได้เสียอย่างชัดเจน มิฉะนั้นสัญญาจะไม่อาจบังคับใช้ได้ กลไกดังกล่าวช่วยให้การบริหารจัดการทรัพย์ส่วนกลางมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้มากยิ่งขึ้น[55]

---

[48] § 553.899(2)(a), *Florida Statutes.*

[49] § 553.899, *Florida Statutes.*

[50] § 718.103(26), *Florida Statutes.*

[51] § 718.112(2)(g)3, *Florida Statutes.*

[52] § 718.111(11), *Florida Statutes.*

[53] § 718.111(11)(h), *Florida Statutes.*

[54] § 718.112(2), *Florida Statutes.*

[55] § 718.3025(1), *Florida Statutes.*

ในด้านกลไกบังคับใช้ แม้ว่าการฝ่าฝืนหน้าที่เชิงปฏิบัติโดยทั่วไปจะไม่ถือเป็นความผิดอาญา แต่สิ่งที่ทำให้กฎหมายว่าด้วยอาคารชุดแห่งรัฐฟลอริดามี 'สภาพบังคับ' และสามารถบังคับใช้หน้าที่เชิงปฏิบัติดังกล่าวได้จริง คือการที่กฎหมายวางโครงสร้างกำกับดูแลเป็นลำดับชั้นทั้งจากเจ้าของห้องชุด หน่วยงานกำกับดูแลสมาคมอาคารชุด (Division)[56] กระบวนการระงับข้อพิพาทเฉพาะทางที่ต้องใช้ก่อนเข้าสู่ศาลสำหรับบางข้อพิพาทภายใต้ มาตรา 718.1255[57] ไปจนถึงอำนาจของศาลในการออกคำสั่งบังคับหรือชดใช้ค่าเสียหาย กลไกหลายชั้นเช่นนี้ทำให้หน้าที่ตามกฎหมายเกิดผลในทางปฏิบัติได้จริง และไม่ปล่อยให้การละเลยหน้าที่ของสมาคมอาคารชุดกลายเป็น 'ช่องว่างทางกฎหมาย' ได้โดยง่าย ความเข้มแข็งของระบบฟลอริดาอยู่ที่การออกแบบให้มี 'หลายช่องทางในการบังคับปฏิบัติ' ซึ่งแต่ละช่องทางสามารถทำงานทดแทนหรือเสริมกันได้ตามลักษณะของข้อพิพาท แม้ว่าบทบาทของหน่วยงานรัฐจะมีลักษณะตอบสนองตามข้อร้องเรียนมากกว่าการกำกับเชิงรุก แต่ด้วยโครงสร้างของกฎหมายโดยรวมทำให้ 'เนื้อหาแห่งหน้าที่' และ 'กระบวนการบังคับใช้หน้าที่' สอดประสานกันอย่างครบถ้วน นอกจากนี้ ยังมีกลไก 'เสริมสภาพบังคับ' อีกหลายประการเพื่อเสริมให้หน้าที่เชิงปฏิบัติของสมาคมอาคารชุดสามารถบรรลุผลได้จริงในทางปฏิบัติ กลไกเหล่านี้ไม่ได้ปรากฏในรูปของ 'บทลงโทษ' โดยตรง แต่เป็นโครงสร้างสถาบันและแรงกดดันจากตลาดสินเชื่อที่มีอิทธิพลเชิงโครงสร้างต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสมาคมอาคารชุดและช่วยเติมเต็มระบบสภาพบังคับของฟลอริดาให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น กลไกดังกล่าวครอบคลุมทั้งการกำหนดหน้าที่ในฐานะผู้รับมอบความไว้วางใจ (fiduciary duty) ของกรรมการสมาคมอาคารชุด[58] การกำหนดมาตรฐานและระบบใบอนุญาตสำหรับผู้บริหารจัดการอาคารชุด[59] ตลอดจนแรงกดดันจากระบบสินเชื่อและตลาดประกันภัยของสหรัฐอเมริกาโดยเฉพาะสถาบันการปล่อยสินเชื่อ เช่น Federal Home Loan Mortgage Corporation (Fannie Mae) ที่ส่งผลให้สมาคมอาคารชุดต้องดำเนินการบริหารจัดการและบริหารความเสี่ยงอย่างเหมาะสม

2. ความไม่เพียงพอของมาตรการทางกฎหมายรองรับความเสียหายและภาระที่ตกแก่เจ้าของห้องชุด

ในระบบอาคารชุด ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความบกพร่องของการปฏิบัติหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดอาจปรากฏในสองลักษณะสำคัญ ได้แก่ (1) ความเสียหายต่อทรัพย์ส่วนบุคคลของเจ้าของห้องชุด และ (2) ความเสียหายต่อทรัพย์ส่วนกลางของอาคารชุด ซึ่งความเสียหายทั้งสองส่วน

---

[56] § 718.501(1), *Florida Statutes.*

[57] ได้แก่ กลไกการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution หรือ ADR) ที่จึงไม่ใช่เพียงเครื่องมือระงับข้อขัดแย้ง แต่เป็น 'กลไกการบังคับใช้หน้าที่ของสมาคมอาคารชุด' โดยตรง เพราะเจ้าของห้องชุดสามารถใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการหรือการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องเพื่อบังคับให้สมาคมอาคารชุดดำเนินการแก้ไขซ่อมแซม ปฏิบัติตามขั้นตอนตามกฎหมายหรือตามข้อบังคับได้โดยไม่ต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายของศาลเต็มรูปแบบ ทั้งยังได้รับความคุ้มครองเรื่องค่าทนายความและค่าใช้จ่ายในกรณีเป็นฝ่ายชนะ ซึ่งช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางอำนาจระหว่างเจ้าของห้องชุดและสมาคมอาคารชุดลงอย่างมีนัยสำคัญ.

[58] § 718.111(1)(a), *Florida Statutes.*

[59] § 718.3025(1)(a)–(f), *Florida Statutes.*

ล้วนส่งผลกระทบต่อเจ้าของห้องชุดในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ทั้งสองส่วน ทั้งนี้ ในทุกระบบกฎหมาย เจ้าของห้องชุดย่อมต้องมีบทบาทในฐานะ ‘ผู้ร่วมรับภาระทางการเงิน’ ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ทั้งในรูปของค่าส่วนกลาง เงินสมทบพิเศษ หรือภาระทางการเงินอื่นตามส่วนกรรมสิทธิ์ หากนิติบุคคลอาคารชุดไม่สามารถจัดหาแหล่งเงินมารองรับความเสียหายที่เกิดจากการบกพร่องของตนได้เพียงพอ ภาระดังกล่าวย่อมย้อนกลับมายังเจ้าของห้องชุดในฐานะแหล่งเงินของนิติบุคคลอาคารชุดโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ เมื่อเกิดความเสียหายจากความบกพร่องของนิติบุคคลอาคารชุด ไม่ว่าจะเป็นต่อทรัพย์ส่วนบุคคลหรือทรัพย์ส่วนกลาง การเยียวยาความเสียหายจำเป็นต้องอาศัย ‘แหล่งเงินรองรับความเสียหาย’ ที่มีความเพียงพอและทันท่วงที ทั้งเพื่อให้เจ้าของห้องชุดได้รับการเยียวยาอย่างเหมาะสม และเพื่อให้อาคารสามารถได้รับการซ่อมแซมเพื่อคงความปลอดภัยของโครงสร้างโดยรวม อย่างไรก็ดี จากการศึกษากฎหมายของสามประเทศ ประเทศไทย ประเทศสิงคโปร์ และมลรัฐฟลอริดา พบว่า แม้โครงสร้างพื้นฐานของระบบอาคารชุดจะคล้ายคลึงกันในเชิงทฤษฎี แต่เมื่อวิเคราะห์จากกลไกรองรับความเสียหายระดับกฎหมายแล้ว ระดับ ‘ภาระที่ย้อนกลับไปยังเจ้าของห้องชุด’ อาจแตกต่างกันอย่างมากในเชิงปฏิบัติ ซึ่งขึ้นอยู่กับสองปัจจัยหลัก ได้แก่ (1) ความเข้มแข็งของโครงสร้างเงินกองทุน และ (2) ระบบประกันภัยภาคบังคับที่กฎหมายกำหนด

สำหรับประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า แม้กฎหมายจะรับรองสิทธิของเจ้าของห้องชุดในการเรียกค่าเสียหายจากนิติบุคคลอาคารชุดได้ตามหลักละเมิด แต่ความสามารถในการได้รับการเยียวยาอย่างแท้จริงยังคงขึ้นอยู่กับศักยภาพทางการเงินของนิติบุคคลอาคารชุด โดยพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 ยังไม่มีมาตรการรองรับอย่างเพียงพอ ทั้งในด้านการจัดให้มีเงินสำรองที่เหมาะสมและการกำหนดให้มีประกันภัยภาคบังคับ ส่งผลให้ภาระทางการเงินจากความเสียหายจำนวนมากตกกลับมายังเจ้าของห้องชุดในที่สุด (1) การมีเงินสำรองไม่เพียงพอและไม่มีมาตรฐานการคำนวณตามสภาพอาคาร แม้พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 จะกำหนดให้นิติบุคคลอาคารชุดจัดเก็บค่าส่วนกลางและเงินตามมาตรา 40 ซึ่งในทางปฏิบัติทำหน้าที่เป็นเงินสำรองสำหรับงานซ่อมแซมขนาดใหญ่ แต่กฎหมายมิได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ วิธีคำนวณ หรือกลไกทบทวนเงินสำรองให้สอดคล้องกับสภาพและอายุการใช้งานของอาคาร ส่งผลให้เงินสำรองของหลายโครงการอยู่ในระดับต่ำและไม่เพียงพอต่อการรองรับความเสียหายขนาดใหญ่ เมื่อเกิดเหตุที่ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก นิติบุคคลอาคารชุดจึงต้องเรียกเก็บเงินเพิ่มเติมจากเจ้าของห้องชุด ซึ่งในทางปฏิบัติมักประสบปัญหาการจัดเก็บและความล่าช้าในการดำเนินการ ส่งผลให้การซ่อมแซมหรือบำรุงรักษาทรัพย์ส่วนกลางไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทันท่วงที ข้อร้องเรียนจำนวนมากต่อสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) สะท้อนปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นกรณีการขาดสภาพคล่อง การจัดเก็บเงินได้ไม่ครบถ้วน หรือการบริหารเงินสำรองที่ไม่มีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น กรณีโครงการรังสิตซิตี้ (แฟลต

ปลาทอง) ซึ่งถูกปล่อยให้อยู่ในสภาพทรุดโทรมเป็นเวลานานและมีเงินกองทุนคงเหลือไม่เพียงพอต่อการฟื้นฟูสภาพอาคาร (2) การไม่มีประกันภัยภาคบังคับสำหรับทรัพย์ส่วนกลางและความรับผิดของนิติบุคคลอาคารชุด แม้ประกันภัยจะเป็นกลไกสำคัญในการรองรับความเสียหายและลดภาระทางการเงินของเจ้าของห้องชุด แต่พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 มิได้กำหนดให้นิติบุคคลอาคารชุดต้องจัดทำประกันภัยสำหรับทรัพย์ส่วนกลางหรือประกันภัยความรับผิดต่อบุคคลภายนอกเมื่อเกิดความเสียหายจากความบกพร่องของทรัพย์ส่วนกลาง ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อทรัพย์ส่วนบุคคลของเจ้าของห้องชุดหรือความเสียหายต่อทรัพย์ส่วนกลางของอาคารเอง นิติบุคคลอาคารชุดจึงมักขาดแหล่งเงินรองรับที่เพียงพอ และต้องพึ่งพาเงินสำรองหรือการเรียกเก็บเงินเพิ่มเติมจากเจ้าของห้องชุดเป็นหลัก ส่งผลให้การเยียวยาความเสียหายและการซ่อมแซมอาจล่าช้า ไม่ครบถ้วน และในท้ายที่สุดภาระทางการเงินยังคงตกกลับมายังเจ้าของห้องชุดโดยรวม

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าทั้งประเทศสิงคโปร์และมลรัฐฟลอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกา ต่างได้พัฒนากลไกทางกฎหมายและการเงินเพื่อป้องกันไม่ให้ภาระจากความบกพร่องของนิติบุคคลบริหารจัดการ (management corporation) หรือสมาคมอาคารชุด (condominium association) ย้อนกลับมายังเจ้าของห้องชุดโดยตรงเป็นอันดับแรก แม้โดยหลักการแหล่งรายได้หลักขององค์กรบริหารดังกล่าวจะมาจากเงินที่จัดเก็บจากเจ้าของห้องชุดตามสัดส่วนกรรมสิทธิ์ร่วมในทรัพย์ส่วนกลางเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่กฎหมายของทั้งสองประเทศได้กำหนดกลไกเสริมเพื่อกระจายความเสี่ยงและสร้างหลักประกันทางการเงินรองรับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น กล่าวคือ ประเทศสิงคโปร์กำหนดให้นิติบุคคลบริหารจัดการต้องจัดตั้งทั้งกองทุนบริหารจัดการ (management fund) [60] และกองทุนสำรอง (sinking fund) [61] เพื่อรองรับค่าใช้จ่ายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ควบคู่ไปกับการกำหนดให้มีประกันภัยภาคบังคับหลายประเภท ทั้งประกันความเสียหายต่ออาคาร[62] ประกันความรับผิดต่อบุคคลภายนอก[63] และประกันภัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอาคารชุด[64] ส่งผลให้มีแหล่งเงินรองรับความเสียหายในหลายระดับและลดความจำเป็นในการเรียกเก็บเงินเพิ่มเติมจากเจ้าของห้องชุดในทันทีเมื่อเกิดเหตุร้ายแรง ในทำนองเดียวกัน มลรัฐฟลอริดาได้พัฒนาระบบเงินทุนสำรอง (reserve funds) ที่เชื่อมโยงกับผลการประเมินสภาพอาคารจริงผ่านการศึกษาสภาพโครงสร้างเพื่อวางแผนเงินทุนสำรอง (structural integrity reserve study) [65] รวมทั้งกำหนด

---

[60] มาตรา 39(1), *Building (Strata Management) Act 2004.*

[61] มาตรา 39(2), *Building (Strata Management) Act 2004.*

[62] มาตรา 29(c), *Building (Strata Management) Act 2004.*

[63] มาตรา 71(1)(b), *Building (Strata Management) Act 2004.*

[64] มาตรา 71(1)(d), *Building (Strata Management) Act 2004.*

[65] § 718.112(2)(f), *Florida Statutes.*

หน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำประกันภัยสำหรับทรัพย์ส่วนกลาง[66] และยังได้รับแรงสนับสนุนจากกลไกของตลาดการเงินและตลาดประกันภัยที่กำหนดมาตรฐานการบริหารความเสี่ยงเพิ่มเติม[67] ทำให้สมาคมอาคารชุดมีความพร้อมทางการเงินในการซ่อมแซมหรือเยียวยาความเสียหายโดยไม่ต้องพึ่งพาการเรียกเก็บเงินจากเจ้าของห้องชุดเป็นลำดับแรก ดังนั้น แม้ทั้งสองประเทศจะยังคงยึดหลักให้เจ้าของห้องชุดเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายร่วมกันในท้ายที่สุด แต่ระบบกฎหมายได้สร้างกลไกทางการเงินและการบริหารความเสี่ยงที่ช่วยลดผลกระทบจากความเสียหายที่เกิดขึ้น และเพิ่มความมั่นคงในการเยียวยาแก่เจ้าของห้องชุดได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแตกต่างจากประเทศไทยที่ยังขาดทั้งมาตรฐานเงินสำรองและระบบประกันภัยภาคบังคับที่เพียงพอในการรองรับความเสียหายดังกล่าว

บทสรุป

การศึกษานี้พบว่า ปัญหาความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดตามพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 มิได้เป็นเพียงปัญหาของการปฏิบัติงานในแต่ละโครงการ หากแต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบกฎหมายไทย กล่าวคือ กฎหมายกำหนดหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดไว้ในลักษณะเป็นเพียงกรอบวัตถุประสงค์ โดยขาดหลักเกณฑ์เชิงปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบำรุงรักษา ซ่อมแซม และจัดการความเสี่ยงของทรัพย์ส่วนกลาง ส่งผลให้ขอบเขตของหน้าที่ต้องอาศัยการตีความผ่านข้อบังคับของแต่ละโครงการ แนวคำพิพากษา และดุลพินิจของผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นสำคัญ นอกจากนี้ กลไกสภาพบังคับตามกฎหมายไทยยังมีข้อจำกัดทั้งในระดับกฎหมายแม่บท กลไกกำกับดูแลภายใน และกลไกกำกับดูแลจากภายนอก ทำให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาการละเลยหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดยังขาดความเหมาะสม โดยในหลายกรณีเจ้าของห้องชุดยังต้องพึ่งพาการฟ้องคดีต่อศาลเป็นช่องทางหลักในการคุ้มครองสิทธิของตน ซึ่งไม่สอดคล้องกับลักษณะของปัญหาที่ต้องการการแก้ไขอย่างทันท่วงที

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสิงคโปร์และมลรัฐฟลอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าทั้งสองระบบกฎหมายได้พัฒนากลไกที่เชื่อมโยงระหว่าง “หน้าที่เชิงปฏิบัติที่ชัดเจน” กับ “สภาพบังคับที่มีความสามารถในการบังคับใช้หน้าที่ให้เกิดขึ้นจริง” ไว้อย่างเป็นระบบ โดยกฎหมายกำหนดขอบเขตหน้าที่ มาตรฐานการปฏิบัติ และกลไกกำกับดูแลที่สามารถตรวจสอบและบังคับใช้ได้จริง อีกทั้งยังมีโครงสร้างทางการเงินและระบบประกันภัยที่รองรับความเสียหายล่วงหน้า ทำให้การซ่อมแซมและการเยียวยาความเสียหายสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพมากกว่าระบบของ

---

[66] § 718.111(11)(b) และ § 718.111(11)(d), *Florida Statutes*.

[67] ตลาดสินเชื่อจำนองรอง (secondary mortgage market) หมายถึงตลาดที่มีการซื้อขายสินเชื่อที่อยู่อาศัยที่ได้ถูกปล่อยกู้ไปแล้ว โดยทั่วไปสินเชื่อเหล่านี้จะถูกซื้อโดยสถาบันที่รัฐบาลสหรัฐให้การสนับสนุน (government-sponsored enterprises: GSEs) เช่น Fannie Mae และ Freddie Mac เพื่อเปลี่ยนเป็นหลักทรัพย์จำนอง (mortgage-backed securities) และขายต่อให้แก่นักลงทุน ซึ่งช่วยเพิ่มสภาพคล่องให้แก่ผู้ให้กู้ ทำให้สามารถปล่อยสินเชื่อใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง.

ประเทศไทย ในด้านการรองรับความเสียหาย ทั้งสิงคโปร์และมลรัฐฟลอริดาต่างมีระบบเงินทุนสำรองและระบบประกันภัยที่ถูกออกแบบให้เป็นส่วนหนึ่งของกลไกการบริหารจัดการอาคารชุดโดยตรง ส่งผลให้ภาระจากความเสียหายไม่ได้ถูกผลักกลับไปยังเจ้าของห้องชุดโดยทันที ต่างจากประเทศไทยที่ยังไม่มีมาตรฐานกองทุนสำรองและไม่มีระบบประกันภัยภาคบังคับที่เพียงพอ ทำให้เมื่อเกิดความเสียหายร้ายแรง ภาระทางการเงินมักย้อนกลับมายังเจ้าของห้องชุด แม้ความเสียหายนั้นจะเกิดจากความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดก็ตาม

ผู้เขียนจึงเห็นว่า การพัฒนากฎหมายอาคารชุดของไทยในอนาคตควรมุ่งยกระดับทั้งสามองค์ประกอบควบคู่กัน ได้แก่ (1) การกำหนดหน้าที่เชิงปฏิบัติให้มีความชัดเจนมากขึ้น (2) การพัฒนากลไกกำกับดูแลและสภาพบังคับที่มีความเหมาะสมมากขึ้น และ (3) การสร้างโครงสร้างทางการเงินและระบบประกันภัยที่สามารถรองรับความเสียหายได้อย่างเพียงพอ เพื่อให้การบริหารจัดการอาคารชุดสามารถคุ้มครองสิทธิ ความปลอดภัย และผลประโยชน์ของเจ้าของห้องชุดได้อย่างมีประสิทธิผลและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

เพื่อแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างที่พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 ยังไม่สามารถกำหนดหน้าที่เชิงปฏิบัติ สภาพบังคับ และโครงสร้างการกำกับดูแลให้แก่นิติบุคคลอาคารชุดได้อย่างเพียงพอ งานวิจัยนี้ขอเสนอแนวทางการปฏิรูปเชิงโครงสร้างและสถาบันภาครัฐใน 3 ด้านสำคัญ ได้แก่

ประการแรก ควรยกระดับความชัดเจนของหน้าที่เชิงปฏิบัติของนิติบุคคลอาคารชุดโดยกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเกี่ยวกับการตรวจสอบอาคาร การบำรุงรักษา การจัดทำแผนซ่อมบำรุง การบริหารกองทุนสำรอง และการบริหารจัดการความเสี่ยงของอาคารชุดให้มีความชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้มากขึ้น ทั้งนี้ อาจดำเนินการผ่านการออกกฎกระทรวงตามมาตรา 32(9) แห่งพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 เพื่อกำหนดสาระสำคัญที่ต้องมีในข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุดทุกแห่งเพื่อให้เกิด ‘หน้าที่เชิงปฏิบัติพื้นฐาน’ ที่นิติบุคคลอาคารชุดทุกแห่งต้องถือปฏิบัติอย่างเป็นระบบและเป็นบรรทัดฐานเดียวกัน เนื่องจากข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุดทำหน้าที่เป็น ‘เครื่องมือทางกฎหมายระดับปฏิบัติการ’ ที่สามารถถ่ายทอดเจตนารมณ์ของกฎหมายแม่บทและแปลงกรอบวัตถุประสงค์ให้เป็นหน้าที่ตามขั้นตอน วิธีการ และมาตรฐานที่ต้องปฏิบัติ จึงถือเป็นกลไกทางกฎหมายที่เหมาะสมที่สุดในการเพิ่มเติมและจัดวางความชัดเจนของหน้าที่เชิงปฏิบัติให้ครอบคลุมตามมาตรฐานที่ควรมีในระบบอาคารชุด โดยเฉพาะมาตรฐานขั้นต่ำเกี่ยวกับการจัดทำกองทุนสำรองและการประกันภัย เพื่อสร้างแหล่งเงินรองรับความเสียหายและลดการผลักภาระทางการเงินกลับไปยังเจ้าของห้องชุดเมื่อเกิดความเสียหายร้ายแรง ทั้งนี้ หน้าที่ดังกล่าวอาจกำหนดเป็นหมวดมาตรฐาน

ขั้นต่ำที่อาคารชุดทุกแห่งควรมีร่วมกัน ได้แก่ (1) หน้าที่ด้านการตรวจสอบอาคารและซ่อมบำรุง (2) หน้าที่ด้านการบริหารกองทุนสำรองสำหรับการซ่อมแซมขนาดใหญ่ (3) หน้าที่ด้านการจัดทำประกันภัยของอาคารชุดและประกันภัยความรับผิดของนิติบุคคลอาคารชุด (4) หน้าที่เกี่ยวกับการว่าจ้างและกำกับดูแลผู้ให้บริการบริหารจัดการอาคารชุด และ (5) มาตรการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพของผู้จัดการนิติบุคคลอาคารชุด โดยอาศัยแนวทางจากประเทศสิงคโปร์และมลรัฐฟลอริดาเป็นต้นแบบในการพัฒนามาตรฐานดังกล่าวให้มีความชัดเจน เป็นรูปธรรม และสามารถนำมาปรับใช้กับระบบกฎหมายไทยได้อย่างเหมาะสม

ประการที่สอง ผู้เขียนเสนอให้แก้ไขพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 เพื่อกำหนดบทลงโทษสำหรับกรณีที่ผู้จัดการนิติบุคคลอาคารชุดละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 36(1) ซึ่งกำหนดให้ผู้จัดการต้องดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลอาคารชุด ข้อบังคับ และมติของที่ประชุมเจ้าของร่วม เนื่องจากแม้กฎหมายจะกำหนดหน้าที่ดังกล่าวไว้แล้ว แต่ยังขาดสภาพบังคับที่มีเหมาะสม ส่งผลให้หน้าที่ตามกฎหมายและข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุดไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างเต็มที่ในทางปฏิบัติ ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่าหน้าที่ดังกล่าวมีความสำคัญโดยตรงต่อการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของเจ้าของห้องชุด จึงควรกำหนดโทษในระดับเดียวกับมาตรา 68 คือ ปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท และปรับอีกไม่เกินวันละห้าร้อยบาทตลอดเวลาที่ยังไม่ปฏิบัติให้ถูกต้อง เพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่และเพิ่มประสิทธิภาพของกลไกบังคับใช้กฎหมายอาคารชุดในทางปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้ การกำหนดโทษอาญาต่อผู้จัดการนิติบุคคลอาคารชุดเพื่อสร้างสภาพบังคับให้แก่หน้าที่ตามกฎหมายและข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุดจำเป็นต้องดำเนินการโดยการแก้ไขพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 หมวด 8 บทกำหนดโทษ

ประการที่สาม ผู้เขียนเสนอให้ศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลอาคารชุดเฉพาะด้าน เพื่อกำกับมาตรฐานการบริหารจัดการอาคารชุด ติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุด รวมทั้งส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพของผู้จัดการนิติบุคคลอาคารชุด โดยอาจมีบทบาทในการรับเรื่องร้องเรียนและระงับข้อพิพาทบางประเภท อันจะช่วยลดการพึ่งพากระบวนการศาลและเพิ่มการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับระบบของประเทศสิงคโปร์และมลรัฐฟลอริดา ซึ่งมีกลไกเฉพาะในการกำกับดูแลการบริหารจัดการอาคารชุดอย่างเป็นระบบ

บรรณานุกรม

โกสินทร์ มีพรบูชา และคณะ, *แนวทางกำกับดูแลนิติบุคคลอาคารชุดของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม* (นนทบุรี: กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย, 2562).

จรัญ ภักดีธนากุล, "สถานะ และอำนาจหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุด" ใน คณะกรรมการเนติบัณฑิตสมัย 73 (บรรณาธิการ), *รพีพัฒนศักดิ์ ประจำปี 2565* (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2565).

วิชัย ตันติกุลานันท์, *คำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับอาคารชุด กฎหมายคอนโดมิเนียม* (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, 2556).

สุพิศ ปาณีตพลกรัง, *คดีคอนโดมิเนียม พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522* (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2562).

สมยศ แสงสุวรรณ, *การบริหารอาคารชุด* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ วิวัฒน์, 2542).

Gomez Licon, Adriana and Curt Anderson, *Judge Approves $1 Billion Settlement for Victims of Deadly Florida Condo Collapse* (8 ตุลาคม 2568) PBS NEWS <https://www.pbs.org/new shour/nation/judge-approves-1-billion-settlement-for-victims-of-deadly-florida condocollapse#:~:text=Judge %20 appr oves%20$1%20billion%20settlement %20 for%20victims%20of%20deadly% 20Florida%20condo% 20collapse,Nation%20Jun% 2023&text=MIAMI%20(AP)%20%E2%80 %94%20A%20judge,building %20failures%20 in%20U.S.%20history>.

National Institute of Standards and Technology, *Champlain Towers South Collapse* (8 ตุลาคม 2568) National Institute of Standards and Technology <https://www.nist.gov/disaster-failure-studies/champlain-towers-south-collapse/background>.

Teo Keang Sood, *Strata Title in Singapore and Malaysia* (Singapore: LexisNexis, 2023).

มาตรการทางกฎหมายการแก้ปัญหาการขายทอดตลาดทรัพย์โดยจำนองติดไปของเจ้าพนักงานบังคับคดี

Legal measures to solve the problem of property auction by mortgage of the executing officer

ภักพงษ์ ขุราษี
สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 9/9 ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลบางพูด
อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120

Pakpong Khurasee
School of Law Sukhothai Thammathirat Open University 9/9 Chaengwattana Road,Bangpood,
Pakkret, Nonthanburi 11120
E-mail : pakpong_k@hotmail.com

ลาวัลย์ หอนพรัตน์
สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 9/9 ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลบางพูด
อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120

Lawan Hornopparat
School of Law Sukhothai Thammathirat Open University 9/9 Chaengwattana Road,Bangpood,
Pakkret, Nonthanburi 11120
E-mail : Lawan.che31@gmail.com

ปุณณ์ดาพัชร์ วิมลคุณารักษ์
สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 9/9 ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลบางพูด
อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120

Pooldapat Wimonkunarak
School of Law Sukhothai Thammathirat Open University 9/9 Chaengwattana Road,Bangpood,
Pakkret, Nonthanburi 11120
E-mail : sathita.wim@stou.ac.th
(Received: 7 November 2025; Revised: 16 December 2025; Accepted: 24 December 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และพัฒนาการของการขายทอดตลาด รวมถึงการขายทอดตลาดทรัพย์โดยจำนองติดไป โดยเปรียบเทียบกับการขายทอดตลาดทั่วไป และวิเคราะห์กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง (2) ศึกษาและเปรียบเทียบกฎหมายการขายทอดตลาดของ

ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสหราชอาณาจักร และประเทศญี่ปุ่น เพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนากฎหมายไทย (3) วิเคราะห์ปัญหาและข้อขัดข้องจากการขายทอดตลาดทรัพย์โดยจำนองติดไปของเจ้าพนักงานบังคับคดีในทางปฏิบัติ และ (4) เสนอแนวทางและมาตรการปรับปรุงกฎหมายให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาในประเทศไทย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร ได้แก่ บทบัญญัติกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ ระเบียบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และกฎหมายต่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบหาหลักการที่เหมาะสมในการปรับใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้เกิดประสิทธิภาพและความเป็นธรรมสูงสุด

ผลการวิจัยพบว่า (1) หลักและทฤษฎีการขายทอดตลาดสามารถนำมาปรับใช้กับการกำหนดราคาสมควรขายในกรณีการขายทอดตลาดทรัพย์โดยจำนองติดไปได้ โดยสาระสำคัญของการขายทอดตลาดคือการเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปเสนอซื้อทรัพย์อย่างเสรีและโปร่งใส ผู้เสนอราคาสูงสุดย่อมได้ทรัพย์ไป (2) กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดให้ลูกหนี้มีสิทธิชำระหนี้คืนก่อนหรือภายหลังการขายในบางกรณี ประเทศ สหราชอาณาจักรมุ่งให้การขายทอดตลาดเป็นวิธีหลักในการชำระหนี้โดยคำนึงถึงความโปร่งใสและการคุ้มครองลูกหนี้ ขณะที่ประเทศญี่ปุ่นให้อำนาจศาลในการเพิกถอนหรือเปลี่ยนวิธีขายทอดตลาดเมื่อเกิดความไม่เป็นธรรม ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับกฎหมายไทยได้ (3) ปัญหาสำคัญในทางปฏิบัติ ได้แก่ การไม่กำหนดระยะเวลาไถ่ถอนจำนองที่ชัดเจน และพฤติการณ์ไม่สุจริตของผู้ประมูลทรัพย์ (4) การปรับปรุงกฎหมายควรกำหนดมาตรฐานราคาสมควรขายให้เป็นระบบเดียวกันทั่วประเทศ ควบคุมกระบวนการเสนอราคาและการวางหลักประกันอย่างเป็นเอกภาพ กำหนดระยะเวลาไถ่ถอนจำนองให้ชัดเจน และแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายแพ่งที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การโอนและการไถ่ถอนจำนองเป็นไปโดยรวดเร็วและเป็นธรรมต่อเจ้าหนี้ ลูกหนี้ และผู้ประมูล

คำสำคัญ : การขายทอดตลาด การขายทอดตลาดโดยจำนองติดไป ราคาสมควรขาย ผู้ประมูล

Abstract

This research article aimed to (1) study the concept of (2) Study and compare the auction laws of the United States. (3) Analyze the problems and problems caused by the auction of mortgaged properties by law enforcement officers in practice, and (4) propose guidelines and measures to improve the law to suit the problem conditions in Thailand

This research is a qualitative research using the method of studying from documents,

including legal provisions. Supreme Court Judgments, Books, Textbooks, Academic Articles The Civil Procedure Law shall be analyzed and compared to find appropriate principles in the application of the Civil Procedure Law to achieve the highest efficiency and fairness.

The results showed that (1) the principles and theories of auction can be applied to the determination of the appropriate selling price in the case of auction of property by mortgage. The essence of auction is to provide opportunities for the public to offer and buy properties freely and transparently. (2) U.S. law requires that debtors have the right to repay debts before or after the sale in certain cases. The UK aims to make auction the primary means of settling debts, taking into account transparency and debtor protection. (3) Major practical problems include the failure to set a clear mortgage repayment period and dishonest behavior of bidders, (4) the revision of the law should set a uniform system for selling prices nationwide. Unified control over the bidding and collateral process. Clearly define the mortgage redemption period and amend the relevant civil law provisions to ensure that the transfer and redemption of mortgages are speedy and fair to creditors, debtors and bidders.

Keywords : Auction sale, Auction of mortgaged property, Reasonable selling price, Bidder

บทนำ

การขายทอดตลาดเป็นกระบวนการขายทรัพย์สินที่แตกต่างจากการซื้อขายทั่วไป เนื่องจากเป็นการขายที่มีกระบวนการตามที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะเมื่อดำเนินการโดยกรมบังคับคดี ซึ่งต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคบังคับคดี กระบวนการดังกล่าวเริ่มตั้งแต่การประเมินราคาทรัพย์สิน การประกาศขายทอดตลาด การเข้าสู้ราคา การชำระเงิน การโอนกรรมสิทธิ์ ตลอดจนการจัดทำบัญชีรับจ่าย อย่างไรก็ตาม แม้มีกฎหมายและระเบียบปฏิบัติรองรับ แต่ในทางปฏิบัติยังปรากฏปัญหาในหลายขั้นตอน โดยเฉพาะในกรณี การขายทอดตลาดทรัพย์โดยจำนองติดไป ซึ่งส่งผลกระทบต่อคู่ความทุกฝ่าย ทั้งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ ผู้รับจำนอง และผู้ซื้อทรัพย์ โดยทั่วไป การขายทอดตลาดโดยจำนองติดไป หมายถึง การขายที่ผู้ประมูลต้องชำระราคาทรัพย์ตามที่ประมูลได้ และต้องรับภาระหนี้จำนองที่คงเหลืออยู่ด้วย ซึ่งตามกฎหมาย ผู้รับจำนองมีสิทธิก่อนเจ้าหนี้สามัญในการได้รับชำระหนี้จากทรัพย์ที่จำนองไว้ ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 735–737 มิได้กำหนดระยะเวลาชัดเจนว่าผู้ประมูลทรัพย์ต้องไถ่ถอนจำนองเมื่อใด เว้นแต่กรณีผู้รับจำนองได้บอกกล่าวจะบังคับจำนอง ซึ่งผู้ประมูลจะต้อง

ดำเนินการภายใน 60 วันนับแต่ได้รับคำบอกกล่าว ทำให้เกิดช่องว่างทางกฎหมายในประเด็นระยะเวลาไถ่ถอนจำนองของผู้ซื้อทรัพย์ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาว่า เมื่อกรมบังคับคดีมีหนังสือให้สำนักงานที่ดินเปลี่ยนชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์เป็นชื่อผู้ประมูล ลูกหนี้เดิมยังคงเป็นหนี้ของผู้รับจำนองอยู่หรือไม่ ซึ่งตามมาตรา 744 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ภาระจำนองจะระงับต่อเมื่อหนี้ที่ประกันสิ้นสุดลงหรือปลดจำนองแล้วเท่านั้น ดังนั้น แม้กรรมสิทธิ์จะเปลี่ยนมือไปยังผู้ประมูล แต่ลูกหนี้ตามคำพิพากษายังคงเป็นหนี้ของผู้รับจำนองอยู่จนกว่าจะชำระหนี้ครบถ้วน เนื่องจากเหตุผลตามกฎหมาย คือ การกู้ยืมเงินโดยการนำที่ดินมาจำนองเพื่อค้ำประกันสัญญากู้ สัญญาเงินกู้เป็นหนี้ประธาน (หนี้ที่มีหนี้อีกรายพ่วงติดอยู่ด้วยในลักษณะที่หนี้รายแรกเป็นที่มาของหนี้รายหลัง) และสัญญาจำนอง เป็นหนี้อุปกรณ์ ผู้รับจำนองถือเป็นเจ้าหนี้มีประกัน หากการขายทอดตลาดที่ดินโดยจำนองติดไปจากการยึดทรัพย์โดยเจ้าหนี้รายอื่น สิทธิจำนองของเจ้าหนี้มีประกันยังคงอยู่ครบถ้วน และการขายทอดตลาดโดยจำนองติดไปไม่ทำให้หนี้เงินกู้ระงับ (จนกว่าผู้ซื้อทรัพย์ติดจำนองจะชำระหนี้กับเจ้าหนี้ให้ครบถ้วน) ลูกหนี้ยังคงต้องมีหน้าที่ชำระหนี้ให้ครบถ้วนตามสัญญากู้เงิน ไม่ว่าทรัพย์หลักประกันจะเปลี่ยนผู้ถือกรรมสิทธิ์หรือไม่ รวมถึงการหักเงินเดือนของลูกหนี้กับผู้รับจำนองที่อาจดำเนินต่อไปได้จนกว่าหนี้จะระงับ และการหักเงินเดือนเป็นสัญญาชำระหนี้ที่แยกจากสิทธิจำนอง จากข้อมูลของกรมบังคับคดีในเดือนกรกฎาคม 2568 พบว่า มีคดีขายทอดตลาดกว่า 218,922 คดี คิดเป็นทุนทรัพย์กว่า 592,048 ล้านบาท สะท้อนว่ากระบวนการขายทอดตลาดมีบทบาทสำคัญต่อระบบบังคับคดีของประเทศ แต่ยังคงมีปัญหาหลายประการ เช่น การขายทรัพย์โดยจำนองติดไปโดยไม่มีหลักเกณฑ์กำหนดเวลาชำระหนี้จำนอง การใช้สิทธิของผู้ซื้อหรือผู้รับจำนองโดยไม่สุจริต การขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับราคาที่ใช้ไถ่ถอน รวมทั้งปัญหาทางปฏิบัติในการออกหมายขับไล่ตามมาตรา 334 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งบางกรณีผู้ประมูลยังไม่ชำระหนี้จำนองแต่กลับขอออกหมายขับไล่ลูกหนี้ ทำให้เกิดข้อครหาว่าผู้ถูกบังคับคดีไม่ได้รับความเป็นธรรม

ดังนั้น การศึกษาปัญหาการขายทอดตลาดโดยจำนองติดไปจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเสนอแนวทางปรับปรุงกฎหมายและระเบียบการปฏิบัติให้รัดกุม ชัดเจน และเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย โดยเฉพาะการกำหนดระยะเวลาและเงื่อนไขการชำระหนี้จำนองของผู้ประมูล รวมทั้งกำหนดอำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดีและศาลในการออกหมายบังคับคดีให้มีความเหมาะสม อันจะช่วยลดข้อขัดแย้ง ป้องกันการเอารัดเอาเปรียบ และเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อระบบยุติธรรมและการบังคับคดีของรัฐ

แนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีตามหลักกฎหมายมหาชน (Public Law) เมื่อผู้ถูกคำสั่งทางปกครองหรือคำพิพากษาศาลปกครองไม่ชำระเงิน หน่วยงานรัฐย่อมต้องดำเนินการบังคับคดีโดยการยึดหรืออายัดทรัพย์เพื่อขายทอดตลาดตามหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยอนุโลม จุดมุ่งหมายคือให้รัฐได้รับชำระหนี้อย่างเป็นธรรม ในขณะเดียวกันต้องกระทบสิทธิของลูกหนี้ให้น้อยที่สุด เพื่อให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตตามปกติได้เร็วที่สุด กระบวนการขายทอดตลาดจำเป็นต้องมีการประเมินราคาทรัพย์สินอย่างรอบคอบ เพราะราคาประเมินเป็นฐานสำคัญของราคาขายและการพิจารณาความสมควรของราคาที่ประมูลได้ โดยแนวคิดที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักอุปสงค์และอุปทาน (Demand & Supply) และ หลักประโยชน์สูงสุดและดีที่สุด (Highest and Best Use) เพื่อให้การขายเป็นธรรมและสะท้อนมูลค่าที่แท้จริงของทรัพย์

การบังคับคดีในทางมหาชนต้องยึดโยงกับหลักการพื้นฐานของกฎหมายมหาชน ได้แก่

1. หลักนิติรัฐ[1] (Legal State) รัฐต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย การใช้อำนาจต้องมีขอบเขต ไม่ละเมิดสิทธิของประชาชน

2. หลักนิติธรรม (Rule of Law) ทุกคนรวมถึงรัฐต้องอยู่ใต้กฎหมายเดียวกัน กฎหมายต้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

3. หลักความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality) การใช้อำนาจต้องสมเหตุสมผล ไม่เกินความจำเป็นและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

4. มาตรการบังคับทางปกครองและการบังคับคดีปกครอง หน่วยงานรัฐสามารถบังคับให้ผู้ถูกคำสั่งปฏิบัติตามได้โดยไม่ต้องฟ้องคดี แต่ต้องแจ้งสิทธิและเปิดโอกาสให้โต้แย้งตามขั้นตอนกฎหมาย

5. หลักการที่มีอิทธิพลต่อการขายทรัพย์สิน ต้องแยกให้ชัดระหว่าง “มูลค่าตลาด” (Market Value) ซึ่งเป็นราคาที่ควรได้อย่างเป็นธรรม กับ “ราคาตลาด” (Market Price) ซึ่งเป็นราคาซื้อขายที่เกิดขึ้นจริง เพื่อป้องกันการประเมินที่เอนเอียง

แนวคิดเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า การบังคับคดีทางปกครองไม่ใช่เพียงกระบวนการทางเทคนิคในการชำระหนี้ แต่เป็นการใช้อำนาจรัฐที่ต้องอยู่ภายใต้หลักนิติรัฐ นิติธรรม และความได้สัดส่วน เพื่อให้เกิดความยุติธรรมทั้งต่อรัฐและเอกชนอย่างแท้จริง

---

[1] บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, *กฎหมายมหาชน : การแบ่งแยกกฎหมายมหาชน-เอกชน และพัฒนาการกฎหมายมหาชนในประเทศไทย* (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพิมพ์นิติธรรม, 2537) 6.

1. หลักการขายทอดตลาดทรัพย์สิน

ทฤษฎีทั่วไปว่าด้วยการขายทอดตลาดทรัพย์สิน การขายทอดตลาดเป็นวิธีนำทรัพย์สินออกขายในที่สาธารณะเพื่อให้ลูกหนี้นำเงินไปชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ มีผู้ขายทอดตลาดเป็นผู้ดำเนินการ โดยทั่วไปจะมีการกำหนดราคาขั้นต่ำ ผู้เข้าสู้ราคาจะแข่งขันเสนอราคาสูงสุดเพื่อให้ได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์นั้น การขายจะเสร็จเมื่อผู้ทอดตลาดเคาะไม้ หากขายโดยราคายังไม่ถึงขั้นต่ำอันเกิดจากความผิดพลาด การขายอาจถูกเพิกถอนได้ ทั้งนี้บางประเทศใช้วิธี “ลดราคา” จากราคาสูงสุดลงมาทีละขั้นจนมีผู้รับซื้อ

ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าทรัพย์สินกับทฤษฎีการขายทอดตลาด

การประมูลสะท้อนความแตกต่างของการประเมินมูลค่าทรัพย์สินของผู้เข้าร่วม มี 2 รูปแบบ คือ (1) มูลค่าส่วนตัว (Independent Private Value) ผู้ประมูลแต่ละรายมีราคาที่ตนตั้งใจไว้แตกต่างกัน (2) มูลค่าส่วนรวม (Common Value) ทรัพย์มีมูลค่าจริงเพียงหนึ่ง แต่ผู้ประเมินแต่ละรายมีข้อมูลต่างกัน ผู้ที่ประเมินได้ถูกต้องจะกล้าให้ราคาสูงใกล้มูลค่าจริงและมักเป็นผู้ชนะการประมูล

2. หลักการบังคับคดีชำระหนี้[2] ทฤษฎีสภาพบังคับ **(The Sanction Theory)** ถือว่ากฎหมายมีผลบังคับ ผู้ฝ่าฝืนต้องรับผลทางกฎหมาย ทั้งทางอาญาและทางแพ่ง การบังคับคดีเพื่อชำระหนี้ทำได้ 2 ทาง คือ (1) เรียกให้ชำระหนี้ และ (2) เรียกให้งดเว้นการกระทำ

2.1 การบังคับชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจงในต่างประเทศ ในประเทศเยอรมนีให้ความสำคัญสูงสุดกับสิทธิของเจ้าหนี้ในการบังคับชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจง (specific performance) ศาลต้องบังคับชำระหนี้หากยังทำได้ และเจ้าหนี้ไม่มีสิทธิเรียกค่าเสียหายแทนได้หากยังบังคับได้ ประเทศฝรั่งเศส ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส (Code civil) ฉบับดั้งเดิม มาตรา 1142 ถูกยกเลิก และมีการจัดระบบใหม่ในการปฏิรูปกฎหมายสัญญาฝรั่งเศสปี ค.ศ. 2016 แนวคิดเรื่อง *exécution forcée en nature* ถูกบัญญัติไว้อย่างชัดเจนขึ้นในมาตราใหม่ มาตราใหม่ที่บัญญัติเรื่อง *exécution forcée en nature* หลังการปฏิรูป ค.ศ. 2016 ภายหลังการปฏิรูปกฎหมายสัญญาฝรั่งเศสโดย Ordonnance n° 2016-131 du 10 février 2016 หลักการบังคับชำระหนี้เป็นตัวการ (*exécution forcée en nature*) ถูกบัญญัติไว้อย่างชัดเจนใน Article 1221 – Code civil ซึ่งเดิมมาตรา 1142 กำหนดว่าหนี้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการจะเปลี่ยนเป็นค่าเสียหายเมื่อผิดสัญญา แต่ศาลสูงภายหลังวางหลักว่าถ้าไม่ใช่หนี้ที่เกี่ยวกับตัวบุคคลโดยเฉพาะ ก็สามารถบังคับชำระหนี้ได้ ภายหลังการปฏิรูปกฎหมายปรับหลักการใหม่เน้นจากค่าเสียหายเป็นหลักไปสู่หลักการรักษาสัญญา และประเทศสหราชอาณาจักรการบังคับชำระหนี้เฉพาะเจาะจงเป็นเพียงหลักแห่งความยุติธรรม (equity) ใช้ได้ในบางกรณีเท่านั้น และขึ้นอยู่กับดุลพินิจศาล ไม่ใช่สิทธิของเจ้าหนี้

---

[2] เสนีย์ ปราโมช, *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2* (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพาณิชย์, 2505) 875.

2.2 การบังคับชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจงในระบบกฎหมายไทย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194 -มาตรา 202 วัตถุแห่งหนี้แบ่งเป็น 3 ประเภทคือ (1) หนี้กระทำการ (2) หนี้งดเว้นกระทำการ (3) หนี้ส่งมอบหรือโอนทรัพย์สิน กฎหมายไทยรับแนวคิดจากเยอรมนีและฝรั่งเศส โดยให้ ลูกหนี้ปฏิบัติตามสัญญาโดยตรง (specific performance) เป็นมาตรการเยียวยาหลัก และ ค่าเสียหายเป็นมาตรการรอง ศาลควรตีความให้บังคับชำระหนี้ได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่บังคับกับเนื้อตัวหรือบุคคลภายนอก เช่น หนี้ที่ต้องอาศัยความสามารถเฉพาะตัวในกรณีเช่าทรัพย์ จ้างทำของที่เสร็จแล้ว ยืมใช้คงรูป หรือฝากทรัพย์ สามารถบังคับชำระหนี้ได้ตามบทบัญญัติว่าด้วยการส่งมอบหรือคืนทรัพย์เฉพาะสิ่ง โดยอาศัย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งการจับกุมหรือกักขังลูกหนี้เป็นเพียงวิธีการบังคับของศาลเพื่อรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษา ไม่ใช่สิทธิของเจ้าหนี้สิทธิของเจ้าหนี้ในการเรียกชำระหนี้ หนี้ไม่มีกำหนดเวลาจะเรียกได้ทันที (มาตรา 203) หนี้มีกำหนดเวลาลูกหนี้ต้องชำระตามเวลาที่กำหนด แต่สามารถชำระก่อนกำหนดได้

3. หลักสุจริตในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์[3] หลักสุจริตตามมาตรา 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นหลักทั่วไปที่ใช้บังคับกับทุกการใช้สิทธิและการชำระหนี้ โดยมุ่งให้บุคคลประพฤติภายใต้มาตรฐานแห่งความซื่อสัตย์และความไว้วางใจอันเป็นคุณค่าพื้นฐานทางสังคม

1. ด้านความซื่อสัตย์ หมายถึง การรักษาสัจจะ เคารพคำมั่นและพฤติการณ์ของตน

2. ด้านความไว้วางใจ หมายถึง การกระทำให้สอดคล้องกับความคาดหมายโดยชอบของคู่กรณีและสังคม เพื่อคงไว้ซึ่งความเชื่อถือในความสัมพันธ์ทางกฎหมาย

การใช้หลักสุจริตต้องอยู่ในขอบเขตอันเหมาะสม มีเหตุผล และไม่ขัดต่อบรรทัดฐานแห่งสังคม ทั้งยังเป็นหลักสากลที่ใช้เป็นเกณฑ์สุดท้ายเมื่อไม่มีกฎหมายใดปรับใช้ได้โดยตรง

4. หลักสุจริตในกฎหมายปกครอง

หลักสุจริตในกฎหมายปกครอง คำว่า “สุจริต” ในกฎหมายปกครองเป็นหลักการที่เชื่อมโยงกฎหมายกับคุณค่าทางสังคม ใช้เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีความยืดหยุ่นและเป็นธรรม แต่ยังต้องตีความอย่างเคร่งครัดไม่ให้เกินขอบเขตกฎหมาย แนวคิดหลักสุจริตในทางปกครองสัมพันธ์กับสองประเด็นสำคัญ คือ

---

[3] มาตรา 5, *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์*

บัญญัติว่า “ ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต”.

1. ความมั่นคงของคำสั่งทางปกครองบุคคลไม่อาจอ้างความสุจริตจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของตนเองได้ ตามมาตรา 51 พ.ร.บ.วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 [4]

2. การขัดกันของผลประโยชน์ (Conflict of Interest) เจ้าหน้าที่รัฐต้องไม่ใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตนตามมาตรา 13 ของกฎหมายเดียวกันโดยสรุป หลักสุจริตในทางปกครองยึดแนวคิดพื้นฐานเดียวกับทางแพ่ง คือ ความซื่อสัตย์และความไว้วางใจ เพื่อให้การใช้อำนาจรัฐเป็นไปโดยยุติธรรมและรักษาผลประโยชน์สาธารณะ

5. หลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน (Nemo Dat Quod Non Habet)

หลักนี้หมายถึง "ผู้ใดไม่มีสิทธิในทรัพย์ จะโอนสิทธินั้นให้ผู้อื่นไม่ได้" กล่าวคือ ผู้ซื้อหรือผู้รับโอนทรัพย์จากบุคคลที่มิใช่เจ้าของ ย่อมไม่ได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์นั้น แม้จะซื้อโดยสุจริตหรือเสียค่าตอบแทนก็ตาม เพราะผู้โอนไม่มีสิทธิที่จะโอน สิทธิจึงไม่อาจเกิดแก่ผู้รับโอนได้ หลักนี้ถือเป็น "หลักกฎหมายทั่วไป" ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7393/2550 ผู้โอนมิใช่เจ้าของที่ดิน การขายให้ผู้อื่นย่อมไม่ก่อสิทธิแก่ผู้รับโอน คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6436/2550 การโอนที่ดินมือเปล่าโดยผู้ไม่มีสิทธิทำให้ผู้ซื้อไม่มีกรรมสิทธิ์ แม้จะชำระเงินแล้ว คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5640/2541 ผู้ซื้อภายหลังแม้จะซื้อโดยสุจริตและ จดทะเบียนถูกต้องก็ไม่มีสิทธิ เพราะผู้ขายเดิมไม่มีสิทธิในที่ดินนั้น อย่างไรก็ดี หลักนี้มี ข้อยกเว้นตามมาตรา 1299 วรรคสอง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งคุ้มครองบุคคลภายนอกที่ได้สิทธิโดยทางทะเบียน "โดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน" เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2512/2549, 427/2538, 7007/2540 ศาลวินิจฉัยว่าหากผู้รับโอนได้อสังหาริมทรัพย์ทางทะเบียนโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน จะมีสิทธิดีกว่าผู้ที่มีสิทธิ

---

[4] มาตรา 51, *พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539*

บัญญัติว่า "การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นการให้เงินหรือให้ทรัพย์สินหรือให้ประโยชน์ที่อาจแบ่งแยกได้ ให้คำนึงถึงความเชื่อโดยสุจริตของผู้รับประโยชน์ในความคงอยู่ของคำสั่งทางปกครองนั้นกับประโยชน์สาธารณะประกอบกัน

ความเชื่อโดยสุจริตตามวรรคหนึ่งจะได้รับความคุ้มครองต่อเมื่อผู้รับคำสั่งทางปกครองได้ใช้ประโยชน์อันเกิดจากคำสั่งทางปกครองหรือได้ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินไปแล้วโดยไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้หรือการเปลี่ยนแปลงจะทำให้ผู้นั้นต้องเสียหายเกินควรแก่กรณีในกรณีดังต่อไปนี้ ผู้รับคำสั่งทางปกครองจะอ้างความเชื่อโดยสุจริตไม่ได้

(1) ผู้นั้นได้แสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง หรือข่มขู่หรือชักจูงใจโดยการให้ทรัพย์สินหรือให้ประโยชน์อื่นใดที่มิชอบด้วยกฎหมาย

(2) ผู้นั้นได้ให้ข้อความซึ่งไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วนในสาระสำคัญ

(3) ผู้นั้นได้รู้ถึงความไม่ชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครองในขณะได้รับคำสั่งทางปกครองหรือการไม่รู้นั้นเป็นไปโดยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

ในกรณีที่เพิกถอนโดยให้มีผลย้อนหลัง การคืนเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่ผู้รับคำสั่งทางปกครองได้ไป ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยลาภมิควรได้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยถ้าเมื่อใดผู้รับคำสั่งทางปกครองได้รู้ถึงความไม่ชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครองหรือควรได้รู้เช่นนั้นหากผู้นั้นมิได้ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงให้ถือว่าผู้นั้นตกอยู่ในฐานะไม่สุจริตตั้งแต่เวลานั้นเป็นต้นไป และในกรณีตามวรรคสาม ผู้นั้นต้องรับผิดในการคืนเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่ได้รับไปเต็มจำนวน".

โดยไม่จดทะเบียน แม้ผู้นั้นจะเป็นทายาทหรือผู้ครอบครองมาก่อนก็ตาม หลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน เป็นหลักพื้นฐานเพื่อคุ้มครองความมั่นคงแห่งกรรมสิทธิ์และห้ามการได้สิทธิจากผู้ไม่มีสิทธิ เว้นแต่กรณีที่กฎหมายบัญญัติยกเว้นไว้โดยชัดแจ้ง เช่น มาตรา 1299 วรรคสอง ซึ่งคุ้มครองผู้รับโอนโดยสุจริตและได้สิทธิโดยทางทะเบียน คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 751/2568 จำเลยที่ 3 ซื้อทรัพย์สินซึ่งจำนองที่ดินจากการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีแพ่งของศาลโดยติดจำนองและชำระราคาครบถ้วนแล้ว เหลือเพียงขั้นตอนการดำเนินการทางทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ถือว่าผู้รับจำนองเดิมไม่มีสิทธิในทรัพย์จำนองและจำเลยที่ 3 ได้สิทธิในทรัพย์ซึ่งจำนองที่ซื้อโดยสมบูรณ์ แม้ยังมิได้จดทะเบียนรับโอนกรรมสิทธิ์ก็ตาม จำเลยที่ 3 จึงมีนิติสัมพันธ์กับโจทก์ฐานะผู้รับโอนทรัพย์สินซึ่งจำนองอันมีสิทธิและหน้าที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โจทก์ผู้รับจำนองย่อมมีสิทธิได้รับชำระหนี้ตามสัญญากู้เงินจากทรัพย์สินซึ่งจำนองโดยบังคับจำนองเอาแก่ผู้รับโอนทรัพย์สินซึ่งจำนองตามมาตรา 735

การขายทรัพย์โดยจำนองติดไปเป็นผลโดยตรงของหลัก “ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน” เพราะผู้รับโอนย่อมได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์ พร้อมภาระจำนองเช่นเดียวกับผู้โอน และไม่อาจทำให้สิทธิจำนองของเจ้าหนี้ระงับลงได้เพียงเพราะมีการโอนกรรมสิทธิ์ เช่น กรณีการซื้อทรัพย์จากการขายทอดตลาดที่ยังติดจำนอง ผู้รับจำนองจะยังมีสิทธิบังคับจำนองได้เต็มจำนวน แม้ผู้ซื้อ (ผู้รับโอน) จะไม่ใช่ลูกหนี้ตามสัญญากู้ยืมที่คู่สัญญาทำต่อกัน หากผู้ซื้อไม่ชำระเงินค่าซื้อทรัพย์ให้ผู้รับจำนอง ผู้รับจำนองก็สามารถฟ้องบังคับจำนองขอขายทอดตลาดซ้ำได้ และหากผู้ซื้อทรัพย์ที่ยังไม่ชำระหนี้จำนองแต่ได้นำทรัพย์ที่ซื้อออกหาผลประโยชน์ เช่น ให้บุคคลอื่นเช่าทรัพย์ สัญญาเช่าจะไม่ผูกพันผู้รับจำนอง หากทำภายหลังการจำนองและไม่ได้รับความยินยอมจากผู้รับจำนอง

มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการขายทอดตลาดทรัพย์

1. มาตรการกฎหมายที่เกี่ยวกับการขายทอดตลาดทรัพย์ของประเทศไทย

การศึกษามาตรการกฎหมายที่เกี่ยวกับการขายทอดตลาดทรัพย์นั้น ต้องเข้าใจก่อนว่าทรัพย์ที่จดทะเบียนจำนองมิได้ถูกขายทอดตลาดได้เฉพาะกรณีผู้รับจำนองใช้สิทธิบังคับจำนองเท่านั้น เพราะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จำนองเป็นเพียงสิทธิในทรัพย์เพื่อประกันหนี้ มิได้โอนกรรมสิทธิ์ ทรัพย์จึงยังเป็นของลูกหนี้และยังอยู่ในบังคับแห่งการบังคับคดีทั่วไปได้ การขายทอดตลาดจึงอาจเกิดขึ้นจากหลายเหตุทางกฎหมาย เช่น การบังคับชำระหนี้ในคดีอื่น การขายเพื่อแบ่งมรดก หรือการจัดการทรัพย์ในกระบวนการล้มละลาย โดยไม่จำเป็นต้องมีการบังคับจำนองเสมอไป บทบาทของจำนองมิใช่การห้ามการขายทรัพย์ แต่เป็นการคุ้มครองผู้รับจำนองในฐานะเจ้าหนี้มีประกันให้ได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้รายอื่น จากเงินที่ได้จากการขายทอดตลาด ซึ่งการขายดังกล่าวเป็นอำนาจของรัฐผ่านกระบวนการบังคับคดี ไม่ใช่อำนาจของเจ้าหนี้เอง

การขายทอดตลาดจากการบังคับจำนอง โดยหลักแล้วการขายทอดตลาดทรัพย์ที่ติดจำนอง คือ กรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ตามสัญญาประธาน ผู้รับจำนองจึงใช้สิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฟ้องขอบังคับจำนอง เมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะดำเนินการยึดและขายทอดตลาดทรัพย์จำนองเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ให้แก่ผู้รับจำนองก่อนเจ้าหนี้รายอื่นในกรณีนี้ การขายทอดตลาดเป็นกลไกโดยตรงของสิทธิบังคับจำนอง และมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการผิดนัดในหนี้ประธาน

การขายทอดตลาดทรัพย์ที่ติดจำนองด้วยเหตุอื่น แม้ไม่มีการบังคับจำนอง ทรัพย์ที่ติดจำนองก็ยังอาจถูกขายทอดตลาดได้ด้วยเหตุทางกฎหมายอื่น ดังต่อไปนี้

1. การบังคับชำระหนี้ในคดีอื่นหากลูกหนี้มีเจ้าหนี้หลายราย และเจ้าหนี้รายอื่นฟ้องคดีจนมีคำพิพากษาถึงที่สุด เจ้าหนี้รายนั้นย่อมมีสิทธิขอให้ศาลยึดทรัพย์ของลูกหนี้เพื่อบังคับชำระหนี้ได้ แม้ทรัพย์นั้นจะติดจำนองอยู่ก็ตาม การขายทอดตลาดในกรณีนี้มิได้เกิดจากการบังคับจำนอง แต่เกิดจากการบังคับคดีตามคำพิพากษาในคดีอื่น โดยผู้รับจำนองยังคงได้รับชำระหนี้ก่อนตามลำดับบุริมสิทธิ

2. การขายทอดตลาดเพื่อแบ่งมรดกในกรณีที่ผู้ตายมีทรัพย์ติดจำนอง และทายาทไม่สามารถแบ่งทรัพย์กันได้ ศาลอาจสั่งให้ขายทอดตลาดทรัพย์ดังกล่าวเพื่อนำเงินมาแบ่งกันตามส่วน การขายทอดตลาดในกรณีนี้มีเหตุจากความจำเป็นในการจัดการกองมรดก มิใช่จากการผิดสัญญาจำนอง อย่างไรก็ดี สิทธิของผู้รับจำนองยังคงได้รับความคุ้มครอง โดยต้องได้รับชำระหนี้ก่อนจากเงินที่ได้จากการขาย

3. การขายทอดตลาดในกระบวนการล้มละลายเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ย่อมตกอยู่ในกองทรัพย์ล้มละลายและอยู่ในการจัดการของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ทรัพย์ที่ติดจำนองอาจถูกขายทอดตลาดรวมกับทรัพย์อื่นในกองทรัพย์ โดยผู้รับจำนองมีสถานะเป็นเจ้าหนี้มีประกันและมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากทรัพย์นั้นก่อนเจ้าหนี้สามัญ

การขายทอดตลาดทรัพย์เป็นมาตรการสำคัญในการบังคับคดีให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามคำพิพากษาของศาลหรือมาตรการบังคับทางปกครอง โดยประเทศไทยใช้หลักเกณฑ์เดียวกันทั้งในทางปกครองและทางแพ่ง เพื่อป้องกันความซ้ำซ้อนทางกฎหมาย โดยอาศัยหลักตาม พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 57 และ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 72 ซึ่งให้นำบทบัญญัติแห่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้โดยอนุโลม หลักการสำคัญคือ หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้มีสิทธิร้องขอบังคับคดีโดยการยึด อายัด หรือขายทอดตลาดทรัพย์สินได้ภายในสิบปีนับแต่มีคำพิพากษา (ตามมาตรา 274 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง) และเมื่อยึดทรัพย์แล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะดำเนินการ

ขายทอดตลาดตามมาตรา 331 โดยใช้หลักเกณฑ์ใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 509–517 ซึ่งวางหลักทั่วไปเกี่ยวกับการประมูล เช่น การเคาะไม้ การชำระราคา และความรับผิดเมื่อไม่ชำระราคา เพื่อให้การขายทอดตลาดมีมาตรฐาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจออก กฎกระทรวง และระเบียบกรมบังคับคดี เพื่อกำหนดวิธีการและเงื่อนไขในการขายทอดตลาด เช่น

1. หลักเกณฑ์การดำเนินการบังคับคดีของประเทศไทย
2. ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2544
3. กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการขายทอดตลาด พ.ศ. 2563
4. ประกาศคณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์ในการกำหนดราคาเริ่มต้น และราคาที่สมควรขายในการขายทอดตลาด เรื่อง หลักเกณฑ์ในการกำหนดราคาเริ่มต้นและราคาที่สมควรขายในการขายทอดตลาด ลงวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2563
5. คำสั่งกรมบังคับคดี ที่ 504/2560 เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายในคดีแพ่ง
6. คำสั่งกรมบังคับคดี ที่ 22/2566 เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการยึดทรัพย์รวมถึงคำสั่งกรมบังคับคดีที่กำหนดแนวทางปฏิบัติด้านการยึด การขาย และการจัดทำบัญชีเงินคดี

ในการขายทอดตลาดทรัพย์ติดจำนอง เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถขายได้สองรูปแบบ คือ ขายโดยปลอดการจำนอง หักเงินชำระหนี้ให้เจ้าหนี้จำนองก่อนขายโดยการจำนองติดไป ผู้ซื้อรับภาระหนี้จำนองต่อจากลูกหนี้ราคาขายจะอ้างอิงจากราคาประเมินของคณะกรรมการกำหนดราคา หรือราคาประเมินราชการ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและมูลค่าตลาดจริง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ผู้ชนะการประมูลต้องทำสัญญาซื้อขาย ชำระราคาเต็ม และเจ้าพนักงานบังคับคดีจะดำเนินการโอนกรรมสิทธิ์ให้ พร้อมจัดสรรเงินที่ได้ให้เจ้าหนี้ตามลำดับสิทธิกล่าว การขายทอดตลาดทรัพย์เป็นกลไกทางกฎหมายที่สำคัญในการบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ โดยยึดหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประสานกับกฎหมายปกครอง เพื่อให้กระบวนการมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และคุ้มครองสิทธิของทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรม

2. การบังคับคดีด้วยการขายทอดตลาดทรัพย์สินของประเทศสหรัฐอเมริกา [5]

ประเทศสหรัฐอเมริกามีระบบสหพันธรัฐ โดยแต่ละมลรัฐมีกฎหมายและกระบวนการบังคับคดีเป็นของตนเอง ภายใต้รัฐธรรมนูญกลาง การบังคับคดีและการขายทอดตลาดดำเนินการโดย เจ้าหน้าที่ Sheriff ในระดับมลรัฐ และ US Marshal ในระดับสหพันธรัฐ ตัวอย่างการศึกษามลรัฐ นิวเจอร์ซีย์ ซึ่งใช้กฎหมาย New Jersey Statutes Title 2A Chapter 17 กำหนดหลักเกณฑ์การขายทรัพย์สินจาก

---

[5] กรมบังคับคดี, *โครงการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการขายทอดตลาดและข้อเสนอในการพัฒนาปรับปรุง* (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2562) 41.

การบังคับคดี ทั้งการขายทรัพย์ทั่วไปและทรัพย์ที่จำนองไว้ การขายทอดตลาดในสหรัฐแบ่งเป็น 2 ระบบหลัก ได้แก่

1. ระบบ Judicial Foreclosure ต้องฟ้องศาล เช่นในรัฐนิวยอร์ก ฟลอริดา ศาลออกคำพิพากษาให้ยึดและขายทอดตลาด

2. ระบบ Non-Judicial Foreclosure ไม่ต้องผ่านศาล เช่น ในรัฐแคลิฟอร์เนีย เทกซัส ใช้ได้เมื่อสัญญามี "Power of Sale Clause" ผู้ให้กู้ขายทรัพย์ได้เองในรัฐแคลิฟอร์เนีย มีทั้ง Judicial Foreclosure ลูกหนี้ยังมีสิทธิไถ่ถอนหลังขายได้ภายใน 1 ปี Non-Judicial Foreclosure ไม่มีสิทธิไถ่ถอนหลังขาย ส่วน UCC Article 9 ใช้กับทรัพย์สินเคลื่อนที่ เช่น รถ เครื่องจักร เจ้าหนี้สามารถยึดและขายได้โดยไม่ต้องฟ้องศาลสิทธิไถ่ถอน (Right of Redemption) ในสหรัฐ ลูกหนี้สามารถชำระหนี้คืนก่อนขาย (Equity of Redemption) หรือภายหลังขายในบางกรณี (Statutory Redemption) ขึ้นกับแต่ละรัฐ ส่วนประเทศไทยต้องจดทะเบียนสิทธิไถ่ถอนที่กรมที่ดิน ตัวอย่างการขายทอดตลาดในรัฐนิวเจอร์ซีย์ การขายดำเนินโดย สำนักงานเชต (County Sheriff's Office) ต้องประกาศในหนังสือพิมพ์ 4 สัปดาห์ก่อนขาย ใช้วิธีประมูลเปิดเผย (Open Auction) ผู้ชนะต้องวางมัดจำ 20% ของราคาที่ประมูลได้ ลูกหนี้มีสิทธิไถ่ถอนภายใน 10 วันหลังการขาย หากผู้ชนะไม่ชำระเงินครบตามกำหนด จะขายใหม่และต้องรับผิดในส่วนต่างที่เกิดขึ้น การบังคับคดีในประเทศสหรัฐอเมริกา เน้นหลัก โปร่งใส เปิดเผย และให้สิทธิไถ่ถอนแก่ลูกหนี้ ภายใต้กฎหมายของแต่ละมลรัฐ ซึ่งแตกต่างจากประเทศไทยที่มีขั้นตอนรวมศูนย์ภายใต้ศาลยุติธรรม

3. การบังคับคดีด้วยการขายทอดตลาดทรัพย์สินของประเทศสหราชอาณาจักร[6]

การบังคับคดีในสหราชอาณาจักรใช้วิธี Execution Against Goods คือการยึดและขายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดย High Court Enforcement Officer หรือ County Court Bailiff เพื่อชำระหนี้และค่าใช้จ่าย ทั้งนี้เจ้าพนักงานไม่มีสิทธิเข้าไปในที่อยู่อาศัยของลูกหนี้แต่เข้าได้ในสถานที่เชิงพาณิชย์ การขายทรัพย์สินดำเนินตามกฎหมาย The Taking Control of Goods Regulations 2013 และมักใช้วิธีขายทอดตลาด (auction) เป็นหลักกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. Law of Property Act 1925 (LPA 1925) ให้อำนาจเจ้าหนี้จำนองขายทรัพย์เมื่อผิดนัดโดยไม่ต้องรอศาลหากระบุในสัญญา

2. Administration of Justice Acts 1970 & 1973 ศาลมีอำนาจผ่อนผันการยึดทรัพย์เพื่อคุ้มครองลูกหนี้รายย่อย

---

[6] เพิ่งอ้าง, หน้า 52.

เมื่อศาลมีคำสั่งให้เจ้าหนี้มีสิทธิ “เข้าครอบครอง” ทรัพย์สิน(Possession Order) เจ้าหนี้สามารถขายทอดตลาดทรัพย์ได้โดยผ่านการประมูลของผู้ประมูล (Auctioneer) ผู้ซื้อจะได้กรรมสิทธิ์ปลอดภาระและต้องชำระภาษี Stamp Duty Land Tax (SDLT) ภายใน 14 วัน ขั้นตอนการขายทอดตลาดเริ่มจากยึดทรัพย์ แจ้งลูกหนี้ล่วงหน้า 7 วัน ประกาศขายพร้อมรายละเอียดทรัพย์และราคาขั้นต่ำ ดำเนินการขายที่สถานที่ประมูลหรือทางออนไลน์ หักค่าธรรมเนียมแล้วนำเงินชำระเจ้าหนี้ ส่วนเกินคืนลูกหนี้ ผู้ทอดตลาด ต้องแสดงชื่อและที่อยู่ชัดเจนตาม The Auctions Acts 1927 & 1969 ฝ่าฝืนมีโทษปรับ แม้ไม่มีกฎหมายกำหนดคุณสมบัติชัดเจนแต่โดยทั่วไปต้องมีประสบการณ์และผ่านการฝึกอบรม กระบวนการพื้นฐานของการขายทอดตลาด ใช้เวลารวมประมาณ 8 สัปดาห์ เริ่มตั้งแต่การประเมินราคาและเลือกผู้ทอดตลาด การออกคำสั่งขาย การจัดทำเอกสารทางกฎหมาย (legal pack) การทำการตลาด การกำหนดราคาขั้นต่ำ เมื่อถึงวันขายทอดตลาดผู้ชนะต้องชำระเงินมัดจำ 10% การเสร็จสิ้นการขายภายใน 3–4 สัปดาห์ และหากขายไม่ได้อาจนำทรัพย์เข้าสู่การขายทอดตลาดครั้งถัดไป ระบบบังคับคดีของสหราชอาณาจักรมุ่งให้การขายทอดตลาดทรัพย์สินเป็นวิธีหลักในการชำระหนี้ โดยมีกฎหมายกำหนดขั้นตอน การคุ้มครองลูกหนี้ และหลักความโปร่งใสของการขาย เพื่อให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้โดยชอบและลูกหนี้ได้รับความเป็นธรรม

4. การบังคับคดีด้วยการขายทอดตลาดทรัพย์สินของประเทศญี่ปุ่น [7]

การบังคับคดีแพ่งของประเทศญี่ปุ่นอยู่ภายใต้กฎหมายหลัก 3 ฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (1996), พระราชบัญญัติการบังคับคดีแพ่ง (1979) และ ข้อบังคับของศาลฎีกาว่าด้วยการบังคับคดีแพ่ง (1979) ซึ่งกำหนดให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจควบคุมกระบวนการบังคับคดีทั้งหมด เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและโปร่งใส

การบังคับคดีแพ่งแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

1. การบังคับคดีกับทรัพย์สินทั่วไป (Compulsory Execution) เช่น อสังหาริมทรัพย์ เรือสังหาริมทรัพย์ หรือสิทธิเรียกร้องต่าง ๆ

2. การบังคับคดีกับทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน (Auction for the Exercise of Security Interest) เช่น ทรัพย์ที่จำนองไว้ สำหรับอสังหาริมทรัพย์ การบังคับคดีทำได้ 2 วิธี ได้แก่

1. การขายทอดตลาด (Compulsory Auction)

2. การบริหารจัดการ (Compulsory Administration)

โดยทั่วไปใช้วิธีขายทอดตลาด ซึ่งเจ้าหนี้ต้องยื่นคำร้องต่อศาลแขวงในพื้นที่ที่ทรัพย์ตั้งอยู่ ศาลจะออกหมายยึดทรัพย์ ประเมินราคา และดำเนินการขายโดยมีเจ้าหน้าที่ศาลกำกับทุกขั้นตอนหลัก

---

[7] เพิ่งอ้าง, หน้า 64.

กฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ Civil Execution Act และ Civil Code มาตรา 369–398 ว่าด้วยสิทธิจำนอง กำหนดให้เจ้าหนี้สามารถขอขายทอดตลาดทรัพย์ของลูกหนี้เพื่อชำระหนี้เมื่อผิดนัด และเมื่อขายเสร็จ ผู้ซื้อจะได้กรรมสิทธิ์ปลอดจากภาระเดิมทั้งหมด

ขั้นตอนการขายทอดตลาด กระบวนการเริ่มจาก เจ้าหนี้ยื่นคำร้องต่อศาล ระบุข้อมูลลูกหนี้ ทรัพย์สิน และหลักฐานคำพิพากษาศาลออก คำสั่งเริ่มต้นการประมูล (Commencement Order) และแจ้งการยึดอสังหาริมทรัพย์แก่สำนักงานที่ดิน จากนั้น ประกาศขายทอดตลาดต่อสาธารณะ ผ่านศาล หนังสือพิมพ์ หรือระบบออนไลน์ศาลแต่งตั้ง ผู้ประเมินราคา (Appraiser) เพื่อประเมินราคาทรัพย์และกำหนด “ราคามาตรฐาน” โดยกำหนดราคาขั้นต่ำไม่ต่ำกว่า 80% ของราคาประเมิน ผู้ประมูลต้องวางเงินประกัน 20% ของราคามาตรฐานก่อนเสนอราคา

วิธีขายมีได้หลายแบบ ได้แก่ การเปิดซองประมูลราคา (Bidding) ผู้ที่เสนอราคาสูงสุดชนะ การประมูล (Auction) แบบเปิดราคาต่อหน้าศาล และวิธีอื่นที่ศาลเห็นสมควร เช่น ขายโดยตรงในบางกรณี หากขายไม่ได้ภายใน 3 ครั้ง ศาลอาจระงับหรือยกเลิกกระบวนการขาย แต่เจ้าหนี้สามารถร้องขอให้เปิดการขายใหม่ภายใน 3 เดือน หากมีผู้สนใจซื้อ

การขายทรัพย์ที่ติดจำนอง

ในกรณีทรัพย์ที่จำนองไว้ เจ้าหนี้สามารถยื่นคำร้องต่อศาลได้โดยไม่ต้องขอหมายยึดใหม่ เพียงแสดงหลักฐานการเป็นเจ้าหนี้มีประกัน กระบวนการขายดำเนินเช่นเดียวกับการขายทอดตลาดทั่วไป โดยศาลเผยแพร่ประกาศขายผ่านเว็บไซต์และระบบออนไลน์ (Bit Internet System) หลังประมูล ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้ขาย (Permission of Sale) ผู้ซื้อชำระราคาภายใน 1 เดือน เมื่อชำระครบ ศาลออกคำสั่งโอนกรรมสิทธิ์ (Certificate of Permission for Sale) ไปยังผู้ซื้อ โดยกรรมสิทธิ์ที่ได้จะ “ปลอดจากภาระจำนองและสิทธิตามลำดับรองทั้งหมด” เจ้าหนี้ได้รับเงินจากราคาขายตามลำดับสิทธิ ระยะเวลาการดำเนินการทุกขั้นตอนจะใช้เวลาเพียงประมาณ 8 เดือนถึง 1 ปี การเพิกถอนการขายทอดตลาดกฎหมายบังคับคดีญี่ปุ่น The Civil Execution Law บัญญัติว่า ถ้าจำนวนเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินมีค่าไม่ครอบคลุมค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดีกับผลประโยชน์ของทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันศาลจะยกเลิกการขายทอดตลาด หรือในกรณีที่ผู้เข้าประมูลกระทำโดยทุจริต หรือคบคิดกันซื้อในราคาต่ำ

สิทธิและหน้าที่ของผู้ซื้อ

ผู้ซื้อได้รับกรรมสิทธิ์สมบูรณ์ในทรัพย์ที่ไม่มีภาระเดิมผูกพัน และมีสิทธิขับไล่ผู้อยู่อาศัยที่ไม่มีสิทธิได้หน้าที่ของผู้ซื้อคือ ชำระราคาภายในกำหนด (โดยหักเงินประกันได้) การยื่นจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่สำนักงานที่ดินและจัดการครอบครองและใช้ประโยชน์ทรัพย์หลังการซื้อระบบการ

ขายทอดตลาดทรัพย์สินของญี่ปุ่นอยู่ภายใต้การควบคุมโดยศาลทุกขั้นตอน ตั้งแต่การยื่นคำร้องยึดทรัพย์ ประเมินราคา การประมูล จนถึงการโอนกรรมสิทธิ์ ผู้ซื้อได้รับกรรมสิทธิ์ปลอดภาระ ส่วนเจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ตามลำดับสิทธิ กระบวนการทั้งหมดอาศัยหลักกฎหมาย **Civil Execution Act** เพื่อสร้างความโปร่งใส ยุติธรรม และคุ้มครองทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในกระบวนการบังคับคดีแพ่ง

ผลการวิจัย/การวิเคราะห์ปัญหา

ปัจจุบันเกิดปัญหาความเดือดร้อนแก่ประชาชนจากการขายทอดตลาดทรัพย์สินของกรมบังคับคดีในลักษณะ “การจำนองติดไป” ซึ่งหมายถึงการขายทรัพย์ที่ยังมีภาระจำนองคงอยู่ โดยผู้ซื้อจะต้องไปชำระหนี้จำนองต่อเจ้าหนี้จำนองเองภายหลังการประมูล การดำเนินการในลักษณะนี้แม้จะเป็นไปตามกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติเกิดการนำช่องว่างของกฎหมายไปใช้แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ กลายเป็นภาระต่อเจ้าของทรัพย์เดิมและสร้างความเสียหายต่อระบบยุติธรรมของประเทศ ปัญหาสำคัญที่พบคือ มีกลุ่มบุคคลหรือมิจฉาชีพหลอกขายทรัพย์ติดจำนองจากการประมูล และใช้สิทธิจากการซื้อทรัพย์โดยจำนองติดไปโดยไม่ชำระหนี้จำนองจริง แต่กลับถือสิทธิครอบครองหรือให้เช่าทรัพย์ เพื่อหาผลประโยชน์ในช่วงก่อนที่เจ้าหนี้จำนองจะบังคับจำนองเพื่อขายทอดตลาดอีกครั้ง นอกจากนี้ ยังมีการติดต่อขายคืนให้แก่ลูกหนี้หรือเจ้าของเดิมในราคาที่สูงกว่าหลายเท่าตัว เช่น ซื้อที่ดินในราคาประมูลเพียงหลักหมื่นแต่ขายคืนเป็นหลักแสนหรือหลักล้าน ทั้งที่ไม่มีเจตนาจะชำระหนี้จำนองแต่อย่างใด ซึ่งเป็นการอ้างความชอบธรรมทางกฎหมายเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนปัญหาต่าง ๆ จากการวิจัยพบมีดังนี้

1. ปัญหาเรื่องราคาที่สมควรขายในการขายทอดตลาดโดยวิธีการขายทอดตลาดทรัพย์โดยจำนองติดไป การกำหนด “ราคาที่สมควรขาย” ซึ่งตามประกาศคณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์ในการกำหนดราคาเริ่มต้นและราคาที่สมควรขายในการขายทอดตลาดทรัพย์ ลงวันที่ 16 มิถุนายน 2563 กำหนดหลักเกณฑ์ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีคำนวณราคาขายตามขั้นลดร้อยละของราคาประเมิน (ครั้งที่ 1 ร้อยละ 100, ครั้งที่ 2 ร้อยละ 90, ครั้งที่ 3 ร้อยละ 80 และครั้งที่ 4 เป็นต้นไปร้อยละ 70) โดยเมื่อทรัพย์มีภาระจำนอง ต้องหักยอดหนี้จำนองออกก่อนปัดเศษเป็นเรือนหมื่น หากหนี้จำนอง **ต่ำกว่าราคาประเมิน** จะคำนวณราคาขายตามหลักเกณฑ์ปกติ เช่น ราคาประเมิน 999,000 บาท หนี้จำนอง 450,000 บาท ราคาสมควรขายครั้งแรกคือ 550,000 บาท และลดลงตามลำดับ แต่หากหนี้จำนอง สูงกว่าราคาประเมิน เช่น หนี้ 1,000,000 บาท ราคาประเมิน 999,000 บาท เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องใช้ดุลยพินิจกำหนดราคาเริ่มต้นตามความเหมาะสม เช่น 10,000–30,000 บาท ซึ่งแต่ละสำนักงานมักมีแนวปฏิบัติไม่เหมือนกันปัญหาจึงอยู่ที่ ขาดมาตรฐานกลางในการกำหนดราคาเริ่มต้น เพราะแต่ละพื้นที่ใช้ดุลยพินิจต่างกัน บางแห่งตั้งราคาเริ่มต้นต่ำเพื่อให้ขายได้เร็ว ขณะที่บางแห่งตั้งราคาสูงเพื่อให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้มากขึ้น ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมและอาจกระทบต่อประสิทธิภาพของการบังคับคดีโดยรวม

2. ปัญหาการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตของผู้รับโอนสิทธิการแสวงหาประโยชน์จากกระบวนการบังคับคดี การบังคับคดีเป็นกระบวนการที่ใช้บังคับให้คู่ความปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาล แต่ในทางปฏิบัติกลับพบปัญหาการใช้ช่องว่างของกฎหมายเพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่สุจริต โดยเฉพาะในกรณี การขายทอดตลาดทรัพย์โดยวิธีจำนองติดไป ซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีอาจกำหนดราคาเริ่มต้นต่ำ (เช่น 30,000–50,000 บาท) เพื่อให้เพียงพอต่อค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย ส่งผลให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลสามารถเข้าประมูลซื้อทรัพย์ในราคาถูกได้หลังจากได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินดังกล่าว ผู้รับโอนสิทธิบางรายกลับติดต่อขายคืนให้แก่ลูกหนี้หรือเจ้าของเดิมในราคาที่สูงกว่าหลายเท่าตัว เช่น ซื้อในราคา 50,000 บาท แล้วขายคืน 300,000 บาท โดยไม่มีเจตนาจะไถ่ถอนจำนอง สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างทางกฎหมาย ที่เอื้อต่อการแสวงหาผลประโยชน์อย่างไม่เป็นธรรม

3. ปัญหาการขายทอดตลาดที่เกิดจากการจำนองติดไปโดยไม่มีการกำหนดระยะเวลาในการไถ่ถอนการจำนองการขายทอดตลาดโดยวิธี “จำนองติดไป” มักเกิดเมื่อผู้รับจำนองแถลงให้ขายทรัพย์ทั้งที่ยังมีหนี้จำนองค้างอยู่ โดยผู้ประมูลซื้อทรัพย์ (ผู้รับโอนสิทธิ) ต้องชำระราคาประมูลแก่กรมบังคับคดี และไถ่ถอนจำนองต่อผู้รับจำนองหากต้องการปลอดภาระ แต่ ปัญหาคือกฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาให้ผู้รับโอนสิทธิต้องไถ่ถอนจำนองภายในกำหนดใด เว้นแต่เมื่อผู้รับจำนองบอกกล่าวจะบังคับจำนอง ผู้รับโอนต้องไถ่ถอนภายในหนึ่งเดือนเท่านั้น ช่องว่างนี้เปิดโอกาสให้ผู้รับโอนสิทธิ “ถือสิทธิไว้โดยไม่สุจริต” เพราะไม่เร่งไถ่ถอนและอาจแสวงหาประโยชน์จากทรัพย์โดยไม่รับผิดชอบต่อหนี้จำนอง ทั้งยังขัดกับหลักการใช้สิทธิด้วยความสุจริตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 ลูกหนี้จึงยังคงต้องรับผิดชำระหนี้กู้เดิมทั้งหมด ทั้งที่สูญเสียทรัพย์ไปแล้ว แสดงให้เห็นถึงปัญหาความไม่เป็นธรรมและช่องว่างของกฎหมายที่เปิดทางให้ใช้สิทธิโดยไม่สุจริต

4. ปัญหาการขาดกฎหมายหรือหลักเกณฑ์ราคาที่ผู้รับโอนสิทธิจำนองจะต้องไถ่ถอนโดยชัดแจ้ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 702 และ 738 ผู้รับโอนสิทธิจากการประมูลสามารถไถ่ถอนจำนองได้โดยเสนอชำระหนี้ “ในจำนวนอันสมควรกับราคาทรัพย์สินนั้น” แต่ กฎหมายไม่ได้กำหนดชัดเจนว่าราคาที่สมควรคือเท่าใด ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติ เช่น ผู้รับโอนเสนอไถ่ถอนในราคาต่ำเกินจริง ส่งผลให้ลูกหนี้เดิมยังต้องรับภาระหนี้ส่วนที่เหลือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3155/2563 ชี้ว่าผู้รับโอนต้องเสนอ ชำระหนี้ไม่น้อยกว่าราคาประเมินของเจ้าพนักงานบังคับคดี แต่ในทางปฏิบัติยังพบกรณีที่เสนอชำระเพียงบางส่วน เช่น ซื้อทรัพย์ในราคา 30,000 บาท แต่เสนอไถ่ถอนเพียง 300,000 บาท ทั้งที่ยอดหนี้จำนอง 900,000 บาท กรณีเช่นนี้ทำให้ลูกหนี้เดิมไม่ได้รับประโยชน์จากการขายทอดตลาด และยังต้องชำระหนี้ ส่วนที่เหลือเอง

5. ปัญหาความเกี่ยวพันของการทำข้อตกลงของลูกหนี้ในการหักเงินเดือนภายหลังทรัพย์จำนองถูกขายทอดตลาดโดยจำนองติดไป การจำนองเป็นสัญญาอุปกรณ์ที่ใช้ทรัพย์เป็นหลักประกันในการชำระหนี้เงินกู้ หากลูกหนี้ผิดนัด เจ้าหนี้มีสิทธิบังคับเอากับทรัพย์ที่จำนองได้ โดยบางกรณีมีข้อตกลงให้เจ้าหนี้หักเงินเดือนหรือเงินฝากของลูกหนี้เพื่อชำระหนี้โดยตรง ซึ่งถือเป็นการตกลงโดยชอบด้วยกฎหมายปัญหาเกิดขึ้นเมื่อทรัพย์จำนองถูกขายทอดตลาดโดยวิธี “จำนองติดไป” และมีผู้รับโอนสิทธิได้ทรัพย์ไป แต่ยังไม่ไถ่ถอนจำนองหรือเสนอราคาไถ่ถอนในราคาต่ำกว่าความเป็นจริง ทำให้ลูกหนี้ยังคงต้องรับภาระหนี้เงินกู้เดิมต่อไป ทั้งที่ทรัพย์ซึ่งเป็นหลักประกันได้ถูกขายออกไปแล้ว ขณะเดียวกันสัญญาหักเงินเดือนยังคงมีผลบังคับอยู่ ส่งผลให้ลูกหนี้ถูกหักเงินโดยไม่ได้รับประโยชน์จากทรัพย์ที่จำนองไว้ ซึ่งเป็นความไม่เป็นธรรมต่อฝ่ายลูกหนี้และสะท้อนช่องว่างของกฎหมาย

6. ปัญหากรณีผู้ซื้อทรัพย์จากการขายทอดตลาดโดยจำนองติดไปใช้สิทธิตามกฎหมายในการออกหมายบังคับคดีให้ลูกหนี้หรือบริวารของลูกหนี้ออกจากอสังหาริมทรัพย์ที่ซื้อได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 334 ผู้ซื้อทรัพย์จากการขายทอดตลาด แม้ยังไม่ได้จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์หรือไถ่ถอนจำนอง ก็มีสิทธิยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลเพื่อขับไล่ลูกหนี้หรือบริวารให้ออกจากทรัพย์ได้ แนวคำพิพากษาศาลฎีกาหลายคดี เช่น คดีที่ 508/2506, 244/2537, 2159/2565 และ 15786/2556 ยืนยันว่าผู้ซื้อทรัพย์โดยสุจริตจากการขายทอดตลาดมีสิทธิฟ้องขับไล่ได้ แม้ยังไม่ได้โอนกรรมสิทธิ์อย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ดี การเปิดช่องให้ผู้ซื้อมีสิทธิดังกล่าว กลายเป็นเครื่องมือให้ผู้แสวงหาประโยชน์นำมาใช้กดดันลูกหนี้ เช่น ยื่นคำร้องขอออกหมายขับไล่โดยง่ายเสียค่าธรรมเนียมต่ำ หรือข่มขู่ให้ลูกหนี้ซื้อทรัพย์คืนในราคาสูงกว่าที่ประมูลมาได้มาก ซึ่งสะท้อนถึง การเร่งรัดบังคับคดีเกินสมควรและความเหลื่อมล้ำในทางปฏิบัติของกฎหมาย

7. ปัญหาสัญญาซื้อขายมิได้ระบุข้อตกลงบังคับให้ผู้ซื้อทรัพย์ต้องไปจดทะเบียนรับโอนกรรมสิทธิ์ให้ถูกต้องตามกฎหมาย ตามแบบสัญญาซื้อขายของกรมบังคับคดี (คำสั่งที่ 186/2559) กำหนดเพียงว่าผู้ซื้อชำระราคาครบแล้วต้องไปรับเอกสารเพื่อจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ภายใน 20 วัน แต่ ไม่ได้บัญญัติให้มีการบังคับให้ผู้ซื้อไปจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์โดยเด็ดขาด หากผู้ซื้อเพิกเฉย กรมบังคับคดีถือว่าพ้นความรับผิดชอบผู้ซื้อที่ไม่มีเจตนาโอนกรรมสิทธิ์อย่างแท้จริงมักใช้ช่องว่างนี้ถือครองเอกสารการขายเพื่อหาผลประโยชน์ เช่น นำไปเรียกรับเงินจากลูกหนี้ หรือหลีกเลี่ยงการเสียค่าธรรมเนียมและภาษีจากการโอนทำให้กรมที่ดินและรัฐสูญเสียรายได้ อีกทั้งยังทำให้กระบวนการบังคับคดีขาดความสมบูรณ์

บทสรุป

การบังคับคดีเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อคู่ความฝ่ายแพ้ไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล เจ้าหนี้ผู้ชนะคดีจึงต้องยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายดำเนินการแทน เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือเงินไปชำระหนี้ตามคำพิพากษา โดยวิธีการบังคับคดีแพ่งที่ใช้กันทั่วไปคือ การขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ โดยเฉพาะอสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน อาคาร หรือห้องชุดการขายทอดตลาดมี 2 รูปแบบหลัก ได้แก่

1. การขายทอดตลาดโดยปลอดจำนอง ผู้ซื้อจะได้กรรมสิทธิ์สมบูรณ์ในทรัพย์โดยไม่มีภาระผูกพันใด ๆ หลังจากชำระราคาครบถ้วน และสามารถดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อกรรมสิทธิ์ได้ทันที ซึ่งรูปแบบนี้มักไม่ก่อให้เกิดปัญหาภายหลัง

2. การขายทอดตลาดโดยจำนองติดไป เป็นกรณีที่ทรัพย์ยังมีภาระจำนองคงอยู่ ผู้รับจำนองยังไม่ประสงค์ ให้ภาระหลุดไปจากทรัพย์แต่ให้สิทธิจำนองติดไปกับทรัพย์นั้นต่อไปผู้ซื้อที่ประมูลทรัพย์ในลักษณะนี้ หากต้องการได้กรรมสิทธิ์ปลอดภาระ ต้องไปชำระหนี้จำนองหรือไถ่ถอนจำนองกับเจ้าหนี้จำนองเอง

อย่างไรก็ตาม การขายทอดตลาดแบบจำนองติดไปกลับเป็นแหล่งปัญหาสำคัญในปัจจุบัน เนื่องจาก มีกลุ่มผู้ซื้อที่ไม่สุจริต อาศัยช่องว่างของกฎหมาย จึงควรมีการปรับปรุงบทบัญญัติของกฎหมายและแนวทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานบังคับคดี ให้รัดกุม โปร่งใส และคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยมากขึ้น เพื่อป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ คุ้มครองสิทธิของลูกหนี้ และสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมของประเทศ

ผู้เขียนเห็นว่าทฤษฎีการขายทอดตลาดสามารถประยุกต์ใช้แก้ปัญหาราคาสมควรขายในกรณีขายทรัพย์จำนองติดไปได้ โดยการขายทอดตลาดเป็นการขายทรัพย์ต่อสาธารณะให้ผู้สนใจเสนอราคาแข่งกัน ผู้ให้ราคาสูงสุดจะได้ทรัพย์ไป มักมีการกำหนดราคาขั้นต่ำเพื่อป้องกันการขายในราคาต่ำเกินไปและสร้างความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ปัญหามักเกิดเมื่อผู้ทอดตลาดไม่มีหลักเกณฑ์แน่นอนในการตัดสินใจขายต่ำกว่าราคาขั้นต่ำในทางนิติศาสตร์ ทฤษฎีสภาพบังคับ (The Sanction Theory) ของสำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมืองอธิบายว่าผู้ฝ่าฝืนกฎหมายต้องได้รับผลทางกฎหมายทั้งในทางอาญาและแพ่ง ส่วนมาตรการตามกฎหมายต่างประเทศ เช่น กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) ประเทศญี่ปุ่น การบังคับคดีของประเทศญี่ปุ่น มีหลักทั่วไปของการบังคับคดีที่รวดเร็ว เห็นได้จากคดีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินให้มีการยึดทรัพย์ไม่จำเป็นต้องเริ่มกระบวนการพิจารณาคดีใหม่ และการบังคับคดีแพ่งญี่ปุ่นเมื่อรวมระยะเวลาการดำเนินการทุกขั้นตอนจะใช้เวลาเพียงประมาณ 8 เดือนถึง 1 ปี การเพิกถอนการขายทอดตลาดกฎหมายบังคับ

คดีญี่ปุ่น The Civil Execution Law บัญญัติว่า ถ้าจำนวนเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินมีค่าไม่ครอบคลุมค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดีกับผลประโยชน์ของทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ศาลจะยกเลิกการขายทอดตลาด หรือในกรณีที่ผู้เข้าประมูลกระทำโดยทุจริต หรือคบคิดกันซื้อในราคาต่ำ นอกจากนี้กฎหมายยังให้อำนาจศาลว่าจะขายทรัพย์ที่ยึดมาโดยวิธีการขายทอดตลาดหรือวิธีอื่นใด ก็ได้หรือเมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในการขายทอดตลาดนั้น ๆ แล้ว ศาลสามารถเปลี่ยนแปลงการยึดทรัพย์ได้ หากทรัพย์สินนั้นยึดได้ยาก การศึกษาทฤษฎีต่าง ๆ และแนวคิดกฎหมายของต่างประเทศสามารถนำมาประยุกต์เพื่อแก้ไขปัญหาและเพื่อสร้างมาตรการกฎหมายแก้ปัญหาการขายทอดตลาดทรัพย์โดยจำนองติดไปของเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ซึ่งมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะ

1. การแก้ปัญหาราคาสมควรขายกรณีการขายทอดตลาดทรัพย์โดยจำนองติดไป

กรมบังคับคดีควรจะดำเนินการโดยกำหนดมาตรฐานในการกำหนดราคาเริ่มต้นที่เป็นราคาสมควรขายให้เป็นราคาเดียวกันทุกสำนักงานบังคับคดีเช่นเดียวกับการขายโดยปลอดจำนอง โดยควรจะกำหนดราคาเป็นช่วงราคาตามราคาประเมินของเจ้าพนักงานบังคับคดี หรือราคาอื่นๆ (ถ้ามี) เพราะราคาประเมินของเจ้าพนักงานบังคับคดี หรือราคาอื่นๆ (ถ้ามี) ตามกฎกระทรวงเป็นราคาที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งจะทำให้ทุกสำนักงานมีราคาเริ่มต้นที่เป็นราคาสมควรขายเหมือนกันและป้องกันการร้องเรียนถึงมาตรฐาน ซึ่งจะทำให้ทุกสำนักงานมีราคาเริ่มต้นที่เป็นราคาสมควรขายเหมือนกันและป้องกันการร้องเรียนถึงมาตรฐานการกำหนดราคาเริ่มต้นที่เป็นราคาสมควรขายของเจ้าพนักงานบังคับคดีในแต่ละสำนักงานบังคับคดี ซึ่งต้องเพิ่มเติมเรื่องดังกล่าวในประกาศคณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์ในการกำหนดราคาเริ่มต้นและราคาที่สมควรขายในการขายทอดตลาดทรัพย์ เรื่อง หลักเกณฑ์ในการกำหนดราคาเริ่มต้นและราคาที่สมควรขายในการขายทอดตลาด

2. การแก้ปัญหาการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตของผู้รับโอนสิทธิ

ปัญหาการแสวงหาประโยชน์จากกระบวนการบังคับคดี และสร้างความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยผู้ที่ประสงค์จะประมูลทรัพย์อาศัยช่องว่างของกฎระเบียบในการวางหลักประกันในการเข้าสู้ราคาเพียงเล็กน้อยเข้ามาเสนอราคาเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิ์ในฐานะผู้รับโอนโดยการซื้อทรัพย์จากการขายทอดตลาด เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ลูกหนี้เจ้าของทรัพย์จำนอง เห็นควรออกกฎกระทรวงหรือระเบียบของเจ้าพนักงาน บังคับคดีกรมบังคับคดีในการกำหนดราคาสมควรขายและวางหลักประกันในการเข้าเสนอราคาของผู้ซื้อทรัพย์โดยติดภาระจำนองให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่ลูกหนี้เจ้าของทรัพย์จำนองอย่างเป็นที่สุด และป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์โดยอาศัยช่องว่างทางกฎหมายดังกล่าว

3. การแก้ปัญหาการขายทอดตลาดที่เกิดจากการจำนองติดไปโดยไม่มีการกำหนดระยะเวลาในการไถ่ถอนการจำนอง

หากมีการขายทอดตลาดโดยวิธีการจำนองติดไป ควรที่กำหนดเวลาให้ผู้รับโอนไปดำเนินการโอนกรรมสิทธิ์ จึงสมควรมีการแก้ไขบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 738 โดยจากเดิมที่ระบุว่า"ผู้รับโอนซึ่งประสงค์จะไถ่ถอนจำนองต้องบอกกล่าวความประสงค์นั้นแก่ผู้เป็นลูกหนี้ชั้นต้น และต้องส่งคำเสนอไปยังบรรดาเจ้าหนี้ที่ได้จดทะเบียน ไม่ว่าในทางจำนองหรือประการอื่น ว่าจะรับใช้เงินให้เป็นจำนวนอันสมควรกับราคาทรัพย์สินนั้น"

โดยแก้ไขเป็น "ผู้รับโอนซึ่งประสงค์จะไถ่ถอนจำนองต้องบอกกล่าวความประสงค์นั้นแก่ผู้เป็นลูกหนี้ชั้นต้น และต้องส่งคำเสนอไปยังบรรดาเจ้าหนี้ที่ได้จดทะเบียน ไม่ว่าในทางจำนองหรือประการอื่น ว่าจะรับใช้เงิน.....ภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์" กำหนดระยะเวลาในการไถ่ถอนการจำนองทรัพย์ของผู้ที่ประมูลซื้อได้จากการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดีกรมบังคับคดี เพื่อวัตถุประสงค์ให้ผู้ที่ประมูลซื้อทรัพย์ได้จะต้องดำเนินการไถ่ถอนการจำนองโดยรวดเร็ว เพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้ผู้รับจำนองและลูกหนี้ในคดี

4. การแก้ปัญหาเมื่อมีการขายทอดตลาดทรัพย์จำนองโดยการจำนองติดไป กฎหมายไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ราคาที่ผู้รับโอนสิทธิจะต้องไถ่ถอนไว้โดยชัดแจ้ง

ในการประกาศขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ประกาศไว้โดยชัดแจ้งว่าในการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดีโดยการจำนองติดไปจะต้องรับภาระหนี้จำนองที่มีอยู่ทั้งหมดติดไปด้วย ดังนั้นผู้ซื้อทรัพย์จากการขายทอดตลาดโดยการจำนองติดไปของเจ้าพนักงานบังคับดดีจึงรู้จำนวนหนี้จำนองโดยชัดแจ้งในขณะซื้อทรัพย์จากการขายทอดตลาด จึงต้องผูกพันตามเงื่อนไขในจำนวนหนี้จำนองตามประกาศของดจ้าพนักงานบังคับคดี จึงสมควรแก้ไขบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 738 โดยจากเดิมที่ระบุว่า" ผู้รับโอนซึ่งประสงค์จะไถ่ถอนจำนองต้องบอกกล่าวความประสงค์นั้นแก่ผู้เป็นลูกหนี้ชั้นต้น และต้องส่งคำเสนอไปยังบรรดาเจ้าหนี้ที่ได้จดทะเบียน ไม่ว่าในทางจำนองหรือประการอื่น ว่าจะรับใช้เงินให้เป็นจำนวนอันสมควรกับราคาทรัพย์สินนั้น"

โดยแก้ไขเป็น "ผู้รับโอนซึ่งประสงค์จะไถ่ถอนจำนองต้องบอกกล่าวความประสงค์นั้นแก่ผู้เป็นลูกหนี้ชั้นต้น และต้องส่งคำเสนอไปยังบรรดาเจ้าหนี้ที่ได้จดทะเบียน ไม่ว่าในทางจำนองหรือประการอื่น ว่าจะรับใช้เงินตามมูลหนี้ในสัญญาจำนองนั้น ภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์" ทั้งนี้ เพื่อให้การขายทอดตลาดโดยการจำนองติดไป ไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ลูกหนี้เดิม และป้องกันการที่ผู้รับโอนสิทธิจะฉกฉวยโอกาสในการแสวงหาประโยชน์จากกระบวนการตามกฎหมาย อันจะเป็นการลดความน่าเชื่อถือแห่งกระบวนการยุติธรรม

5. การแก้ปัญหาความเกี่ยวพันของการทำข้อตกลงของลูกหนี้ในการหักเงินเดือนชำระหนี้และเมื่อขายทอดตลาดทรัพย์โดยการจำนองติดไป

ควรแก้ไขบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 738 โดยจากเดิมที่ระบุว่า" ผู้รับโอนซึ่งประสงค์จะไถ่ถอนจำนองต้องบอกกล่าวความประสงค์นั้นแก่ผู้เป็นลูกหนี้ชั้นต้น และต้องส่งคำเสนอไปยังบรรดาเจ้าหนี้ที่ได้จดทะเบียน ไม่ว่าในทางจำนองหรือประการอื่น ว่าจะรับใช้เงินให้เป็นจำนวนอันสมควรกับราคาทรัพย์สินนั้น"

โดยแก้ไขเป็น "ผู้รับโอนซึ่งประสงค์จะไถ่ถอนจำนองต้องบอกกล่าวความประสงค์นั้นแก่ผู้เป็นลูกหนี้ชั้นต้น และต้องส่งคำเสนอไปยังบรรดาเจ้าหนี้ที่ได้จดทะเบียน ไม่ว่าในทางจำนองหรือประการอื่น ภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ ว่าจะรับใช้เงินตามมูลหนี้ในสัญญาจำนองนั้น หากผู้รับโอนไม่ดำเนินการภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ผู้รับจำนองมีสิทธิฟ้องบังคับตามมูลหนี้ของลูกหนี้เดิม " หมายความว่า หากผู้รับโอนสิทธิตามสัญญาจำนองไม่ดำเนินการไถ่ถอนจำนองต่อผู้รับจำนองภายในเวลาที่กำหนด เจ้าหนี้ผู้รับจำนองมีสิทธิตามกฎหมายในการที่จะฟ้องผู้รับโอนให้ต้องรับผิดตามมูลหนี้ตามสัญญาประธานและตามสัญญาอุปกรณ์ ทั้งนี้ เพื่อเป็นมาตรการในการลงโทษผู้รับโอนสิทธิในการป้องกันการแสดงเจตนาที่ไม่สุจริตและเพื่อป้องกันการแสวงหาประโยชน์จากกระบวนการยุติธรรม

6. การแก้ปัญหากรณีที่ผู้ซื้อทรัพย์จากการขายทอดตลาดโดยจำนองติดไปใช้สิทธิตามกฎหมายในการออกหมายบังคับคดีให้ลูกหนี้หรือบริวารของลูกหนี้ออกจาก อสังหาริมทรัพย์ที่ซื้อได้

ควรแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 334 โดยจากเดิมที่ระบุว่า" เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีโอนอสังหาริมทรัพย์ที่ขายให้แก่ผู้ซื้อ หากทรัพย์สินที่โอนนั้นมีลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารอยู่อาศัย และลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารไม่ยอมออกไปจากอสังหาริมทรัพย์นั้น ผู้ซื้อชอบที่จะยื่นคำขอฝ่ายเดียว ต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ในเขตศาลให้ออกหมายบังคับคดีเพื่อบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบริวารออกไปจากอสังหาริมทรัพย์นั้น โดยให้นำบทบัญญัติมาตรา 271 มาตรา 278 วรรคหนึ่ง มาตรา 351 มาตรา 352 มาตรา 353 วรรคหนึ่ง (1) และวรรคสอง มาตรา 354 มาตรา 361 มาตรา 362 มาตรา 363 และมาตรา 364 มาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ ให้ถือว่าผู้ซื้อเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารที่อยู่อาศัยในอสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา ตามบทบัญญัติดังกล่าว"

โดยแก้ไขเป็น "ในกรณีเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ขายทอดตลาดโดยปลอดการจำนองหรือไม่มีภาระผูกพันทางจำนอง เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้แจ้งโอนอสังหาริมทรัพย์ที่ขายให้แก่ผู้ซื้อ หรือในกรณีขายทอดตลาดทรัพย์โดยการจำนองติดไป เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้แจ้งโอน

อสังสังหาริมทรัพย์ที่ขายให้แก่ผู้ซื้อโดยผู้ซื้อได้ชำระหนี้ไถ่ถอนจำนองแล้ว และผู้ซื้อได้จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์แล้ว หากทรัพย์สินที่โอนนั้นลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารอยู่อาศัย และลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารไม่ยอมออกไปจากอสังหาริมทรัพย์นั้น ผู้ซื้อชอบที่จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ ให้ออกหมายบังคับคดีเพื่อบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารออกไปจากอสังหาริมทรัพย์นั้น โดยให้นำบทบัญญัติมาตรา 271 มาตรา 278 วรรคหนึ่ง มาตรา 351 มาตรา 352 มาตรา 353 วรรคหนึ่ง (1) และวรรคสอง มาตรา 354 มาตรา 361 มาตรา 362 มาตรา 363 และมาตรา 364 มาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ ให้ถือว่าผู้ซื้อเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารที่อยู่อาศัยในอสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาตามบทบัญญัติดังกล่าว” ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ลูกหนี้ และเป็นการกำหนดหน้าที่ให้แก่ผู้ที่ประมูลซื้อทรัพย์จากการขายทอดตลาดในการดำเนินการให้เป็นไปตามกระบวนการและขั้นตอนทางกฎหมาย และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมแก่ประชาชนและคู่ความในคดี ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1330 ผู้วิจัยเห็นว่า การซื้อขายทรัพย์จากการขายทอดตลาดนั้น จะต้องเป็นไปโดยชอบตามขั้นตอนของขายการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลเมื่อปฏิบัติครบถ้วนตามขั้นตอนการขายทอดตลาดแล้ว และในการณีขายโดยการจำนองติดไปผู้ซื้อได้ชำระหนี้ไถ่ถอนจำนองแล้ว ผู้ซื้อจึงจะได้รับความคุ้มครองในฐานะผู้ซื้อทรัพย์โดยสุจริตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1330 ดังนั้น การระบุเงื่อนไขในสัญญาซื้อขายให้ผู้ซื้อทรัพย์ต้องไปดำเนินการชำระหนี้ไถ่ถอนจำนองและจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์กับพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ถูกต้อง หากไม่ดำเนินการให้สันนิษฐานว่าใช้สิทธิไม่สุจริตเพื่อหลีกเลี่ยงค่าธรรมเนียมและค่าภาษีต่างๆ ในการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ ผู้ซื้อทรัพย์ทั่วไปจะไม่ได้รับผลกระทบจากการแก้ไขดังกล่าว เพราะจะไปจดทะเบียนรับโอนกรรมสิทธิ์กับพนักงานเจ้าหน้าที่อยู่แล้ว ส่วนผู้ซื้อทรัพย์ที่ไม่มีเจตนาจดทะเบียนรับโอนกรรมสิทธิ์และยังไม่ได้จดทะเบียนรับโอนกรรมสิทธิ์จะไม่อาจใช้สิทธิฟ้องขับไล่ได้

7. การแก้ไขสัญญาซื้อขายระหว่างกรมบังคับคดีกับผู้ซื้อทรัพย์เพิ่มเงื่อนไขบังคับให้ผู้ซื้อทรัพย์ต้องไปจดทะเบียนรับโอนกรรมสิทธิ์อย่างชัดเจน

ปัจจุบันสัญญาซื้อขาย ข้อ 7 ระบุว่าเมื่อข้าพเจ้าชำระราคาครบถ้วนแล้ว ผู้ซื้อต้องขอรับหนังสือและเอกสารเกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์จากเจ้าพนักงานบังคับคดีภายใน 20 วัน นับแต่วันชำระราคาครบถ้วน ข้อ 8 ระบุว่าในกรณีที่ข้าพเจ้าเพิกเฉยไม่ติดต่อขอรับหนังสือและเอกสารเกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์จากเจ้าพนักงานบังคับคดี หรือรับหนังสือโอนกรรมสิทธิ์แล้วแต่ไม่ติดต่อดำเนินการหรือไปติดต่อดำเนินการแล้วไม่ได้ผลโดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบภายใน 20 วัน นับแต่ได้รับหนังสือโอนกรรมสิทธิ์ เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นอันพ้นจากความรับผิดชอบในการโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองที่ดินให้แก่ข้าพเจ้า

ควรมีการแก้ไขข้อความเพิ่มเติมสัญญาซื้อขายให้ชัดเจน ดังนี้

ข้อ 7 ระบุว่าเมื่อข้าพเจ้าชำระราคาครบถ้วนแล้ว ผู้ซื้อต้องขอรับหนังสือและเอกสารเกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์จากเจ้าพนักงานบังคับคดีภายใน 20 วัน นับแต่วันชำระราคาครบถ้วน **และมีหน้าที่ต้องไปจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์กับพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ถูกต้องตามกฎหมายภายใน 20 วัน นับแต่รับหนังสือโอนกรรมสิทธิ์**

ข้อ 8 ในกรณีที่ข้าพเจ้าเพิกเฉยไม่ติดต่อขอรับหนังสือและเอกสารเกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์จากเจ้าพนักงานบังคับคดี หรือรับหนังสือโอนกรรมสิทธิ์แล้วแต่ไม่ติดต่อดำเนินการหรือไปติดต่อดำเนินการแล้วไม่ได้ผลโดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบภายใน 20 วัน นับแต่ได้รับหนังสือโอนกรรมสิทธิ์ เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นอันพ้นจากความรับผิดชอบในการโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองที่ดินให้แก่ข้าพเจ้า **และให้สันนิษฐานว่าข้าพเจ้าหลีกเลี่ยงค่าธรรมเนียมและค่าภาษีต่าง ๆ ในการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์โดยไม่สุจริต**

เมื่อมีการแก้ไขสัญญาซื้อขายแล้ว ผู้ซื้อทรัพย์ทั่วไปจะไม่ได้ผลกระทบจากการแก้ไขดังกล่าว เพราะจะไปจดทะเบียนรับโอนกรรมสิทธิ์กับพนักงานเจ้าหน้าที่อยู่แล้ว ส่วนผู้ซื้อทรัพย์ที่ไม่มีเจตนาจดทะเบียนรับโอนกรรมสิทธิ์จะต้องไปจดทะเบียนรับโอนกรรมสิทธิ์ทำให้มีภาระค่าธรรมเนียมค่าภาษีเงินได้และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ จากการซื้อทรัพย์ในลักษณะดังกล่าวเพิ่มขึ้น และทำให้กรมที่ดินได้รับเงินค่าธรรมเนียมและค่าภาษีตามที่สมควรจะเป็น หากผู้ซื้อทรัพย์ยังไม่ดำเนินการจดทะเบียนรับโอนกรรมสิทธิ์กับพนักงานเจ้าหน้าที่ การได้มาในทรัพย์ดังกล่าวย่อมไม่บริบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1299 ผู้ซื้อทรัพย์คงเป็นเพียงผู้อยู่ในฐานะอันจะให้จดทะเบียนสิทธิของตนได้อยู่ก่อนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1300 เท่านั้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบคุณ ท่านอาจารย์คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่าน และบุคคลที่ขาดเสียมิได้คือท่านอาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ลาวัลย์ หอนพรัตน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปุณณ์ดาพัชร์ วิมลคุณารักษ์ ที่ได้ให้ความกรุณาสละเวลาอันมีค่าอย่างยิ่ง เพื่อคอยช่วยเหลือให้คำปรึกษาตลอดจนแนะนำและตรวจสอบแก้ไขจนทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้

บรรณานุกรม

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, *กฎหมายมหาชน : การแบ่งแยกกฎหมายมหาชน-เอกชนและพัฒนาการกฎหมายมหาชนในประเทศไทย* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2537).

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, *เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดีและกฎหมายล้มละลาย 3* (นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2568).

เสนีย์ ปราโมช, *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม* 2 (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพาณิชย์, 2505).

กรมบังคับคดี, *โครงการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการขายทอดตลาดและข้อเสนอในการพัฒนาปรับปรุง* (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2562).

แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กและเยาวชน หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

Guidelines for the Development of Social Welfare for Children and Youth, Father Ray Children's Village, Pattaya City, Chonburi Province

ก่อเกียรติ ดีศรี
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
18/8 ถนนเทพรัตน์ ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10540

Kokiat Deesri
Faculty of Social work and social welfare, Huachiew Chalermprakiet University
18/8 Thepparat Rd, Bangchalong, Bangplee, Samutprakarn 10540
Kokiatcssr@gmail.com

กฤตวรรณ สาหร่าย
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
18/8 ถนนเทพรัตน์ ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10540

Kittawan Sarai
Faculty of Social work and social welfare, Huachiew Chalermprakiet University
18/8 Thepparat Rd, Bangchalong, Bangplee, Samutprakarn 10540
E-mail: Khanittha94@gmail.com

นัฐธิยา บุญอาพัทธิ์เจริญ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
18/8 ถนนเทพรัตน์ ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10540

Natthiya Boonaphatjarern
Faculty of Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University
18/8 Thepparat Rd, Bangchalong, Bangplee, Samutprakarn 10540
E-mail: natthiya_boona@yahoo.com

(Received: 23 February 2026; Revised: 7 April 2026; Accepted: 15 August 2026)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาวะความเป็นอยู่ของเด็กและเยาวชน ปัญหาและอุปสรรคการจัดสวัสดิการสังคมแก่เด็กและเยาวชน และแนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมแก่เด็กและเยาวชน หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากร เป็นเด็ก

และเยาวชนในหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ 95 คน เจ้าหน้าที่และผู้ดูแล จำนวน 19 คน รวมทั้งหมด 114 คน กลุ่มตัวอย่าง คณะผู้บริหาร ผู้จัดการ นักสังคมสงเคราะห์ ผู้บริจาค เจ้าหน้าที่และผู้ดูแล จำนวน 10 คน เยาวชน (อายุ 18 ปีขึ้นไป) จำนวน 15 คน รวมทั้งหมด 30 คน โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม

ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาวะความเป็นอยู่ของเด็กและเยาวชน ด้านร่างกาย เด็กส่วนใหญ่มีน้ำหนักส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน มีเฉพาะเด็กบางคนเท่านั้นที่มีปัญหาด้านพัฒนาการและการเจริญเติบโตไม่สมวัย ด้านจิตใจ พบว่า มีเด็กบางคนมีปัญหาทางด้านจิตใจ รับยาต่อเนื่องกับโรงพยาบาล ด้านสังคม เด็กเล็ก เด็กโตสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ยกเว้นเด็กบางคนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม อาทิ การใช้ความรุนแรง ชกต่อย การสูบบุหรี่ไฟฟ้า ติดเกมส์ เป็นต้น ด้านสติปัญญา มีเด็กบางคนมีความพิการทางสติปัญญาเป็นออทิสติก สมาธิสั้น 2) ปัญหาและอุปสรรคการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กและเยาวชน พบว่า การดูแลเด็กด้านปัจจัยสี่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค สิ่งอำนวยความสะดวก การศึกษาของเด็ก การดูแลภาวะเจ็บป่วย การส่งเสริมพัฒนาการเด็กเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานและเป้าหมายของมูลนิธิคุณพ่อเรย์ ด้านปัญหาและอุปสรรค พบว่า ปัญหาด้านงบประมาณในการดูแลเด็กในระยะยาวไม่เพียงพอ 3) แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมแก่เด็กและเยาวชน หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี การจัดสวัสดิการสังคมมีการพัฒนาจากประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีตสู่ปัจจุบัน ดังนี้ (1) ด้านการศึกษา เพิ่มความหลากหลายและการเข้าถึงการศึกษา มีกองทุนการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและอาชีพเพิ่มขึ้นเพื่อตรงกับศักยภาพของเด็กแต่ละบุคคล (2) ด้านที่อยู่อาศัย มีการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้เอื้อประโยชน์สูงสุดกับเด็กและผู้ดูแล พัฒนาสภาพแวดล้อมและสิ่งที่อำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตและส่งเสริมคุณภาพชีวิต (3) ด้านสุขภาพอนามัย มีการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ส่งเสริมการป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพสำหรับเด็กและเยาวชน มีทีมสหวิชาชีพทั้งภายในภายนอก มีระบบส่งต่อโรงพยาบาลและหน่วยงานภาครัฐในกรณีที่ปัญหาซับซ้อน (4) ด้านนันทนาการ มีการพัฒนากิจกรรมที่ทำให้เกิดทักษะชีวิต ทักษะทางสังคมผ่านกิจกรรมภายในหมู่บ้านเด็กฯ และกิจกรรมภายนอกเพิ่มมากขึ้น (5) ด้านการมีงานทำและการมีรายได้ พัฒนาการฝึกอาชีพในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจและสามารถดูแลตนเองได้ โดยประสานงานกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ (6) ด้านบริการทางสังคมทั่วไป จัดทำโครงการเยี่ยมบ้านและพบปะผู้ปกครองขึ้นเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปกครองเด็กและเยาวชนกับหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ รวมถึงเพื่อให้เจ้าหน้าที่และนักสังคมสงเคราะห์สามารถรับรู้ถึงสภาพความเป็นอยู่ ปัญหา และบริบททางครอบครัวของเด็กและเยาวชน อย่างใกล้ชิด ซึ่งจะเอื้อต่อการวางแผนแก้ไขปัญหาและการให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมและตรงตามความต้องการของเด็กและเยาวชนแต่ละรายและ (7) ด้านกระบวนการยุติธรรม การช่วยเหลือ

เด็กและเยาวชนมีการทำงานร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในแต่ละพื้นที่และหน่วยงานภาครัฐเพื่อให้เกิดความถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การพิทักษ์สิทธิ์เด็กและคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ

คำสำคัญ : แนวทางการจัดสวัสดิการสังคม เด็กและเยาวชน หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์

Abstract

This research aimed to examine (1) the living conditions of children and youth, (2) the problems and obstacles in the provision of social welfare services for children and youth, and (3) the development guidelines for social welfare management at the Father Ray Children's Village, Pattaya City, Chonburi Province. The study employed a qualitative research design. The population consisted of 95 children and youth residing in the Father Ray Children's Village, together with 19 staff members and caregivers, totaling 114 individuals. The sample group included 10 key informants: administrators, managers, social workers, donors, staff members, and caregivers, 15 youth aged 18 years and over, making a total of 30 participants. Data were collected through in-depth interviews and focus group discussions.

The findings revealed that (1) regarding the living conditions of children and youth, most children had weight and height within standard criteria, with only a small number experiencing developmental delays or age-inappropriate growth. In terms of psychological well-being, some children experienced mental health problems and required continuous medication and hospital treatment. Socially, younger and older children were generally able to live together happily; however, a few displayed inappropriate behaviors such as violence, fighting, vaping, and game addiction. Intellectually, some children had intellectual disabilities, autism spectrum disorder, or attention deficit hyperactivity disorder (ADHD). (2) With respect to the problems and obstacles in the provision of social welfare services for children and youth, the management of basic necessities—food, clothing, medical care, housing facilities, education, healthcare services, and developmental support—was found to meet the standards and objectives of the Father Ray Foundation. Nevertheless, a significant challenge identified was the insufficiency of long-term financial resources to ensure sustainable child care. (3) Regarding the development guidelines for social welfare provision at the

Father Ray Children's Village, the management of social welfare services has evolved from past experiences to the present as follows: (1) in the area of education, efforts have been made to expand educational diversity and accessibility, including increased scholarship funds for higher education and vocational training aligned with each child's individual potential; (2) in terms of housing, residential facilities have been improved to maximize benefits for both children and caregivers, along with enhancements to the environment and amenities that support daily living and promote quality of life; (3) concerning health, holistic healthcare services covering physical, mental, and social dimensions have been provided, with an emphasis on disease prevention and health promotion, supported by a multidisciplinary team both internally and externally, including referral systems to hospitals and government agencies in complex cases; (4) in the area of recreation, programs have been further developed to foster life skills and social skills through both internal village activities and increased external engagements; (5) regarding employment and income generation, various vocational training programs have been strengthened to instill pride and self-reliance among children, in collaboration with network partners; (6) in terms of general social services, home visit projects and parent engagement initiatives have been implemented to strengthen relationships between parents or guardians and the Father Ray Children's Village, enabling staff and social workers to closely understand children's living conditions, problems, and family contexts, thereby facilitating appropriate planning and tailored assistance that responds to the individual needs of each child and youth; and (7) regarding the justice process, assistance for children and youth is carried out in collaboration with the Provincial Office of Social Development and Human Security and other relevant government agencies to ensure compliance with laws and regulations, while upholding human dignity, protecting children's rights, and prioritizing the best interests of the child as the foremost principle.

Keywords : Guidelines for the Development of Social Welfare, Children and Youth, Father Ray Children's Village

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ความเป็นอยู่ เมื่อสังคมมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ก็ยังคงมีการเหลื่อมล้ำ อาจมีบางกลุ่มคนไม่สามารถก้าวไปพร้อมกับการพัฒนาของสังคมได้ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมา ด้านสถิติข้อมูลและสถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชน ประจำปี 2564 ซึ่งเป็นข้อมูล ณ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2564 ของกรมกิจการเด็กและเยาวชน[1] นำเสนอข้อมูลของการคุ้มครองเด็ก ในเรื่องของสาเหตุที่เข้ารับการบริการของทางภาครัฐ 5 อันดับสูงสุด คือ เด็กที่อยู่ในสภาพความยากลำบาก เด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้ เด็กกำพร้าเด็กที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิดและฝากชั่วคราวอื่น ๆ โดยภาพรวมนั้น จำนวนเด็กที่ได้รับการคุ้มครองในกระบวนการคุ้มครองเด็ก รวมทั้งสิ้นคือ 4,752 คน โดยแยกเข้าอยู่กับ บ้านพักเด็ก ที่เด็กเข้ามารับการดูแล จำนวน 2,544 คน คิดเป็นร้อยละ 53.54 และในส่วนของสถานรองรับ ที่เด็กเข้ามารับการดูแล 2,208 คน คิดเป็นร้อยละ 46.46 สถิติข้อมูลและสถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชน ประจำปี 2565 ข้อมูลของการคุ้มครองเด็ก ในเรื่องของสาเหตุที่เข้ารับการบริการของทางภาครัฐ 5 อันดับสูงสุด คือ เด็กที่อยู่ในสภาพความยากลำบาก เด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้ เด็กที่ผู้ปกครองมีพฤติกรรมประกอบอาชีพไม่เหมาะสม ฝากชั่วคราวอื่นๆ และถูกล่วงละเมิดทางเพศ จำนวนเด็กที่ได้รับการคุ้มครองในกระบวนการคุ้มครองเด็ก รวมทั้งสิ้นคือ 10,378 คน เป็นการเข้ารับการคุ้มครองที่ บ้านพักเด็กและครอบครัว จำนวน 6,368 คน คิดเป็นร้อยละ 61.36 และเข้ารับการดูแล ที่สถานรองรับ จำนวน 4,010 คน คิดเป็นร้อยละ 38.64 ในปี พ.ศ. 2566 เด็กที่เข้ารับการคุ้มครองยังมีจำนวนที่สูงขึ้นอย่างน่าเป็นกังวล ต่ออนาคตของเด็ก ๆ เหล่านี้ คือ จำนวนที่ได้รับการคุ้มครอง ในกระบวนการคุ้มครองเด็ก จำนวน 41,082 คน โดยที่เข้ารับการคุ้มครองที่บ้านพักเด็กและครอบครัว จำนวน 40,163 คน คิดเป็นร้อยละ 97.76 และอยู่ที่สถานรองรับเด็ก จำนวน 919 คน คิดเป็น 2.24 โดยข้อมูลสาเหตุที่เด็กที่เข้ามารับการคุ้มครอง 5 อันดับสูงสุด คือ การติดตามเด็กที่ได้รับเงินอุดหนุนการเลี้ยงดูแรกเกิด เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบากเด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้กระทำความผิดตาม พ.ร.บ. คนเข้าเมืองฝากชั่วคราวอื่น ๆ ข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2564 - 2566 เป็นตัวบงชี้ที่ว่า ปัญหาเด็กที่ถูกทอดทิ้งยังมีจำนวนเพิ่มขึ้น มีเด็กที่ยังต้องการความช่วยเหลือ ความคุ้มครอง การต้องการที่พักพิง และการดูแลอีกจำนวนมาก ในปี พ.ศ. 2567 ให้ข้อมูลไว้ว่า สถานรองรับเด็กและให้ความคุ้มครองดูแล มีเพียงแค่ 30 แห่งทั่วประเทศไทย ที่ดำเนินการโดยทางภาครัฐ ดังนั้นยังคงต้องมีเด็กตกสำรวจอีกมากมาย ที่ยังรอคอยการเข้าไปช่วยเหลือ ให้โอกาส

---

[1] ณัชชา บูรณสิงห์, *เด็กถูกทอดทิ้ง : ปัญหาที่สังคมต้องเยียวยา* (15 พฤษภาคม 2567) เว็บไซต์รัฐสภา <https://cdc.parliament.go.th/ewtadmin/ ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=28661&filename=house2558>.

การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ภาคเอกชนก็ยังมีการจัดตั้งสถานสงเคราะห์เด็ก ภายใต้การดำเนินงานของมูลนิธิอีกหลายแห่ง ที่ช่วยดูแลเด็ก โดยการจัดตั้งสถานสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หมวดที่ 6 มาตราที่ 51 และในมาตราที่ 52 ภายใต้บังคับของมาตรา 51 ผู้ใดจะจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพและสถานพัฒนาและฟื้นฟู ต้องขอรับใบอนุญาตต่อปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี

โดยอาจจะกล่าวได้ว่า สถานสงเคราะห์เด็กเอกชนนั้น ต้องมีมาตรการการดำเนินงานที่มุ่งเป้าหมายไปในการให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนแก่บรรดาเด็ก ๆ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ได้รับความคุ้มครองตามหลักสวัสดิการ สิทธิขั้นพื้นฐานให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ “สถานสงเคราะห์เด็ก หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์” ภายใต้การกำกับดูแลมูลนิธิคุณพ่อเรย์ เป็นหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้การอุปการะแก่เด็กที่ประสบปัญหาเดือดร้อน ไร้ผู้อุปการะดูแล เป็นการดูแลเด็กในรูปแบบครอบครัว เริ่มดำเนินงานปี พ.ศ. 2551 เพื่อให้เด็กที่อยู่ในการอุปการะได้มีครอบครัวทดแทนที่อบอุ่น สร้างความผูกพันของบุคคลในครอบครัวระหว่างพ่อแม่ลูก และ พี่น้องเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความปลอดภัยในชีวิต มีความมั่นคงทางด้านอารมณ์ และจิตใจ มีความสุขทางกายและทางใจ พร้อมที่จะดำเนินชีวิตและเติบโตเป็นเยาวชนที่ดีของสังคม ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาจึงมีความประสงค์และสนใจเลือกที่จะศึกษา “แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กและเยาวชน หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี” ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานเอกชนที่ให้บริการสวัสดิการสังคมแก่เด็กและเยาวชน ที่ต้องการความช่วยเหลือมาเป็นเวลานาน โดยหวังว่าผลของการวิจัยนี้จะช่วยเป็นแนวทางพัฒนาการจัดการบริการสวัสดิการสังคมอย่างมีมาตรฐานให้แก่หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ มีการพัฒนาอย่างเหมาะสมต่อไป อยู่คู่กับสังคมไทยไปอีกยาวนาน และคำถามในการวิจัย จะเป็นการทำอย่างไร ให้เด็กและเยาวชนในหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ได้รับสวัสดิการอย่างมีมาตรฐานตามหลักสวัสดิการ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาวะความเป็นอยู่ของเด็กและเยาวชนในหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคการจัดสวัสดิการสังคมแก่เด็กและเยาวชน หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมแก่เด็กและเยาวชน หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับทางการจัดสวัสดิการสังคมแก่เด็กและเยาวชน รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการสังคมแก่เด็กและเยาวชน

2. ขอบเขตด้านประชากร คือ จำนวนเด็กและเยาวชนของหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี จำนวน 95 คน เจ้าหน้าที่และผู้ดูแล จำนวน 19 คน รวมทั้งหมด 114 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ พัทยา จังหวัดชลบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. แนวทางการพัฒนาจัดสวัสดิการสังคมแก่เด็กและเยาวชน หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

2. ผลงานการวิจัย ใช้เป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคม แก่เด็กและเยาวชน หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี และมูลนิธิอื่น ๆ ที่สนใจในการพัฒนา

วิธีดำเนินงานวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากร คือ เด็กและเยาวชนในหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ 95 คน เจ้าหน้าที่และผู้ดูแล จำนวน 19 คน รวมทั้งหมด 114 คน กลุ่มตัวอย่าง คณะผู้บริหาร จำนวน 1 คน ผู้จัดการ จำนวน 1 คน นักสังคมสงเคราะห์จำนวน 1 คน ผู้บริจาค จำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่และผู้ดูแล จำนวน 10 คน เยาวชน (อายุ 18 ปีขึ้นไป) จำนวน 15 คน รวมทั้งหมด 30 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงประกอบด้วย 1) ผู้บริหารระดับสูง 2) ผู้จัดการหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ 3) นักสังคมสงเคราะห์ 4) ผู้บริจาค 5) ผู้รับบริการ เยาวชนในหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ (เด็กชายโตและเด็กหญิงโตอายุ 18 ปี ขึ้นไปที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ) เจ้าหน้าที่และผู้ดูแล โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสนทนากลุ่ม ข้อคำถาม ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ ส่วนที่ 2 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคการจัดสวัสดิการสังคม ส่วนที่ 3 ข้อมูลแนวทางการพัฒนาจัดสวัสดิการ ประกอบด้วย แนวทางการจัดสวัสดิการสังคม 7 ด้าน ได้แก่ สุขภาพอนามัย การศึกษา ที่อยู่อาศัย การมีงานทำและมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรมและบริการสังคมทั่วไป และส่วนที่ 4 ข้อแสนอแนะอื่น ๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้า บทความ เอกสาร กฎหมาย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กและเยาวชน โดยเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ทราบถึงแนวคิดทฤษฎีที่จะนำมาใช้รายละเอียดต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย และเก็บ

รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสนทนากลุ่ม ของกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ในการวิจัย ผู้วิจัยเข้าถึงข้อมูลจากการจัดทำเอกสารทางราชการขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยถอดเทปและจดบันทึกข้อมูลทั้งหมดข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเพื่อนำมาจัดระบบข้อมูลรวมถึงข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่ตั้งไว้ในแต่ละประเด็น นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยอาศัยหลักตรรกะวิเคราะห์ และเชิงเปรียบเทียบ

ผลการวิจัย

จากการศึกษา“แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมแก่เด็กและเยาวชน หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี” สรุปผลการวิจัยดังนี้

1) สภาวะความเป็นอยู่ของเด็กและเยาวชนหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมเด็กและเยาวชน มีจำนวน 95 คน เพศหญิง จำนวน 45 คน เพศชาย จำนวน 50 คน อายุระหว่าง 3-20 ปี อยู่ในหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ จำนวน 74 คน และอยู่ภายนอกแต่ได้รับการสนับสนุน จำนวน 21 คน ระดับการศึกษาประถมศึกษาจนกระทั่งกำลังศึกษาระดับปริญญาตรี สภาวะของครอบครัวก่อนเข้าสู่หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ โดยภาพรวมส่วนใหญ่มีปัญหาครอบครัว ขาดคนดูแลเอาใจใส่ ถูกทอดทิ้ง ครอบครัวไม่มีความพร้อมในการเลี้ยงบุตร ครอบครัวยากจน ความรุนแรงในครอบครัว เด็กบางคนถูกทิ้งให้อยู่กับปู่ย่าตายายเป็นคนเลี้ยง หรือจ้างคนอื่นเลี้ยง พ่อแม่ติดยาเสพติด พ่อแม่ติดคุก เป็นต้น

(1) พัฒนาการด้านร่างกาย เด็กส่วนใหญ่มีน้ำหนักส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน มีเฉพาะเด็กบางคนเท่านั้นที่มีปัญหาด้านพัฒนาการและการเจริญเติบโตไม่สมวัย (2) พัฒนาการด้านจิตใจ พบว่า มีเด็กบางคนมีปัญหาทางด้านจิตใจ รับยาต่อเนื่องกับโรงพยาบาล เป็นโรคซึมเศร้า โรคไบโพล่าเป็นต้น (3) พัฒนาการด้านสังคม เด็กเล็กเด็กโตสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ยกเว้นเด็กบางคนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม อาทิ การใช้ความรุนแรง ชกต่อย การสูบบุหรี่ไฟฟ้า ติดเกมส์ เป็นต้น (4) พัฒนาการด้านสติปัญญา มีเด็กบางคนมีความพิการทางสติปัญญา เป็นออทิสติก สมาธิสั้น เป็นต้น

2) ปัญหาและอุปสรรคการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กและเยาวชน หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

นโยบายและระบบของหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ ได้แก่ ด้านสถานะบุคคลและสิทธิขั้นพื้นฐาน ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม สุขภาพกาย สุขภาพจิตใจ และส่งเสริมความประพฤติ โดยภาพรวม นโยบายและระบบของหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ยังคงยึดมั่นในเจตนารมณ์ของผู้ก่อตั้งบาทหลวงเรย์มอน อัลลีน เบรนนัน ได้นำหลักการของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กปี พ.ศ. 2546 และ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก มาปรับประยุกต์เป็นแนวทางในการบริหารองค์กร โดยมีวัตถุประสงค์ในการทำงาน 3 ด้าน ดังนี้ 1) การสงเคราะห์เด็ก หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ จะให้ความช่วยเหลือแก่เด็กที่อยู่ในสภาวะที่จำต้องได้รับการสงเคราะห์ เพื่อให้เด็กได้รับการเลี้ยงดู ได้รับการศึกษาและการอบรมสั่งสอน รวมถึงมีพัฒนาการตามช่วงวัยที่เหมาะสม 2) การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ จะคุ้มครองให้เด็กที่อยู่ในความอุปการะ ปลอดภัยจากอันตรายและไม่ให้ตกอยู่ในสภาวะที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด และ 3) การส่งเสริมความประพฤติเด็ก จะจัดให้มีกิจกรรมและนันทนาการต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมให้เด็ก จะทำให้เด็กสามารถพัฒนาตนเองให้มีทักษะชีวิต เพื่อที่จะสามารถรับผิดชอบตนเอง สังคมและชุมชนได้ โครงสร้างการบริหารงาน ได้แก่ ฝ่ายสำนักงาน ฝ่ายส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต และฝ่ายสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น สภาพการจัดสวัสดิการสังคมในปัจจุบัน ชีวิตความเป็นอยู่ ความสุข พบว่า การดูแลเด็กด้านปัจจัยสี่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค สิ่งอำนวยความสะดวกการศึกษาของเด็ก การดูแลภาวะเจ็บป่วย การส่งเสริมพัฒนาการเด็กเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานและเป้าหมายของมูลนิธิคุณพ่อเรย์ที่ต้องการให้เด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับการแสดงความคิดเห็นของเด็ก ๆ ว่าการอยู่อาศัยที่หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์มีความสุข อบอุ่น และไม่ขาดแคลนอะไร ขอบคุณสำหรับโอกาสในการศึกษา มีงานทำ มีอนาคตที่ดี การพาไปทัศนศึกษา เมื่อมีปัญหาจะมีแม่กับพ่อที่บ้าน (ผู้ดูแล) คอยให้คำปรึกษาและมีเพื่อน ๆ อยู่เคียงข้าง ภูมิใจที่อยู่ในหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ ข้อเสนอแนะเด็ก ๆ ต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเองเฉพาะด้านหรือกิจกรรมบางอย่างที่ต้องการให้มีการจัดอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เด็กในมูลนิธิมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและได้พัฒนาความสามารถของตนเองยิ่ง ๆ ขึ้นไป ด้านปัญหาและอุปสรรคการจัดสวัสดิการสังคม พบว่า ปัญหาด้านงบประมาณในการดูแลเด็กในระยะยาวไม่เพียงพอ

---

[5] 1) กลุ่มเจ้าหน้าที่ ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Puposive Samping) โดยพิจารณาเลือกเจ้าหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังโดยชุสุ่มตามจำนวนโควต้าอย่างเป็นระบบกระขังครบจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

2) กลุ่มผู้ต้องขัง กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ต้องขังชั้นกลาง-ชั้นดี-ดีมาก-ดีเชื่อม ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แท้จริง จึงได้ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด แล้วจึงคัดเลือกผู้ต้องขังที่อยู่ในเกณฑ์ตามจำนวน และสุ่มตามจำนวนโควต้าอย่างเป็นระบบกระทั่งครบจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3) กลุ่มประชาชนผู้มาใช้บริหาร ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แท้จริง จึงได้ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด จึงกำหนดประชาชนผู้มาใช้บริการ แห่งละ 8 คน รวมจำนวนทั้งหมด 88 คน โดยสุ่มตามจำนวนโควต้าอย่างเป็นระบบกระทั่งครบจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3) แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กและเยาวชน หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

มุ่งเน้นการจัดสวัสดิการสังคมเป็นไปตามมาตรฐานควบคู่กับความต้องการของเด็กและเยาวชน และมีการพัฒนาสวัสดิการที่ยั่งยืนสำหรับเด็กและเยาวชน สามารถสรุปได้ดังนี้

การจัดสวัสดิการสังคมที่ผ่านมา	แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมในปัจจุบัน
1. สวัสดิการด้านการศึกษา	
<u>จุดเริ่มต้น พ.ศ. 2551 - 2560</u> ภายใต้การดำเนินงานของมูลนิธิคุณพ่อเรย์จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ความอุปการะแก่เด็กและเยาวชนทั้งชายและหญิง โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็น เด็กกำพร้า เยาวชนที่ต้องการคุ้มครอง ปกป้อง และส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยส่งเสริมการศึกษา ซึ่งเด็กและเยาวชนก่อนที่จะเข้ามาอยู่ในความอุปการะส่วนมากไม่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาด้านการศึกษาอย่างเหมาะสมจากสภาพปัญหาต่างๆ ของครอบครัว เน้นการส่งเสริมด้านการศึกษาแก่เด็กในหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้แก่เด็กกลุ่มเป้าหมาย จึงได้กำหนด การจัดสวัสดิการให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ในความอุปการะ ต้องได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมเหมือนเด็กและเยาวชนอื่นทั่วไป โดยในช่วงแรกเริ่มเป็นโรงเรียนของภาครัฐที่อยู่ในเขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี <u>การเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2561 - 2565</u> ในระยะเวลา 10 ปี แห่งการดำเนินงาน เริ่มโครงการ จัดหาทุนการศึกษาเพิ่มเติมในระดับอุดมศึกษา สำหรับเด็กและเยาวชนจากหน่วยงานทั้งทางภาครัฐ และเอกชน ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ เพื่อเพิ่มช่องทางการสนับสนุนด้านการศึกษา อาทิ - กองทุน Sophie Daems, กองทุน Van Osterom เป็นกองทุนด้านการศึกษา สำหรับเยาวชน หญิง ที่ต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา - กองทุน Tom Vincent เป็นกองทุนด้านการศึกษา สำหรับเยาวชนชาย-หญิง ที่จะได้รับการศึกษาสถานศึกษาทางภาคเอกชนในระดับของประถมศึกษามัธยมศึกษาอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา	<u>การจัดสวัสดิการด้านการศึกษา พ.ศ. 2566 – 2568</u> หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ พิจารณาถึงความสามารถ และความต้องการของเด็กและเยาวชนในด้านการจัดสวัสดิการของการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนทุกคน ทั้งระดับอุดมศึกษาและอาชีพ จึงมีการจัดสรร และหาทุนสำหรับหลักสูตรการศึกษา ระยะสั้นของเด็กและเยาวชน จึงมีการ จัดทุนการศึกษา อาทิ - กองทุน FRF เพื่อการศึกษา ณ วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ หลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล หลักสูตร 1 ปี - กองทุน FRF เพื่อการศึกษา ณ โรงเรียนเด็กพิเศษคุณพ่อเรย์เนื่องจากมีเด็กและเยาวชนของหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์มีปัญหาทางด้านสติปัญญา จึงต้องได้รับการเรียนในรูปแบบพิเศษ เพื่อเป็นการเพิ่มพัฒนาการ - กองทุน FRF เพื่อการศึกษา สำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ศึกษาและพำนัก อยู่สถานศึกษา นอกเขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ในระดับมัธยมศึกษา และการศึกษาพิเศษ - กองทุน FRF เพื่อการศึกษา สำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชนชาย เพื่อการศึกษา ณ โรงเรียน อัสสัมชัญ เทคนิค จังหวัดนครพนม

2. สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย

จุดเริ่มต้น พ.ศ. 2551 - 2560

ก่อนที่จะมีการก่อตั้งหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ ในปี 2551 ทางมูลนิธิคุณพ่อเรย์ ได้มีการก่อตั้งบ้าน และสถานรับเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนที่ต้องการดูแล ปกป้อง คุ้มครอง โดยเริ่มต้นที่

- *บ้านเด็กพระมหาไถ่* เริ่มก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2533 โดยใช้ชื่อโครงการว่า "บ้านอารมณ์ดี" ซึ่งคุณพ่อเรย์ได้เห็นปัญหาเด็กเร่ร่อนที่มีอยู่มากมายในพัทยา ที่ควรได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน

- *บ้านแรกรับและงานภาคสนาม* บ้านแรกรับและงานภาคสนามสำหรับเด็กและเยาวชน ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2534 ซึ่งคุณพ่อเรย์ได้เล็งเห็นว่ามีเด็กกว่าสี่ร้อยคนที่เร่ร่อนอยู่ตามท้องถนนในเขตพัทยา เพื่อที่จะทำให้เด็กเหล่านี้เชื่อมั่นว่า ชีวิตของพวกเขาดีกว่านี้ได้แน่ คุณพ่อเรย์ได้เปิดบ้านสำหรับพวกเขา แรกทีเดียวบ้านหลังนี้ยังไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก สองปีผ่านไป มีเด็กเข้าในพักในบ้านกว่ายี่สิบคน ในปี พ.ศ. 2535 คุณพ่อเรย์เคยกล่าวเปรยในวันฉลองคริสต์มาสไว้ว่า แม้โครงการนี้จะเล็กที่สุดแต่ทำงานยากที่สุด

- *หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์* หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้การอุปการะแก่เด็กกำพร้าที่ประสบปัญหาเดือดร้อนไร้ผู้อุปการะดูแล เป็นการดูแลเด็กในรูปแบบของครอบครัวทดแทน เริ่มดำเนินการเมื่อปี พ.ศ. 2551 ภายใต้การดูแลของมูลนิธิคุณพ่อเรย์ เพื่อให้เด็กที่อยู่ในอุปการะมีครอบครัวทดแทนที่อบอุ่น สร้างความผูกพันของบุคคลในครอบครัวระหว่างแม่ลูกและพี่น้อง เพื่อให้เด็กที่อยู่ในอุปการะมีความปลอดภัยในชีวิต มีความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจ มีความสุขทั้งกายและใจ พร้อมที่จะเติบโตเป็นคนดีของสังคมและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

การเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2561 – 2565

ในช่วงระยะเวลานี้ เกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อเศรษฐกิจและสังคมทั่วโลก ส่งผลต่อการบริหารงานสถานสงเคราะห์ หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ เมื่อผู้คนมีภาระค่าใช้จ่ายสูงขึ้น การลดลง หรือชะลอของการบริจาคฝ่ายบริหารของมูลนิธิคุณพ่อเรย์ จึงได้ทำการตัดสินใจปิดโครงการ บ้านเด็กพระมหาไถ่ และบ้านแรกรับและงานภาคสนาม เพราะปัญหาทางด้านการเงินที่จะไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึงทั้ง 3 โครงการ ดังนั้นจึงมีการย้ายเด็กและเยาวชน เจ้าหน้าที่และบุคคลากรในฝ่ายงานต่างๆ มารวมกันที่หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ ส่วนหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ก็ได้มีการสร้างบ้านพักเพิ่มขึ้น สำหรับเด็กและเยาวชนที่เข้ามารับการดูแล สร้างบ้านพักเจ้าหน้าที่ และการสร้างโรงอาหารเพื่อรองรับเด็กและเยาวชน ฯลฯ

การจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2566 – 2568

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลเด็กและเยาวชนของหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ ทางผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ได้มีการประชุมและตัดสินใจ ในการแบ่งเด็กและเยาวชน ตามช่วงวัยและเพศให้อยู่ในบ้านแต่ละหลัง โดยมีผู้ดูแลประจำบ้านคอยให้การดูแล โดยแบ่งเป็น บ้านชายเล็ก สำหรับเด็กอายุระหว่าง 3-12 ปี บ้านชายโตอายุระหว่าง 12-18 ปี บ้านหญิงเล็กอายุระหว่าง 3-12 ปี และบ้านหญิงโตอายุระหว่าง 12-18 ปี และจะยังมีการจัดบ้าน สำหรับเยาวชนที่กำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษา

หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ ยังได้มีการจัดสรร สถานที่โดยรอบ เพื่อตอบสนองความต้องการ และพัฒนาการของเด็กและเยาวชน โดยมีการจัดสรร สถานที่โดยรอบให้น่าอยู่และมีลานกิจกรรมที่จะใช้ร่วมกัน อาทิเช่น สนามกีฬา ฟุตบอล วอลเลย์บอล และบาสเกตบอล และยังรวมไปถึง โรงอาหาร ห้องครัว ศาลากิจกรรม และสำนักงานหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ ห้องทำงานนักสังคมสงเคราะห์ นักการศึกษา และฝ่ายการเงิน เพื่อเด็กและเยาวชนรวมถึงเจ้าที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถมีเวลาร่วมกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่เหมาะสม และยังมีการพัฒนา ปรับปรุงโดยรอบตัวสถานที่ ทั้งติดตั้งไฟสองสว่าง ป้ายอาคารสถานที่ เพิ่มพื้นที่สีเขียว ทั้งสวนผักและสวนดอกไม้ ให้มีการจัดสรรที่เหมาะสม ตอบสนองความต้องการของผู้พักอาศัยทุกคน

3. **สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย**

จุดเริ่มต้น พ.ศ. 2551 – 2560

หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ ได้ให้ความสำคัญกับสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย โดยจัดสวัสดิการเพื่อดูแลและส่งเสริมสุขภาพกายของเด็กและเยาวชนอย่างรอบด้าน โดยให้เด็กและเยาวชนได้รับอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและมีปริมาณเพียงพอเหมาะสมตามวัย ได้รับการพักผ่อนและนอนหลับ มีเวลาสำหรับกิจกรรมนันทนาการ รวมถึงการดูแลสุขอนามัยส่วนบุคคลให้ร่างกายสะอาด มีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ เด็กและเยาวชน จะได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมเมื่อเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บ ทั้งการปฐมพยาบาลเบื้องต้นและการเข้ารับการรักษาจากสถานพยาบาล รวมถึงการตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอและการได้รับวัคซีนที่จำเป็นตามช่วงวัย ด้านสุขภาพจิต ส่งเสริมสุขภาพจิตและพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กและเยาวชน มุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชน ได้รับการยอมรับในเอกลักษณ์แห่งตน มีความเข้าใจและภาคภูมิใจในตนเอง ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัย ทั้งการเรียนรู้ตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่เหมาะสม

การเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2561 – 2565

หลังเหตุการณ์โรคระบาดโควิด 19 ได้มีจำนวนเด็กและเยาวชน จากหน่วยงานอื่นที่อยู่ภายใต้การดูแลของมูลนิธิคุณพ่อเรย์ ถูกยกเลิกเพราะปัญหาในการบริหารด้านการเงินที่ไม่สามารถจะดำรงอยู่ต่อไปได้ จึงมีการปิดโครงการบางแห่งและนำเด็กรวมถึงเจ้าหน้าที่บุคลากรย้ายเข้ามาพำนักในเขตของหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ จำนวนมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการสร้างห้องพยาบาล ที่สามารถรองรับความต้องการ ในการดูแลสุขอนามัยของเด็กและเยาวชน เพราะแต่ก่อน ผู้ดูแลประจำบ้านจะเป็นผู้คอยดูแลสุขอนามัยของเด็กและเยาวชน ในแต่ละบ้านที่อยู่ในความรับผิดชอบ

การจัดสวัสดิการสุขภาพอนามัย พ.ศ. 2566 – 2568

หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ได้ดำเนินงานด้านสวัสดิการสุขภาพและอนามัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เด็กและเยาวชนในความดูแลมีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต มีความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการเติบโตเป็นบุคคลที่ดีของสังคม และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคตจากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่าการดูแลให้เด็กและเยาวชน มีสุขภาพที่ดีส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม โดยเฉพาะในบริบทของการอยู่อาศัยร่วมกันเป็นกลุ่มใหญ่ หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์จึงให้ความสำคัญกับการจัดเตรียมยาสามัญประจำบ้านและการพยาบาลเบื้องต้น เพื่อบรรเทาอาการเจ็บป่วยของเด็กและเยาวชน และเจ้าหน้าที่ ตลอดจนการให้ความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค เพื่อลดความเสี่ยงในการเจ็บป่วยและการแพร่กระจายของโรคติดต่อ

นอกจากนี้หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ยังเล็งเห็นความสำคัญ ของการตรวจสุขภาพประจำปี จึงจัดหาและจัดสรรงบประมาณ ให้แก่เด็กและเจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ ครอบคลุมทั้งด้านสุขภาพร่างกาย สุขภาพช่องปากและฟัน สุขภาพดวงตา และสุขภาพจิต หากพบความผิดปกติในด้านใด จะดำเนินการดูแลรักษาและส่งต่ออย่างเหมาะสม เพื่อป้องกันไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและพัฒนาการของเด็กและเยาวชน ในระยะยาว ทั้งนี้ ยังให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพของเจ้าหน้าที่ให้มีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ดูแลเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็กและเยาวชนในความดูแลของมูลนิธิ

4. สวัสดิการด้านนันทนาการ

จุดเริ่มต้น พ.ศ. 2551 – 2560

หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ พยายามปลูกฝัง และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านให้เด็กและเยาวชน ได้มีส่วนร่วม ดั่งเช่น โครงการ “บ้านเรา น่าอยู่” เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน มีส่วนร่วมในการทำความสะอาดบ้านและจัดระเบียบสภาพแวดล้อมภายในที่พักอาศัยของตนเอง อันเป็นกระบวนการเสริมสร้างทักษะชีวิตที่สำคัญ โครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังความรับผิดชอบ การดูแลรักษาความสะอาด และการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทั้งภายในบ้านและบริเวณโดยรอบ อีกทั้งยังส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน เกิดจิตสำนึกในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การทำงานเป็นกลุ่ม อันจะนำไปสู่การดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

การเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2561 – 2565

เวลาต่อมาได้มีการจัดกิจกรรมมากขึ้นเพื่อให้เด็กและเยาวชนในหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ได้พัฒนาศักยภาพของแต่ละคน และสืบสานประเพณีอันดีที่จะหล่อหลอมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อาทิ โครงการกีฬาสีสัมพันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการส่งเสริมสุขภาพและพลานามัยที่ดีของเด็กและเยาวชน ผ่านการออกกำลังกายและการเล่นกีฬาประเภทต่างๆ อย่างเหมาะสม โครงการดังกล่าวยังเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่และเด็กและเยาวชน ได้ร่วมกันทำกิจกรรม สร้างปฏิสัมพันธ์อันดี และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน

นอกจากนี้ กิจกรรมโครงการวันสำคัญทางศาสนา เป็นแนวทางหนึ่งในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกในการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม อันจะช่วยให้เด็กและเยาวชนตระหนักถึงคุณค่าของการทำความดี หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ยังได้จัดทำโครงการและกิจกรรมด้านนันทนาการอีกหลากหลายรูปแบบ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและเยาวชน อย่างรอบด้าน อันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างยั่งยืน

การจัดสวัสดิการนันทนาการ พ.ศ. 2566 – 2568

อาจจะกล่าวได้ว่า ในระยะแรก หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ มีความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยและความพร้อมของเด็กและเยาวชนในการออกไปร่วมกิจกรรมนอกพื้นที่ เนื่องจากเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ยังขาดประสบการณ์ในการใช้ชีวิตร่วมกับสังคมภายนอก รวมถึงยังมีข้อจำกัดด้านทักษะทางสังคม การปรับตัว และการดูแลตนเอง อย่างไรก็ตาม เมื่อเล็งเห็นถึงความจำเป็นและคุณค่าของการเตรียมความพร้อมเด็กและเยาวชนก่อนการออกไปใช้ชีวิตในสังคมภายนอก ภายหลังสิ้นสุดการรับบริการจากหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ จึงได้เริ่มส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนออกไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับหน่วยงานของมูลนิธิและหน่วยงานภาครัฐมากยิ่งขึ้น

การดำเนินงานดังกล่าวนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมของสังคมอย่างเหมาะสม ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นในสังคม อาทิ การเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกับผู้คนภายนอกในบริบทที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมโบว์ลิ่ง กิจกรรมวิ่งเพื่อสุขภาพ กิจกรรมจิตอาสา และการฝึกว่ายน้ำ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างทักษะทางสังคม การทำงานร่วมกับผู้อื่น การปรับตัว และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเหมาะสม อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพในอนาคต

5. สวัสดิการด้านการมีงานทำและการมีรายได้

จุดเริ่มต้น พ.ศ. 2551 – 2560

ในช่วงเริ่มต้นของการก่อตั้ง หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ยังไม่มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในด้านการส่งเสริมสวัสดิการเกี่ยวกับการมีงานทำและการมีรายได้ของเด็กและเยาวชนผู้รับบริการ เนื่องจากแนวทางการดำเนินงานในระยะแรกมุ่งเน้นไปที่การให้การอุปการะขั้นพื้นฐานเป็นหลัก อาทิ การจัดหาที่พักอาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม การรักษาพยาบาล และการดูแลด้านการศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความมั่นคงในปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตก่อนเป็นลำดับแรก ทั้งนี้ เด็กและเยาวชนที่อยู่ในความอุปการะของหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์มีพื้นฐานชีวิต ครอบครัว และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่แตกต่างกันอย่างหลากหลาย ส่งผลให้การดูแลในระยะแรกจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูด้านร่างกายและจิตใจ การสร้างความรู้สึกปลอดภัย และการปรับตัวต่อการใช้ชีวิตในสภาพแวดล้อมใหม่ มากกว่าการมุ่งพัฒนาในมิติของการประกอบอาชีพและการสร้างรายได้ในทันที

การเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2561 – 2565

เมื่อการดำเนินงานของหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ได้พัฒนาไปตามระยะเวลา และเด็กและเยาวชนเริ่มมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และทักษะชีวิตมากยิ่งขึ้น ประกอบกับการตระหนักถึงความจำเป็นในการเตรียมความพร้อมให้เด็กและเยาวชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ภายหลังจากสิ้นสุดการรับบริการ แนวคิดในการส่งเสริมทักษะอาชีพ การมีงานทำ และการสร้างรายได้จึงเริ่มได้รับการให้ความสำคัญมากขึ้น และถูกนำมาพิจารณาบูรณาการเข้าสู่กระบวนการดูแลและพัฒนาเด็กและเยาวชน ในระยะต่อมาอย่างเป็นรูปธรรม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของแนวคิดด้านสวัสดิการสังคมของหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการให้การช่วยเหลือในระยะสั้นหรือการดูแลขั้นพื้นฐานเท่านั้น หากแต่ขยายขอบเขตไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพและความพร้อมของเด็กและเยาวชนในการดำรงชีวิตอย่างอิสระ มีงานทำ และมีรายได้ที่มั่นคง อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตและการเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าของสังคมในระยะยาว

ทั้งนี้ การดำเนินงานด้านการพัฒนาทักษะอาชีพได้เริ่มต้นจากการจัดทำโครงการเกษตรยั่งยืน ภายใต้การดูแลและสนับสนุนของมูลนิธิ โดยมุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้กระบวนการทำเกษตรอย่างเป็นระบบ การลงมือปฏิบัติจริง การดูแลรักษา ไปจนถึงการนำผลผลิตไปใช้ประโยชน์ ทั้งในด้านการบริโภคภายในและการต่อยอดเชิงรายได้

การจัดสวัสดิการการมีงานทำและการมีรายได้

พ.ศ. 2566 – 2568

ต่อมา หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ได้เริ่มส่งเสริมให้เยาวชนเข้าร่วมการฝึกงานนอกสถานที่ โดยประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการภายนอก อาทิ โรงแรมในพื้นที่เมืองพัทยา เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกประสบการณ์การทำงานจริงในตำแหน่งที่เหมาะสมกับวัยและศักยภาพ เช่น ตำแหน่งพนักงานยกสัมภาระและพนักงานบริการอาหารและเครื่องดื่ม ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างทักษะอาชีพ วินัยในการทำงาน ความรับผิดชอบ และการทำงานร่วมกับผู้อื่นในสภาพแวดล้อมการทำงานจริง เมื่อเยาวชนได้รับค่าตอบแทนจากการฝึกงาน รายได้ดังกล่าวจะถูกนำฝากเข้าสู่บัญชีเงินออมในนามของเยาวชนแต่ละราย ภายใต้การดูแลและให้คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิ กระบวนการดังกล่าวมีส่วนช่วยส่งเสริมทักษะด้านการบริหารจัดการทางการเงิน การออม และการวางแผนการใช้จ่ายอย่างเหมาะสม ควบคู่ไปกับการปลูกฝังความภาคภูมิใจในตนเองจากการมีรายได้ที่เกิดจากความสามารถและความพยายามของตน

การดำเนินงานดังกล่าวถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาเยาวชนแบบบูรณาการ ที่เชื่อมโยงการฝึกทักษะอาชีพ การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจส่วนบุคคล อันเป็นรากฐานสำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และการดำรงชีวิตอย่างมั่นคงภายหลังจากสิ้นสุดการรับบริการจากหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์

6. สวัสดิการด้านบริการทางสังคมทั่วไป

จุดเริ่มต้น พ.ศ. 2551 – 2560

เด็กและเยาวชนในมูลนิธิได้รับการบริการภายใต้กรอบแนวคิดของสวัสดิการด้านการบริการสังคมทั่วไป ซึ่งมุ่งเน้นการดูแลและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเด็กอย่างรอบด้าน โดยการให้บริการดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อให้เด็กได้รับการดูแลตามสิทธิขั้นพื้นฐาน มีความมั่นคงในการดำรงชีวิต และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ ในด้านการบริการขั้นพื้นฐาน เด็กและเยาวชนได้รับการดูแลด้านปัจจัยสี่ได้แก่ ที่พักอาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และการรักษาพยาบาล ควบคู่ไปกับการสนับสนุนด้านการศึกษา การส่งเสริมสุขภาพ และการดูแลด้านความปลอดภัย นอกจากนี้ เด็กและเยาวชน ยังได้รับการบริการด้านจิตสังคม อาทิ การดูแลด้านอารมณ์และจิตใจ การให้คำปรึกษา การเสริมสร้างทักษะชีวิต และการจัดกิจกรรมนันทนาการ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการและลดความเสี่ยงต่อปัญหาทางสังคม

การเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2561 – 2565

หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ ยังให้ความสำคัญกับการจัดบริการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ผ่านการจัดกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมจิตอาสา และการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนและเครือข่ายภายนอก อันเป็นกระบวนการที่ช่วยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบ และจิตสำนึกในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ทั้งนี้ การให้บริการในมิติของสวัสดิการด้านการบริการสังคมทั่วไปจึงถือเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณค่า ได้แก่ โครงการส่งเสริมการช่วยเหลือพี่น้องผู้พิการ ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างมูลนิธิคุณพ่อเรย์และมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ โดยมุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสเรียนรู้การอยู่ร่วมกับบุคคลที่มีความหลากหลายอันนำไปสู่การสร้างความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจ และความสัมพันธ์ในลักษณะของการเป็นครอบครัวเดียวกัน ซึ่งช่วยเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม และส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้เป็นบุคคลที่มีจิตสาธารณะและพร้อมอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเคารพและเกื้อกูลกัน

การจัดสวัสดิการด้านการบริการสังคมทั่วไป

พ.ศ. 2566 – 2568

หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ได้ดำเนินการขยายขอบเขตการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. 2551 ซึ่งในระยะแรกมีบ้านพักเด็กจำนวน 4 หลัง รองรับเด็กในความอุปการะจำนวน 30 คน ต่อมา ได้มีการขยายจำนวนบ้านพักเด็กเพิ่มขึ้น ปัจจุบันในปี พ.ศ. 2568 หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์มีบ้านพักเด็กจำนวนทั้งสิ้น 10 หลัง และบ้านเยาวชนจำนวน 2 หลัง รวมมีเด็กและเยาวชนในความอุปการะจำนวนทั้งสิ้น 100 คน สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ในการเป็นหน่วยงานด้านสวัสดิการสังคม ที่รองรับเด็กและเยาวชนที่ขาดโอกาสในสังคมไทยอย่างเป็นรูปธรรม

ด้วยเหตุนี้ หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์จึงได้จัดทำโครงการเยี่ยมบ้านและพบปะผู้ปกครองขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปกครองเด็กและเยาวชนกับหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ รวมถึงเพื่อให้เจ้าหน้าที่และนักสังคมสงเคราะห์สามารถรับรู้ถึงสภาพความเป็นอยู่ ปัญหา และบริบททางครอบครัวของเด็กและเยาวชนอย่างใกล้ชิด ซึ่งจะเอื้อต่อการวางแผนแก้ไขปัญหาและการให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมและตรงตามความต้องการของเด็กและเยาวชน แต่ละราย การดำเนินโครงการเยี่ยมบ้านดังกล่าวถือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาระบบสวัสดิการด้านการบริการสังคมทั่วไป ที่มุ่งเน้นการดูแลเด็กและเยาวชน แบบองค์รวม โดยบูรณาการความร่วมมือระหว่างครอบครัว หน่วยงาน และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมสร้างให้เด็กและเยาวชน สามารถเติบโตอย่างมีคุณภาพ มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย และสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

7. สวัสดิการด้านกระบวนการยุติธรรม

จุดเริ่มต้น พ.ศ. 2551 – 2560

หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ เริ่มให้บริการแก่กลุ่มเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสภาวะต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ ได้แก่ เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กเร่ร่อน และเด็กจากครอบครัวยากจน โดยยึดหลักความยุติธรรมทางสังคมเป็นสำคัญ กล่าวคือ การให้โอกาสและการจัดสวัสดิการอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรมแก่เด็กและเยาวชนทุกคน การดำเนินงานดังกล่าวมุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชน ให้สามารถเข้าถึงการดูแลด้านปัจจัยพื้นฐาน การศึกษา การพัฒนาทักษะชีวิต และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึง ทั้งนี้ หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ให้ความสำคัญกับการจัดบริการบนพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยไม่เลือกปฏิบัติ และส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองอย่างเสมอภาค อันเป็นการวางรากฐานที่สำคัญในการสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและยั่งยืนในระยะยาว

การเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2561 – 2565

ในระยะเริ่มแรกของการดำเนินงาน การรับเด็กและเยาวชนเข้าสู่การดูแลของหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์เป็นลักษณะการรับตรง กล่าวคือ เป็นกรณีที่มีเครือข่ายหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร้องขอความช่วยเหลือเข้ามาโดยตรง ต่อมาเมื่อระบบการดำเนินงานได้พัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น มูลนิธิได้จัดส่งทีมนักสังคมสงเคราะห์ลงพื้นที่เพื่อดำเนินการประเมินและคัดกรองเด็กและเยาวชน เป็นรายกรณี โดยพิจารณาจากสภาพปัญหา ความจำเป็น และบริบทชีวิตของเด็กและเยาวชน และครอบครัวอย่างรอบด้าน ก่อนนำเด็กและเยาวชน เข้าสู่ระบบการดูแลอย่างเป็นทางการ กระบวนการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การช่วยเหลือเด็กและเยาวชน เป็นไปตามหลักกระบวนการยุติธรรมและการพิทักษ์สิทธิเด็ก นอกจากนี้ หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ยังได้ดำเนินโครงการช่วยเหลือเด็กและเยาวชน ที่ถูกทอดทิ้งและเด็กที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนหรือสัญชาติ โดยมุ่งส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน กลุ่มดังกล่าวได้รับการพิสูจน์และรับรองสัญชาติอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้สามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการขั้นพื้นฐานของรัฐได้อย่างเท่าเทียม ทั้งนี้ โครงการดังกล่าวได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากเมืองพัทยา ซึ่งสะท้อนถึงความร่วมมือระหว่างองค์กรภาคเอกชนและหน่วยงานภาครัฐในการคุ้มครองสิทธิและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน กลุ่มเปราะบาง

การจัดสวัสดิการด้านกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2566 – 2568

หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ได้จัดตั้งทีมสหวิชาชีพและทีมที่ปรึกษาเพื่อเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนกระบวนการยุติธรรมและการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน โดยทีมดังกล่าวประกอบด้วยบุคลากรจากหลากหลายสาขาวิชาชีพ อาทิ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ในการช่วยเหลือเมื่อเกิดกรณีที่เด็กและเยาวชนต้องการคำปรึกษา บุคลากรทางการแพทย์ หรือการส่งต่อเด็กและเยาวชน รับการรักษาณ สถานพยาบาล และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย เมื่อเกิดคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน การดำเนินงานของทีมสหวิชาชีพมุ่งเน้นการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ถูกกระทำความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ ตั้งแต่กระบวนการประเมินสภาพปัญหา การฟื้นฟูด้านร่างกายและจิตใจ การให้คำปรึกษา ไปจนถึงการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการคุ้มครองตามสิทธิและกฎหมายอย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ยังได้เสริมสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะหน่วยงานด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในเขตพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งมีบทบาทในการส่งต่อเด็กและเยาวชนที่อยู่ในภาวะเสี่ยงหรือประสบปัญหาความรุนแรง เข้ารับการปกป้อง คุ้มครอง และช่วยเหลือภายใต้ระบบการดูแลของหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ ความร่วมมือดังกล่าวช่วยให้การดำเนินงานด้านการคุ้มครองเด็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อเนื่อง และสอดคล้องกับนโยบายด้านสวัสดิการสังคมและกระบวนการยุติธรรมของรัฐ

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบในการวิจัยมีดังนี้

1) ประเด็นสวัสดิการด้านการศึกษาที่เด็กในมูลนิธิคุณพ่อเรย์ศึกษาไม่ค่อยต่อในระดับอุดมศึกษาหรือมีความกลัวในการใช้ชีวิตภายนอกหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ ซึ่งเมื่อกล่าวเข้าสู่การเอนทรานซ์การศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาจะมีจำนวนเด็กที่ออกไปใช้ชีวิตมากกว่าศึกษาต่อสอดคล้องกับงานวิจัยของ Olsen, G., & Rekkbø, I. M. (2025)[2] ศึกษาวิเคราะห์เส้นทางการศึกษาและการติดตามของเยาวชนที่อยู่ใน สถาบันสวัสดิการเด็ก ในนอร์เวย์ พบว่าเยาวชนเหล่านี้มีโอกาสสำเร็จการศึกษาน้อยกว่าเยาวชนทั่วไป และการติดตามสนับสนุนการศึกษาไม่เพียงพอ งานวิจัยชี้ว่าระบบสวัสดิการควรจัดบริการติดตามที่ต่อเนื่อง สนับสนุนการเข้าถึงการศึกษา และสร้างแผนพัฒนาเพื่อเพิ่มความสำเร็จทางการศึกษาของเยาวชนในสถาบัน ซึ่งในกรณีนี้อาจเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดสวัสดิการที่ยั่งยืนตามข้อค้นพบในประเด็นนี้ต่อไป และช่วยทำให้เด็กเติบโตขึ้นซึ่งอยู่ในระบบการศึกษาและการดูแลของมูลนิธิต่อไป และพร้อมที่จะมีงานทำและใช้ชีวิตในสังคมซึ่งในผลการวิจัยมีการพัฒนาสวัสดิการด้านการศึกาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของเด็กมากขึ้น

2) ประเด็นการพัฒนาด้านการดูแลเด็กเชิงลึกและต้องมีทีมสหวิชาชีพและผู้ดูแลอย่างใกล้ชิดสำหรับเด็กที่มีปัญหาซ้ำซ้อนซึ่งเห็นชัดในแนวทางการจัดสวัสดิการทั้ง 7 ด้านที่มีความครอบคลุมในประเด็นเชิงลึกมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ นายกฤษฎา สุขพัฒน์และนุชนาฎ ยูฮันเงาะ (2023)[3] ศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการรายกรณีเพื่อปรับพฤติกรรมเด็กในมูลนิธิสงเคราะห์เด็ก พัทยา โดยมีวัตถุประสงค์มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการรายกรณีเพื่อปรับพฤติกรรมเด็กในมูลนิธิสงเคราะห์เด็กพัทยา ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนากระบวนการจัดการรายกรณีเพื่อปรับพฤติกรรมเด็กของมูลนิธิสงเคราะห์เด็ก พัทยา ประกอบด้วย 1) การถอดบทเรียนปัญหาความต้องการและความท้าทายในการทำงานกับเด็กในแต่ละช่วงวัย 2) การรวิเคราะห์และวางแผนการพัฒนาโดยใช้กระบวนการจัดการรายกรณีเพื่อปรับพฤติกรรมเด็กของมูลนิธิฯ 3) การคัดเลือกผู้จัดการรายกรณี 3) การดำเนินการโดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดการรายกรณี 4) นำองค์ความรู้การจัดการรายกรณีลงสู่การปฏิบัติ 5) การสะท้อนผลการปฏิบัติงานของผู้จัดการรายกรณีในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของเด็ก ผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การนำ แนวคิดการจัดการรายกรณีมาประยุกต์ใช้เพื่อปรับพฤติกรรมเด็กในมูลนิธิฯ ยังไม่บรรลุผล เนื่องจาก 1) ด้านการจัดอบรม

---

[2] Olsen, G, & Rekkbø, I M, *Follow-up of the educational pathway of youths living in child welfare institutions in Norway* (2025) The British Journal of Social Work <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcaf258>.

[3] Sukkaphat, K., & Yuhanngoh, N, "*Development of case management process for behavioral modification of children at Children's Home Foundation Pattaya"* (2023) 14:1 *Huachiew Chalermprakiet Law Journal* 96, 96–114.

การจัดการรายกรณีพบว่า การอบรมในระยะเวลา 2 วันไม่เพียงพอต่อการทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าการจัดการรายกรณีเพื่อปรับพฤติกรรมเด็กเหล่านี้ได้อย่างลึกซึ้ง 2) ด้านบุคลากร การคัดเลือกคุณครูเป็นผู้จัดการรายกรณีเป็นการเพิ่มภาระงาน เนื่องจากเด็กมีความซับซ้อนของปัญหาและความต้องการ มีความจำเป็นต้องใช้มืออาชีพ 3) ด้านระบบการให้บริการ ผู้จัดการรายกรณียังไม่สามารถนำแผนพัฒนารายบุคคล (IDP) มาดำเนินการเพื่อวางแผนช่วยเหลือเด็กในระยะยาวร่วมกับทีมสหวิชาชีพทั้งภายใน และภายนอกได้อย่างเป็นระบบ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มูลนิธิฯ ควรมีนโยบายรับตำแหน่งผู้ปฏิบัติงานมืออาชีพเพื่อทำหน้าที่ในการพัฒนาศักยภาพและช่วยเหลือเด็กที่มีความพร่องทางพฤติกรรม และอารมณ์ หรือส่งเสริมให้บุคลากรรับการอบรมหลักสูตรผู้จัดการรายกรณีด้านเด็กโดยเฉพาะ ส่วนข้อเสนอแนะ เชิงปฏิบัติการ คุณครูควรใช้แผนรายบุคคลกับเด็กทุกคนในมูลนิธิฯ แต่หากพบกรณีเด็กที่มีความยุ่งยากซับซ้อน สามารถส่งต่อไปยังผู้จัดการรายกรณีมืออาชีพขององค์กรได้ และทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องผู้จัดการรายกรณีมืออาชีพสามารถทำงานเชิงลึกร่วมกับทีมสหวิชาชีพภายนอก เพื่อคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ์ให้แก่เด็กได้รับบริการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการเด็กและเยาวชนของหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ที่มีการดูแลเด็กเชิงลึกร่วมกับทีมสหวิชาชีพภายนอกและภายใน เป็นต้น

3) ประเด็นด้านงบประมาณในการจัดสวัสดิการของหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ที่ไม่เพียงพอหรืออาจต้องมีการประสานกับเครือข่ายภาครัฐและเอกชนและทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Limkriengkrai, J., & Torut, B. (2022)[4] ศึกษาปัญหาโครงสร้างงบประมาณในมาตรการสวัสดิการเด็กและเยาวชนภายใต้การกระจายอำนาจในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ในด้านรายได้ทางการคลังและการตัดสินใจด้านงบประมาณ รวมทั้งวิเคราะห์ข้อดีและข้อจำกัดของการกระจายอำนาจทางการคลังในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กและเยาวชน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารราชการส่วนกลางยังคงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดและผลักดันนโยบาย ความเป็นอิสระจากการบริหารราชการส่วนกลางยังคงเป็นเพียงแนวคิดเชิงอุดมคติ เนื่องจากการดำเนินแผนงานและกิจกรรมด้านงบประมาณยังจำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานบริหารราชการส่วนภูมิภาคที่ทำหน้าที่แทนส่วนกลาง อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในระดับที่มีการกระจายอำนาจยังมีความเป็นไปได้มากขึ้น เนื่องจากความก้าวหน้าของการกระจายอำนาจได้ส่งผลให้ขีดความสามารถทางการคลังในการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กและเยาวชนในระดับท้องถิ่นเพิ่มสูงขึ้น ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญต่อความยั่งยืน

---

[4] Limkriengkrai, J., & Torut, B, *An Exploratory Study of Fiscal Decentralization for Children and Youth Welfare* (1 May 2026) Article <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/MFUconnexion/article/view/258720>.

ทางการคลังในการจัดสวัสดิการเด็กและเยาวชนในระดับท้องถิ่น ได้แก่ ภาวะผู้นำ การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนด้านเทคนิค การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ สอดคล้องกับ Cavalca, P. G., Ejrnæs, M., & Gørtz, M. (2022)[5] เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณตรวจสอบว่าการบังคับให้ท้องถิ่นรักษา ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ส่งผลต่อการตัดสินใจด้านบริการคุ้มครองเด็กอย่างไร โดยใช้ข้อมูลทะเบียนของเทศบาลในเดนมาร์กหลายปี ผลการวิเคราะห์ menunjukkan ว่าเมื่อเทศบาลเผชิญกับข้อจำกัดงบประมาณที่เข้มงวด พวกเขามักลดจำนวนเด็กที่เข้ารับการดูแลภายนอกครอบครัว และเลือกใช้รูปแบบบริการที่ มีค่าใช้จ่ายต่ำกว่า ซึ่งอาจส่งผลต่อคุณภาพสวัสดิการและความปลอดภัยของเด็ก ซึ่งปัญหาหลัก คือการบังคับให้ยึดงบประมาณมากเกินไปทำให้บริการคุ้มครองเด็กลดลง เทศบาลเลือกบริการที่ถูกกว่า แม้จะไม่เหมาะสมกับความต้องการของเด็ก และงบประมาณไม่เพียงพอสำหรับการบริการที่มีคุณภาพ แนวทางพัฒนา ต้องปรับระบบจัดสรรงบประมาณให้ยืดหยุ่นเมื่อเกี่ยวกับบริการจำเป็น เช่น การคุ้มครองเด็ก และพัฒนากลไกการติดตามคุณภาพบริการเมื่อมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ ดังนั้นในการดำเนินการด้านการจัดสวัดิการสังคมสิ่งที่ต้องคำนึงถึงคุณภาพของการบริการหรือการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กและเยาวชน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1. มูลนิธิคุณพ่อเรย์ควรมีการประชุม วางแผน รูปแบบการระดมทุนในการจัดหางบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน โดยมีการถอดบทเรียนการดำเนินการก่อนและหลังสถานการณ์วิกฤต (ภาวะการเงินมีปัญหา) เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนา การบริหารงาน และรูปแบบในการจัดหางบประมาณมาสนับสนุนต่อไป

2. มูลนิธิคุณพ่อเรย์ และหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ รวบรวมเครือข่ายในการดำเนินงานด้านการดูแลเด็กเพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพเด็ก และการดูแลเด็กที่มีปัญหาซับซ้อน

3. มูลนิธิคุณพ่อเรย์ และหมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ควรมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกในรูปแบบที่หลากหลายและควรตั้งทีมประชาสัมพันธ์ การโฆษณา การจัดทำรายการเพื่อเป็นสื่อหลักในการประชาสัมพันธ์

---

[5] Cavalca, P. G., Ejrnæs, M., & Gørtz, M, *Trading off fiscal budget adherence and child protection* (1 May 2026) journal <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0261664>.

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ

1. หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ควรมีระบบติดตามการดูแลเด็กเมื่อเด็กออกไปใช้ชีวิตในสังคมอย่างใกล้ชิด ระยะ 1 เดือน 3 เดือน 6 เดือนและ 1 ปี

2. หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์มีทีมสหวิชาชีพในส่วนกลางเพื่อให้ข้อเสนอแนะและให้การช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาซับซ้อนหรือมีความเสี่ยงในชีวิต

3. หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์ควรมีแผนงานกิจกรรมโครงการที่มีการพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะสังคมและทักษะดิจิทัลเพื่อให้เด็กสามารถดูแลตนเองได้และเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม รวมถึงแผนงานโครงการกิจกรรมที่เน้นพัฒนาศักยภาพเด็กและให้เด็กรวมรับผิดชอบ ตัดสินใจในการดำเนินชีวิตของตนเองผ่านแผนพัฒนาศักยภาพของเด็กรายบุคคล (IDP)

4. หมู่บ้านเด็กคุณพ่อเรย์มีการรายงานผลการดำเนินการที่เป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเด็กเป็นรายปี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กอย่างชัดเจน

บรรณานุกรม

ณัชชา บูรณสิงห์, *เด็กถูกทอดทิ้ง : ปัญหาที่สังคมต้องเยียวยา* (15 พฤษภาคม 2567) เว็บไซต์รัฐสภา <https://cdc.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=28661&filename=house2558>.

Olsen, G, & Rekkbø, I M, *Follow-up of the educational pathway of youths living in child welfare institutions in Norway* (2025) The British Journal of Social Work <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcaf258>.

Sukkaphat, K., & Yuhanngoh, N, "Development of case management process for behavioral modification of children at Children's Home Foundation Pattaya" (2023) 14:1 *Huachiew Chalermprakiet Law Journal.*

Limkriengkrai, J., & Torut, B, *An Exploratory Study of Fiscal Decentralization for Children and Youth Welfare* (1 May 2026) Article <https://so05.tcithaijo.org/index.php/MFUconnexion/article/view/258720>.

Cavalca, P. G., Ejrnæs, M., & Gørtz, M, *Trading off fiscal budget adherence and child protection* (1 May 2026) journal <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0261664>.

ความรู้และพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะของนักศึกษาในบริบทกฎหมายสาธารณสุข

Knowledge and Moo Krata (Thai Barbecue) Consumption Behavior Among Students in the Context of Public Health Law

อาภาภรณ์ บุลสถาพร
(ผู้ประพันธ์อันดับแรก และผู้ประพันธ์บรรณกิจ)
คณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
18/18 ถนนเทพรัตน ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10540

Apaporn Bulsathaporn
(first author and corresponding author)
Faculty of Public and Environmental Health, Huachiew Chalermprakiet University
18/18 Thepparat Road, Bangchalong, Bangplee, Samut Prakan 10540
E-mail : apaporn.bul.365@hcu.ac.th

สุชาดา ยางเอน
คณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
18/18 ถนนเทพรัตน ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10540

Suchada Yang-En
Faculty of Public and Environmental Health, Huachiew Chalermprakiet University
18/18 Thepparat Road, Bangchalong, Bangplee, Samut Prakan 10540
E-mail : suchada.yan@hcu.ac.th

อรุณกมล ทองแท้
คณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
18/18 ถนนเทพรัตน ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10540

Arunkamon Thongthae
Faculty of Public and Environmental Health, Huachiew Chalermprakiet University
18/18 Thepparat Road, Bangchalong, Bangplee, Samut Prakan 10540
E-mail : akariarunkamon@gmail.com

ชลธิชา อรุณศรี
คณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
18/18 ถนนเทพรัตน ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10540

Chonthicha Arunsri
Faculty of Public and Environmental Health, Huachiew Chalermprakiet University
18/18 Thepparat Road, Bangchalong, Bangplee, Samut Prakan 10540
E-mail : beam2001chonthicha@gmail.com

ปัณณฑัต จะนัน
คณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
18/18 ถนนเทพรัตน ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10540

Pannathat Chanan
Faculty of Public and Environmental Health, Huachiew Chalermprakiet University
18/18 Thepparat Road, Bangchalong, Bangplee, Samut Prakan 10540
E-mail : pannapannathat@gmail.com
ฟาเดลล์ อะซัน
คณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
18/18 ถนนเทพรัตน ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10540

Fadel Asun
Faculty of Public and Environmental Health, Huachiew Chalermprakiet University
18/18 Thepparat Road, Bangchalong, Bangplee, Samut Prakan 10540
E-mail : fadel582545@gmail.com
(Received: 25 June 2026; Revised: 28 July 2026; Accepted: 31 July 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้และพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะของนักศึกษา วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและความรู้กับพฤติกรรมการบริโภค และเปรียบเทียบความรู้และพฤติกรรมระหว่างนักศึกษาที่ผ่านและไม่ผ่านการเรียนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุข กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม และวิทยาลัยจีนศึกษา มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ จำนวน 288 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา Chi-square Test และ Mann-Whitney U Test ผลการศึกษาพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ระดับปานกลาง (71.2%) และพฤติกรรมการบริโภคระดับเหมาะสม (51.7%) ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุ สาขาวิชา คณะ/วิทยาลัย รายได้ ที่พักอาศัย และสถานะการเรียนรายวิชากฎหมายสาธารณสุข ($p < .05$) ความรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรม ($\chi^2 = 29.76$, $p < .001$) นักศึกษาที่ผ่านการเรียนรายวิชากฎหมายสาธารณสุขมีคะแนนความรู้และพฤติกรรมที่เหมาะสมสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ผ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยขนาดอิทธิพลด้านความรู้ ($r = .27$) สูงกว่าด้านพฤติกรรม ($r = .12$) สะท้อนว่ากฎหมายสาธารณสุขที่บังคับใช้ในปัจจุบันยังมีช่องว่างในการส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคที่ปลอดภัยในระดับผู้บริโภค

คำสำคัญ : ความรู้ พฤติกรรมการบริโภค หมูกระทะ นักศึกษา กฎหมายสาธารณสุข

Abstract

This survey research aimed to examine the levels of knowledge and Moo Krata (Thai barbecue) consumption behavior among university students, analyze the relationships between personal factors and knowledge with consumption behavior, and compare knowledge and behavior between students who had and had not completed coursework related to public health law. The sample consisted of 288 students from the Faculty of Public and Environment Health and the College of Chinese Studies at Huachiew Chalermprakiet University. Data were collected using a validated questionnaire and analyzed using descriptive statistics, Chi-square Test, and Mann-Whitney U Test. The findings revealed that the majority of students had moderate levels of knowledge (71.2%) and appropriate consumption behavior (51.7%). Personal factors significantly associated with consumption behavior included age, field of study, faculty/college, monthly income, place of residence, and public health law course completion status ($p < .05$). Knowledge showed a significant positive relationship with consumption behavior ($\chi^2 = 29.76$, $p < .001$). Students who had completed public health law coursework demonstrated significantly higher knowledge scores and more appropriate consumption behavior scores than those who had not; however, the effect size for knowledge ($r = .27$) was notably larger than for behavior ($r = .12$), indicating that current public health legislation has limited reach in directly shaping consumer-level food safety behavior.

Keywords : Knowledge, Consumption Behavior, Moo Krata, Students, Public Health Law.

บทนำ

ปัจจุบันหมูกระทะไม่ได้เป็นเพียงอาหารมื้อหนึ่งสำหรับคนไทยอีกต่อไป แต่กลายเป็นกิจกรรมทางสังคมที่ผูกติดกับวิถีชีวิตของผู้บริโภคทุกช่วงวัย โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาและคนทำงานรุ่นใหม่ที่นิยมนัดรวมกลุ่มรับประทานตามร้านบุฟเฟ่ต์ราคาประหยัด ความนิยมดังกล่าวสะท้อนผ่านตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจที่ชัดเจน กล่าวคือ ศูนย์วิจัยกสิกรไทยประเมินว่าในปี 2566 ตลาดธุรกิจร้านอาหารของไทยมีมูลค่าประมาณ 4.35 แสนล้านบาท เติบโตร้อยละ 7.1 จากปีก่อนหน้า โดยกลุ่มร้านอาหาร Street Food และร้านบุฟเฟ่ต์ประเภทปิ้งย่างเป็นหนึ่งในกลุ่มที่ฟื้นตัวและเติบโตได้ดี นอกจากนี้ ข้อมูลจำนวนร้านอาหารในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2566 พบว่ามีร้านอาหารเปิดใหม่เพิ่มขึ้นถึง

ร้อยละ 13.6 หรือราว 1 แสนร้าน และร้านสุกี้ยากี้-ปิ้งย่างติดอันดับประเภทร้านที่เติบโตสูงสุดของปี[1] สิ่งที่ทำให้ร้านประเภทนี้ต่างจากร้านอาหารทั่วไปคือการเปิดให้ลูกค้าลงมือปรุงอาหารเองบนเตาที่ตั้งอยู่กลางโต๊ะ ความปลอดภัยของอาหารส่วนหนึ่งจึงไม่ได้อยู่ในมือผู้ประกอบการอีกต่อไป แต่มาอยู่ที่ตัวผู้บริโภคเอง ไม่ว่าจะเป็นการหยิบจับเนื้อสัตว์ดิบ การใช้ตะเกียบหรือที่คีบชิ้นเดียวกันสับเปลี่ยนระหว่างของดิบกับของสุก หรือแม้แต่การกะเวลาว่าควรปิ้งนานแค่ไหนจึงจะสุกจริง ๆ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นจุดที่กฎหมายสาธารณสุขของไทยยังไม่ได้ให้ความสำคัญมากเท่ากับการกำกับดูแลผู้ประกอบการ

ในแง่สุขภาพ กรมอนามัยเคยออกมาเตือนว่าการกินปิ้งย่างหรือหมูกระทะที่ไหม้เกรียมเป็นประจำต่อเนื่องเป็นเวลานานมีความเสี่ยงสะสมสารก่อมะเร็งอย่างน้อย 3 กลุ่ม ได้แก่ สารไนโตรซามีนที่มักพบในเนื้อสัตว์แปรรูป สารพัยโรลัยเซตที่เกิดจากส่วนไหม้เกรียมและมีฤทธิ์ก่อกลายพันธุ์รุนแรงกว่าอะฟลาทอกซิน ถึง 6-100 เท่า และสารกลุ่ม PAHs ที่เกิดจากไขมันสัตว์หยดลงบนเตาไฟ[2] นอกเหนือจากความเสี่ยงที่มาจากกระบวนการปรุงแล้ว อีกความเสี่ยงหนึ่งที่คนมักมองข้ามคือการสัมผัสเนื้อดิบโดยตรง ซึ่งเปิดช่องให้เชื้อแบคทีเรียสเตร็ปโตคอกคัสซูอิส (*Streptococcus suis*) เข้าสู่ร่างกายได้ เชื้อนี้เป็นต้นเหตุของโรคไข้หูดับที่พบในสุกรและสามารถแพร่มาสู่คนผ่านบาดแผลหรือการกินเนื้อหมูดิบหรือสุก ๆ ดิบ ๆ ข้อมูลของกรมควบคุมโรคระหว่างปี 2559-2563 พบผู้ป่วยไข้หูดับสะสมถึง 1,656 ราย เสียชีวิต 102 ราย คิดเป็นอัตราป่วยตายร้อยละ 6.13 โดยอาหารที่ผู้เสียชีวิตรับประทานมากที่สุดคือลาบดิบ และอาการรุนแรงที่พบร่วมด้วยคือการได้ยินลดลงหรือสูญเสียการได้ยินอย่างถาวร[3] ความเสี่ยงเรื่องเชื้อโรคจากเนื้อดิบนี้ยังสอดคล้องกับข้อมูลของกรมควบคุมโรคที่ระบุว่าตลอดช่วงปี 2556-2560 อัตราป่วยโรคอาหารเป็นพิษของประเทศไทยอยู่ในระดับสูงต่อเนื่องทุกปี โดยปี 2559 มีอัตราป่วยสูงสุดถึง 211.8 ต่อประชากรแสนคน และมีผู้เสียชีวิตเฉลี่ยปีละ 6-23 ราย ซึ่งสาเหตุหลักมักมาจากเนื้อสัตว์ดิบหรือกึ่งดิบกึ่งสุก[4] และในปี 2567 เฉพาะเขตสุขภาพที่ 6 ในช่วงเดือนเมษายนถึงพฤษภาคมเพียงสองเดือน ก็มีรายงานผู้ป่วยโรคอาหารเป็นพิษมากถึง 17,941 ราย โดยส่วนใหญ่เกิดจากการรับประทานอาหารร่วมกันเป็นกลุ่มใหญ่ เช่น การรับประทานอาหารกลางวัน

---

[1] ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, *มูลค่าธุรกิจร้านอาหารขยายตัวในปี 2565–2566 ท่ามกลางโจทย์ท้าทายด้านต้นทุนและการรักษากำไรของผู้ประกอบการ (กระแสทรรศน์ ฉบับที่ 3352)* (19 มิถุนายน 2569) Kasikorn Research Center <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/restaurant-z3352.aspx>.

[2] กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, *เตือนกินหมูกระทะสะสมนานเสี่ยงรับ 3 สารอันตราย* (19 มิถุนายน 2569) สื่อมัลติมีเดียกรมอนามัย<https://multimedia.anamai.moph.go.th/news/181163/>.

[3] รัชชญาภัช สำเภา, ธีรศักดิ์ ชักนำ และธนิต รัตนธรรมสกุล, "การศึกษาลักษณะทางระบาดวิทยาของผู้ป่วยโรคไข้หูดับเสียชีวิตในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2559–2563" (2565) 53:10 *รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์* 141, 150.

[4] ชยาภรณ์ ศรีสมุทรนาค และภาวินี ด้วงเงิน, "สถานการณ์โรคอาหารเป็นพิษ (ยกเว้นโรคอาหารเป็นพิษจากเห็ด) ประเทศไทย ปี พ.ศ. 2556–2560" (2562) 50:8 *รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์* 117, 132.

การเข้าค่าย และการทำกิจกรรมหมู่คณะ[5] แนวโน้มดังกล่าวยังคงต่อเนื่องในปี 2568 โดยข้อมูลจากระบบดิจิทัลเพื่อการเฝ้าระวังโรคของกรมควบคุมโรคพบผู้ป่วยโรคอาหารเป็นพิษทั่วประเทศในช่วงเดือนมกราคมถึงกุมภาพันธ์ 2568 แล้ว ถึง 18,630 ราย และพบเหตุการณ์ระบาดในสถานศึกษาถึง 13 เหตุการณ์[6] ซึ่งรูปแบบการติดเชื้อเป็นกลุ่มนี้มีลักษณะใกล้เคียงกับวัฒนธรรมการรับประทานหมูกระทะเป็นหมู่คณะของนักศึกษาเช่นกัน

ในมิติกฎหมาย ประเทศไทยมีโครงสร้างกฎหมายสาธารณสุขที่ดูแลเรื่องสถานประกอบการด้านอาหารอยู่ค่อนข้างเป็นระบบ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560[7] กำหนดให้ “สถานที่จำหน่ายอาหาร” ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของราชการส่วนท้องถิ่น และมีกฎกระทรวงสุขลักษณะของสถานที่จำหน่ายอาหาร พ.ศ. 2561 วางมาตรฐานเรื่องสภาพอาคาร ความสะอาดของพื้นที่ อาหาร ภาชนะอุปกรณ์ การป้องกันสัตว์และแมลงพาหะนำโรค สุขลักษณะส่วนบุคคลของผู้สัมผัสอาหารและอื่น ๆ ไว้ค่อนข้างละเอียด[8] พร้อมกำหนดให้ผู้ประกอบกิจการและผู้สัมผัสอาหารต้องผ่านการอบรมตามหลักเกณฑ์ก่อนจึงจะขอใบอนุญาตได้[9] ส่วนพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ก็ให้อำนาจสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาควบคุมคุณภาพอาหารและวัตถุดิบที่นำมาขาย[10] อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาโครงสร้างของกฎหมายทั้งสองฉบับนี้ จะเห็นได้ว่ากลไกที่มีอยู่เกือบทั้งหมดมุ่งกำกับดูแลผู้ประกอบการและสถานที่เป็นหลัก โดยไม่มีบทบัญญัติใดที่กำหนดหน้าที่หรือกลไกส่งเสริมความรู้ด้านความปลอดภัยอาหารให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง ทั้งที่ในร้านบุฟเฟ่ต์ปิ้งย่างหรือหมูกระทะ ผู้บริโภคมีบทบาทไม่ต่างจากผู้สัมผัสอาหารเช่นกัน เพราะต้องหยิบจับและปรุงอาหารดิบด้วยตนเองตั้งแต่ต้นจนปรุงสุก แต่กลับไม่ได้รับการดูแลด้านความรู้ในลักษณะเดียวกับที่กฎหมายกำหนดไว้กับผู้ประกอบกิจการ ช่องว่างทางกฎหมายในจุดนี้จึงเป็นประเด็นที่ควรค่าแก่การศึกษาในเชิงวิชาการด้านนิติศาสตร์

---

[5] กรมควบคุมโรค, “*สคร.6 ชลบุรี เตือน อากาศร้อน ขอให้ประชาชนระมัดระวังเรื่องการรับประทานอาหาร อาจเสี่ยงป่วยด้วยโรคอาหารเป็นพิษ*” (12 มิถุนายน 2569) สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 จังหวัดชลบุรี <https://ddc.moph.go.th/odpc6/news.php?news=50715&deptcode=odpc6>.

[6] กองระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค, “สรุปการตรวจสอบข่าวการระบาดของโรคและภัยสุขภาพ สัปดาห์ที่ 5 ระหว่างวันที่ 27 มกราคม–2 กุมภาพันธ์ 2568” (2568) 256:2 *วารสารรายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์* 1, 3.

[7] *พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2560.*

[8] *กฎกระทรวงสุขลักษณะของสถานที่จำหน่ายอาหาร พ.ศ.2561.*

[9] *ประกาศกรมอนามัย เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการอบรมผู้ประกอบกิจการและผู้สัมผัสอาหารผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัล พ.ศ. 2564.*

[10] *พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522.*

ด้วยเหตุนี้ จากช่องว่างที่กล่าวมา งานวิจัยนี้จึงอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์จากนักศึกษา จำนวน 288 คน ในคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม และวิทยาลัยจีนศึกษา มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ เพื่อตรวจสอบว่าการได้รับความรู้ด้านกฎหมายสาธารณสุขผ่านการเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง มีผลต่อความรู้และพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะที่ปลอดภัยของนักศึกษาจริงหรือไม่ ผลการศึกษาที่ได้ครั้งนี้อาจจะเป็นข้อมูลตั้งต้นที่ช่วยตอบคำถามเชิงนโยบายได้ว่าควรขยายขอบเขตของกฎหมายสาธารณสุขหรือกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคให้ครอบคลุมไปถึงผู้บริโภคกลุ่มเสี่ยงในร้านบุฟเฟ่ต์ที่ให้ลูกค้าปรุงอาหารเองหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้และพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะของนักศึกษา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและความรู้เกี่ยวกับการบริโภคหมูกระทะกับพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะของนักศึกษา
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรู้และพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะของนักศึกษาที่ผ่านและไม่ผ่านการเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุข

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะของนักศึกษา
2. ความรู้เกี่ยวกับการบริโภคหมูกระทะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะของนักศึกษา
3. นักศึกษาที่ผ่านและไม่ผ่านการเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุขมีความรู้เกี่ยวกับการบริโภคหมูกระทะแตกต่างกัน
4. นักศึกษาที่ผ่านและไม่ผ่านการเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุขมีพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะแตกต่างกัน

ขอบเขตของการศึกษา

การวิจัยมุ่งศึกษาความรู้และพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะของนักศึกษาในบริบทกฎหมายสาธารณสุข โดยศึกษาระดับความรู้เกี่ยวกับการบริโภคหมูกระทะ ระดับพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและความรู้ในการบริโภคหมูกระทะกับพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะของนักศึกษา รวมถึง เปรียบเทียบความรู้และพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะระหว่างนักศึกษาที่ผ่านและไม่ผ่านการเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุข การวิจัยดำเนินการในมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

จังหวัดสมุทรปราการ โดยดำเนินการระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2567 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม และวิทยาลัยจีนศึกษา มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ทั้งหมด 1,138 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 288 คน ซึ่งได้มาจากการคัดเลือกตามวิธีการที่กำหนด ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล (ประกอบด้วย เพศ อายุ คณะวิชา สาขาวิชา ชั้นปีที่ศึกษา รายได้ต่อเดือน ลักษณะการอยู่อาศัย สถานะการผ่านการเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุข) และความรู้เกี่ยวกับการบริโภคหมูกระทะ และตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะของนักศึกษา

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการเปรียบเทียบความรู้และพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะระหว่างนักศึกษาที่ผ่านการเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุข 82 คน (ประกอบด้วยนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 หลักสูตร CU-PB และนักศึกษาชั้นปีที่ 2-4 หลักสูตร OH-PB, MC-PB และ HM-PB)และนักศึกษาที่ไม่ผ่านการเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุข 206 คน (ประกอบด้วย นักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 หลักสูตร CC-CN, BC-CN, และนักศึกษาชั้นปีที่ 1 หลักสูตร OH-PB, MC-PB และ HM-PB) การศึกษาวิจัยนี้กำหนดชื่อย่อสาขา-คณะ/วิทยาลัยของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ดังนี้คือ 4 สาขาวิชาของคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม (PB) ได้แก่ อาชีวอนามัยและความปลอดภัย (OH-PB) สาธารณสุขชุมชน (CU-PB) การบริการทางการแพทย์ (MC-PB) การจัดการเวชระเบียนและเวชสถิติในโรงพยาบาล (HM-PB) และ 2 สาขาวิชาของวิทยาลัยจีนศึกษา (CN) ได้แก่ ภาษาและวัฒนธรรมจีน (CC-CN) และภาษาจีนธุรกิจ (BC-CN)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การวิจัยครั้งนี้ให้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความรู้ พฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะ และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงความแตกต่างระหว่างนักศึกษาที่ผ่านและไม่ผ่านการเรียนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุข อันสะท้อนสถานการณ์ความปลอดภัยด้านอาหารในกลุ่มนักศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมความรู้ด้านสุขาภิบาลอาหารและพัฒนาพฤติกรรมการบริโภคที่ปลอดภัยในกลุ่มนักศึกษาและเยาวชน ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนาแนวทางคุ้มครองผู้บริโภคในสถานศึกษาและสถานประกอบการอาหารประเภทที่ผู้บริโภคมีส่วนร่วมในการปรุงอาหารด้วยตนเอง

3. ผลการวิจัยช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ด้านกฎหมายสาธารณสุขในประเด็นบทบาทของผู้บริโภคต่อความปลอดภัยอาหาร ซึ่งยังมีการศึกษาค่อนข้างจำกัดในประเทศไทย และสามารถนำไปใช้ประกอบการเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนามาตรการทางกฎหมายสำหรับยกระดับความปลอดภัยของผู้บริโภคในสถานประกอบการประเภทบุฟเฟ่ต์ปิ้งย่างและร้านหมูกระทะโดยเฉพาะ

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดความรู้และพฤติกรรมการบริโภคอาหารปลอดภัย

แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรมการบริโภคอาหาร อ้างอิงจาก ความรู้-ทัศนคติ-การปฏิบัติ (Knowledge-Attitude-Practice: KAP) กล่าวคือ ความรู้ที่ถูกต้องเป็นพื้นฐานที่จะก่อให้เกิดทัศนคติที่ดี และนำไปสู่การปฏิบัติ หรือพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งเป็นหลักการที่นำมาใช้อย่างแพร่หลายในงานวิจัยด้านพฤติกรรมสุขภาพและความปลอดภัยอาหารเพราะสามารถอธิบายเกี่ยวกับบุคคลที่มีความรู้ในระดับเดียวกัน อาจมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันเนื่องจากมีทัศนคติ ได้แก่ ความตระหนัก ความต้องการ และแรงจูงใจส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ดังนั้น กรอบแนวคิดนี้จึงเป็นพื้นฐานสำคัญของงานวิจัยฉบับนี้ที่มุ่งทดสอบว่าความรู้ด้านการบริโภคหมูกระทะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคของนักศึกษาหรือไม่ และการได้รับความรู้ทางกฎหมายสาธารณสุขผ่านการเรียนในรายวิชาจะมีผลต่อทั้งความรู้และพฤติกรรมของผู้บริโภคอย่างไร

สถานการณ์ทางระบาดวิทยาของโรคอาหารเป็นพิษที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเนื้อสัตว์ดิบ

จากการรายงานสถานการณ์โรคอาหารเป็นพิษ ประเทศไทย ปี พ.ศ. 2556–2560[11] ได้วิเคราะห์ข้อมูลการเฝ้าระวังโรคอาหารเป็นพิษในช่วงปี 2556-2560 ของประเทศไทย พบว่า อาหารที่อาจเป็นสาเหตุของการระบาดของโรคอาหารเป็นพิษมากที่สุด คือ ข้าวมันไก่ และลาบเนื้อสัตว์ดิบ ทั้งนี้ แหล่งที่พบการระบาดของโรคส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นในสถานศึกษา และอาหารที่ซื้อมารับประทานเองหรือปรุงอาหารเองที่บ้าน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นกรอบการศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมการหยิบจับและปรุงเนื้อสัตว์ดิบด้วยตนเองที่เป็นวัฒนธรรมการกินหมูกระทะ มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับรูปแบบการระบาดของโรคอาหารเป็นพิษที่พบในกลุ่มนักเรียนและนักศึกษาของไทย และแสดงให้เห็นว่าความรู้และพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะของนักศึกษาเป็นพฤติกรรมสาธารณสุขที่มีนัยสำคัญต่อการเกิดโรคอาหารเป็นพิษได้

งานวิจัยด้านความรู้และพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษาไทย

งานวิจัยที่ศึกษาพฤติกรรมการกินอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ จังหวัดนนทบุรี[12] จำนวน 674 คน พบว่านักศึกษาชายและหญิงส่วนใหญ่ทำพฤติกรรมการกินอาหารทั้งแบบพฤติกรรมการกินอาหารที่ดีต่อสุขภาพที่ควรทำ ใน 1 วัน ใน 1 สัปดาห์ พฤติกรรมการเลือกกินอาหาร/ปรุงอาหารที่ดีต่อสุขภาพ และการไม่ทำพฤติกรรมการกินอาหารที่ไม่ดีต่อสุขภาพ ในระดับ

---

[11] ชยาภรณ์ ศรีสมุทรนาค และภาวินี ด้วงเงิน, อ้างแล้ว 4.

[12] เยาวภา ติอัชสุวรรณ, "พฤติกรรมการกินอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยในจังหวัดนนทบุรีและปัจจัยที่สัมพันธ์กัน" (2563) 13:1 *วารสารความปลอดภัยและสุขภาพ* 113, 125.

ทำบางครั้ง ในทุกรายการอย่างไม่แตกต่างกัน และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการกินอาหาร ปัจจัยรูปลักษณ์ และปัจจัยความเชื่อมั่นในความสามารถแห่งตน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยที่ได้มีการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารปลอดภัยของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน[13] จำนวน 446 คน พบว่าระดับพฤติกรรมการบริโภคอาหารปลอดภัยของนิสิตอยู่ในระดับดี และปัจจัยด้านพฤติกรรมการบริโภคอาหารปลอดภัย ได้แก่ ทัศนคติการบริโภคอาหารปลอดภัย ความตระหนักในการบริโภคอาหารปลอดภัย การรับรู้ข้อมูลและข่าวสารเกี่ยวกับอาหารปลอดภัย รวมทั้ง ความต้องการและแรงจูงใจในการบริโภคอาหารปลอดภัยนั้น สามารถทำนายพฤติกรรมการบริโภคอาหารปลอดภัยของนิสิตระดับปริญญาตรี ได้คิดเป็นร้อยละ 53.3 ดังนั้น จากผลงานวิจัยสองเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าปัจจัยต่างๆและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีความสำคัญต่อพฤติกรรมการบริโภคของนักศึกษา แต่ยังไม่มีงานวิจัยใดที่ศึกษาเกี่ยวกับการได้รับความรู้ทางกฎหมายสาธารณสุขจากระบบการศึกษาว่ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคโดยตรงหรือไม่

งานวิจัยที่ใกล้เคียงกับการศึกษาครั้งนี้ส่วนใหญ่ศึกษาในมุมของการตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภคเชิงธุรกิจ เช่น การศึกษาปัจจัยในการเลือกร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์และปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อสุขภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี[14] พบว่าปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อสุขภาพมากที่สุดคือความร้อนจากความแออัดและเตาหมูกระทะ และอาการผิดปกติที่พบบ่อยที่สุดคือกระหายน้ำและแน่นท้อง และที่พบว่าปัจจัยส่วนประสมการตลาด 7Ps มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกร้านอาหารปิ้งย่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยด้านบุคลากรการส่งเสริมการตลาด และราคาเป็นปัจจัยหลัก[15] อย่างไรก็ตาม งานวิจัยดังกล่าวยังไม่มุ่งเน้นการวัดระดับความรู้ด้านความปลอดภัยอาหารของผู้บริโภคหรือเชื่อมโยงกับกรอบกฎหมายสาธารณสุขแต่อย่างใด จึงเป็นช่องว่างที่การวิจัยครั้งนี้มุ่งเติมเต็ม

กรอบกฎหมายสาธารณสุขด้านสุขาภิบาลอาหารและช่องว่างเชิงโครงสร้าง

เมื่อพิจารณาโครงสร้างกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยอาหาร จะพบว่ามีกฎหมายหลักสามฉบับที่ทำงานเชื่อมโยงกัน ได้แก่ (1) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่งมี

---

[13] ปิยวัฒน์ ชิบังเกิด, ปิยพงษ์ ต้นพิชัย, และนพรัตน์ ยิ่งยวด, "ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารปลอดภัยของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน" (2564) 12:1 *วารสารสังคมศาสตร์วิจัย* 170, 191.

[14] ปัทมา เสนทอง และคณะ, "ปัจจัยที่มีผลในการเลือกร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์และปัจจัยสภาพแวดล้อมในร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ที่มีผลต่อสุขภาพของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี" (2564) 21:1 *วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา)* 180, 192.

[15] อังควิภา แนวจำปา และรัชนี งาสระน้อย, "ปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกร้านอาหารประเภทปิ้งย่างของผู้บริโภคในเขตจังหวัดนครราชสีมา" (2567) 2:1 *วารสารมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)* 57, 73.

16 หมวด 90 มาตรา[16] และกระจายอำนาจการกำกับดูแลด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาลให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่นเป็นหลัก รวมถึงการควบคุม “สถานที่จำหน่ายอาหาร” และ “สถานที่สะสมอาหาร” (2) กฎกระทรวงสุขลักษณะของสถานที่จำหน่ายอาหาร พ.ศ. 2561[17] ซึ่งกำหนดรายละเอียดมาตรฐานสุขาภิบาลของสถานประกอบการ และกำหนดให้ผู้ประกอบกิจการและผู้สัมผัสอาหารต้องผ่านการอบรมความรู้ก่อนได้รับใบอนุญาต และ (3) พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ซึ่งให้อำนาจสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาควบคุมคุณภาพอาหารและวัตถุดิบ กฎหมายทั้งสามฉบับนี้ออกแบบมาเพื่อควบคุม “ผู้ผลิตและผู้จำหน่าย” เป็นสำคัญ สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองผู้บริโภคที่รัฐต้องมุ่งกำกับผู้มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจที่สูงกว่า อย่างไรก็ตาม ร้านอาหารบุฟเฟ่ต์ปิ้งย่างหรือหมูกระทะมีลักษณะเฉพาะที่ทำให้ “ผู้บริโภค” กลายเป็นผู้สัมผัสอาหารและผู้ปรุงอาหารไปพร้อมกัน บทบาทที่ทับซ้อนนี้ไม่ได้ถูกพิจารณาไว้ในกฎหมายสาธารณสุขทั้งสามฉบับข้างต้น ซึ่งยังคงตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่าผู้ประกอบการเป็นผู้ปรุงอาหารให้สำเร็จก่อนจำหน่ายเสมอ ช่องว่างเชิงโครงสร้างนี้จึงเป็นประเด็นสำคัญที่งานวิจัยด้านนิติศาสตร์สามารถนำผลการศึกษาเชิงประจักษ์มาใช้ในการประกอบการเสนอแนวทางพัฒนากฎหมาย เช่น การกำหนดให้สถานประกอบการที่ใช้รูปแบบปรุงอาหารด้วยตนเองต้องจัดให้มีคำแนะนำด้านสุขาภิบาลอาหารแก่ผู้บริโภคอย่างชัดแจ้ง หรือการบูรณาการความรู้ด้านกฎหมายสาธารณสุขเข้ากับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ช่องว่างของงานวิจัยและการเชื่อมโยงกับงานวิจัยฉบับนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า งานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษาไทย ได้แก่ กลุ่มที่ศึกษาความรู้และพฤติกรรมการบริโภคอาหารปลอดภัยในเชิงจิตวิทยาและสาธารณสุขทั่วไป กลุ่มที่ศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกร้านปิ้งย่าง-หมูกระทะบุฟเฟ่ต์ และกลุ่มที่ศึกษาสถานการณ์ทางระบาดวิทยาของโรคอาหารเป็นพิษในระดับประเทศ แต่ยังไม่พบงานวิจัยที่บูรณาการทั้งสามมิติเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะการทดสอบว่าการได้รับความรู้ด้านกฎหมายสาธารณสุขผ่านรายวิชาในหลักสูตรการศึกษาส่งผลให้นักศึกษามีความรู้และพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะที่ปลอดภัยกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับความรู้หรือไม่ งานวิจัยฉบับนี้จึงมีความใหม่ในเชิงวิชาการด้านนิติศาสตร์โดยนำข้อมูลเชิงประจักษ์จากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษามาทดสอบประสิทธิภาพเชิงพฤติกรรมของกลไกกฎหมายสาธารณสุขด้านการศึกษาและการเสริมสร้างความรู้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาว่าควรปรับปรุงขอบเขตของกฎหมายสาธารณสุขหรือกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคให้ครอบคลุมการคุ้มครองความรู้ด้านความปลอดภัยอาหารให้แก่ผู้บริโภคในสถานประกอบการอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

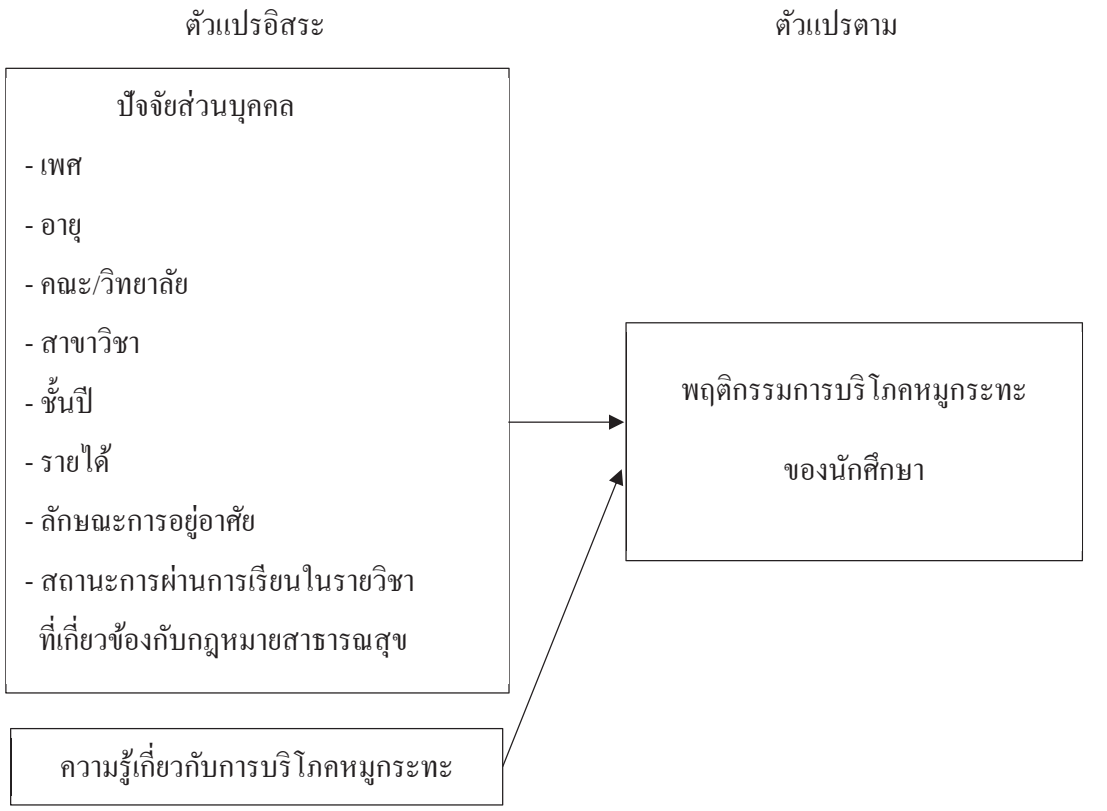
---

[16] *พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2560*, อ้างแล้ว 7.

[17] *กฎกระทรวงสุขลักษณะของสถานที่จำหน่ายอาหาร พ.ศ.2561*, อ้างแล้ว 8.

กรอบแนวคิดวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ตัวแปรอิสระคือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สาขาวิชาที่ศึกษา ชั้นปีการศึกษา รายได้ต่อเดือน ลักษณะการอยู่อาศัย และสถานะการผ่านการเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุข รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับการบริโภคหมูกระทะ และตัวแปรตามคือ พฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะ กรอบแนวคิดวิจัยแสดงดังภาพที่ 1 นอกจากนี้ ตัวแปรสำหรับการเปรียบเทียบที่ได้วิเคราะห์เพิ่มเติม ได้แก่ สถานะการผ่านและไม่ผ่านการเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุขของนักศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Survey Research) โดยวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิจากโครงการวิจัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ดำเนินการในปี พ.ศ. 2567 ภายใต้การดูแลของผู้วิจัย ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนเมษายน พ.ศ. 2567 ผู้วิจัยได้นำฐาน

ข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์เพิ่มเติมในมิติด้านกฎหมายสาธารณสุข ครอบคลุมความรู้และพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและความรู้กับพฤติกรรมการบริโภค ตลอดจนการเปรียบเทียบความรู้และพฤติกรรมระหว่างนักศึกษาที่ผ่านและไม่ผ่านการเรียนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุข และนำผลการวิจัยมาอภิปรายโดยเชื่อมโยงกับหลักการและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม และวิทยาลัยจีนศึกษา มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ที่กำลังศึกษาในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1,138 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Krejcie and Morgan ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 288 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสาขาวิชาและชั้นปี และคัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถามภายในแต่ละชั้นภูมิด้วยวิธีสะดวก โดยเก็บข้อมูลจากนักศึกษาในห้องเรียนหลังเลิกเรียน และบริเวณหอพัก เกณฑ์คัดเข้า ได้แก่ เป็นนักศึกษาในคณะ/วิทยาลัยดังกล่าว อายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และยินยอมเข้าร่วมวิจัย เกณฑ์คัดออก ได้แก่ ตอบแบบสอบถามไม่สมบูรณ์หรือขอถอนตัว จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานะการเรียนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุขแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสาขาวิชาและชั้นปีที่ศึกษา และสรุปจำนวนกลุ่มนักศึกษาที่ผ่านและไม่ผ่านการเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุข (N = 1138, n = 288)

ชื่อย่อ	จำแนกกลุ่มตัวอย่างตามสาขาวิชาและชั้นปีที่ศึกษา				กลุ่มตัวอย่าง	
สาขา-	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4	ผ่าน	ไม่ผ่าน
คณะ	N, n (%)	N, n (%)	N, n (%)	N, n (%)	n (%)	n (%)
OH-PB	49, 12 (4.3)	54, 14 (4.7)	31, 8 (2.7)	22, 6 (1.9)	28 (9.7)	12 (4.2)
CU-PB	34, 9 (3.0)	38, 10 (3.3)	46, 12 (4.0)	16, 4 (1.4)	35 (12.2)	0 (0.0)
MC-PB	29, 7 (2.5)	23, 6 (2.0)	17, 4 (1.5)	12, 3 (1.1)	13 (4.5)	7 (2.4)
HM-PB	27, 7 (2.4)	22, 6 (1.9)	1, 0 (0.1)	1, 0 (0.1)	6 (2.1)	7 (2.4)
CC-CN	64, 16 (5.6)	87, 22 (7.6)	52, 13 (4.6)	79, 20 (6.9)	0 (0.0)	71 (24.7)
BC-CN	113, 29 (9.9)	109, 28 (9.6)	104, 26 (9.1)	108, 27 (9.5)	0 (0.0)	109 (37.8)
รวม	316, 80 (27.8)	333, 12 (94.3)	251, 64 (22.1)	238, 60 (20.9)	82 (28.5)	206 (71.5)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ภายใต้โครงการวิจัยเดิมในปี พ.ศ. 2567 ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ คณะ/วิทยาลัย สาขาวิชา ชั้นปีที่ศึกษา รายได้ต่อเดือน ลักษณะการอยู่อาศัย และสถานะการผ่านการเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุข

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการบริโภคหมูกระทะ จำนวน 10 ข้อ เป็นแบบทดสอบถูก-ผิด ครอบคลุมอันตรายจากอาหาร ผลกระทบต่อสุขภาพ และหลักการบริโภคที่ถูกสุขลักษณะ ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน คะแนนรวม 0-10 คะแนน แบ่งเป็น 3 ระดับ[18] คือ ต่ำ (0-5) ปานกลาง (6-8) และสูง (9-10)

ส่วนที่ 3 ความถี่และเหตุผลในการบริโภคหมูกระทะ 6 ข้อ และพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะ 12 ข้อ เป็นมาตรประมาณค่า 4 ระดับ (ข้อความเชิงบวกให้คะแนน 4-1 ข้อความเชิงลบให้คะแนนกลับด้าน) ครอบคลุมการเลือกรับประทานอาหาร การป้องกันการปนเปื้อน และพฤติกรรมด้านสุขภาพ คะแนนรวม 12-48 คะแนน โดยแปลผลจากค่าเฉลี่ยคะแนนรายข้อ แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย 1.00–1.99 หมายถึง พฤติกรรมไม่เหมาะสม ค่าเฉลี่ย 2.00–2.99 หมายถึง พฤติกรรมระดับปานกลาง และค่าเฉลี่ย 3.00–4.00 หมายถึง พฤติกรรมเหมาะสม เมื่อนำมาแปลงเป็นคะแนนรวมของแบบสอบถาม 12 ข้อ จะได้เกณฑ์พฤติกรรมไม่เหมาะสม (12–23 คะแนน) พฤติกรรมระดับปานกลาง (24–35 คะแนน) และพฤติกรรมเหมาะสม (36–48 คะแนน)

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิระดับปริญญาเอก คณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ จำนวน 3 ท่าน กำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับได้มากกว่า .60 ขึ้นไป ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง .67-1.00 แบบทดสอบความรู้ 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร Kuder-Richardson Formula 20 (KR-20) เท่ากับ .713 และแบบสอบถามพฤติกรรมมี 12 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ .840 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้มากกว่า .70 ขึ้นไป

---

[18] เสรี ลาชโรจน์, *หลักเกณฑ์และวิธีการวัดและการประเมินผลการศึกษาในโรงเรียน* (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2537) 65, 68.

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนเมษายน 2567 โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และสิทธิในการถอนตัวแก่กลุ่มตัวอย่างก่อนขอความยินยอม จากนั้นเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ

การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ดำเนินการในปี พ.ศ. 2567 ซึ่งได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ เลขที่รับรอง HCU-EC1472/2567 ระหว่างวันที่ 4 เมษายน 2567 ถึงวันที่ 3 เมษายน 2569 ผู้เข้าร่วมวิจัยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ประโยชน์และความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งสิทธิในการปฏิเสธหรือถอนตัวจากการวิจัยได้ทุกเมื่อโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ข้อมูลที่ได้รับจะถูกเก็บรักษาเป็นความลับและนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ กำหนดระดับนัยสำคัญที่ .05 ดังนี้ สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ มัธยฐาน และควอไทล์ที่ 1 และ 3 ใช้อธิบายข้อมูลทั่วไป ระดับความรู้ และระดับพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะ สถิติอนุมาน ได้แก่ ไคสแควร์ (Chi-square Test) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและความรู้กับพฤติกรรม (สมมติฐานที่ 1-2) และแมนน์-วิทนีย์ ยู (Mann-Whitney U Test) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความรู้และพฤติกรรมระหว่างกลุ่มที่ผ่านและไม่ผ่านรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุข (สมมติฐานที่ 3-4) เนื่องจากผลทดสอบ Kolmogorov-Smirnov พบว่าข้อมูลมีการแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติ ($p < .05$)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง 288 คน (100%) พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 195 คน (67.7%) และเพศชาย 93 คน (32.3%) กลุ่มอายุที่พบมากที่สุดคือ 20–21 ปี 147 คน (51.0%) รองลงมาคือกลุ่มอายุ 18–19 ปี 91 คน (31.6%) และกลุ่มอายุ 22 ปีขึ้นไป 50 คน (17.4%) เมื่อพิจารณาตามคณะ/วิทยาลัย พบว่านักศึกษาจากวิทยาลัยจีนศึกษา (CN) มีจำนวนมากที่สุด คือ 180 คน (62.5%) และนักศึกษาจากคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม (PB) 108 คน (37.5%) โดยสาขาวิชาที่มีจำนวนนักศึกษามากที่สุดคือ BC-CN 109 คน (37.8%) รองลงมาคือ CC-CN 71 คน (24.7%) และ OH-PB 40 คน (13.9%) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 มากที่สุด 85 คน

(29.5%) รองลงมาคือชั้นปีที่ 1 80 คน (27.8%) ชั้นปีที่ 3 63 คน (21.9%) และชั้นปีที่ 4 60 คน (20.8%) ด้านรายได้ต่อเดือน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ 5,000–7,499 บาท 116 คน (40.3%) รองลงมาคือรายได้ 7,500 บาทขึ้นไป 105 คน (36.5%) และรายได้ต่ำกว่า5,000 บาท 67 คน (23.3%) ลักษณะที่พักอาศัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พักในหอพักภายนอกมหาวิทยาลัย 155 คน (53.8%) พักที่บ้าน 75 คน (26.0%) และพักในหอพักภายในมหาวิทยาลัย 58 คน (20.1%) และเมื่อพิจารณาสถานะการผ่านการเรียนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุข พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ผ่านการเรียน 206 คน (71.5%) และผ่านการเรียน 82 คน (28.5%) แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปและความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะของนักศึกษา โดยใช้ Chi-square Test (n = 288)

ปัจจัยส่วนบุคคล		จำนวน n (%)	ระดับพฤติกรรม		χ^2	df	p-value
			ปานกลาง	เหมาะสม			
เพศ	ชาย	93 (32.3)	48 (16.7)	45 (15.6)	.62	1	.432
	หญิง	195 (67.7)	91 (31.6)	104 (36.1)			
อายุ	18 – 19 ปี	91 (31.6)	40 (13.9)	51 (17.7)	14.28	2	.001*
	20 – 21 ปี	147 (51.0)	85 (29.5)	62 (21.5)			
	22 ปีขึ้นไป	50 (17.4)	14 (4.9)	36 (12.5)			
คณะ/วิทยาลัย	สาธารณสุขฯ (PB)	108 (37.5)	44 (15.3)	64 (22.2)	3.92	1	.048*
	วิทยาลัยจีนฯ (CN)	180 (62.5)	95 (33.0)	85 (29.5)			
สาขาวิชา	OH-PB	40 (13.9)	20 (6.9)	20 (6.9)	69.40	5	.000*
	CU-PB	35 (12.2)	13 (4.5)	22 (7.6)			
	MC-PB	20 (6.9)	9 (3.1)	11 (3.8)			
	HM-PB	13 (4.5)	2 (0.7)	11 (3.8)			
	CC-CN	71 (24.7)	12 (4.2)	59 (20.5)			
	BC-CN	109 (37.8)	83 (28.8)	26 (9.0)			
ชั้นปี	1	80 (27.8)	38 (13.2)	42 (14.6)	.95	3	.814
	2	85 (29.5)	43 (14.9)	42 (14.6)			
	3	63 (21.9)	32 (11.1)	31 (10.8)			
	4	60 (20.8)	26 (9.0)	34 (11.8)			
รายได้ (บาท)	ต่ำกว่า 5,000	67 (23.3)	39 (13.5)	28 (9.3)	11.49	2	.003*
	5,000 – 7,499	116 (40.3)	63 (21.9)	53 (18.4)			
	7,500 บาทขึ้นไป	105 (36.5)	37 (12.8)	68 (23.7)			
ลักษณะที่อยู่	บ้าน	75 (26.0)	41 (14.2)	34 (11.8)	6.74	2	.034*
	หอพักภายใน มฉก.	58 (20.1)	34 (11.8)	24 (8.3)			
	หอพักภายนอก มฉก.	155 (53.8)	64 (22.2)	91 (31.6)			
สถานะฯ	ไม่ผ่านการเรียน	206 (71.5)	109 (37.8)	97 (33.7)	6.26	1	.009*
	ผ่านการเรียน	82 (28.5)	30 (10.4)	52 (18.1)			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ลักษณะการบริโภคหมูกระทะของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่บริโภคหมูกระทะเดือนละ 1–2 ครั้งต่อเดือน 223 คน (77.4%) รองลงมาคือ 3–4 ครั้งต่อเดือน 56 คน (19.4%) และมากกว่า 4 ครั้ง 9 คน (3.1%) ส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลารับประทานหมูกระทะ 1-2 ชั่วโมง มากที่สุด 185 คน (64.2%) รองลงมาคือ 3–4 ชั่วโมง 60 คน (20.8%) น้อยกว่า 1 ชั่วโมง 41 คน (14.2%) คน และมากกว่า 4 ชั่วโมง 2 คน (.7%) สำหรับเหตุผลในการบริโภคหมูกระทะ พบว่าเหตุผลที่พบบ่อยที่สุดคือการรับประทานร่วมกับเพื่อน 199 คน (69.1%) รองลงมาคือครอบครัว 54 คน (18.8%) คู่รัก 21 คน (7.3%) และคนเดียว 14 คน (4.9%) สถานที่ที่รับประทานหมูกระทะมากที่สุดคือร้านหมูกระทะ 214 คน (74.3%) รองลงมาคือบ้าน 38 คน (13.2%) และหอพัก 36 คน (12.5%) สิ่งจูงใจที่ทำให้นักศึกษาส่วนใหญ่ชอบรับประทานหมูกระทะมากที่สุดคือรสชาติอร่อย 128 คน (44.4%) รองลงมาคือบรรยากาศ 84 คน (29.2%) ความสะดวก 40 คน (13.9%) และการสังสรรค์ 36 คน (12.5%) นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีความกังวลเกี่ยวกับการรับประทานหมูกระทะมากที่สุด 147 คน (51.0%) ความกังวลรองลงมาคือผลกระทบต่อสุขภาพ 61 คน (21.2%) น้ำหนักตัว 47 คน (16.3%) และค่าใช้จ่าย 33 คน (11.5%) ตามลำดับ

ระดับความรู้และพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะของนักศึกษา

ระดับความรู้และพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะของกลุ่มตัวอย่าง (n = 288) พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการบริโภคหมูกระทะอยู่ในระดับปานกลาง 205 คน คิดเป็นร้อยละ 71.2 รองลงมาคือระดับต่ำ 45 คน (15.6%) และระดับสูง 38 คน (13.2%) โดยมีคะแนนความรู้มัธยฐานเท่ากับ 7 คะแนน (Q1 = 6, Q3 = 8) จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน ผลดังกล่าวสะท้อนว่านักศึกษาส่วนใหญ่ยังมีความรู้ด้านการบริโภคหมูกระทะในระดับที่สามารถพัฒนาได้ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุขและมาตรฐานสุขาภิบาลอาหาร สำหรับพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะ พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในระดับเหมาะสม 149 คน (51.7%) และระดับปานกลาง 139 คน (48.3%) โดยไม่พบนักศึกษาที่มีพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะอยู่ในระดับไม่เหมาะสมเลย ทั้งนี้ มีคะแนนพฤติกรรมมัธยฐานเท่ากับ 36 คะแนน (Q1 = 32, Q3 = 38) จากคะแนนเต็ม 48 คะแนน แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละ ค่ามัธยฐาน และระดับความรู้และพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะของนักศึกษา

ตัวแปร	ระดับความรู้และพฤติกรรม (n = 288)			Median (Q1, Q3)
	ต่ำ/ไม่เหมาะสม	ปานกลาง	สูง/เหมาะสม	
	n (%)	n (%)	n (%)	
ความรู้	45 (15.6)	205 (71.2)	38 (13.2)	7 (6, 8)
พฤติกรรม	-	139 (48.3)	149 (51.7)	36 (32, 38)

ปัจจัยส่วนบุคคลและความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะด้วยสถิติ Chi-square Test ปรากฏผลดังนี้คือ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประกอบด้วย อายุ (χ^2 = 14.28, df = 2, p = .001) สาขาวิชา (χ^2 = 69.40, df = 5, p < .001) คณะ/วิทยาลัย (χ^2 = 3.92, df = 1, p = .048) รายได้ต่อเดือน (χ^2 = 11.49, df = 2, p = .003) ลักษณะที่พักอาศัย (χ^2 = 6.74, df = 2, p = .034) และสถานะการผ่านการเรียนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุข (χ^2 = 6.26, df = 1, p = .009) ในทางตรงกันข้าม ปัจจัยที่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เพศ (χ^2 = 0.62, df = 1, p = .432) และชั้นปีการศึกษา (χ^2 = 0.95, df = 3, p = .814) เมื่อพิจารณาตามรายปัจจัย พบว่ากลุ่มอายุ 22 ปีขึ้นไปมีพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะในระดับเหมาะสมในสัดส่วนสูงที่สุด (12.5%) เมื่อเทียบกับกลุ่มอายุ 18–19 ปี (17.7%) และ 20–21 ปี (21.5%) ในด้านสาขาวิชา พบว่าสาขา CC-CN (วัฒนธรรมจีน) มีสัดส่วนของนักศึกษาที่มีพฤติกรรมระดับเหมาะสมสูงที่สุด (20.5%) ขณะที่สาขา BC-CN (การสื่อสารธุรกิจภาษาจีน) มีสัดส่วนพฤติกรรมปานกลางมากที่สุด (28.8%) สำหรับรายได้ กลุ่มที่มีรายได้ 7,500 บาทขึ้นไปมีพฤติกรรมเหมาะสมในสัดส่วนสูงที่สุด (23.7%) และกลุ่มที่พักในหอพักนอกมหาวิทยาลัยมีพฤติกรรมเหมาะสมในสัดส่วนสูงที่สุด (31.6%) แสดงดังตารางที่ 2 ดังนั้น ผลการทดสอบดังกล่าวสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ 1 เป็นบางส่วน กล่าวคือ ปัจจัยส่วนบุคคลบางตัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะอายุ สาขาวิชา คณะ/วิทยาลัย รายได้ ที่พักอาศัย และสถานะการผ่านเรียนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุข ในทางตรงกันข้าม ปัจจัยที่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เพศ และชั้นปีการศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้กับพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะโดยใช้สถิติ Chi-square Test พบว่าความรู้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (χ^2 = 29.76, df = 2, p < .001) เมื่อพิจารณาตามระดับความรู้ พบว่านักศึกษาที่มีความรู้ระดับต่ำ 45 คน (15.6%) มีพฤติกรรมปานกลาง 38 คน (13.2%) และมีพฤติกรรมเหมาะสมเพียง 7 คน (2.4%) นักศึกษาที่มีความรู้ระดับปานกลาง 205 คน (71.2%) มีพฤติกรรมปานกลาง 89 คน (30.9%) และมีพฤติกรรมเหมาะสม 116 คน (40.3%) และนักศึกษาที่มีความรู้ระดับสูง 38 คน (13.2%) มีพฤติกรรมปานกลาง 12 คน (4.2%) และมีพฤติกรรมเหมาะสม 26 คน (9.0%) แสดงดังตารางที่ 4 ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเมื่อระดับความรู้สูงขึ้น สัดส่วนของนักศึกษาที่มีพฤติกรรมการบริโภคในระดับเหมาะสมก็มีแนวโน้มสูงขึ้นตามลำดับ ดังนั้น ผลการทดสอบดังกล่าวสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ 2 อย่างครบถ้วนว่าความรู้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะของนักศึกษา

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในการบริโภคหมูกระทะกับพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะของนักศึกษา โดยใช้ Chi-square Test (n = 288)

ระดับความรู้	จำนวน n (%)	ระดับพฤติกรรม		χ^2	df	p-value
		ปานกลาง	เหมาะสม			
ต่ำ	45 (15.6)	38 (13.2)	7 (2.4)	29.76	2	.000*
ปานกลาง	205 (71.2)	89 (30.9)	116 (40.3)			
สูง	38 (13.2)	12 (4.2)	26 (9.0)			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเปรียบเทียบความรู้และพฤติกรรมระหว่างกลุ่มที่ผ่านและไม่ผ่านการเรียนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุข

ผลการเปรียบเทียบความรู้และพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะระหว่างนักศึกษากลุ่มที่ผ่านการเรียน 82 คน (28.5%) และกลุ่มที่ไม่ผ่านการเรียน 206 คน (71.5%) ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุข โดยใช้สถิติ Mann-Whitney U Test ซึ่งเป็นสถิติไม่อิงพารามิเตอร์ที่เหมาะสมสำหรับข้อมูลที่ไม่เป็นไปตามการแจกแจงปกติ

ด้านความรู้ พบว่านักศึกษาที่ผ่านการเรียน มีค่ามัธยฐานคะแนนความรู้เท่ากับ 8 คะแนน (IQR = 7–9, Mean Rank = 179.64) สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ผ่านการเรียน ซึ่งมีค่ามัธยฐานเท่ากับ 7 คะแนน (IQR = 6–8, Mean Rank = 130.51) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (U = 5,564.50, Z = -4.65, p < .001) คิดเป็นขนาดอิทธิพล r = .27 (ระดับน้อยถึงปานกลาง) แสดงดังตารางที่ 5 ดังนั้น ผลการทดสอบดังกล่าวสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ 3 ว่านักศึกษาที่ผ่านและไม่ผ่านการเรียนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุขมีความรู้เกี่ยวกับการบริโภคหมูกระทะแตกต่างกัน

ด้านพฤติกรรม พบว่านักศึกษาที่ผ่านการเรียนมีค่ามัธยฐานคะแนนพฤติกรรมเท่ากับ 36 คะแนน (IQR = 34–38, Mean Rank = 160.03) สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ผ่านการเรียน ซึ่งมีค่ามัธยฐานเท่ากับ 35 คะแนน (IQR = 32–38, Mean Rank = 138.32) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (U = 7,172.50, Z = -2.00, p = .045) คิดเป็นขนาดอิทธิพล r = .12 (ระดับน้อย) แสดงดังตารางที่ 5 ดังนั้น ผลการทดสอบดังกล่าวสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ 4 ว่านักศึกษาทั้งสองกลุ่มมีพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ขนาดอิทธิพลของตัวแปรพฤติกรรม (r = .12) มีขนาดเล็กกว่าตัวแปรความรู้ (r = .27) อย่างชัดเจน สะท้อนว่าการเรียนรายวิชากฎหมายสาธารณสุขส่งผลโดยตรงต่อระดับความรู้ชัดเจนกว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคจริง ซึ่งอาจถูกกำกับด้วยปัจจัยอื่นร่วมด้วย อาทิ ทัศนคติ ปัจจัยสังคม และบรรทัดฐานกลุ่มเพื่อน

ตารางที่ 5 การศึกษาเปรียบเทียบความรู้และพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะระหว่างกลุ่มนักศึกษาที่ผ่านและไม่ผ่านการเรียนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุข โดยใช้ Mann-Whitney

ตัวแปร		n	Median	Mean Rank	IQR (Q1, Q3)	U	Z	p-value
ความรู้	กลุ่มไม่ผ่าน	206	7	130.51	2 (6 – 8)	5,564.50	-4.65	.000*
	กลุ่มผ่าน	82	8	179.64	2 (7 - 9)			
พฤติกรรม	กลุ่มไม่ผ่าน	206	35	138.32	6 (32 – 38)	7,172.50	-2.00	.045*
	กลุ่มผ่าน	82	36	160.03	4 (34 – 38)			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, ขนาดอิทธิพล $r = |Z| / \sqrt{n}$

อภิปรายผล

ระดับความรู้และพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะ

ผลการศึกษาพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ระดับปานกลาง (71.2%, Median = 7) ในมุมมองของผู้วิจัย สาเหตุที่ความรู้ของนักศึกษายังอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะที่ผ่านมากฎหมายสาธารณสุขและนโยบายด้านความปลอดภัยอาหารมุ่งเน้นการให้ความรู้และกำกับดูแลฝั่งผู้ประกอบการเป็นหลัก ทำให้ผู้บริโภคทั่วไปรวมถึงนักศึกษาขาดโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกด้านสุขาภิบาลอาหาร ประกอบกับการบริโภคหมูกระทะเป็นวัฒนธรรมการกินที่เน้นสังสรรค์และคุ้นเคยในชีวิตประจำวัน จึงอาจทำให้นักศึกษามองข้ามความเสี่ยงและไม่ได้ขวนขวายหาความรู้ที่ถูกต้องอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตาม ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าแม้ความรู้ของนักศึกษาส่วนใหญ่จะยังอยู่ในระดับปานกลาง แต่พฤติกรรมการบริโภคกลับพบว่ากว่าครึ่งหนึ่งอยู่ในระดับเหมาะสม ซึ่งอาจสะท้อนว่ามีปัจจัยอื่นนอกเหนือจากความรู้โดยตรงที่ส่งผลต่อพฤติกรรม เช่น บรรทัดฐานทางสังคม ทัศนคติส่วนตัว หรือประสบการณ์การบริโภคที่สั่งสมมา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด KAP ที่ระบุว่าความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติอาจมีความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นเส้นตรงเสมอไป[19] ซึ่งสอดคล้องกับปิยวัฒน์ ซิบังเกิดและคณะ[20] ที่พบว่านิสิตปริญญาตรีมีความรู้ด้านความปลอดภัยอาหารระดับปานกลาง และสอดคล้องกับเยาวภา ติอัชสุวรรณ[21] ที่พบว่านักศึกษามีพฤติกรรมการบริโภคอาหารระดับปานกลาง ข้อจำกัดด้านความรู้ดังกล่าวมีนัยสำคัญในเชิงกฎหมายสาธารณสุข เนื่องจากกฎกระทรวงสุขลักษณะของสถานที่จำหน่ายอาหาร พ.ศ. 2561 กำหนดมาตรฐานสุขาภิบาลสำหรับผู้ประกอบการ แต่ยังไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้บริโภค

---

[19] La´s M. Zanin, Diogo T. da Cunha, Veridiana V. de Rosso, Vanessa D. Capriles, and Elke Stedefeldt "Knowledge, Attitudes and Practices of Food Handlers in Food Safety: An Integrative Review" (2017) 100:1 *Food Research International* 53, 62.

[20] ปิยวัฒน์ ซิบังเกิด, ปิยพงษ์ ตันพิชัย, และนพรัตน์ ยิ่งยวด, อ้างแล้ว 13.

[21] เยาวภา ติอัชสุวรรณ, อ้างแล้ว 12.

ต้องมีความรู้ขั้นต่ำในการบริโภคอาหารอย่างปลอดภัย นอกจากนี้ ยังพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ (51.0%) ไม่มีความกังวลเกี่ยวกับการรับประทานหมูกระทะ ทั้งที่กรมควบคุมโรครายงานผู้ป่วยโรคอาหารเป็นพิษในช่วงไตรมาสแรก ปี 2567 ถึง 27,320 รายทั่วประเทศ[22] และกรมอนามัยได้เตือนว่าการรับประทานหมูกระทะเป็นเวลานานนำไปสู่ความเสี่ยงจากการสะสมสารก่อมะเร็งจากการปิ้งย่าง เช่น PAHs (Polycyclic Aromatic Hydrocarbons) และสารเฮเทอโรไซคลิกเอมีน (Heterocyclic Amines) รวมทั้งความเสี่ยงจากการปนเปื้อนข้ามระหว่างเนื้อดิบและเนื้อสุก[23] ทั้งนี้ จึงสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างการรับรู้ความเสี่ยงที่ควรได้รับการแก้ไขในระดับนโยบายและหลักสูตรการศึกษา

ปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะในมิติกฎหมายสาธารณสุข

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมพบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .001$) โดยนักศึกษาที่มีอายุมากกว่ามีแนวโน้มมีพฤติกรรมการบริโภคที่เหมาะสมกว่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าประสบการณ์ชีวิตและการสั่งสมความรู้ที่มากขึ้นตามอายุส่งผลต่อการตัดสินใจด้านสุขภาพ ทั้งนี้ในมิติของกฎหมายสาธารณสุข กลุ่มอายุน้อยที่ยังมีพฤติกรรมเสี่ยงสูงกว่าถือเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่ควรได้รับการส่งเสริมความรอบรู้ด้านกฎหมายสาธารณสุขและหลักการสุขาภิบาลอาหาร

สาขาวิชามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 69.40$, $p < .001$) โดยนักศึกษาสาขา CC-CN (วัฒนธรรมจีน) มีสัดส่วนพฤติกรรมเหมาะสมสูงที่สุด ขณะที่สาขา BC-CN (การสื่อสารธุรกิจภาษาจีน) มีสัดส่วนพฤติกรรมระดับปานกลางสูงที่สุด ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ Wanniarachchi, P. C., et al.[24] ที่พบว่าความรู้ด้านความปลอดภัยอาหารและพฤติกรรมการบริโภคมีความสัมพันธ์กับสาขาวิชาที่ศึกษา นอกจากนี้ นักศึกษาวิทยาลัยจีนศึกษา(CN)มีสัดส่วนพฤติกรรมเหมาะสมสูงกว่านักศึกษาคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม (PB) ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับความแตกต่างของเนื้อหาและช่วงเวลาการจัดการเรียนการสอนด้านสุขภาพในแต่ละหลักสูตร กล่าวคือ วิทยาลัยจีนศึกษาจัดการเรียนการสอนวิชาการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมซึ่งมีเนื้อหาด้านการเลือกบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ขณะที่คณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม จัดวิชาดังกล่าวในชั้นปีที่ 2 ทำให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ของคณะสาธารณสุขศาสตร์ฯ (27.8%) ยังไม่ได้รับการเสริมสร้างความรู้ด้านพฤติกรรมสุขภาพดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ประเด็นดังกล่าวควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติมในอนาคต

---

[22] กรมควบคุมโรค, อ้างแล้ว 5

[23] กรมอนามัย, อ้างแล้ว 2

[24] Wanniarachchi, P. C., Abeysundara, P. D. A., & Peiris, H. S. "Food safety knowledge, attitude, and practices among school children: a cross-sectional study based in the Colombo educational zone, Sri Lanka" (2022) 45:2 *Sri Lanka Journal of Social Sciences* 241, 253.

รายได้ต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p = .003) โดยกลุ่มที่มีรายได้สูงกว่ามีพฤติกรรมเหมาะสมในสัดส่วนที่สูงกว่า ซึ่งอาจเกิดจากการที่ผู้มีรายได้สูงกว่ามีทางเลือกและสามารถเลือกร้านอาหารที่มีมาตรฐานสุขาภิบาลสูงกว่าได้ ในมิติกฎหมาย ประเด็นนี้สะท้อนถึงความไม่เสมอภาคในการเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัยตามที่พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 มุ่งคุ้มครอง ซึ่งควรได้รับการแก้ไขผ่านนโยบายสาธารณสุขที่ครอบคลุมทุกกลุ่มรายได้[25]

สถานะการผ่านการเรียนรายวิชากฎหมายสาธารณสุขมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอย่างมีนัยสำคัญ (p = .009) สะท้อนว่าการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสุขาภิบาลอาหารมีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรมการบริโภคของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sirichokchatchawan et al.[26] ที่ระบุว่าการฝึกอบรมและการศึกษาด้านความปลอดภัยอาหารส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการอาหารที่เหมาะสม

ในทางตรงข้าม เพศและชั้นปีการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะ สอดคล้องกับผลการศึกษาของปิยวัฒน์ ซิบังเกิดและคณะ[27] ที่พบว่าเพศไม่เป็นตัวทำนายพฤติกรรมการบริโภคอาหารปลอดภัยในกลุ่มนักศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมในบริบทกฎหมายสาธารณสุข

ผลการศึกษาพบว่าความรู้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสูง (χ^2 = 29.76, p < .001) โดยนักศึกษาที่มีความรู้สูงมีแนวโน้มมีพฤติกรรมการบริโภคในระดับเหมาะสมมากกว่า ผลดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบแนวคิด KAP (Knowledge-Attitude-Practice) ที่ระบุว่าความรู้เป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการกำหนดพฤติกรรมสุขภาพ[28] และสอดคล้องกับแนวคิดด้านความปลอดภัยอาหารที่อธิบายว่าความรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการปฏิบัติที่เหมาะสมของ Sirichokchatchawan et al.[29] อย่างไรก็ตาม การที่นักศึกษาที่มีความรู้ระดับสูง (13.2%) ยังคงมีนักศึกษาบางส่วนที่มีพฤติกรรมปานกลาง (4.2%) สะท้อนให้เห็นว่าความรู้เพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สอดคล้องกับข้อเสนอของ Da Cunha et al.[30] ที่ชี้ให้เห็นว่าโมเดลความรู้–เจตคติ–การปฏิบัติ (KAP) มีข้อจำกัด เนื่องจากความรู้และเจตคติที่ดีไม่ได้ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่ถูกต้องเสมอไป โดยพฤติกรรมยังได้รับอิทธิพลจากปัจจัย

---

[25] *พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522*, อ้างแล้ว 10.

[26] Sirichokchatchawan, W., Taneepanichskul, N., & Prapasarakul, N. “Predictors of knowledge, attitudes, and practices towards food safety among food handlers in Bangkok, Thailand” (2021) 126:108020 *Food Control* 1, 6.

[27] ปิยวัฒน์ ซิบังเกิด, ปิยพงษ์ ตันพิชัย, และนพรัตน์ ยิ่งยวด, อ้างแล้ว 13.

[28] La´s M. Zanin, et al., Ibid 19.

[29] Sirichokchatchawan, et al., Ibid 26.

[30] Da Cunha, D. T., Soon, J. M., Eluwole, K. K., Mullan, B., et al., “Knowledge, attitudes and practices model in food safety: Limitations and methodological suggestions” (2022). 141:109198 *Food Control* 1, 5.

ด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบริบทแวดล้อมอื่น ๆ ร่วมด้วย ในมิติกฎหมายสาธารณสุข ประเด็นนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของมาตรการที่เกินกว่าการให้ความรู้ เช่น การบังคับใช้มาตรฐานสุขาภิบาลอาหารในสถานประกอบการ การติดป้ายแสดงข้อควรระวังด้านความปลอดภัยอาหาร และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อพฤติกรรมการบริโภคที่ปลอดภัย

ผลของการเรียนรายวิชากฎหมายสาธารณสุขต่อความรู้และพฤติกรรม

ผลการเปรียบเทียบพบว่านักศึกษาที่ผ่านการเรียนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุขมีความรู้และพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ผ่านการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม ขนาดอิทธิพลของตัวแปรความรู้ (r=.27) สูงกว่าตัวแปรพฤติกรรม (r=.12) อย่างเห็นได้ชัด สะท้อนว่าการเรียนรายวิชาดังกล่าวอาจส่งผลต่อการเพิ่มพูนความรู้ได้ชัดเจนกว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านความปลอดภัยอาหารที่ระบุว่าความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรมมีความซับซ้อน[31] และการมีความรู้เพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยตรง เนื่องจากยังมีปัจจัยด้านเจตคติ ประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมเข้ามาเกี่ยวข้อง[32]

ในมิติของกฎหมายสาธารณสุข ผลการศึกษาครั้งนี้มีนัยสำคัญหลายประการ ประการแรก พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 38 และ 40 กำหนดให้ผู้ประกอบการร้านอาหารต้องได้รับอนุญาตและปฏิบัติตามหลักสุขาภิบาลอาหาร โดยมุ่งเน้นการกำกับดูแลผู้ประกอบการเป็นหลัก ขณะที่ยังไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดมาตรฐานความรู้ด้านการบริโภคอาหารอย่างปลอดภัยสำหรับผู้บริโภคโดยตรง ซึ่งสะท้อนช่องว่างเชิงนโยบายที่ควรพิจารณาเพิ่มเติม ประการที่สอง ผลการศึกษาพบว่าการบูรณาการความรู้ด้านกฎหมายสาธารณสุขและสุขาภิบาลอาหารในหลักสูตรการเรียนการสอนสามารถเพิ่มระดับความรู้และพฤติกรรมการบริโภคที่ปลอดภัยของนักศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับแนวทางของกรมอนามัย[33] ในการส่งเสริมความรู้และการอบรมด้านสุขาภิบาลอาหารแก่ผู้ประกอบกิจการและผู้สัมผัสอาหาร ซึ่งสะท้อนความสำคัญของการขยายการส่งเสริมความรู้ไปยังกลุ่มเยาวชนและผู้บริโภค ประการที่สาม ความแตกต่างของขนาดอิทธิพลระหว่างความรู้และพฤติกรรมสะท้อนความจำเป็นของการพัฒนามาตรการส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพที่เชื่อมโยงความรู้ทางกฎหมายสาธารณสุขกับการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข โดยรวม ผลการศึกษานี้สนับสนุนว่าการได้รับความรู้ด้านกฎหมายสาธารณสุขผ่านระบบการศึกษาส่งผลเชิงบวกต่อทั้งความรู้และพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่มีความเสี่ยง

---

[31] Marklinder, I., et al., "A Structural Equation Model Demonstrating the Relationship between Food Safety Background, Knowledge, Attitudes and Behaviour among Swedish Students" (2022). 11:1595 *Foods* 1, 12.

[32] Da Cunha, D. T., Soon, J. M., Eluwole, K. K., Mullan, B., et al., Ibid 30.

[33] *ประกาศกรมอนามัย เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการอบรมผู้ประกอบกิจการและผู้สัมผัสอาหารผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัล พ.ศ. 2564*, อ้างแล้ว 9.

ด้านสุขาภิบาลอาหารอย่างมีนัยสำคัญ และสนับสนุนแนวทางการบูรณาการเนื้อหาดังกล่าวในหลักสูตรการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1. มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านกฎหมายสาธารณสุขและสุขาภิบาลอาหารแก่นักศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกลุ่มที่ยังไม่เคยเรียนรายวิชาที่เกี่ยวข้อง

2. หน่วยงานสาธารณสุขและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพัฒนาแนวทางการสื่อสารความเสี่ยงด้านความปลอดภัยอาหารสำหรับผู้บริโภคในร้านอาหารประเภทบุฟเฟต์ปิ้งย่างหรือหมูกระทะ

3. ผู้ประกอบกิจการร้านหมูกระทะควรจัดให้มีสื่อประชาสัมพันธ์หรือคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันการปนเปื้อนข้าม การปรุงอาหารให้สุก และการใช้ภาชนะสำหรับอาหารดิบและอาหารสุกแยกจากกัน

4. ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนามาตรการส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) และความรอบรู้ด้านกฎหมายสาธารณสุขสำหรับผู้บริโภคกลุ่มวัยรุ่นและวัยศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยด้านทัศนคติ การรับรู้ความเสี่ยง และอิทธิพลทางสังคมที่อาจส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคหมูกระทะร่วมกับตัวแปรด้านความรู้

2. ควรขยายพื้นที่ศึกษาไปยังสถาบันอุดมศึกษาอื่นเพื่อเปรียบเทียบผลในบริบทที่แตกต่างกัน

3. ควรศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการรับรู้บทบาทของกฎหมายสาธารณสุขในการคุ้มครองผู้บริโภคอาหาร

4. ควรศึกษาประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนหรือการอบรมด้านกฎหมายสาธารณสุขต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคอาหารในระยะยาว

บรรณานุกรม

กรมควบคุมโรค, "*สคร.6 ชลบุรี เตือน อากาศร้อน ขอให้ประชาชนระมัดระวังเรื่องการรับประทานอาหารอาจเสี่ยงป่วยด้วยโรคอาหารเป็นพิษ*" (12 มิถุนายน 2569) สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 จังหวัดชลบุรี <https://ddc.moph.go.th/odpc6/news.php?news=50715&deptcode=odpc6>.

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. *เตือนกินหมูกระทะสะสมนานเสี่ยงรับ 3 สารอันตราย*(19 มิถุนายน 2569) สื่อมัลติมีเดียกรมอนามัย <https://multimedia.anamai.moph.go.th/news/181163/>.

กองระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค, "สรุปการตรวจสอบข่าวการระบาดของโรคและภัยสุขภาพ สัปดาห์ที่ 5 ระหว่างวันที่ 27 มกราคม–2 กุมภาพันธ์ 2568" (2568) 56:2 *วารสารรายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์.*

ชยาภรณ์ ศรีสมุทรนาค และภาวินี ด้วงเงิน, "สถานการณ์โรคอาหารเป็นพิษ (ยกเว้นโรคอาหารเป็นพิษจากเห็ด) ประเทศไทย ปี พ.ศ. 2556–2560" (2562) 50:8 *รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์.*

ปิยวัฒน์ ซิบังเกิด, ปิยพงษ์ ตันพิชัย, และนพรัตน์ ยิ่งยวด, "ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารปลอดภัยของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน" (2564) 12:1 *วารสารสังคมศาสตร์วิจัย.*

ปัทมา เสนทอง และคณะ, "ปัจจัยที่มีผลในการเลือกร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์และปัจจัยสภาพแวดล้อมในร้านหมูกระทะบุฟเฟ่ต์ที่มีผลต่อสุขภาพของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี" (2564) 21:1 *วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา).*

เยาวภา ติอัชสุวรรณ, "พฤติกรรมการกินอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยในจังหวัดนนทบุรีและปัจจัยที่สัมพันธ์กัน" (2563) 13:1 *วารสารความปลอดภัยและสุขภาพ.*

รัชชญาภัช สำเภา, ธีรศักดิ์ ชักนำ และธนิต รัตนธรรมสกุล, "การศึกษาลักษณะทางระบาดวิทยาของผู้ป่วยโรคไข้หูดับเสียชีวิตในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2559–2563" (2565) 53:10 *รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์.*

เสรี ลาชโรจน์, *หลักเกณฑ์และวิธีการวัดและการประเมินผลการศึกษาในโรงเรียน*(นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2537).

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, *มูลค่าธุรกิจร้านอาหารขยายตัวในปี 2565–2566 ท่ามกลางโจทย์ท้าทายด้านต้นทุนและการรักษากำไรของผู้ประกอบการ (กระแสทรรศน์ ฉบับที่ 3352)* (19 มิถุนายน 2569) Kasikorn Research Center < https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/restaurant-z3352.aspx>.

อังควิภา แนวจำปา และรัชนี งาสระน้อย, “ปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกร้านอาหารประเภทปิ้งย่างของผู้บริโภคในเขตจังหวัดนครราชสีมา” (2567) 2:1 *วารสารมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์).*

Da Cunha, D. T., Soon, J. M., Eluwole, K. K., Mullan, B., et al., “Knowledge, attitudes and practices model in food safety: Limitations and methodological suggestions” (2022). 141:109198 *Food Control.*

La´s M. Zanin, Diogo T. da Cunha, Veridiana V. de Rosso, Vanessa D. Capriles, and Elke Stedefeldt “Knowledge, Attitudes and Practices of Food Handlers in Food Safety: An Integrative Review” (2017) 100:1 *Food Research International.*

Marklinder, I., et al., “A Structural Equation Model Demonstrating the Relationship between Food Safety Background, Knowledge, Attitudes and Behaviour among Swedish Students” (2022) 11:11 *Foods.*

Sirichokchatchawan, W., Taneepanichskul, N., & Prapasarakul, N. “Predictors of knowledge, attitudes, and practices towards food safety among food handlers in Bangkok, Thailand” (2021) 126:108020 *Food Control.*

Wanniarachchi, P. C., Abeysundara, P. D. A., & Peiris, H. S. “Food safety knowledge, attitude, and practices among school children: a cross-sectional study based in the Colombo educational zone, Sri Lanka” (2022) 45:2 *Sri Lanka Journal of Social Sciences.*

ปัญหาทางกฎหมายในการขอสัญชาติไทยของคู่สมรสเพศเดียวกันภายใต้บริบทของกฎหมายสมรสเท่าเทียม

Legal issues in applying for Thai Citizenship or same-sex married spouse under the context of Marriage Equaliy Law

ศิรินทร์พร ธารมัติ
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
18/18 ถนนเทพรัตน ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10540

Sirinporn Tharamat
Faculty of Law, Huachiew Chalermprakiet University
18/18 Thepparat Rd, Bangchalong, Bangplee, Samutprakarn 10540
E-mail : aom.law@hotmail.com

(Received: 30 May 2026; Revised: 25 June 2026; Accepted: 14 July 2026)

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 หรือที่รู้จักกันว่ากฎหมายสมรสเท่าเทียม เป็นกฎหมายที่รับรองให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQIAN+)[1] สามารถทำการหมั้นและทำการสมรสกันได้ ซึ่งจะทำให้มีสิทธิ หน้าที่และสถานะทางครอบครัวเท่าเทียมกับคู่สมรสที่เป็นเพศชายกับเพศหญิงทุกประการ โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 ได้แก้ไขคำว่า “ชายและหญิง” เป็นคำว่า “บุคคลทั้งสองฝ่าย” เพื่อให้การจดทะเบียนสมรสไม่มีเงื่อนไขในเรื่องเพศของบุคคลมาจำกัดการสมรสซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคคลเพศใดก็สามารถทำการจดทะเบียนสมรสได้ตามกฎหมาย อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 เกี่ยวกับการขอสัญชาติไทยโดยการสมรส ยังคงมีประเด็นว่าคู่สมรสเพศเดียวกันควรใช้สิทธิยื่นความประสงค์ในการขอสัญชาติไทยตามมาตราใดระหว่างมาตรา 9 มาตรา 10 หรือมาตรา 11 (4) ซึ่งความคลุมเครือนี้ สะท้อนให้เห็นว่าสิทธิของคู่สมรสเพศเดียวกันยังคงมีความแตกต่างจากคู่สมรสเดิมในบางประการ โดยผู้เขียนเห็นควรแก้ไขมาตรา 9 วรรคหนึ่งให้มาใช้ถ้อยคำดังต่อไปนี้แทน **“บุคคลผู้ซึ่งไม่มีสัญชาติไทยและได้จดทะเบียนสมรสกับผู้มีสัญชาติไทย ถ้าประสงค์จะได้สัญชาติไทย ให้ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”** และเห็นควรให้ยกเลิกมาตรา 11(4) แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 เพื่อให้คู่สมรสที่เป็นชายต่างด้าว รวมทั้ง

[1] LGBTQIA+ เป็นตัวย่อของเพศวิถีต่าง ๆ ของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ ที่มีความแตกต่างกันในแง่ของความรักและเพศสภาพ, *“ทำความรู้จักกับ LGBTQIA ตัวย่อที่มีความหมายและประเด็นความท้าวหน้าของกลุ่ม LGBTQIA”* (7 กรกฎาคม 2569) AMNESTY INTERNATIONAL THAILAN <https://www.amnesty.or.th/blog/2021/04/%E0%B8%97%E0%B8%B3%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%A3%E0%B8%B9%E0%B9%89%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%9A-lgbtqi-%E0%B8%95%E0%B8%B1%E0%B8%A7%E0%B8%A2%E0%B9%88%E0%B8%AD/>.

คู่สมรสที่มีความหลากหลายทางเพศมาใช้สิทธิในการขอสัญชาติไทยโดยการสมรสตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 เท่านั้น

คำสำคัญ : กฎหมายสมรสเท่าเทียม คู่สมรสเพศเดียวกัน การขอสัญชาติ การแปลงสัญชาติ

Abstract

The Civil and Commercial Code Amendment Act (No.24), B.E. 2567 (2024) or Marriage Equality Law is the supported law for LGBTQIAM+ by allowing them to make engagement and marry each other in which they would be given rights, responsibilities and family status as equal as male and female married spouse in all aspects. According to the Civil and Commercial Code Amendment Act, Section 1448, the term “male and female” was altered to “both parties” in order to reveal that individual of any gender can legally register marriage certificate. Nonetheless, considering the Nationality Act, B.E. 2508 regarding application for Thai Nationality through marriage indicates some issue on the same-sex married spouses when exercising their rights should base on Sections 9, 10 or 11 (4), which reflex uncertainty of same-sex married spouses marriage rights differ from traditional marriage couples. Therefore, the author recommends the amendment of Section 9, Paragraph 1 as follows, “A person who does not hold Thai Nationality and is married to a Thai national, if he or she wishes to acquire Thai nationality may submit an application to the competent official, following the forms and procedures prescribed in the Ministerial Regulations.” Also, the Section 11(4) of the Nationality Act, B.E. 2508 should be abolished to enable foreign male spouses, including diverse gender spouses access the right to apply Thai citizenship through marriage only based on Section 9, Paragraph 1 of the Nationality Act, B.E. 2508.

Keywords : Marriage Equaliy Law, Same-sex-married spouse, Application for Nationality, Naturalization

บทนำ

ความหมายของการสมรส

การสมรส (Marriage) หมายถึง สถานะของการที่ชายและหญิงมาอยู่ร่วมกันโดยมีจุดมุ่งหมาย บางประการในทางสังคมและในทางกฎหมายและในประเทศที่ประชาชนนับถือศาสนาคริสต์อาจจะมี คำจำกัดความการสมรสว่า หมายถึง การที่ชายคนหนึ่งและหญิงคนหนึ่งมาอยู่ร่วมกันชั่วชีวิต โดยจะไม่เกี่ยวข้องทางชู้สาวกับบุคคลอื่นใดอีก แต่ในประเทศที่ประชาชนนับถือศาสนาอิสลาม การสมรสอาจมีความหมายจำกัดเพียงว่า หมายถึง การที่ชายคนหนึ่งและหญิงคนเดียวหรือหลายคนมาอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวเพื่อให้เกิดบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายก็ได้ อย่างไรก็ตามสาระสำคัญของการสมรสมิได้มีแต่เพียงเฉพาะความยินยอมของชายและหญิงที่มาอยู่ร่วมกัน หรือพิธีกรรมทางศาสนา หรือการให้กำเนิดบุตรเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึง

การผูกสัมพันธ์ของชายและหญิงตามที่กฎหมายและสังคมให้การรับรอง อันทำให้เกิดสถานะเป็นคู่สมรส และบุตรที่ถือกำเนิดมานี้ก็ถือว่าเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย[2]

ในปี ค.ศ. 2025 ประเทศต่าง ๆ ทั้งในทวีปยุโรป อเมริกา แอฟริกาและเอเชีย จำนวน 38 ประเทศ[3] รวมทั้งประเทศไทยได้ยอมรับการสมรสเท่าเทียมกันโดยให้สิทธิคนเพศเดียวกันทำการสมรสได้ (same sex marriage)[4] โดยการจดทะเบียนสมรสที่ถูกตามกฎหมาย[5] ซึ่งสอดคล้องกับสิทธิเท่าเทียมกันในทางกฎหมาย และเสรีภาพในการแต่งงาน ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR)

โดยในปี พ.ศ. 2567 ประเทศไทยได้มีการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 ขึ้นใช้บังคับ โดยมีเจตนารมณ์คือสถาบันครอบครัวถือว่าเป็นหน่วยสำคัญในการพัฒนาสังคมและการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน แต่การก่อตั้งครอบครัวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จำกัดความสัมพันธ์ไว้เฉพาะชายและหญิงซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวระหว่างบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ หรือ LGBTQIAN+ โดยมีการอุปการะเลี้ยงดูและมีความสัมพันธ์ในด้านอื่น ๆ ที่ไม่ได้แตกต่างไปจากคู่สมรสที่เป็นชายและหญิง ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพื่อรองรับให้บุคคลที่ความหลากหลายทางเพศสามารถทำการหมั้นและการสมรสกันได้ จึงทำให้มีสิทธิ หน้าที่และสถานะทางครอบครัวเท่าเทียมคู่สมรสที่เป็นชายและหญิง โดยประกาศในราชกิจนุเบกษาเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2567 และให้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 120 วันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้เริ่มทำการจดทะเบียนสมรสเท่าเทียมครั้งแรกในวันที่ 23 มกราคม 2568 ซึ่งถือว่าเป็นวันแรกที่กฎหมายสมรสเท่าเทียมมีผลใช้บังคับอย่างเป็นทางการ ซึ่งเป็นการมอบสิทธิให้กับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศไม่ว่าจะเป็นเพศใดก็สามารถทำการ จดทะเบียนสมรสได้อย่างเท่าเทียมและถูกต้องตามกฎหมาย[6] ดังนั้น การนิยามความหมายของการสมรสตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 หรือกฎหมายสมรสเท่าเทียมจึงหมายความว่า การอยู่ร่วมกันโดยสมัครใจของบุคคลสองคนเพื่อก่อตั้งครอบครัวที่มีความสัมพันธ์อันไม่อาจแยกจากกันได้ชั่วชีวิต โดยไม่เกี่ยวข้องทางชู้สาวกับบุคคลอื่นใดอีก

---

2 ประสพสุข บุญเดช, *คำอธิบายกฎหมายครอบครัว (กฎหมายสมรสเท่าเทียมและกฎหมายทำโทษบุตร)* (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตสภา, พิมพ์ครั้งที่ 27, 2568) 107.

3 PPTVHD 36, *ประเทศใดบ้างมี "กฎหมายสมรสเท่าเทียม"* (30 เมษายน 2569.) PPTV <https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%95%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%A8/220463>.

4 ประสพสุข บุญเดช, เพิ่งอ้าง, 108.

5 มาตรา 1457 *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์* บัญญัติว่า

"การสมรสตามประมวลกฎหมายนี้จะมีได้เฉพาะเมื่อจดทะเบียนสมรสแล้วเท่านั้น".

6 BBC NEWS ไทย, *23 ม.ค. 2568 วันประวัติศาสตร์ กฎหมายสมรสเท่าเทียมมีผลใช้บังคับวันแรก* articles <https://www.bbc.com/thai/articles/c1kmv4rr4xzo>.

ความหมายของสัญชาติ และหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย

ความหมายของสัญชาติ

ในเรื่องของความหมายของสัญชาติ (Nationality) ได้มีผู้ที่ให้ความหมายของสัญชาติแตกต่างกันออกไป ดังนี้

ศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย ให้ความหมายสัญชาติว่า "สัญชาติ" หมายถึงเครื่องมือผูกมัดบุคคลไว้กับประเทศในทางกฎหมาย เป็นเหตุให้บุคคลมีสิทธิและหน้าที่ต่อประเทศที่บุคคลมีสัญชาติ[7]

รองศาสตราจารย์ ดร.พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร ให้ความหมายว่า "สัญชาติ" คือความสัมพันธ์ในทางกฎหมายระหว่างปัจเจกชนกับรัฐในลักษณะที่ปัจเจกชนนั้นอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยในทางบุคคลของรัฐนั้น[8]

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้นิยามคำ สัญชาติ ว่าเป็นคำนาม หมายถึง ความเกิด การเป็นขึ้น ความอยู่ในบังคับ คืออยู่ในความปกครองของประเทศชาติเดียวกัน[9]

ศาสตราจารย์อองรี บาติฟอล (Henri Batiffol) (ค.ศ. 1905–1989) อาจารย์มหาวิทยาลัยปารีส ผู้เชี่ยวชาญวิชากฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล ได้ให้คำนิยามของ "สัญชาติ" หมายถึง ความผูกพันทางกฎหมายของบุคคลในฐานะพลเมืองที่เป็นองค์ประกอบของรัฐ[10]

ศาลโลกหรือศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice หรือ ICJ) ได้ให้คำจำกัดความว่า "สัญชาติ" หมายถึง ความผูกพันทางกฎหมาย (Legal bond) ซึ่งมีพื้นฐานมาจากข้อเท็จจริงทางสังคม (Social fact of attachment) โดยมีความผูกพันที่แท้จริงทั้งในด้านการดำรงชีวิต ผลประโยชน์ และความรู้สึก รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนสิทธิและหน้าที่ซึ่งกันและกัน [11]

นอกจากนี้ นักกฎหมายระหว่างประเทศยังเห็นอีกด้วยว่า สัญชาติยังคงทำหน้าที่เชื่อมโยงปัจเจกชนให้มีความสัมพันธ์กับกฎหมายระหว่างประเทศอีกด้วย[12] โดยเฉพาะในเรื่องการให้ความคุ้มครองทางการทูต สัญชาติยังเป็นสิ่งที่ประกอบเป็นสภาพบุคคลซึ่งหมายความว่า บุคคลนั้นย่อมที่จะได้รับสัญชาติไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง กล่าวคือบุคคลนั้นอาจได้รับสัญชาติโดยทางสืบสายโลหิตของบิดาและหรือมารดา หรืออาจจะได้รับสัญชาติโดยหลักดินแดนก็ได้ จากคำนิยามข้างต้นสามารถสรุปลักษณะที่สำคัญของสัญชาติได้ดังต่อไปนี้

---

[7] หยุด แสงอุทัย, *คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมายสัญชาติ* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 10) 14.

[8] พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร, *กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล เล่ม 1 สัญชาติ* (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่ 2, 2549) 90.

[9] สำนักงานราชบัณฑิตยสภา Office of the Royal Society, *สัญชาติ* (7 มิถุนายน 2553) (7 กรกฎาคม 2569) สำนักงานราชบัณฑิตสภา <http://legacy.orst.go.th/?knowledges=%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%8D%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B9%97%E0%B8%A1%E0%B8%B4%E0%B8%96%E0%B8%B8%E0%B8%99%E0%B8%B2%-E0%B8%A2%E0%B8%99-%E0%B9%92%E0%B9%95%E0%B9%95%E0%B9%93>.

[10] ชัญญานุช วรแสน, *ปัญหาการได้มาซึ่งสิทธิในการขอถือสัญชาติโดยการสมรส ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2558) 8.

[11] See Nottebohm case 1955 I.C.J. Report, at 4.

[12] See Oppenheim's International Law: Vol.1, (Sir Robert Jennings and Sir Arthur Watts ed.), (1992) at 849.

ก. สัญชาติเป็นเครื่องผูกพันทางการเมือง

ข. สัญชาติเป็นข้อความคิดทางกฎหมายที่มนุษย์คิดค้นขึ้น

ค. รัฐอธิปไตยเท่านั้นที่มีอำนาจในการให้สัญชาติแก่บุคคล13

การได้มาซึ่งสัญชาติไทย

กฎหมายว่าด้วยสัญชาติไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้รองรับว่าบุคคลธรรมดาอาจได้รับ สัญชาติไทยได้ 2 วิธีหลัก ๆ คือ การได้สัญชาติไทยโดยการเกิดและการได้สัญชาติไทยภายหลังการเกิด โดยปกติแล้วบุคคลธรรมดาอาจได้มาซึ่งสัญชาติไทยโดยการเกิดได้ 2 วิธี คือ การได้สัญชาติไทยโดย หลักสืบสายโลหิต (jus sanquinis) และการได้สัญชาติไทยโดยหลักดินแดน (jus soli) ส่วนการได้สัญชาติไทยภายหลังการเกิดนั้นโดยปกติใช้กับคนต่างด้าวที่มีความประสงค์จะถือสัญชาติไทย ซึ่งการได้สัญชาติไทยภายหลังการเกิดสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 วิธี คือ การขอสัญชาติไทยโดยการสมรส (marriage) และ การขอแปลงสัญชาติ (naturalization) โดยสามารถพิจารณาการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดและการได้สัญชาติไทยภายหลังการเกิดดังนี้

การได้สัญชาติไทยโดยการเกิด (By birth)14

การได้สัญชาติไทยโดยการเกิดนั้น กฎหมายพิจารณาหลักสืบสายโลหิตเป็นสำคัญ โดยสายโลหิตที่ว่านี้อาจเป็นสายโลหิตของบิดาหรือมารดาก็ได้ โดยกฎหมายสัญชาติของประเทศไทยนั้นรับรองทั้งหลักสืบสายโลหิตของบิดาและมารดา

ก. การได้สัญชาติไทยโดยหลักสืบสายโลหิต บุคคลที่จะได้ชื่อว่าเป็นผู้มีสัญชาติไทยโดยหลักสืบสายโลหิตนั้นจะต้องฟังได้ว่ามีข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้ (1) ผู้ที่เกิดจากมารดาซึ่งมีสัญชาติไทยไม่ว่าบุคคลนั้นจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย ผู้นั้นย่อมได้สัญชาติไทยโดยหลักสืบสายโลหิตจากมารดา (2) ผู้ที่เกิดโดยบิดาหรือมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทยไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย ส่วนคำว่าบิดานั้นให้หมายความรวมถึงผู้ซึ่งได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นบิดาของผู้เกิดตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง แม้ผู้นั้นจะมิได้จดทะเบียนสมรสกับมารดาของผู้เกิดและมิได้จดทะเบียนรับรองผู้เกิดเป็นบุตรก็ตาม[15]

ข. การได้สัญชาติไทยตามหลักดินแดน หมายความว่า บุคคลใดก็ตามที่เกิดในราชอาณาจักรไทย บุคคลนั้นย่อมได้สัญชาติไทยโดยไม่ต้องคำนึงถึงสัญชาติของบิดามารดา การที่บิดาหรือมารดาไม่มีสัญชาติไทยหรือเป็นคนไร้สัญชาติ ไม่ได้มีผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของสัญชาติของบุตรที่เกิดในราชอาณาจักรไทย

---

13 ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช, อ้างแล้ว, 3-4.

14 ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช, อ้างแล้ว, 15.

15 มาตรา 7, *พระราชบัญญัติสัญชาติ* พ.ศ. 2508 บัญญัติว่า

"บุคคลดังต่อไปนี้ย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด

(1) ผู้เกิดโดยบิดาหรือมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย

(2) ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย ยกเว้นบุคคลตามมาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่ง.

คำว่าบิดาตาม (1) ให้หมายความรวมถึงผู้ซึ่งได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นบิดาของผู้เกิดตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง แม้ผู้นั้นจะมิได้จดทะเบียนสมรสกับมารดาของผู้เกิด และมิได้จดทะเบียนรับรองผู้เกิดเป็นบุตรก็ตาม".

เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นของหลักดินแดนตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 มาตรา 7(2) และมาตรา 7 ทวิกล่าวคือ แม้ผู้นั้นจะเกิดในราชอาณาจักรไทย แต่มีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวย่อมไม่ได้รับสัญชาติไทย ถ้าในขณะที่เกิดบิดาตามกฎหมายหรือบิดาซึ่งมิได้มีการสมรสกับมารดาหรือมารดาของผู้นั้นหรือเป็นผู้ที่ได้รับการผ่อนผันให้พักอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย หรือเป็นผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าอยู่ในราชอาณาจักรไทยเพียงชั่วคราว หรือเป็นผู้ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง[16]

การได้สัญชาติไทยภายหลังการเกิด

การได้สัญชาติไทยภายหลังการเกิดนั้นใช้บังคับกับกรณีที่คนต่างด้าวประสงค์จะมีสัญชาติไทย ซึ่งกฎหมายไทยเปิดช่องไว้ 2 กรณีเท่านั้นคือ “การได้สัญชาติไทยโดยการสมรส” และ “การแปลงสัญชาติ”

ก. การได้สัญชาติไทยโดยการสมรส ตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 มาตรา 9 ซึ่งลำพังการสมรสอย่างเดียวไม่ทำให้หญิงผู้นั้นได้สัญชาติไทยโดยการสมรสทันที แต่ถ้าหญิงซึ่งเป็นคนต่างด้าวและได้จดทะเบียนสมรสกับผู้มีสัญชาติไทยประสงค์จะได้สัญชาติไทยให้ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง และเป็นดุลยพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยที่จะออกคำสั่งทางปกครองอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้สัญชาติไทยแก่หญิงรายนั้นหรือไม่ก็ได้[17] ซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. เป็นหญิงต่างด้าว และ
2. หญิงนั้นได้สมรสกับผู้มีสัญชาติไทยโดยถูกต้องตามกฎหมาย

คำว่า “ต่างด้าว” ในมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 หมายความว่า ผู้ที่มิได้มีสัญชาติไทย ดังนั้น หญิงต่างด้าวอาจจะเป็นผู้มีสัญชาติของประเทศอื่น ๆ หรือเป็นผู้ที่ไม่มีสัญชาติใดเลยก็ได้ โดยผู้ทรงสิทธิตามมาตรา 9 จะต้องเป็นหญิงเท่านั้น[18] ดังนั้น หากหญิงต่างด้าวมาจดทะเบียนสมรสกับผู้ที่มีสัญชาติไทยตามกฎหมายไทยโดยชอบด้วยกฎหมายก็มีผลทำให้หญิงต่างด้าวมีสิทธิขอสัญชาติไทยโดยการสมรสได้ตามมาตรา 9 ซึ่งความชอบด้วยกฎหมายของการสมรสก็จะต้องเป็นไปตามกฎหมายไทย เพราะกรณีนี้เป็นการขอมีสิทธิที่จะถือสัญชาติไทย[19] แต่กฎหมายไทยในที่นี้มิใช่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ต้องพิจารณาจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่ง พ.ศ. 2481 เนื่องจากว่าการสมรสในกรณีนี้เป็นนิติสัมพันธ์ที่มีลักษณะระหว่างประเทศ ซึ่งเงื่อนไขแห่งการสมรสเป็นไปตามกฎหมายสัญชาติของคู่กรณี

---

[16] มาตรา 7 ทวิ, *พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508* บัญญัติว่า

“ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย โดยมีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ย่อมไม่ได้สัญชาติไทย ถ้าในขณะที่เกิดบิดาตามกฎหมายหรือบิดาที่ไม่ได้สมรสกับมารดา หรือมารดาเป็น

(1) ผู้ที่ได้รับการผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ

(2) ผู้ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว

(3) ผู้ที่เข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง”.

[17] หญิงต่างด้าวนั้นจึงตกอยู่ในสถานะเป็นผู้รับคำสั่งทางปกครอง ในกรณีที่ฝ่ายปกครองอนุมัติให้หญิงนั้นได้สัญชาติไทย คำสั่งนั้นจัดว่าเป็นคำสั่งที่ให้ประโยชน์คือเป็นคุณแก่ผู้รับคำสั่ง ไทย โปรดูประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช, เพิ่งอ้าง, หน้า 24.

[18] ชัญญานุช วรแสน, อ้างแล้ว, 64.

[19] ชัญญานุช วรแสน, อ้างแล้ว, 65.

แต่ละฝ่าย[20] ตามมาตรา 19[21] แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481 และแบบแห่งการสมรส ตามมาตรา 20[22] ให้เป็นไปตามกฎหมายแห่งประเทศที่ทำการสมรสนั้น แต่ถ้าเป็นการสมรสระหว่างคนไทยด้วยกันหรือคนไทยกับคนต่างด้าวที่ได้ทำในต่างประเทศ แบบแห่งการสมรสก็อาจจะเป็นไปตามมาตรา 1459[23] แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยก็ได้ โดยให้พนักงานทูตหรือกงสุลไทยเป็นผู้รับจดทะเบียนสมรส

3. การอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ได้สัญชาติไทยให้อยู่ในดุลพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยมีแนวทางประกอบการใช้ดุลพินิจ ดังนี้[24]

1. มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน (ท.ร.13 หรือ ท.ร. 14)

2. จดทะเบียนสมรสกับชายไทยถูกต้องตามกฎหมายมาไม่น้อยกว่า 3 ปี (กรณีมีบุตรไม่น้อยกว่า 1 ปี)

3. สามีผู้ยื่นคำขอจะต้องมีอาชีพเป็นหลักฐาน หรือมีรายได้พอเลี้ยงครอบครัว ได้แก่ ผู้ยื่นคำขอเป็นคนต่างด้าวทั่วไป สามีผู้ยื่นคำขอต้องมีอาชีพเป็นหลักฐาน โดยมีรายได้ไม่ต่ำกว่า 20,000 บาท/เดือน หรือสามีผู้ยื่นคำขอจะต้องมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 20,000 บาท หรือผู้ยื่นคำขอเป็นคนต่างด้าวซึ่งชนกลุ่มน้อย สามี ผู้ยื่นคำขอต้องมีอาชีพเป็นหลักฐาน โดยมีรายได้ไม่ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน หรือสามีผู้ยื่นคำขอจะต้องมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 10,000 บาท

ทั้งนี้จะต้องแสดงหนังสือรับรองเงินเดือน/รายได้และแสดงหลักฐานการเสียภาษีเงินได้ในประเทศไทยในรอบปีที่ผ่านมาต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ และในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอประกอบอาชีพต้องแสดงหนังสือรับรองการประกอบอาชีพจากสำนักบริหารแรงงานต่างด้าวหรือสำนักงานจัดหางานจังหวัด โดยสามารถนำรายได้ของตนไปรวมกับรายได้ของสามีเพื่อให้ถึงตามเกณฑ์ที่กำหนดข้างต้น โดยแสดงหนังสือรับรองเงินเดือน/รายได้และหลักฐานการเสียภาษีเงินได้ในประเทศไทยในรอบปีที่ผ่านมาต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย

---

[20] คนึง ฤไชย, *คำอธิบายว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย: พระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481* (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2552) 35.

[21] มาตรา 19, *พระราชบัญญัติกฎหมายขัดกัน พ.ศ. 2481* บัญญัติว่า

"เงื่อนไขแห่งการสมรสให้เป็นไปตามกฎหมายสัญชาติของคู่กรณีแต่ละฝ่าย"

[22] มาตรา 20 *พระราชบัญญัติกฎหมายขัดกัน พ.ศ. 2481* บัญญัติว่า

"การสมรสซึ่งได้ทำถูกต้องตามแบบที่บัญญัติไว้ในกฎหมายแห่งประเทศที่ทำการสมรสนั้นนั้นย่อมเป็นอันสมบูรณ์"

การสมรสระหว่างคนในบังคับสยาม หรือคนในบังคับสยามกับคนต่างด้าวซึ่งได้ทำในต่างประเทศโดยถูกต้องตามแบบที่กฎหมายสยามกำหนดไว้ย่อมเป็นอันสมบูรณ์".

[23] มาตรา 1459 *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์* บัญญัติว่า

"การสมรสในต่างประเทศระหว่างคนที่มีสัญชาติไทยด้วยกันหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสัญชาติไทยจะทำตามแบบที่กำหนดไว้ตามกฎหมายไทยหรือกฎหมายแห่งประเทศนั้นก็ได้

ในกรณีที่คู่สมรสประสงค์จดทะเบียนตามแบบกฎหมายไทย ให้พนักงานทูตหรือกงสุลไทย ผู้รับจดทะเบียน".

[24] กรมการปกครอง, *แนวทางประกอบการใช้ดุลยพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ตามมาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 และมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551* (4 พฤษภาคม 2569) กรมการปกครอง <https://legalstatusnetworkth.files.wordpress.com/2017/08/e0b8abe0b8a5e0b8b1e0b881e0b980e0b881e0b893e0b891e0b98c-e0b8a3e0b8a1e0b8a7-e0b8a1e0b897-e0b882e0b8ade0b981e0b89be0b8a5e0b887-e0b882.pdf>.

4. ผู้ยื่นคำขอจะต้องผ่านการตรวจสอบสถานภาพการสมรสและประวัติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ ตรวจสอบสถานภาพสมรส ตรวจสอบประวัติอาชญากรรม ตรวจสอบพฤติการณ์บุคคลและทางการเมือง ตรวจสอบพฤติการณ์เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ตรวจสอบพฤติการณ์เกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ ตรวจสอบหมายจับจากกองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

5. ผู้ยื่นคำขอและคู่สมรสจะต้องไม่จดทะเบียนสมรสโดยปกปิดข้อเท็จจริง และต้องผ่านการสัมภาษณ์เพื่อสอบถามเจตนารมณ์ และสังเกตพฤติกรรม ดังนี้

5.1 กรณีผู้ยื่นคำขอเป็นคนต่างด้าวทั่วไป หรือเป็นคนต่างด้าวซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพฯ ให้ผ่านการสัมภาษณ์จากคณะอนุกรรมการกลั่นกรองการแปลงสัญชาติเป็นไทย การขอถือสัญชาติไทยตามสามี และการขอกลับคืนสัญชาติไทย ตามคำสั่งคณะอนุกรรมการกลั่นกรองเกี่ยวกับสัญชาติที่ 2/2552 ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2552

5.2 กรณีผู้ยื่นคำขอเป็นคนต่างด้าวทั่วไป หรือเป็นคนต่างด้าวซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยและมีภูมิลำเนาในต่างจังหวัด ให้ผ่านการสัมภาษณ์จากคณะทำงานสัมภาษณ์ สังเกตพฤติกรรม และทดสอบความรู้ภาษาไทยแก่ผู้ยื่นคำขอที่มีภูมิลำเนาในต่างจังหวัด ตามคำสั่งคณะอนุกรรมการกลั่นกรองการขอแปลงสัญชาติเป็นไทย การขอถือสัญชาติไทยตามสามี และการขอกลับคืนสัญชาติไทยที่ 1/2552 ลงวันที่ 17 ธันวาคม 2552

5.3 กรณียื่นคำขอต่อพนักงานทูตหรือกงสุลในต่างประเทศ ให้ผ่านการสัมภาษณ์และสังเกตพฤติกรรมจากคณะทำงานในต่างประเทศ ตามคำสั่งคณะอนุกรรมการกลั่นกรองการแปลงสัญชาติเป็นไทย การขอสัญชาติไทยตามสามี และการขอกลับคืนสัญชาติไทย ที่ 1/2553 ลงวันที่ 12 มกราคม 2553

6. เมื่อผู้ยื่นคำขอได้รับอนุญาตให้ได้สัญชาติไทยแล้ว กรณีประเทศของผู้ยื่นคำขอมีสถานทูตหรือสถานกงสุลตั้งอยู่ในประเทศไทย ให้กระทรวงมหาดไทยแจ้งเรื่องการได้สัญชาติไทยให้สถานทูตหรือ สถานกงสุลแห่งประเทศของผู้ยื่นคำขอทราบเกี่ยวกับการได้สัญชาติไทย ส่วนกรณีประเทศของผู้ยื่นคำขอไม่มีสถานทูตหรือสถานกงสุลอยู่ในประเทศไทย ให้กระทรวงมหาดไทยแจ้งกระทรวงการต่างประเทศดำเนินการแจ้งไปยังประเทศของผู้ยื่นคำขอเกี่ยวกับการได้สัญชาติไทยดังกล่าว[25]

ข. การได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ โดยพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 จะกำหนดเงื่อนไขหรือคุณสมบัติของผู้ที่จะแปลงสัญชาติว่าจะต้องมีคุณสมบัติอย่างไรบ้าง นอกจากนี้แล้วการที่คนต่างด้าวได้รับสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาตินั้นยังขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอีกด้วยว่าจะมีคำสั่งทางปกครองอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้คนต่างด้าวรายนั้นมีสัญชาติไทยหรือไม่ ซึ่งหมายความว่า การที่คนต่างด้าวมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดไว้นั้นเป็นแต่เพียงเหตุให้มีการยื่นคำร้องขอแปลงสัญชาติไทยได้เท่านั้น อำนาจเด็ดขาดที่จะอนุญาตให้คนต่างด้าวรายนั้นถือสัญชาติไทยได้หรือไม่ยังคงอยู่กับรัฐเจ้าของสัญชาตินั้นเอง อนึ่ง มีข้อสังเกตว่าการได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาตินี้ใช้กับ

---

[25] สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, *กฎหมายสัญชาติไทย* (30 เมษายน 2569) กรมการปกครอง <https://www.bora.dopa.go.th/wp-content/uploads/2022/02/nationality.pdf >.

คนต่างด้าวที่เป็นผู้ชายหรือผู้หญิงก็ได้ซึ่งแตกต่างกับการขอสัญชาติไทยโดยการสมรสที่ใช้เฉพาะกับหญิงต่างด้าวเท่านั้น[26] พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 กำหนดคุณสมบัติและเงื่อนไขของบุคคลที่ประสงค์จะขอแปลงสัญชาติไทยไว้ในมาตรา 10 มาตรา 11 และมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508ไว้ดังนี้

มาตรา 10 บัญญัติว่า คนต่างด้าวซึ่งมีคุณสมบัติครบถ้วนดังต่อไปนี้ อาจขอแปลงสัญชาติเป็นไทยได้

(1) บรรลุนิติภาวะแล้วตามกฎหมายไทยและกฎหมายที่บุคคลนั้นมีสัญชาติ

(2) มีความประพฤติดี

(3) มีอาชีพเป็นหลักฐาน

(4) ภูมิลำเนาในราชอาณาจักรไทยต่อเนื่องมาจนถึงวันที่ยื่นคำขอแปลงสัญชาติเป็นไทยเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี

(5) มีความรู้ภาษาไทยตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 11 บัญญัติว่าบทบัญญัติในมาตรา 10 (4) และ (5) มิให้นำมาใช้บังคับ ถ้าผู้ขอแปลงสัญชาติเป็นไทย

(1) ได้กระทำความดีความชอบเป็นพิเศษต่อประเทศไทยหรือได้ทำคุณประโยชน์ให้แก่ทางราชการซึ่งรัฐมนตรีเห็นสมควร

(2) เป็นบุตร ภริยา หรือสามีของผู้ซึ่งได้แปลงสัญชาติเป็นไทยหรือของผู้ได้กลับคืนสัญชาติไทย

(3) เป็นผู้ได้เคยมีสัญชาติไทยมาก่อน

(4) เป็นสามีของผู้มีสัญชาติไทย

มาตรา 12 บัญญัติว่า ผู้ใดประสงค์จะขอแปลงสัญชาติเป็นไทยให้ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ถ้าผู้ประสงค์จะขอแปลงสัญชาติเป็นไทยตามวรรคหนึ่งมีบุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะตาม กฎหมายไทย และบุตรนั้นมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย อาจขอแปลงสัญชาติเป็นไทยให้แก่บุตรพร้อมกับตนได้ โดยบุตรนั้นได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา 10 (1) (3) (4) และ (5)

การอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้แปลงสัญชาติเป็นไทย ให้อยู่ในดุลพินิจของรัฐมนตรี เมื่อรัฐมนตรีเห็นสมควรอนุญาตให้นำความกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต เมื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว ให้ผู้ขอแปลงสัญชาติเป็นไทยปฏิญาณตนว่าจะมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อประเทศไทย

เมื่อมีประกาศตามมาตรา 5 แล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ออกหนังสือสำคัญการแปลงสัญชาติเป็นไทยให้ไว้แก่ผู้นั้นเป็นหลักฐาน

โดยมีแนวทางประกอบการใช้ดุลพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในการแปลงสัญชาติกรณีเป็นสามีของผู้มีสัญชาติไทยตามมาตรา 11(4) แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ดังนี้[27]

---

[26] ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช, อ้างแล้ว, 25.

[27] กรมการปกครอง, อ้างแล้ว.

1. บรรลุนิติภาวะแล้วตามกฎหมายไทย และกฎหมายที่บุคคลนั้นมีสัญชาติ

2. มีความประพฤติดี โดยผ่านกระบวนการตรวจสอบประวัติอาชญากรรม อาทิเช่น ตรวจสอบประวัติอาชญากรรม ตรวจสอบพฤติการณ์บุคคลและทางการเมือง ตรวจสอบพฤติการณ์เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ตรวจสอบพฤติการณ์เกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ ตรวจสอบหมายจับจากกองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

3. มีอาชีพเป็นหลักฐานโดยจะต้องมีหนังสือรับรองการประกอบอาชีพจากสำนักบริหารแรงงานต่างด้าวหรือสำนักงานจัดหางานจังหวัด และจะต้องมีรายได้ไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด กรณีที่เป็นสามีของผู้มีสัญชาติไทย ดังนี้

3.1 ผู้ยื่นคำขอเป็นคนต่างด้าวทั่วไป จะต้องมีรายได้ไม่ต่ำกว่า 40,000 บาท/เดือน โดยแสดงหนังสือรับรองเงินเดือน/รายได้เป็นหลักฐาน และแสดงหลักฐานการเสียภาษีเงินมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือแสดงหลักฐานการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีก่อนที่ยื่นคำขอแปลงสัญชาติไทย ตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป ไม่น้อยกว่า 3 ปี และต้องมีหนังสือรับรองเงินเดือน/รายได้ประกอบด้วย

3.2 ผู้ยื่นคำขอเป็นคนต่างด้าวซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย จะต้องมีรายได้ไม่ต่ำกว่า 20,000 บาท/เดือน โดยแสดงหนังสือรับรองเงินเดือน/รายได้เป็นหลักฐาน และแสดงหลักฐานการเสียภาษีเงินมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือแสดงหลักฐานการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีก่อนที่ยื่นคำขอแปลงสัญชาติไทย ตั้งแต่ 25,000 บาทขึ้นไป ไม่น้อยกว่า 3 ปี และต้องมีหนังสือรับรองเงินเดือน/รายได้ประกอบด้วย

4. การยื่นคำขอแปลงสัญชาติเป็นไทย กรณีเป็นสามีของผู้สัญชาติไทย ผู้ยื่นคำขอจะต้อง จดทะเบียนสมรสถูกต้องตามกฎหมายมาไม่น้อยกว่า 3 ปี นับแต่วันที่ยื่นคำขอ กรณีมีบุตรด้วยกันแล้ว จะต้องจดทะเบียนสมรสถูกต้องตามกฎหมายมาไม่น้อยกว่า 1 ปี โดยผ่านการตรวจสอบสถานภาพการสมรส จากสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง นอกจากนี้ผู้ยื่นคำขอและคู่สมรสจะต้องไม่จดทะเบียนสมรสโดยปกปิดข้อเท็จจริง โดยผ่านการสัมภาษณ์เพื่อทดสอบเจตนารมณ์และสังเกตุพฤติกรรม ดังนี้

4.1 กรณีผู้ยื่นคำขอเป็นคนต่างด้าวทั่วไป หรือเป็นคนต่างด้าวซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพฯ ให้ผ่านการสัมภาษณ์จากคณะอนุกรรมการกลั่นกรองการแปลงสัญชาติเป็นไทย การขอถือสัญชาติไทยตามสามี และการขอกลับคืนสัญชาติไทย ตามคำสั่งคณะอนุกรรมการกลั่นกรองเกี่ยวกับสัญชาติที่ 2/2552 ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2552

4.2 กรณีผู้ยื่นคำขอเป็นคนต่างด้าวทั่วไป หรือเป็นคนต่างด้าวซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยและมีภูมิลำเนาในต่างจังหวัด ให้ผ่านการสัมภาษณ์จากคณะทำงานสัมภาษณ์ สังเกตพฤติกรรม และทดสอบความรู้ภาษาไทยแก่ผู้ยื่นคำขอที่มีภูมิลำเนาในต่างจังหวัด ตามคำสั่งคณะอนุกรรมการกลั่นกรองการขอแปลงสัญชาติเป็นไทย การขอถือสัญชาติไทยตามสามี และการขอกลับคืนสัญชาติไทยที่ 1/2552 ลงวันที่ 17 ธันวาคม 2552

5. เป็นผู้ได้รับอนุญาตให้เข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง และมีชื่อในทะเบียนบ้าน (ท.ร. 13 หรือ ท.ร. 14)

6. ผู้ยื่นคำขอจะต้องแสดงเอกสารที่ยื่นต่อสถานทูตหรือสถานกงสุลของประเทศที่ตนมีสัญชาติและตั้งอยู่ในประเทศไทยอันเป็นการแสดงเจตนาของผู้ประสงค์จะแปลงสัญชาติเป็นไทยที่จะสละสัญชาติเดิมเมื่อได้รับอนุญาตให้แปลงสัญชาติเป็นไทยแล้ว

7. ผู้ยื่นคำขอต้องผ่านเกณฑ์การให้คะแนนตาม ผนวก ก. รวมกันไม่ต่ำกว่า 50 คะแนน จึงจะได้รับการพิจารณา

8. เมื่อผู้ยื่นคำขอได้รับอนุญาตให้แปลงสัญชาติเป็นไทยแล้ว กรณีประเทศของผู้ยื่นคำขอมีสถานทูตหรือสถานกงสุลตั้งอยู่ในประเทศไทยให้กระทรวงมหาดไทยแจ้งสถานทูตหรือสถานกงสุลแห่งประเทศของผู้ยื่นคำขอทราบเกี่ยวกับการได้สัญชาติไทย ส่วนกรณีที่ประเทศของผู้ยื่นคำขอไม่มีสถานทูตหรือสถานกงสุลตั้งอยู่ในประเทศไทยให้กระทรวงมหาดไทยแจ้งกระทรวงการต่างประเทศดำเนินการแจ้งไปยังประเทศของผู้ยื่นคำขอการได้สัญชาติไทยดังกล่าว[28]

การขอแปลงสัญชาติเป็นไทย เมื่อคุณสมบัติครบถ้วนดังกล่าวแล้วคู่สมรสชายต่างด้าวผู้ประสงค์จะขอแปลงสัญชาติเป็นไทยตามภรรยาจะต้องยื่นคำขอแปลงสัญชาติต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง การอนุญาตให้แปลงสัญชาติเป็นไทยอยู่ในดุลยพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเช่นเดียวกับกรณีที่หญิงต่างด้าวสมรสกับชายไทยและอยากขอสัญชาติไทยตามสามีในมาตรา 9[29] แต่สิ่งที่แตกต่างกันก็คือการแปลงสัญชาติไทยเมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอนุญาตแล้วจะต้องกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต เมื่อได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้วให้ผู้ที่ขอแปลงสัญชาติไทยนั้นปฏิญาณตนว่า **“จะมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อประเทศไทย”** จากนั้นจะมีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาทำให้การได้สัญชาติมี **“ผลเฉพาะตัว”** แล้วพนักงานเจ้าหน้าที่จึงออกหนังสือสำคัญการแปลงสัญชาติเป็นไทยไว้ให้แก่ผู้นั้นเพื่อเป็นหลักฐานตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508

---

[28] กรมการปกครอง, อ้างแล้ว.

[29] มาตรา 9, *พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508* บัญญัติว่า

“หญิงซึ่งเป็นคนต่างด้าวและได้สมรสกับผู้มีสัญชาติไทย ถ้าประสงค์จะได้สัญชาติไทย ให้ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ได้สัญชาติไทยให้อยู่ในดุลพินิจของรัฐมนตรี”.

ตารางเปรียบเทียบการขอถือสัญชาติไทยตามสามี และการขอแปลงสัญชาติเป็นไทยกรณีเป็นสามีของผู้มีสัญชาติไทย

	การขอถือสัญชาติไทยตามสามี (มาตรา 9)	**การแปลงสัญชาติเป็นไทย (มาตรา 11(4))**
คุณสมบัติพื้นฐาน	มีภูมิลำเนาในไทยและมีชื่อในทะเบียนบ้าน (ท.ร.13 หรือ ท.ร. 14)	เป็นผู้ได้รับอนุญาตให้เข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง และมีชื่อในทะเบียนบ้าน (ท.ร.13 หรือ ท.ร. 14)
ระยะเวลาการสมรส	จดทะเบียนสมรสกับชายไทยไม่น้อยกว่า 3 ปี (หากมีบุตรไม่น้อยกว่า 1 ปี)	จดทะเบียนสมรสกับหญิงไทยไม่น้อยกว่า 3 ปี (หากมีบุตรไม่น้อยกว่า 1 ปี)
เกณฑ์รายได้ (คนต่างด้าวทั่วไป)	สามีผู้ยื่นคำขอมีรายได้ไม่ต่ำกว่า 20,000 บาท/เดือน และเสียภาษีเงินได้ (นำรายได้ภริยามารวมได้)	ผู้ขอต้องมีรายได้ไม่ต่ำกว่า 40,000 บาท/เดือน และเสียภาษีมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปีหรือเสียภาษีตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป ไม่น้อยกว่า 3 ปี
เกณฑ์รายได้ (ชนกลุ่มน้อย)	สามีผู้ยื่นคำขอมีรายได้ไม่ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน และเสียภาษีเงินได้ (นำรายได้ภริยามารวมได้)	ผู้ขอต้องมีรายได้ไม่ต่ำกว่า 20,000 บาท/เดือน และเสียภาษีมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปีหรือเสียภาษีตั้งแต่ 25,000 บาทขึ้นไป ไม่น้อยกว่า 3 ปี
การทดสอบและความรู้	สัมภาษณ์เพื่อสอบถามเจตนารมณ์และสังเกตพฤติกรรม	สัมภาษณ์ ทดสอบความรู้ภาษาไทย และต้องได้คะแนนรวมไม่ต่ำกว่า 50 คะแนน จึงจะได้รับการพิจารณา
การสละสัญชาติเดิม	แจ้งสถานทูตหรือสถานกงสุลหรือกระทรวงการต่างประเทศเมื่อได้รับสัญชาติไทยแล้ว	ต้องแสดงเอกสารเพื่อแสดงเจตนาสละสัญชาติเดิมต่อสถานทูตหรือสถานกงสุลเมื่อได้รับอนุญาตให้แปลงสัญชาติ
การตรวจสอบประวัติ	ตรวจสอบประวัติอาชญากรรม ยาเสพติด พฤติการณ์ทางการเมือง และความมั่นคง	ตรวจสอบประวัติอาชญากรรม ยาเสพติด พฤติการณ์ทางการเมือง และความมั่นคง

แม้ว่าการขอสัญชาติไทยตามมาตรา 9 และการแปลงสัญชาติไทยตามมาตรา 11 (4) จะเป็นเรื่องการสมรสทั้งคู่ แต่ในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่และระดับความเข้มข้นในการตรวจสอบคุณสมบัติของ **“ชายต่างด้าว”** ที่จะขอแปลงสัญชาติไทยตามมาตรา 11(4) จะมีความซับซ้อนกว่าโดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการที่ยุ่งยากและใช้มาตรฐานใกล้เคียงกับการแปลงสัญชาติของบุคคลทั่วไปมากกว่ากรณีของ **“หญิงต่างด้าว”** ที่ขอสัญชาติไทยตามสามี

ดังนั้น เมื่อพิจารณาสาระสำคัญของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 ซึ่งมีวัตถุประสงค์แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อรองรับให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ หรือ LGBTQIAN+ สามารถทำการหมั้น และทำการสมรสกันได้ ซึ่งจะทำให้มีสิทธิ หน้าที่และสถานะทางครอบครัวเท่าเทียมกับคู่สมรสที่เป็นเพศชายและเพศหญิงทุกประการ โดยมีสาระสำคัญก็คือ มีการแก้ไขถ้อยคำให้มีความเป็นกลางทางเพศ (Gender-neutral) เช่น เปลี่ยนคำว่า “ชาย-หญิง” เป็นคำว่า “บุคคล” และ คำว่า “สามี-ภริยา” เป็นคำว่า “คู่สมรส” ในทุกหมวดของกฎหมายครอบครัวและมรดกซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 23 มกราคม 2568 เป็นต้นมา[30]

นอกจากนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 บัญญัติว่า “การสมรสจะกระทำได้ต่อเมื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์แล้ว แต่ในกรณีมีเหตุอันควรศาลอาจสั่งให้ทำการสมรสก่อนนั้นก็ได้” ซึ่งจะเห็นได้ว่ามาตรา 1448 ได้มีการแก้ไขคำว่า “ชายและหญิง” เป็นคำว่า “บุคคลทั้งสองฝ่าย” เพื่อให้การ จดทะเบียนสมรสไม่มีเงื่อนไขในเรื่องเพศของคู่สมรสมาจำกัดการสมรสซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคคลเพศใดก็ตามถ้ามีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์แล้วก็สามารถทำการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายได้ โดยจะทำให้บุคคลทั้งสองฝ่ายมีสถานะเป็นคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมาย และเมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ในเรื่องของการขอสัญชาติโดยการสมรส และการขอแปลงสัญชาตินั้น จะพบว่ากรณีที่หญิงต่างด้าวทำการสมรสกับชายไทยสามารถแสดงความประสงค์ในการยื่นขอสัญชาติไทยโดยการสมรสได้ตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 แต่ในกรณีที่ชายต่างด้าวสมรสกับหญิงไทยนั้น ชายต่างด้าว รายนั้นไม่อาจใช้สิทธิในการขอสัญชาติไทยโดยการสมรสตามภรรยาได้ แต่ชายต่างด้าวรายนั้นจะต้องไปยื่น คำขอแปลงสัญชาติเป็นไทยตามมาตรา 11 (4) แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 และในกรณีที่ ชายต่างด้าวสมรสกับชายไทย หรือหญิงต่างด้าวสมรสกับหญิงไทยนั้นก็จะต้องไปยื่นคำขอแปลงสัญชาติตามมาตรา 10 หรือมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 แล้วแต่กรณี ซึ่งการขอแปลงสัญชาติเป็นไทยนั้นมีขั้นตอนและวิธีการที่ยุ่งยากกว่าการขอสัญชาติไทยตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 หรือกฎหมายสมรสเท่าเทียมไม่ได้แก้ไขเพียงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น แต่ยังมีกลไกเชื่อมโยงกับกฎหมายฉบับอื่น ๆ อีกหลายฉบับ ซึ่งรวมถึงพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ที่มีความลักลั่นระหว่างเพศอย่างชัดเจนในเรื่องของการขอสัญชาติไทยโดยการสมรสหรือการแปลงสัญชาติไทย ซึ่งส่งผลให้สิทธิหน้าที่ของคู่สมรสเพศเดียวกันตามกฎหมายสมรสเท่าเทียมยังมีความแตกต่างจากคู่สมรสตามกฎหมายเดิมอยู่บางประการ[31] โดยพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ให้สิทธิแค่หญิงต่างด้าวที่ทำการสมรสกับชายไทยสามารถยื่นขอสัญชาติไทยได้ตามมาตรา 9 และในกรณีที่ชายต่างด้าวมาทำการสมรสกับหญิงไทย

---

[30] มาตรา 2, *พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567* บัญญัติว่า
“พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”.

[31] Today line, *เลย 180 วันหลังสมรสเท่าเทียมประกาศใช้ แต่หน่วยงานรัฐยังไม่เสนอแก้ไขกฎหมายภาษี-สัญชาติ-อุ้มบุญ* (30 เมษายน 2569) Line Today <https://today.line.me/th/v3/article/rmvj5yj>.

ก็สามารถยื่นขอแปลงสัญชาติไทยได้ตามมาตรา 11(4) โดยพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 มาตรา 9 ได้ระบุถึง **“หญิงต่างด้าว”** ที่มาทำการสมรสกับชายไทยนั้นถือเป็นเงื่อนไขที่ผูกติดกับเพศสภาพโดยกำเนิด และมีสิทธิที่ไม่เท่าเทียมกับชายต่างด้าวอยู่เดิมซึ่งทำให้เกิดความยุ่งยากที่แตกต่างกันในการดำเนินการ[32] นำไปสู่ประเด็นปัญหาทางข้อกฎหมายที่ต้องพิจารณาว่า หากเป็นกรณีของคู่สมรสเพศเดียวกัน บุคคลดังกล่าวควรใช้สิทธิยื่นคำขอสัญชาติไทยตามมาตราใด ระหว่างมาตรา 9 ในการได้สัญชาติโดยการสมรส ซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่ไม่ซับซ้อน หรือมาตรา 10 หรือมาตรา 11 (4) ในการแปลงสัญชาติไทย ซึ่งมีข้อกำหนดและขั้นตอนที่เข้มงวดกว่า ซึ่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ยังไม่ได้มีการแก้ไขกฎหมายในมาตราที่เกี่ยวเนื่องกับการขอสัญชาติไทยโดยการสมรส หรือการแปลงสัญชาติไทยแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้จึงทำให้บุคคลที่มิได้มีสัญชาติไทยหรือเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเมื่อมาทำการจดทะเบียนสมรสกับผู้ที่มีสัญชาติไทยจะต้องสูญเสียโอกาสในการได้สัญชาติไทยและเสียโอกาสในการสร้างความมั่นคงทางครอบครัวในอนาคต

อย่างไรก็ตาม กรณีดังกล่าวอาจขัดต่อ “หลักความเสมอภาค” ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 27 ที่บัญญัติว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศ ซึ่งหลักความเสมอภาค มิได้หมายถึงการปฏิบัติต่อทุกคนเหมือนกันทุกกรณี หากแต่หมายถึง “บุคคลที่อยู่ในสถานะเดียวกันต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน” และ “การปฏิบัติที่แตกต่างต้องมีเหตุผลรองรับอย่างสมควรแก่สัดส่วน” (Reasonable Classification) ซึ่งในกรณีนี้ รัฐอาจประสบปัญหาในการอธิบายว่าเหตุใด “คู่สมรสต่างด้าวที่เป็นหญิง” จึงได้รับสิทธิขอสัญชาติไทยตามมาตรา 9 แต่ “คู่สมรสต่างด้าวเพศเดียวกัน” หรือ “คู่สมรสชายต่างด้าว” กลับต้องเข้าสู่กระบวนการแปลงสัญชาติที่เข้มงวดกว่า ทั้งที่มีสถานะความเป็นคู่สมรสตามกฎหมายเช่นเดียวกัน ซึ่งถือเป็นการจำกัดสิทธิที่เกินสมควรแก่เหตุ และกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอีกด้วย

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 หรือกฎหมายสมรสเท่าเทียม ถือเป็นก้าวสำคัญในการรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเสมอภาคของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย อย่างไรก็ตามความสำเร็จนี้ยังไม่ครอบคลุมถึงสิทธิในการได้มาซึ่งสัญชาติไทยอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ยังคงบัญญัติโดยใช้ถ้อยคำที่ผูกติดกับเพศสภาพเดิม คือให้สิทธิเฉพาะ **“หญิงต่างด้าว”** ที่สมรสกับ **“ชายไทย”** เท่านั้นที่จะมีสิทธิในการขอสัญชาติไทยโดยการสมรสได้ และมาตรา 11(4) ที่ให้สิทธิเฉพาะ **“ชายต่างด้าว”** ที่สมรสกับ **“หญิงไทย”** เท่านั้นที่จะขอแปลงสัญชาติเป็นไทย ดังนั้น เมื่อกฎหมายให้สิทธิ คู่รักที่

---

[32] Policy watch จับตานโยบายรัฐ, *LGBTQIAN+ ทำไงหน่วยงานรัฐยังไม่ทบทวน กม. ตาม ‘สมรสเท่าเทียม’)* (30 เมษายน 2569) Policy watch จับตานโยบายรัฐ thaipbs <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/legal-35>.

มีความหลายทางเพศ หรือ LGBTQIAN+ สามารถทำการจดทะเบียนสมรสกันได้ตามกฎหมายซึ่งก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัวไทยแล้ว แต่ในขณะเดียวกันคนต่างด้าวที่มีความหลากหลายทางเพศและมาจดทะเบียนสมรสกับผู้ที่มีสัญชาติไทยยังไม่ได้รับสิทธิในการขอสัญชาติไทยโดยการสมรสหรือแปลงสัญชาติไทยอย่างเท่าเทียมและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 แต่อย่างใด ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นควรแก้ไข มาตรา 9 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “หญิงซึ่งเป็นคนต่างด้าวและได้สมรสกับผู้มีสัญชาติไทย ถ้าประสงค์จะได้สัญชาติไทยให้ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง” โดยแก้ไขมาตรา 9 วรรคหนึ่งให้มาใช้ถ้อยคำดังต่อไปนี้แทน “**บุคคลผู้ซึ่งไม่มีสัญชาติไทยและได้จดทะเบียนสมรสกับผู้มีสัญชาติไทย ถ้าประสงค์จะได้สัญชาติไทย ให้ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่กำหนดใน กฎกระทรวง**” ซึ่งจะทำให้คนต่างด้าวที่จดทะเบียนสมรสกับผู้มีสัญชาติไทยได้รับสิทธิในการขอสัญชาติไทยตามคู่สมรสตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 โดยกระบวนการนี้มีความสะดวกรวดเร็วกว่าการแปลงสัญชาติตามมาตรา 11 (4) ซึ่งมีขั้นตอนที่ซับซ้อนและมีหลักเกณฑ์ที่เข้มงวดกว่า นอกจากนี้การแก้ไขกฎหมายดังกล่าวจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อคู่รักที่เป็นคนต่างด้าวและเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ หรือ LGBTQIAN+ ที่จดทะเบียนสมรสกันแล้วไม่ว่าคู่สมรสเป็นเพศเดียวกัน หรือ คู่สมรสต่างเพศก็สามารถใช้สิทธิในการขอสัญชาติไทยตามคู่สมรสได้อย่างเท่าเทียมกันและไม่เลือกปฏิบัติเพราะเหตุที่บุคคลนั้นมีความแตกต่างในเรื่องเพศ รวมทั้งยังก่อให้เกิดสิทธิในการถือสัญชาติของบุคคลดังกล่าวภายใต้กฎหมายและมาตรฐานการปฏิบัติเดียวกัน และนอกจากนี้ผู้เขียนเห็นควรให้ยกเลิกมาตรา 11(4) แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 เพื่อให้คู่สมรสที่เป็นชายต่างด้าว รวมทั้งคู่สมรสที่มีความหลากหลายทางเพศ หรือ LGBTQIAN+ มาใช้สิทธิในการขอสัญชาติไทยโดยการสมรสตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 เท่านั้น เพื่อให้การได้สัญชาติไทยเป็นไปในแนวทางเดียวกันและไม่เป็นเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรม ดังนั้นหน่วยงานของรัฐควรเร่งทบทวนมาตรการทางกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายสมรสเท่าเทียมต่อไป

บรรณานุกรม

คนึง ฤไชย, *คำอธิบายว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย: พระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481* (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2552).

ชัญญานุช วรแสน, *ปัญหาการได้มาซึ่งสิทธิในการขอถือสัญชาติโดยการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2558).

ชิษณ์ชาภา พาณิช และ ดร.ถวิลวดี บุรีกุล, *พัฒนาการหลักกฎหมายครอบครัว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5* (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, 2568).

ประสพสุข บุญเดช, *คำอธิบายกฎหมายครอบครัว (กฎหมายสมรสเท่าเทียมและกฎหมายทำโทษบุตร)* (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตสภา, พิมพ์ครั้งที่ 27, 2568).

ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช, *คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล* (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 2, 2553).

Oppenheim, L., *Oppenheim's International Law: Volume 1 Peace* (London: Longman, 1992).

คำแนะนำในการส่งบทความวารสารวิชาการคณะนิติศาสตร์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ความรู้กฎหมายและศาสตร์ด้านสังคมศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย
2. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการผลิตผลงานวิชาการของอาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และผู้สนใจทั่วไป

ขอบเขต

วารสารวิชาการคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ รับพิจารณาบทความวิชาการ บทความวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ บทความปริทัศน์ (review article) บทความวิจารณ์บทความ (article review) และบทความพิเศษสรุปจากการอภิปราย สัมมนา ที่มีเนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับกฎหมาย และศาสตร์ด้านสังคมศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายทุกชนิด

แนวปฏิบัติการนำเสนอบทความ

1. บทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ใดมาก่อน และต้องไม่อยู่ระหว่างการเสนอพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่นหรือรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ
2. บทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์จะได้รับการประเมินจากกองบรรณาธิการและผู้ประเมินบทความที่กองบรรณาธิการกำหนด โดยผู้ประเมินไม่ทราบว่าผู้เสนอบทความเป็นผู้ใด (blind review) ผลการพิจารณาจากกองบรรณาธิการถือเป็นสิ้นสุด ทั้งนี้ กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ ในการตรวจทานแก้ไขต้นฉบับตามเกณฑ์

การเตรียมต้นฉบับ

1. ความยาวของบทความวิชาการไม่เกิน 15 หน้า และบทความวิจัยไม่เกิน 20 หน้ากระดาษA4 พิมพ์หน้าเดียว (นับรวมรูปภาพ ตาราง เอกสารอ้างอิง และภาคผนวก)
2. รูปแบบตัวอักษร ให้จัดพิมพ์ด้วยแบบตัวอักษร Angsana New เท่านั้น
3. ชื่อเรื่องบทความ ขนาดตัวอักษร 18 pt. (ตัวหนา) จัดพิมพ์กึ่งกลางหน้ากระดาษ
4. ชื่อผู้เขียนทุกคนต้องระบุหน่วยงานต้นสังกัด สำหรับที่อยู่ทางไปรษณีย์และอีเมล ระบุเฉพาะผู้เขียนที่สามารถติดต่อได้ 1 คน ขนาดตัวอักษร 16 pt. จัดพิมพ์กึ่งกลางหน้ากระดาษ เว้นระยะบรรทัด 1 บรรทัดจากชื่อเรื่อง
5. ชื่อบทคัดย่อ คำสำคัญ ขนาดตัวอักษร 16 pt. (ตัวหนา) จัดชิดซ้าย เว้นระยะบรรทัด 1 บรรทัดจากอีเมล
6. เชิงอรรถขนาดตัวอักษร 12 pt

7. บทคัดย่อ (Abstract) มีความยาวอย่างละไม่เกิน 200 คำ เนื้อหาบทคัดย่อ ย่อหน้า 1.25 ซม.ให้พิมพ์ชิดขอบซ้ายขวา (กระจายแบบไทย) และคำสำคัญ จัดพิมพ์ต่อจากชื่อคำสำคัญ ขนาดตัวอักษร 16 pt. ไม่เว้นระยะบรรทัด

8. ในกรณีบทความภาษาไทยหรือภาษาจีนให้จัดพิมพ์ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน หน่วยงานที่สังกัด ที่อยู่ อีเมล บทคัดย่อ และคำสำคัญ เป็นภาษาที่ใช้ในการเขียนบทความและต้องมีภาษาอังกฤษด้วย สำหรับบทความภาษาอังกฤษมีแค่ภาษาเดียวคือภาษาอังกฤษ

9. ชื่อหัวเรื่องใหญ่ ขนาดตัวอักษร 16 pt. (ตัวหนา) จัดชิดซ้าย ไม่ใส่เลขลำดับที่ เว้นระยะบรรทัด 1 บรรทัด จากเนื้อหาก่อนหน้านี้

10. ชื่อหัวเรื่องรอง ขนาดตัวอักษร 16 pt. (ตัวหนา) ย่อหน้า 1.25 ซม. ไม่เว้นระยะบรรทัด

11. เนื้อหาบทความ ย่อหน้า 1.25 ซม. ให้พิมพ์ชิดขอบซ้ายขวา (กระจายแบบไทย) ขนาดตัวอักษร 16 pt. ถ้ามีข้อย่อยที่ไม่ใช่ตัวเลข ให้ใช้เครื่องหมายยัติภังค์ (-) เนื้อหาบทความเดียวกับหัวเรื่องใหญ่ ไม่เว้นระยะบรรทัด

12. ชื่อและเลขกำกับ ตาราง ขนาดตัวอักษร 16 pt. (ตัวหนา) ให้ระบุไว้บนตารางจัดชิดซ้าย เช่น ตารางที่ 1 เปรียบเทียบต้นทุน เว้นระยะบรรทัด 1 บรรทัดจากเนื้อหาก่อนตาราง และใต้ตารางให้บอกแหล่งที่มาจัดชิดซ้าย ไม่เว้นระยะบรรทัด

13. การจัดพิมพ์ตารางตามรูปแบบ APA (ไม่มีเส้นแนวดิ่ง เส้นแนวนอน มีแค่หัวตาราง 2 เส้น คือเหนือรายละเอียดตาราง 1 เส้น ใต้รายละเอียดตาราง 1 เส้น และเส้นปิดท้ายตาราง 1 เส้น ถ้าเป็นตารางต่อเนื่องหน้าถัดไปไม่ต้องมีเส้นปิดตาราง และในหน้าถัดไปให้ใส่หัวตาราง (ต่อ)

14. ชื่อและเลขกำกับภาพ แผนภูมิ ขนาดตัวอักษร 16 pt. (ตัวหนา) ให้ระบุไว้ใต้ภาพหรือแผนภูมิ จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ เช่น ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย ใต้ภาพ แผนภูมิให้บอกแหล่งที่มาจัดชิดซ้าย ไม่เว้นระยะบรรทัด

15. ระยะขอบกระดาษ บน 2.54 ซม. ล่าง 2.54 ซม. ซ้าย 2.54 ซม. ขวา 2.54 ซม.

16. หมายเลขหน้า ให้ใส่ไว้ตำแหน่งด้านล่างขวาตั้งแต่ต้นจนจบบทความ

17. ผู้เขียนต้องส่งผลตรวจอักขราวิสุทธิ์แนบมาพร้อมกับบทความ (การลอกเลียนแบบวรรณกรรมทางวิชาการไม่เกิน 20%)

18. ชื่อรายการบรรณานุกรม ขนาดตัวอักษร 16 pt. (ตัวหนา) จัดชิดซ้าย

19. เนื้อหารายการบรรณานุกรม ขนาดตัวอักษร 16 pt.

20. การตัดสินของกองบรรณาธิการถือเป็นที่สิ้นสุด

ส่วนประกอบของบทความ

1. ชื่อเรื่องบทความภาษาไทยหรือภาษาจีนขึ้นอยู่กับภาษาที่เขียนและต้องมีภาษาอังกฤษด้วย สำหรับชื่อเรื่องบทความภาษาอังกฤษมีแค่ภาษาอังกฤษภาษาเดียว

2. ชื่อผู้เขียนทุกคนต้องระบุหน่วยงานต้นสังกัด สำหรับที่อยู่ทางไปรษณีย์และอีเมล ระบุเฉพาะผู้เขียนที่สามารถติดต่อได้ 1 คน (ชื่อผู้เขียนภาษาไทยหรือภาษาจีนขึ้นอยู่กับที่เขียนและต้องมีภาษาอังกฤษด้วย สำหรับบทความภาษาอังกฤษมีแค่ภาษาอังกฤษ)

3. บทคัดย่อ (Abstract) ในบทความวิชาการและบทความวิจัยมีความยาวไม่เกิน 200 คำ และคำสำคัญ (Keyword) 3-5 คำ (บทคัดย่อและคำสำคัญภาษาไทยหรือภาษาจีนขึ้นอยู่กับที่เขียนและต้องมีภาษาอังกฤษด้วย สำหรับบทความภาษาอังกฤษมีแค่ภาษาอังกฤษ)

4. เนื้อเรื่อง

4.1 บทความวิชาการ ประกอบด้วย บทนำ เนื้อหา สรุป และวิเคราะห์

4.2 บทความวิจัย ประกอบด้วย บทนำ วัตถุประสงค์การวิจัย ทบทวนวรรณกรรม วิธีการวิจัย กรอบแนวคิด ผลการวิจัยและการทดสอบสมมติฐาน สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5. เอกสารอ้างอิง

6. ถ้ามีรูป แผนภูมิ ตารางประกอบ หรืออื่น ๆ ต้องมีหมายเลขกำกับในบทความ อ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลให้ถูกต้อง ชัดเจน และไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น หากมีรูปภาพควรใช้รูปภาพสีหรือขาว-ดำที่มีความชัดเจน

การส่งต้นฉบับ

ส่งต้นฉบับทางเว็บไซต์ https://www.tci-thaijo.org/index.php/lawhcu/index หัวข้อการส่งบทความออนไลน์

การอ้างอิงเชิงอรรถ (Footnote)

1. หนังสือ/ตำรา (Books)

รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง,	*ชื่อเรื่อง*	(สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์, ครั้งที่พิมพ์, ปีที่พิมพ์)	หน้า.
ตัวอย่าง	ประสิทธิ์ โฆวิไลกูล,	*คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล*	(กรุงเทพฯ: นิติธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 2, 2543)	183.
	Malcome N Shaw,	*International Law*	(London: Cambridge University Press, 2008)	578.

2. บทความวารสาร (Journal Articles)

รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง,	“ชื่อเรื่อง”	(ปีที่พิมพ์)	ปีที่:ฉบับที่	**ชื่อวารสาร**	หน้าเริ่มต้นบทความ,	หน้า.
ตัวอย่าง	ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธุ์,	“หลักความสำคัญผิด”	(2553)	39:4	*วารสารนิติศาสตร์*	788,	797.
	Christopher C. Miller,	“To The Moon & Beyond: The United States and The Future of International Space Law”	(2011)	35:1	*Suffolk Transnational Law Review*	101,	113.

3. บทความในหนังสือ (Chapter in Edited Books)

รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง,	“ชื่อบทความ”	ใน	ชื่อบรรณาธิการหรือผู้รวบรวม,	*ชื่อหนังสือ*	(สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์, ครั้งที่พิมพ์, ปีที่พิมพ์)	หน้าเริ่มต้นบทความ,	หน้า.
ตัวอย่าง	พะยอม แก้วกำเนิด,	“ความหมายของวัฒนธรรม”	ใน	ฉัตรชัย ศุกรกาญจน์ (บรรณาธิการ),	*ห้องสมุดวัฒนธรรม*	(นครศรีธรรมราช : ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้, 2525)	1,	4.
	Richard J. McNeil	“International Parks for Peace”	In	Jim Thorsell (ed.),	*Parks on the Borderline: Experience in Transfrontier Conservation*	(Gland, Switzerland and Cambridge, UK: IUCN, 1990)	23,	35.

4. วิทยานิพนธ์ (Theses)

รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง,	*ชื่อเรื่อง*	(หลักสูตร, สถาบัน, ปี)	หน้า.
ตัวอย่าง	นิก สุนทรธัย,	*มาตรการทางกฎหมายในการเรียกคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรม*	(นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534)	53.
	Chloe Sage Castro,	*Over the Moon: Lunar Heritage Protection*	(Master of Fine Arts Thesis, Savannah College of Art and Design, 2011)	44.

5. เอกสารประกอบการประชุม (Conference Proceedings)

รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน,	"ชื่อเรื่อง"	(นำเสนอที่ ชื่อการประชุม, สถานที่, ว/ด/ป)	หน้า.
ตัวอย่าง	Anne Orford	"Roman Law and the Godly Imperium in England's New Worlds"	(Paper presented at the Workshop on the Theo-Political Renaissance, Department of English, Cornell University, 25 April 2008)	12.

6. เว็บไซต์ (Website/Electronic Materials)

รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน,	*ชื่อเอกสาร*	(ว/ด/ป ที่เข้าถึงข้อมูล)	ชื่อเว็บไซต์	<URL>.
ตัวอย่าง	Apichai Sunchindah,	*The ASEAN Approach to Regional Environmental Management*	(24 Aug 2013)	ASEAN Environment Cooperation	<http://www.aseansec.org/2838.htm>.

7. กฎหมายภายใน (Domestic Laws)

รูปแบบ	เลขมาตรา,	*ชื่อกฎหมาย*
ตัวอย่าง	มาตรา 15,	*พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๑๔*
	Section 17,	*Land and Environment Court Act 1979*

8. ตราสารระหว่างประเทศ (Treaties, Conventions, Protocol)

รูปแบบ	*ชื่อตราสาร,*	วันที่เปิดลงนาม,	Treaty Series	(วันเริ่มต้นมีผลผูกพัน) (Enter into Force)	มาตรา.
ตัวอย่าง	*United Nations Convention on the Law of the Sea,*	opened for signature 10 December 1982,	21 ILM 1261	(entered into force 16 November 1994)	art 2.

หลักการอ้างเอกสารที่เคยอ้างมาแล้ว (Subsequent References)

1. กรณีการใช้ “เพิ่งอ้าง” หรือ “Ibid” กรณีอ้างเอกสารเดิมที่อยู่ก่อนหน้าทันที เช่น

    16 ประสิทธิ์ โฆวิไลกูล, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล* (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 2, 2543) 183.

    17 เพิ่งอ้าง, 184.

    18 Eric Barendt, *Freedom of Speech* (Oxford University Press, 2nd ed, 2005) 163.

    19 Ibid.

    20 Ibid, 170.

2. กรณีการใช้ “อ้างแล้ว” หรือ “Above n” กรณีอ้างเอกสารเดิมที่อยู่ก่อนหน้า แต่มีเอกสารอื่นมาคั่น เช่น

    9 Catharine MacMillan, *Mistakes in Contract Law* (Hart Publishing, 2010) 38.

    .....

    20 Catharine MacMillan, above n 9.

    21 Catharine MacMillan, above n 9, 40.

    22 ประสิทธิ์ โฆวิไลกูล, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล* (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 2, 2543) 183.

    .....

    24 ประสิทธิ์ โฆวิไลกูล, อ้างแล้ว 22, 185.

****

การอ้างบรรณานุกรม (Bibliography)

มีหลักการเขียนดังนี้

(1) รูปแบบเดียวกับ กรณีการอ้างอิงเชิงอรรถ (Footnote) ขึ้นอยู่กับประเภทของแหล่งอ้างอิง

(2) ตัดหน้าเอกสารที่อ้างออก และไม่ใส่จุด full stop (.) กรณีเอกสารที่อ้างเป็นบทความ (Journal Articles) ให้ตัดแต่เลขหน้าที่อ้างออก ให้ใส่หน้าเริ่มต้นบทความเอาไว้

(3) กรณีผู้แต่งเป็นชาวต่างชาติ ให้สลับที่ ชื่อแรก และ นามสกุล โดยคั่นด้วย comma (,) เช่น Christopher C. Miller เปลี่ยนเป็น Miller, Christopher C.

(4) การเรียงลำดับเอกสาร ให้เรียงตามอักษรตัวแรกสุดของชื่อผู้เขียน จาก ก-ฮ หรือ A-Z

ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์

ผู้ที่จะตีพิมพ์บทความลงวารสารวิชาการคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ต้องเสียค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ เรื่องละ 6,000 บาท เพื่อเป็นค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ (Peer review) และค่าดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถชำระโดย**โอนเงินเข้าบัญชี มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ**

ชื่อบัญชี มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ธนาคารกสิกรไทย สาขาถนนบางนา-ตราด ประเภท ออมทรัพย์

เลขที่บัญชี 450-2-05411-8

ส่ง ใบ PAY IN ธนาคาร

ที่ E-Mail : faclaw120hcu@gmail.com

****

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ได้รับรองหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต

จาก

สำนักฝึกอบรมกฎหมายแห่งสภาทนายความ

เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2552

สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2552

และ สำนักงาน ก.พ. เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2560

คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

เลขที่ 18/18 ถนนเทพรัตน (บางนา-ตราด) กม.ที่ 18
ต.บางโฉลง อ.บางพลี จ.สมุทรปราการ 10540

E-mail : faclaw120hcu@gmail.com

คณะนิติศาสตร์

หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต (ภาคปกติ)
หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต (ภาคสมทบ)
Bachelor of Laws Program

(หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564)

- สาขาวิชา นิติศาสตรบัณฑิต (น.บ.)
  Bachelor of Laws (LL.B.)

คณะนิติศาสตร์

โทรศัพท์ 02-312-6300 #1689
ตรง 02-713-8160
website : www.law.hcu.ac.th

